LOCA INFESTA,
Hoc est,
DE INFESTIS,
OB MOLESTANTES DÆMONIORVM ET DEfunctorum hominum Spiritus, locis, Liber vnus.

IN QVO SPIRITVVM INFESTANTIVM genera, conditiones, vires, discrimina, opera, mala quæ viuentibus afferunt: rationes item quibus partim cognoscuntur, partim proscribuntur: modi denique, quibus loca ab ipsorum molestia liberantur, hisque similia discutiuntur & explicantur.

AVTHORE PETRO THYRÆO NOVESIENS.
Societatis Iesu, D. Theologo, & Professore ordinario Herbipoli.

Accessit eiusdem Libellus de TERRICVLAMENTIS *nocturnis, quæ hominum mortem solent portendere.*

Domus Romanæ professæ Soc. Jesu.

LVGDVNI,
APVD IOANNEM PILLEHOTTE,
sub signo nominis IESV.

M. D. XCIX.

REVERENDISSIMO IN CHRISTO PATRI, ILLVSTRISSIMO PRINCIPI,

ac Domino, Domino Iulio, Episcopo Herbipolensi, Franciæ Orientalis Duci, Studiorum Mecœnati & Patrono.

PETRVS THYRÆVS, SOCIETATIS IESV, GRATIAM & felicitatem à Deo precatur.

Medicos imitor, Reuerendissime Præsul, Princeps Illustrissime. Solent Medici, si quando herbam inueniunt, cuius nondum plené perspexerunt virtutem, ea primum vti in curanda valetudine hominum inferioris conditionis: vbi deinde experientia didicerunt sanitati restituendæ profuisse: non reformidant viris principibus in similibus morbis offerre. Et ego præteritis annis, quibus in Herbipolensi Academia professorem ago, Disputationes atque Tractatus aliquot, veluti herbas quasdam partim per discipulos, partim per me, viris quamuis doctissimis

& honeſtiſsimis, non tamen illuſtribus obtuli. Illos quia non ex leuibus argumentis deprehendi gratos fuiſſe, iudicabam me crimine vacare, ſi quod apud alios obſeruaui felices inueniſſe ſucceſſus, etiam in V. C. tentarem, & ex officina ingenij mei, veluti ex horto quodam libellum offerrem.

Omnino hæc cauſa fuit, cur tardiùs veniam. Dubitabam diu, vtrùm hic, qualiſcunque tandem, fœtus dignus eſſet, qui in principis viri conſpectum veniret, aulam ingrederetur, & inter doctiſsimorum hominum, quæ V. C. plurima offeruntur volumina, reponi honeſtè poſſet. Nunc quia intellexi probari à non paucis, auſus ſum tentare, à quo alioquin & operis me exiguitas, & vitæ meæ rationes meritò prohibere debuerunt.

Offero igitur Illuſtriſsime C. V. tandem aliquando ingenij mei fœtum. Offero authori, & fundatori celebratiſsimæ Academiæ fructum meorum ſtudiorum: ſtudiorum Mecœnati, & fautori munus ſcholaſticum: benefactori grati animi qualecunque ſymbolum. Et quidem offero munus, tum hiſce nominibus V. C. debitum, tum illo quoque, quod argumentum quod proſequor, V. C. ſuggeſsiſſe dici poſsit, & idem tractandi tempus ſubminiſtraſſe. Cùm enim nuper me ſocium itineris ſui, quod animi gratia ſuſceperat, aſſumpſiſſet, ventum eſt in arcem quandam, quæ de Spectris occaſionem loquendi quibuſdam

busdam præbuit. Multa tum à multis dicebantur: diserti omnes: cui non aliquot exempla domestica suppeteret, vix erat vllus. Mouebantur quoque difficultates nec paucæ, nec paruæ. Dubitabat alius, quid de Spectris sentiẽdum? essẽntne hominũ Spiritus, an ludificationes Dæmonum? Alius quas ob causas ad superos redirent, & tumultus excitarent? Alius, quomodo cum ipsis agendum? an sermo miscendus? causa reditus inquirenda, status conditio, & his similia interroganda.

Ego ea de re tunc temporis pauca, postea cœpi plura cogitare: partim foris, quo tempore animi gratia cum V. C. versabar: partim domi, quando à scholasticis occupationibus otij aliquid fuit concessum. Distinxi argumẽtum in tria capita, quemadmodum Index Disputationis ostendit. Primò discutiuntur Spirituum atque molestiarum, quæ mortalibus afferuntur, genera, modi, causa, vires. fines, &c. Secundò inuestigantur indicia, ex quibus Spirituum conditio potest deprehendi, hominúmne sint, an Dæmoniorum: & si hominum, qualium. Tertiò explicantur variæ rationes, quibus contra Spectra à viuentibus certatur, earundémque quædam probantur, quædam reiiciuntur.

Laboris plusculum mihi fuit suscipiendum, Illustrissime Princeps, quòd argumentum persequerer, à nullis, aut certè, quòd sciam, à paucis tractatum: & quod sua difficultate ingenij mei

 vires

vires longè videbatur superare. Nouit V. C. quantum in minimo huius argumenti capite difficultatis sit expertus sanctissimus Augustinus, homo alioquin in abstrusis, difficilibúsque quæstionibus exercitatissimus. Res hæc, inquit libro de Cura pro mortuis agenda, altior est, quàm vt à me possit attingi: & abstrusior, quàm vt à me valeat perscrutari: & ideo quod horum duorum sit, an verò fortassis vtrumque sit, vt aliquando ista (qualia de Spectris referuntur) fiant per ipsam præsentiam Martyrum, aliquando per Angelos suscipientes personam Martyrũ, definire non audeo. Mallem à scientibus ista perquirere. Ita beatus Augustinus. Nouit quid de eodem argumento senserit Plinius Secundus. Ex Sura Philosopho, per literas, quid de Spectris sentiendum, cupit cognoscere: rem dignam iudicans, quam ille diu multúmque consideraret, & scientia sua in vtramque partem disputaret, ac solidè definiret, ne se suspensum incertúmque dimitteret. Et quia denique nouit, in quàm varias repugnantésque sententias abierint, qui & olim, & nostris temporibus aliquid de Spectris voluerunt concludere, non velim ego, quæcunque in hac Disputatione propono, sic omnia dicta esse, quasi absolutam veritatem contineant, & contrarium nullis liceat sentire. Per me potest quilibet, quodlibet opinari: modo fidei Christianæ, qua prius habere nihil debet, iacturam non faciat: solùm sententiam

tiam meam hîc propono: & quantum poſſum, confirmo: paratus etiam ab ea diſcedere, cum grauioribus rationibus, melioribus argumentis vero ſuperatus. Deus Optimus Maximus veſtram Reuerendiſſimam Celſitudinem ſuæ Eccleſiæ quamdiutiſſimè conſeruet.

Herbipoli, ex Collegio Societatis Ieſu, die vndecimo Nouembris, Anno Domini M.D.XCVIII.

AVCTORVM IN HOC opere citatorum Index.

Epiphā

DISPVTATIONIS DE LOCIS INFESTIS INDEX.

CAPITA PRIMÆ PARTIS, in qua agitur de Locorum infestorum, & infestantium Spirituum, atque molestiarum, quæ à Spiritibus adferuntur, conditionibus, causis, modis, finibus, &c.

Cap.

CAPITA SECVNDÆ PARTIS.

De indicijs atque argumentis, ex quibus conditio ſingulorum Spirituum infeſtantium poteſt deprehendi, &

PRIMO,

DE MODIS, ET RATIONIBVS, quibus Dæmoniorum & hominum Spiritus diſtinguuntur & cognoſcuntur.

Cap.

DEIN

DEINDE,

DE MODIS ET RATIONIBVS, quibus humani inter ſe Spiritus diſtinguntur & cognoſcuntur.

Cap. XLVII.

SYNOPSIS CERTORVM SIgnorum, quæ Spiritus produnt.

CAPITA TERTIÆ PARTIS.

De modis & rationibus, quibus loca liberantur à molestijs infestantium Spirituum: sed principio inquiritur.

DE FALSIS MODIS, QVI nihil faciunt ad proscribendos vllos Spiritus.

DE FALSIS DVOBVS MODIS, quibus alij contra Dæmones pugnant.

DE QVIBVS FALSIS MODIS, quibus quidam resistunt Spiritibus humanis.

DE MODIS VERIS, QVIbus Dæmonum molestiæ & infestationes tolluntur.

DE MODIS VERIS, QVIbus contingit liberari à molestiis, quas afferunt Spiritus purgandi.

DE RATIONIBVS, QVIBVS contingit liberari à molestijs, quas damnatorum hominum Spiritus afferunt viuentibus.

DE DVOBVS MODIS, QVI tam purgandis, quàm damnatis hominum spiritibus videntur esse communes.

DE RATIONE EXPEDIENDI SE ab incertis Spiritibus.

DE

DE RATIONE PVGNANDI contra Spiritus, qui certos homines persequuntur.

INDEX DISPVTATIONIS de Terrificationibus, nocturnisque tumultibus.

FINIS.

APPROBATIO.

NOs ſubſignati in alma facultate Pariſina Doctores Theologi, perlecto & diligenter examinato D. Petri Thiræi Libello diſputationis de locis, ob moleſtantes Dæmonum vel defunctorum hominum Spiritus, infeſtis, deque huiuſmodi moleſtiarum remedijs: eundem ad communem Chriſtianæ Eccleſiæ ſalutem in lucem prodire, æquum & vtile eſſe cenſuimus. Lugduni Pridie Nonas Februarij, 1599.

F. I. Comes Auguſtinianus.

Frere Robert Berthelot Prouincial de l'ordre des Carmes.

PERMISSIO.

LIbrum de infeſtis locis, Theologorum iudicio, ſana doctrina refertum, in lucem edendi facultatem concedimus, Lug. No. Feb. 1599.

CHALOM.

DE LOCIS INFESTIS PRIMA DISPVTATIONIS PARS.

IN QVA

IPSORVM LOCORVM atque Spirituum, molestiarum quoque, quæ locis infestis afferuntur, genera, modi, fines, causæ, & his similia, inquiruntur, examinantur, & explicantur.

ISAGOGE IN PRIMAM disputationis partem, de Locis infestis.

ARgumentum præsentis Disputationis trium definitionem [illegible] rit. Principio demonstr[illegible] est, esse quædam loca Spiritibus & Spectris infesta. Deinde assignandæ rationes, quibus Spirituum talium status & conditio innotescit. Tertiò præscribendus modus, qui in huiusmodi Spiritibus exi[illegible]

exigendis, & locis ab ijsdem purgandis, seruari possit. Potuerunt pleraque horum ex ijs, quæ aliàs de Spiritibus, & Dæmoniacis dicta sunt, à prudentioribus intelligi, verùm, quia non omnium idem ingenij acumen, quædam etiam hic singularem habent difficultatem, libenter quorundam desiderio & petitioni satisfacimus, & hanc de locis infestis disputationem damus.

2. *Porrò primum caput trium explicationem postulat, quorum in titulo fit mentio: locorum, qui infestantur: Spirituum, qui infestant: molestiarum & difficultatum, quæ in locis infestis, ab infestantibus Spiritibus hominibus afferuntur.*

3. *In vnoquoque genere haud pauca sunt, quæ difficultatem habent. In locis quæritur: Sintne verè quædam loca infesta. Præterea sintne omnia vnius generis. Rursus, an omnia æquè infesta, an alia alijs magis, minúsve: & vnde hoc accidat, atque hîc similia. In Spiritibus: Quinam & qualeis Spiritus sint, qui infestãt, quibúsque de causis infestant: quas ob causas hæc potius, quàm illa loca: hos potius, quã illos homines infestant, quando infestant, &c. In molestijs duo spectãtur, scilicet, modus quo molesti sunt: & mala, quæ sua molestia afferunt. Neque enim vnus est molestãdi modus, neque vnius generis, quæ afferuntur, mala. Omnia hæc prima Disputationis parte inquirimus.*

CAP

CAPVT I.

Varijs, omnium propemodum temporum, atque locorum, exemplis docetur, loca quædam Spectris, atque Spiritibus infesta esse.

Esse quædam loca Spectris & Spiritibus infesta, dubium non est. Rerum gestarum historia rem hãc egregiis exemplis declarat atque confirmat. Recentia & quotidiana omittimus: proferimus aliquot priorum temporum, quæ idcirco hinc maius robur habere debẽt, quòd & plurima sint: & protos authores habeãt: & variis disiunctissimisque locis atque temporibus acciderint; & tum Gentilium, tum Christianorum opinione sunt confirmata. 1.

Refert B. Augustinus Hesperij cuiusdam, viri Tribunitij domum a Spiritibus plurimum vexatam esse. Verba eius adscribimus. *Vir tribunitius*, inquit, *Hesperius, qui apud nos est, habet in territorio Fussalensi fundum, Cubedi appellatum: vbi, cùm afflictione animalium, & seruorum suorum, domum suam Spirituum malignorum vim noxiam perpeti comperisset, rogauit nostros, me absente, presbyteros; vt aliquis eorum illò pergeret, cuius orationibus cederent. Perrexit vnus: obtulit ibi sacrificium corporis Christi, orans quantum potuit, vt cessaret illa vexatio; Deóque protinus miserante cessauit. Accenderat* 2.

perat autem ab amico suo terram sanctam, de Hierosolymis allatam. vbi sepultus Christus die tertio resurrexit, eamque suspenderat in cubiculo suo, ne quid mali etiam ipse pateretur. Hæc B. Augustinus lib. 22. de Ciuitate Dei, cap. 8.

3. In Thermis Angularibus, à Germano Capuano Episcopo, visum esse, & versatum, Spiritum Paschasij cuiusdam recenset B. Gregorius. *Post multum,* inquit, *temporis* (intellige à morte Paschasij) *Germano Capuano Episcopo, Medici pro corporis salute dictauerant, vt in Angularibus Thermis lauaretur. Ille ingressus Thermas Paschasium Diaconum obsequentem in caloribus inuenit. Viso ipso vehementer extimuit, & quid illic tantus vir (Apostolicæ sedis Diaconus) faceret, inquisiuit. Cui ille: Pro nulla alia causa, inquit, in hoc pœnali loco deputatus sum, nisi quia in parte Laurentij, contra Symmachum sensi. Sed quæso te, pro me Dominum deprecare: atque in hoc cognosces, quòd exauditus sis; si, huc rediens, me non inueneris. Fecit vir Domini Germanus, quod rogatus fuit, & post paucos dies rediens, iam dictum Paschasium in eodem loco minimè inuenit.* Ita B. Gregor. lib. 4. Dialog. cap. 39. Simile huic aliud exemplũ idem habet Gregorius, quod à Felice Portuensi Episcopo se accepisse asserit. In eiusdem etiam vita legitur Spiritum quẽdam habitationem suam habuisse post absidem oratorij, vbi Gregorius Deo laudes consueuerat celebrare: *eundemq; intempestiuo incursu sæpiùs sanctum virum, orationi intentum, perturbasse: equos ex stabulo eduxisse: duos ex ipsis præcipites egisse: viros religiosos, eiusdem cum B. Gregorio professionis, nunc in forma cati vnguibus tentasse lacerare, nunc sub specie*

specie Æthiopis lancea petiuisse. Ita Ioannes Diaconus, in vita Gregor. lib.4.cap.89.

Infestorum quoque balneorum meminit alius Gregorius, Nyssen⁹ dictus, in vita Gregorij Neocæsariensis; docetque spectra, quæ in iisdem fuêre, plurima mala attulisse; & neminem illorum, qui balnea noctu intrasset, manè viuum exiuisse, præter Gregorij Neocæsariensis Diaconum, qui signo crucis munitus nihil sit passus. Rem gestã adscribimus Gregorij verbis: *Cùm vespere*, inquit, *ingressus ciuitatem Diaconus lassus esset ex itinere; necesse esse duxit corpus lauacro reficere. In eo autem loco dominatum obtinebat quidam Dæmon homicida, versans in lauacro: cuius vis exitialis post tenebras operabatur in eos, qui accedebant. Ea de causa post occasum solis non patebat ad id aditus, neque id exercebatur. Ad quod cùm accessisset, rogabat eum, qui illi præerat, vt id ei aperiret, & non ei inuideret balnei vsum, quo se recrearet. Cum is autem testaretur, nullum ex iis, qui illa hora ausi sunt intrare, suis rediisse pedibus, sed dæmonem omnes vespere superasse, multósque ob ignorationem passos esse grauissima, quos pro sperata recreatione exceperunt lamentationes, eiulatus, & sepulchra. Cùm hæc referret, & quæ sunt huiusmodi; ille nihil de suo remisit desiderio: sed instabat omnino cogens, vt eum intromitteret. Ille autem satius se lucrifacere existimans, si non cum hospitis ignoratione vna veniret in periculum; cùm ei dedisset clauem, procul recedit à balneo. Postquam autem nudatus fuit intus, multiplices terrores, & variæ obstupefaciendi causa adornabatur à dæmonio: nempe omnis generis visa, oster.entia naturam igne & fumo mixtam, & quæ in forma hominum & ferarum*

 in

in oculos incurrebant, in auribus resonabant, anhelitui appropinquabant, & in orbem circa corpus effundebantur. Ille verò se signaculo crucis muniens, & Christi nomen inuocans, domos peruasit illæsus. Interius autem progressus, in grauiora incidit spectacula, in grauiorem aspectum transformato dæmonio. Nam & simul terræmotu existimabat domum concuti, & perruptum solum nudam flammam ostendere inferius, & scintillas ex aquis emitti flammeas. Rursúsque ei arma itidem fuêre signaculum & Christi nomen, & quod per Magistri (Gregorij) preces ferebatur auxilium, discutiebat quæ videbantur, & fiebant terribilia. Aqua autem recreatus, cùm properaret egredi; rursus prohibebatur, fores opponente Dæmonio. Sed hoc quoque rursus impedimentum, pari rursus virtute est solutum, foribus signaculo cedentibus. Postquam autem ei omnia processerunt ex sententia, dicitur Dæmonium voce humana ad eum exclamasse, Ne sibi eum illam attribueret, per quam effugit exitium. Vox enim quæ eum commendauit, et qui custodiebat, præstitit, vt minime læderetur. Hoc ergo modo conseruatus, magnam attulit admirationem ijs, qui loco præerant, cùm nullus apparuisset viuus ex illis, qui illa hora aquam ausi essent ingredi. Hæc Gregorius de Gregorij Diacono, apud Surium Tom.4.

5. Meminit infestæ à Spiritibus domus, in vita Theodori Sicæorum Archimandritæ, Georgius presbyter, Theodori discipulus, in qua & hominibus & iumentis plurimum molestiarum afferebant Spiritus: in eadem cùm domestici prandérent, aut cœnarent, *lapides in mensas à Spiritibus iaciebantur, & tela mulierum rumpebātur. Tanta quo*

ta quoque murium & serpentum multitudo domum occupabat; vt, præ formidine, nemo ingredi auderet. Et Metaphrastes in vita S. Panthenij meminit officinæ purpurareæ, quam Dæmon ita infestauit, vt cum magno suo detrimento, domini eandem deserere fuissent coacti, nisi Parthenius rogatus in Christi nomine Spiritũ eiecisset. Apud Surium Tom.1. Sanctor. Vbi sic Metaphrastes, *Accidit*, inquit, *vt officina, in qua tingebatur purpura, impediretur ab immundo Spiritu. Sed & immundus Spiritus apparebat tinctoribus & opus Imperatoris non sinebat effectũ reddere: adeò vt ex hac re magnum periculũ & damnum serui sustinerent & tinctores. Quamobrẽ cùm hæc rescivisset homo Dei Parthenius, & ab ijs fuisset rogatus, prompto & alacri animo venit ad locum officinæ: & cùm aduocasset immundũ operantem Dæmonem, & eum inuocasset terribili & sancto nomine Christi, fecit eum euanescere ex omnibus finibus: illo clamante omnibus audientibus: Tanquam ab igne expellor in gehennam ignis. Cùm autem iussisset Sanctus, tinctores impleuerunt lebetes, & eo præsente immiserunt lanam. Ea verò ab illo tempore, quam oportebat, tincturam, citrà vllum impedimentum accepit etiam in futurum. Sicque & qui gerebant Rempub. & tinctores omnes liberati sunt à periculo Imperatoris.* Hæc Metaphrastes.

6. In Anastasio Imperatore sic scribit Glycas, par.4. *Erat his temporibus Rex Persarum Coades; qui cùm in castello quodam gemmas magni pretij didicisset; ac quo minus potiretur ab incolis loci Genijs impediretur; omni genere præstigiarum vsus est. Nam & Iudæos, & quosuis alios accersitos adhibebat; ne-*

que tamen illorum quisquam aliquid efficere potuit. Tandem Antistes eius loci solo crucis signo dæmonem expulit. Ita Glycas.

7\. Tempore Romani Argyropoli Imperatoris, in Tracensi prouincia, apud radices montis Cuzenæ, *vox miserabilibus eiulatibus & lamentis, à mense Martio audita,* primùm quidem præsentes Spiritus indicauit; deinde etiam cladem Romanorum in Cælisyria portendit. Hoc Cedrenus, & post ipsum Ioãnes Curopaletes, in historia Græcorum Impp.

8\. Scribit Plinius, lib. 7. Epist. 27. Athenis fuisse ædes, in quibus *vmbra ingens & macilenta, catenarum stridore, quibus vincta videbatur, ædes ipsas replebat.* Propter quam rem cùm inhabitare ædes nullus auderet, ad exiguum pretium locatio redacta est. Athenodorus verò Athenas profectus, domum conduxit, perspectaque vmbra eam audacter sequutus: vbi vidit locum, in quo apparere desineret, humum effodit, illicque corpus catenatum, vmbræ, quæ apparuerat, simile inuenit, sublatúmque cadauer horrore ædes liberauit. Fulgosus lib. 1. cap. 6. Exemplum hoc ad longum referimus Plinij verbis, cap. 86. præsentis Disputationis.

9\. Simile quid accidisse Corinthi, in domo Eubatidæ refert Pythagoricus quidam Arignotus, apud Lucianum in Philopseude. *Inhabitabilis illa erat, propter terricula, quòd si quis inhabitasset, expauefactus subitò fugiebat. Deciderat ergo iam, tectúmque rumpebatur. Nullus erat, qui ingredi auderet. Arignotus hæc audiens, incantationibus & carminibus armatus, domum ingreditur, Vmbram, si appa*

apparcat, domo exacturus. Dum tacitus in vastißimo atrio sedens, ad lumen legit, adest Damō squallidus, hirsutus, & tenebris nigrior: tentátque si qua ratione terreat & expugnet: & nunc in canem, nunc in taurum, nunc in leonem se vertit. Nihil his omnibus commouetur Arignotus: sed assumpto carmine, in quendam domicilij tenebrosum angulum, Spiritum compulit, vbi mox ille disparuit. Mane sumptis ligonibus iußit effodi locum, vbi Spiritū se cōdentem noctu obseruāret. inuenitur cadauer hominis defuncti, quod exhumatū, vbi sepulturæ fuit traditum, omnis infestatio domū reliquit. Ita Arignotus apud Lucianū.

Pausanias Spartanorū Rex interfecta Cleonice Byzantina virgine, per tenebras, manibus illius, ad mortē vsque exagitatus fuit, teste Plutarcho. Sed Plutarchum audiamus. *Fama est*, inquit, *virginem Byzantinā, illustribus ortam parētibus, nomine Cleonicen, quam stupri causa accersiuerat Pausanias, à parētibus fuisse neceßitate & metu subactis dimissam. Eam pro cubiculo precatam vt lumen auferretur, cùm per tenebras silentio ad cubile pergeret sopiti iam Pausaniæ, incurrisse inuitam in lucernam, eámque euertisse. At illum ex strepitu obturbatum, stricto pugione, qui propè iacebat, quasi ab hoste aliquo peteretur, percußisse, & prostrauisse puellam, quam ex vulnere mortuam non permisisse Pausaniæ quietem, sed Spectrum noctu se offerens, in somno hunc versum cum indignatione ad illum protulisse,* 10.

Tu cole iustitiam, téque atque alios manet vltor.

Quod factum socij cum Cimone, iniquo animo ferentes arctè obsederunt eum Byzantij. Elapsus tamen est, & viso illo exterritus, Heracleam confugit ad manium oraculum, euocatáque Cleonices anima,

offensam deprecatus est. Illa in conspectum Pausaniæ venit, ac breui eum ostendit illis malis explicatũ iri, vbi Spartam venisset, obscure vt coniicio, imminentia illi facta designãs. Hęc Plutarch⁹ in vita Cimonis.

11. Non caruerunt Spectris aliquando ædes Dionis. Et huius testis est Plutarchus, in Dione. *Dum coniuratio,* inquit, *coitur, Spectrum est Dioni immane & monstrificum oblatum. Sedebat forte diei sero domi cogitabundus in porticu. Ibi strepitu repente facto respiciens, clara adhuc luce, ad alteram porticus partẽ, conspexit grandẽ mulierẽ, cultu & facie nihil à tragica abhorrente furia, quæ verrebat scopis domũ. Ille vehementer perculsus & trepidans, acciuit amicos, visumq́; ijs narrauit atque orauit apud se vt permanerẽt & pernoctarent; quod plane extorpesceret, timens ne si solum reliquissent, iterum sibi obuersaretur mõstrum. Cæterum id non est reuersum, sed filius eius fere adultus, per dolore aliquẽ animi, & iram ex parua & puerili ortam occasione, e fastigio domus præcipitauit se in caput, & interijt.* Et hæc Plutarc.

12. Antequam cadauer C. Cæsaris Caligulæ sepeliretur, custodes hortorum lamiarum vmbris inquietati sunt. In domo verò, qua occubuit, *nullam noctem, sine aliquo terrore, transactam esse* affirmarunt, donec tandem incendio domus est consumpta. Hoc Suetonius in Caligula: & his propemodum verbis.

13. Sic Neronem, postquam matrẽ Agrippinam, dicta factáque acerbius corrigentem, interfecit, vbique Spiritus infestantes secuti sunt. *Nunquam*, vt testatur Suetonius, *potuit sceleris conscientiam ferre: sæpe confessus se materna specie exagitari, atque verberibus furiarum, ac ardẽtibus tedis.*

Antè

Ante eiusdẽ Neronis mortẽ, in Curia, *barbaricum murmur*, cum multo risu, *& tumultum*, in theatro, cum magno fletu auditum esse, cum tamen nullus ibi hominũ esset, scribit Xiphilinus in Dione.

14. De Ottone refert idem Suetonius. A suppliciis ille imperium, occiso Galba, auspicatus; sed infeliciter. Siquidem nox, quæ primum diem imperij secuta est, adeò infesta illi contigit, vt gemitus ediderit ingentes, repertúsque sit humi antè lectum iacens, a Galbæ manibus se expelli, & persequi dicens. Suetonius hanc rem his verbis refert. *Dicitur ea nocte per quietem pauefactus, gemitus maximos edidisse; repertusq; à concursantibus humi ante lectum iacens, per omnia piaculorum genera, Manes Galbæ à quo deturbari expellique se viderat, propitiare tentasse*. Ita in Ottone Suetoni⁹.

15. Inhabitauit Romæ ædes Alexander ab Alexandro, ita euidentissimis portentis infames, vt nemo illas incolere ausus fuerit; quin *assiduis Vmbrarum illusionibus, & tetris imaginibus, noctibus ferè singulis, inquietaretur*. Docet in iisdem, præter nocturnos tumultus, qui medio noctis silentio audiebantur, & horridos fremitus, cum eiulatu striduloque vocis sono, quibus lachrymari & tremere videbatur; visam esse *speciem hominis squalida facie, vultu minaci, nigro corpore, aspectu formidabili*, nomen suum exprimentem, & opem implorantem. Hæc ipse Alexander lib. 5. Genialium dierum, cap. 23. qui & pro horum confirmatione egregia exempla adfert.

16. Refert Cardanus, libr. 16. cap. 93. de Rerum Varietate, quod sequitur. *Est*, inquit, *familia nobilis, ac inter primas Parmæ, Torrellorum nuncupata.*

Possident

Poßident arcem, in qua aula est: in ea, sub camino, solet videri anus, iam centum annis, quoties ex familia obiturus est aliquis.

17\. Pertulit & Hildesheimensis in Saxonia Diœcesis *infestantem Spiritum*, Hudekin appellarunt lingua Saxonica, siue pileatum, à pileo, quo caput opertus fuit. Mira de eo referuntur. Hominum conuersatione plurimum videbatur delectari, quibus nunc sub humana specie, in habitu rustico, sese exhibebat, nunc inuisibiliter illudebat. Principes viros de rebus magnis admonebat: aliis sua obsequia non negabat. In culina Præsulis frequentius inueniebatur cocis ministrare. Cùm quidam, longius profecturus, ipsi vxorem satis procacem, commendasset per iocum, officio ille strenue functus; qui libidinis causa vxorem petebant, aliquoties impediuit. Neminem, nisi prius læsus, iniuria afficiebat: læsus non parcebat. Itaque cùm in prædicti Præsulis culina puerulus quidam assidua consuetudine ipsi familiarior factus, eundem contumeliis afficeret: principiò culinæ Præfectum admonuit, vt insolentiam pueri coërceret. At vbi nihil proficit, inuentum, in culina, dormientem puerum primùm suffocat; mox in frusta diuidit, tandem igni appositum coquit. Nec hac vindicta contentus, multis aliis modis, & culinæ Præfectum, & pleròsque alios ex aulicis vexat, quemadmodum pluribus prosequitur Ioannes Trithemius, in historia Monasterij Hirsaugiensis, circa annum Domini 1132. Tandem ab eius loci Episcopo, Bernardo, per Ecclesiasticas Censuras, Prouincia illa excedere compulsus est.

Testatur

Testatur VVilhelmus Parisiensis, Pictauij, in parochia S.Pauli, anno 1447. fuisse Spiritum, *qui cyathos & vitramenta frangebat, iniectis lapidibus; neminem tamen mortalium præsentium læderet.* Bodinus lib. 3. de Dæmonom. cap. 6. 18.

Haud procul à Binga oppido, vbi Naas fluuiolus Rheno miscetur, pagus est, Camō vulgò, quasi caput montium, dictus. Hîc anno 858. Spiritus fuit, qui plurimas incolis molestias attulit. *Primò à nemine visus, cœpit in homines iactare lapides, & pulsare fores. Mox, sub humana specie, responsa reddidit; furta prodidit: quoscúnque nota infamiæ aspersit; discordiasq; e & simultates excitauit. Paulatim horrea omnésque casas succendit & exussit.* Vni autem, præ cæteris, fuit molestior, perpetuò eius lateri, quocunque diuerteret, hærens, atque domum comburens. Nec hac molestia contentus, vt vicinam vniuersam in necem innocentis concitaret, ob scelera illius, hunc locum infamem esse, & suis infestationibus obnoxium, mentiebatur. Vexatio tum demum finem habuit, quando ab Archiepiscopo Moguntino missi sacerdotes, lustrali aqua, atque comprecationibus pestilentem Spiritum profligarunt.

Hæc Sigebertus, Martinus, Chronicon Hirsaugiense. Simile quid refert Ioannes Diaconus, in vita B. Gregorij lib. 4. cap. 93. accidisse in fundo Barbilsano. Hunc propter incolarum scelera, plurimùm infestabat dæmon; atque *in forma ferocientis tauri nunc oues insectabatur, & fatigabat: nunc gregum atque armentorum custodibus graues molestias afferebat*; vt etiam quidam ipsorum propter molestias solum mutare coacti sint. 20.

Quem

Quem tandem vir Sanctus Litaniarum, atque aquæ lustralis præsidio profligauit.

21. Eandem propemodũ molestia ab infestantibus Spiritibus, sustinuere Deo consecratæ Virgines, Monasterij Verretẽsis, in comitatu Hornensi. Siquidem in loco, vbi dormire solent, audiebatur *incessus Spectri ingemiscentis: audiebatur item vox, quæ Virgines hortaretur, vt surgerent, & secum ad ignem, ægrotum consulaturæ, accederent. Aliquoties pedibus, lecto, ad passus aliquod, subtrahebantur à Spectro: aliquoties sub plantis adeò titillabantur, vt præ nimio risu, modò non morerentur: quibusdam particulæ carnis euellebantur: plerisque in aduersam partem prorsus intorquebantur tibiæ, brachia, & facies.* Mitto reliquas, quas sustinuerunt, ad tres annos, molestias: quas videre licet apud Vierium, lib.3.cap.9.de Præstigiis Dæmon.

22. Circa annũ Domini 1598. non longè à VVormatia, multis diebus ac noctibus, *maxima multitudo armatorum equitum, & peditum apparuit, tanquam ad placiti colloquium, seu bellum processura:* & nunc huc, nunc illuc, quasi per turmas discurrentes, circa nonam horam noctis, ad vicinum montem, ex quo prodire consueuerunt, reuertebantur. Tandem, nocte quadam, Monachus Limburgensis Cœnobij, non procul à monte, de quo exire solebant, distantis, assumptis secum quibusdam aliis, ad locum infestum accessit; muniénsque se signaculo sanctæ Crucis, exeuntes de monte, *Qui essent*, per virtutem sanctæ & indiuiduæ Trinitatis vt dicerent, adiurauit. Cui vnus ex turma: *Nos phantasma*, inquit, *sumus, nec militum viuentium turba; sed animæ hominum, quondam*

quondam in hoc mundo, Principi terrenorum militantum, non ante multos annos, in hoc loco, interfectorum. Arma, habitus, & equi; quæ nobis, dum viueremus, instrumenta fuerunt peccati, etiam nunc, post mortem, in nobis sunt quædam indicia tormenti. Omne quod iam cernitis circa nos, totum ignitum est nobis; quanquam vos ignem nostrum minimè videatis. Cumque Monachus, vtrum ab hominibus iuuari possent, inquireret; respondit Spiritus: *Ieiuniis, & orationibus, & maximè oblatione corporis & sanguinis Christi adiuuari possumus, & rogamus.* His dictis omnis illa multitudo Spirituum, quasi vna voce, clamabat trina vice: *Orate pro nobis: orate pro nobis: orate pro nobis.* Mos omnes in ignem resoluti videbantur. Sed & mons ipse, quasi arderet, ignem & maximum fragorem arborum & strepitu emisit. Ita Chronicon Hirsaugiense, circa annum Domini 1097. Similia Spectra sunt, quæ Marathonicum campum, olim horrendum reddiderunt: illa etiã quæ Calcerandus Rochensis Hispanus conspexit, & quasi prænuncia fuerunt ingentium motuum Siciliæ, quibus furens plebs Hugonem Montecanum Proregem, vrbe Panormitana eiecit, eo tempore, quo Siciliæ Regnum ad Carolum V. peruenit. de quibus sic Thomas Fazellus. *Paucis antè diebus,* (scilicet quàm tumultus excitaretur, viuente adhuc Ferdinando Rege) *cùm sub primam lucem in lectulo vigilaret Calcerandus, magnam hominum multitudinem in arca perstrepentem audiuit. Ad fenestram ocyus accurrit, virorũ frequentiã primùm peditumq; species: mox hastatos scutatisq; subsequi, ac equites deinde in turmas diuisos,*

armato

armatorúmque acies in prælij speciem concurrentes in regiam domum, qua Hugo vtebatur, irruere, ac oppugnare, oculis per inanem vmbram sibi videre est visus. Plerique præterea sub idem tempus ad verticem ac radices Peregrini montis milites armis instructos noctu concursantes se vidisse fassi sunt. Hæc Fazellus lib.10.& vltimo de Rebus Siculis.

23. Apud Aquilonares populos plura loca infestantur. Refert Olaus Magnus, solere apud ipsos, nocturnos viatores, gregúmque & armentorum excubiis intentos, *portentis diuersis generis circumfundi, mirifico concentu.* Hunc nocturnum Monstrorum ludum vocant incolæ Choream Eluarum; de quibus eam habent opinionem, quòd animi eorum hominum, qui se corporeis voluptatibus dedunt, corporibus illapsi, circa terram volutentur. Vestigia harum laruarum manè interdum, in herba rosida, deprehenduntur; interdum verò ceu igne exesa conspiciuntur. Olaus, lib.3.cap.11. Gentium Septentrionalium.

24. In Islandia Insula, sub polo Arctico, promontorium est, quòd instar Ætnæ perpetuis ignibus æstuat. Illic submersorum, siue alio violento casu occisorum. *Spectra sese offerunt congressibus notorum hominum, tam manifesta, vt tanquam viuentes accipiantur ab ignaris mortis illorum.* Nec deprehenditur error, priusquam disparuerint Vmbræ. Idem Olaus, lib.2.cap.3.

25. Arx est in extremis terris Finlandiæ suppolaris, Regno Suetiæ subiecta. Præterlabitur hanc vastissimus fluuius, inscrutabilis profunditatis. Ad hunc Spectra subinde apparent: & imminente morte Præfecti arcis, vel militis alicuius.

Cythara

Cytharædus, per noctem, in medijs vndis, ludens conspicitur, & auditur. Hoc quoque Olaus, lib. 20. cap. 19. & 20. Apud Philippos quoque ingens est numerus *Spectrorum, quæ cum ipsis conuersantur, colloquuntur, conuiuantur*: nec arceri aut abigi vlla ratione dicuntur. Cumque præcipue terreantur à manibus cognatorum, ne id fiat, prohibent cadaueribus defossis & sepultis sub foco. Beucerus lib. de Diuinat. fol. 283.

26. Similiter Sterlingi, arx in Scotia à Spiritibus infestatur: & quia ibidem *gementes & clamantes nocte audiuntur*, nomen accepit, vt Mons dolorosus dicatur, quemadmodum scribit lib. 4. Scotorum historiæ H. Boethus.

27. In ea, quæ est circa Syrtes Lybia, quandoque, & maximè quieto à ventis tempore, apparent in äëre diuersorum animantium formæ, quarū quædam quiescunt, quędam mouentur: & hæ aliquando fugiunt; aliquando fugientes insequuntur: quos verò comprehendunt, frigido circundant contactu. Refert hoc Diod. lib. 3. cap. 4.

28. Ex Aristotele de Admirandis auditionibus refert Thomas Fazellus. lib. 1. de Rebus Siculis, tumulum in Lipara Insula olim fuisse, ad quem noctu accedere nemini licebat. Cymbala nāque, crotali quoque, immanes pręterea sonitus tumultúsq; cū inconditis cachinnis ibi exaudiebātur. Quibus territi Liparenses, ne quid sibi mali accideret, illuc progredi perhorrebant. At cùm mero quidam correptus, eò temerè peruasisset: iuxta tumuli specum obdormiuit. perquæsitúsque à domesticis post triduum exanimis est repertus. Pro mortuo autem inde elatus, cùm sepulturæ paratis exequiis, ac fu-

nebri pompa tradendus efferretur, repente omnibus admirantibus experrectus, quæ & viderat, & passus fuerat enarrauit. Hoc Fazellus.

29. Et fodinæ metallicæ quædam à Spiritibus infestantur. Hinc Spiritus Annebergicus, qui *operarios duodecim amplius flatu interfecit* in specu, qui corona rosacea appellatur, eo etiam nomine relictus, quamuis argento diues esset statum verò emittebat ex rictu; cùm equi specie, habentis procerum collum, & truces oculos appareret. Hinc alter Schnebergicus, nigro cucullo vestitus; qui in fodina Georgiana *operarium è solo sublatum, in superiori loco maxima illius concauitatis, quondam feracis argenti, collocauit, non sine corporis attritu.* Hæc ex Georgio Agricola Munsterus li.1.Cosmogra.ca.15.

30. In Prouinciæ Peruanæ ea parte, quæ Ititanorum est, Catarina sedecim annorum puella, ob sacrilegio sæpius violatam Confessionem, & infelicem mortem, post mortem multarum turbarum atque tumultuum fuit causa. Mox, vt anima exhalauit, fœdum cadauer remansit, tam tetri odoris, vt seponendum fuerit sub dio, ne inficeret domum. Eodem tempore *mansuetus alioquin equus & placidus sic furere cœpit, vt calcibus arietaret, in murum, & hac illácque percursaret, vinculis abruptis. Auditi canũ latratus, & inquieti discursus. Adolescens quidam extra lectum brachio extractus, vna ex ancillis calce in humerum percussa, cuius plures ad dies manserunt vestigia.* Hęc corpore Catarinæ nondum humato acciderunt. *Post sepulturam in famulam, ingredi cupientem cubiculum, vbi illa erat, vas deiectum est de tabulato superiore. Et maior pars oppidanorum conspexit vim magnam laterum tegularúmque magno fragore*

fragore dispergi per ædes. Neque hoc satis. *Domina coram decémque alijs aut duodecim mulieribus, semel iterúmque ac tertio est rapta pede altero (nec apparebat raptator) famula, quæ Catarinæ familiaris fuerat.* Secuta sunt alia monstra. *Cùm in cellam vestiariam iret ancilla, vt promeret vestem, videt Catarinam extollentem sese vasi prensando, at ipsa cum clamore repente se proripit, cæterum vas in parietem protectum, diffractum est quassu ingenti. Cùm Domina strepitu excitata, intraret cellam, dimidiatus later magno impetu in murum est impactus. Postridie, impressa in pagina Christi effigies de cruce pendentis, apte applicata est glutine in pariete vestiarij; statimque cunctis inspectantibus, euulsa tres in partes conscissa est. Eodem die cùm in horto cœna esset magna, pars lateris decidit in lancem & conturbauit mensam* Vide Annales Societatis Iesu anno 90. & 91. in prouincia Peruana fol. 766. vbi hæc & plura his similia habentur.

31. Kerope castrum est vnum ex ijs, quæ Moschus Polono cessit, in quo multi Germani à Moschouitis occisi sunt. Castrum hoc, & tota vicinia illusionibus diabolicis adeò erant ante annos adhuc duodecim infesta, vt *Cacadæmones palam, & in conspectu omnium, cùm luna nocte splenderet, in equis sedentes effusis habenis circum mœnia, magno cum strepitu, currerent, & subinde morerentur. Interdiu quoque more Moschorum vestiti, integros currus onustos frumento, in humeros suos ferentes omnibus aspicientibus in vicinum locum villæ cuiusdam arci proximæ conijcerent.* Hæc Isselt anno 86. Historiæ.

32. Est alius locus palustris, decem scilicet passuum millibus ab Odepe, quod prædium est noui

Episcopatus Vendæ in Liuonia. Lacus autem, qui in eo erat, sic infestabatur, vt nisi singulis annis sanguis infantium in eum mitteretur, vltra modum affligerentur vicini, *& plurima damna ijs Dæmones afferrent; conturbarent aëra: tonitrua, fulmina, procellas & tempestates excitarent.* Hinc vsitatum apud illos erat matribus furari infantes atque in lacum proiicere, aut saltem extractum ex eorundem corporibus sanguinem in eundem mittere. Etiam hoc Isselt eodem loco.

33. Hęc pro veritate infestorum locorum exempla. Quæ in hac Disputatione ad duo valere volumus Lector Primùm, ne de infestis quibusdam locis vllum in animo ipsius relinquantur dubium. Deinde, vt ad hæc, id est, ad primum Caput recurrat, si quando in disputationis nostræ discursu quædam exemplis confirmamus & vnde illa petita sunt, non assignamus. Ad primum caput conuertat animum cogitationésque: illud, quod desiderabitur, docebit.

CAPVT II.

Multiplicia esse loca, quæ à Spiritibus infestantur: & quòd omnia ad duo genera possint reuocari, quæq; sit inter ipsa differentia.

1. PRæcedenti Capite demonstratum est, *esse quædam loca Spectris & Spiritibus infesta*; Sed ita, vt simul insinuatum sit, non vnius generis omnia illa esse. Datæ sunt infestæ *domus*; vt inter alias illa quam Alexander ab Alexandro inhabitauit. Dati *fundi*; vt Hesperij, quorum meminit

meminit Augustinus. Datæ *arces & palatia*; vt illa in Scotia, ob Spirituum gemitus Mons dolorosus dicta. Datæ ciuitates; vt Moguntia. Datæ *insulæ & prouinciæ*, apud Aquilonares populos, & in Saxonia *Episcopatus* Hildesheimensis. Rursus data loca subterranea, in Fodinis metallicis. Data priuata, vt domus, quam Theodorus, Sicæorum Archimandrita purgauit. Data publica, vt Angulares Thermę &c. Sed hæc omnia ad *pauciora genera* reuocantur.

Et quidem si rectè ratiocinabitur, duo constitui possunt. Locorum enim quędam possumus dicere *Infesta propter homines*; quædam *per se*. *Infesta propter homines* illa vocamus, quæ non nisi propter certos homines, quos ipsi Spiritus persequuntur, horrida sunt. *Infesta per se*, quorum infestationis ratio ex spiritibus, & non ex hominibus, qui iisdem locis degunt, petitur. 2.

Itaque *infesta propter homines* sunt, domus, quæcunque Pausaniam Spartianorum Regem excipiebat: domus quam Nero post cædem matris inhabitabat: Locus, vbicunque Otto Romanorum Imperator post internecionem Galoæ, reperiebatur &c. Hos siquidem, quocunque diuerterent ob vindictam patrati sceleris, infestantes sequebantur Spiritus. 3.

Infesta per se erunt, fundus Hesperij apud B. Augustinum; Thermæ Angulares, apud B. Gregoriũ: domus, tam illa, quam Theodorus Sicæorum Archimandrita liberauit; quàm alia, quam Romæ inhabitauit Alexander; Aquilonares prouinciæ, & arces Olai Magni; campi VVormatienses, & fodinæ metallicæ &c. 4.

Multiplex verò est inter hæc duo locorum ge- 4.

nera *differentia*.Prima à *tempore*, quo Spiritus moleſtare incipiunt,ſumitur. Nam in illis, quæ propter homines infeſta ſunt, prius ipſi homines in locis inueniuntur, quàm loca Spectris ſint horrida. Quia eum certis locis Nero, Pauſanias, atque Otto inueniebantur: idcirco moleſtantes patiebantur Spiritus, quibus antea caruerant.In poſterioribus prius ipſa loca infeſta ſunt, quàm hominibus moleſtia à Spiritibus afferatur, quemadmodum 1.Cap.allata probant exempla.

6. Altera differentia à *duratione petitur*.Illa tamdiu infeſta ſunt, quamdiu homines, quos infeſtantes Spiritus ſequuntur, ijs locis degunt, & cauſis moleſtiarum non tollunt. Sublatis verò hominibus, aut cauſas moleſtiarum ceſſantibus, deſinunt infeſtantes Spiritus.At poſteriora hęc infeſta manēt, quamuis etiam ab hominibus prorſus deſerantur.

7. Tertiam differentiam ſuppeditant *fines Spiritibus in his locis propoſiti*. Qui prioribus locis inueniuntur,vindices plerumque ſunt patratorum ſcelerum; quemadmodum Spiritus virginis à Pauſania interfectæ;manes matris Neronis, & Imperatoris Galbæ. Qui verò poſterioribus,non item. Et quamuis aliquando, non tamen ſemper,mortales affligunt:vt verò affligant,per ſe ipſis propoſitum non ēſt.

8. Quartam differentiam *formæ*, quibus ſe Spiritus dictis locis exhibent, præbent. Priorum locorum Spiritus *plerumque* ſub eorum ſe ſpecie(& ob id humana)exhibent,qui iniuriā paſſi, vindictam his terriculamentis expetere videntur.Hinc à matris Spiritu Nero;à virginis Byzantinæ Pauſanias; & à Galbæ Spiritu Otto cognouit ſe perſecutio-

nem

nem pati. At verò posteriorum locorum Spiritus, nunc sub proprijs, nunc sub peregrinis formis conspiciuntur, quemadmodum primi Capitis exempla demonstrant.

Quintò differunt dictorum locorum Spiritus, quòd *in priori genere pauciores* ferè inueniantur, qui molestent; *in posteriori plures.* Rarius audimus, quosdam suos vbique molestantes sequi Spiritus; sæpius certis atque definitis locis alios atque alios molestos esse. 9.

Denique hoc differunt, quòd in his alia; quàm illis, *expiandi* ratio seruari debeat. In ijs, quæ propter homines infesta sunt, præcipua est occupatio, (si modò plena securitas obtinenda est,) cum hominibus, quorum causa loca infesta sunt; in alijs, non tam hominum, qui infestis locis degũt; quàm ipsorum locorum ratio habenda est, quemadmodum suo loco docebitur; tertia parte Disput. 10.

Cæterùm, quamuis iam dictis rationibus loca hæc distinguantur; multa tamen habent communia: in primis illud, quòd in vtrisque omnis generis molestantes Spiritus deprehendantur; dæmoniaci, scilicet, & hominum, tam purgandorum, quàm perpetuis supplicijs deputatorum: De quo in sequentibus. 11.

CAPVT III.

Tria esse Spirituum genera, quæ loca infestent, de quibus præsens est Disputatio.

IN argumento Capiti huic præfixo, vnum certum ponitur; alterum in quæstionẽ vocatur. Illud est, *Esse plura Spirituum genera,* 1.

per quos loca infestari queant: hoc, *Quinam illi sint Spiritus.* Nec de *potentia* quæstio est; Sed de facto quia, non, quinam valeant loca infesta reddere, sed qui reipsa infestent, quæritur.

2. *Primum* autem omnium confessione manifestum est. Nec malè. Quoniam sunt boni Spiritus & mali: & inter vtrosque (vt de Deo Spirituum auctore nihil dicamus) quidam humani sunt; vt inter malos damnatorum animæ; inter bonos, mentes beatæ atque purgandę: quidam Angelici, vt inter malos Diaboli; inter bonos, Spiritus cælestes, in nouem ordines siue choros distincti.

3. De *potentia* verò quæstio non est, Quinam, videlicet, Spiritus loca infestare valeant. Cùm enim omnium magnæ sint in res corporeas vires; & in rebus corporeis loca, & quæ in locis sunt, habeantur; dubium nullum est, quin quicumque Spiritus, si modò velint, & nulla superioris authoritate prohibeantur, loca infestare possint.

4. Qui igitur *reipsa* infestant. *Tria potissimum Spirituum genera* Vnum prorsus incorporeorum, duo humanorum: hoc est Diaboli primùm; deinde hominum animæ ad inferorum supplicia damnatæ; & tertio illæ, quæ purgatorijs pœnis expiantur, viuentibus molesti sunt.

5. Non negamus interim *Angelos bonos* certis quibusdam locis & olim visos esse, & modò interdum videri. Plura pro hoc argumento exempla protulimus in illa, quam de Spirituum Apparitionibus dedimus, Disputatione. Nec ita cælis includimus *bonos hominum Spiritus*, vt ipsis quasi vincula iniiciamus, & extra cælum comparere fas non sit, quoniam etiam hos sæpiùs alijs locis visos esse, in

iam

iam dicta Disputatione demonstratum est: sed aliud est apparere Spiritus certis locis; aliud locis esse affixos quasi,& molestos.

6. Quòd si quis etiam ipsorum præsentia loca infesta fuisse, aut esse,omninò velit conuincere,non multum repugnabimus quæ nos loca infesta *hac Disputatione* dicimus, illa prioribus, triplicibus Spiritibus,infestari,intelligi volumus.

7. Neminem verò vsque adeò desipere existimamus, vt omnes omninò quæ vel molestiæ percipiuntur, vel tumultus infestis locis audiuntur, *bonis tantùm Angelis* vel certè *humanis illis felicibus* Spiritibus auctoribus fieri credat. Multa hîc fiunt, quæ non nisi à grauis atque peruersis; aut certè miseris hominum Spiritibus fieri possunt, vt aliàs demonstrandum erit.

8. Sic nec quisquam erit, qui molestias atque tumultus omnes ab Angelicis illis *prauis Spiritibus* putabit excitari. quemadmodum non omnia, quæ fiunt, cælestibus illis beatis possunt ascribi; ita neque omnia, Dæmonibus. Quædam non nisi Dæmones; quædam non nisi homines habent authores. Sic quædam non nisi homines, quædam non nisi Dæmones produnt.

9. Et quæ hic ab humanis Spiritibus fieri certum est, non *eiusdem conditionis* sunt omnia, quamuis prodant miseros Spiritus aliqua; non tamen semper damnatos. Neque enim omnes miseri Spiritus, damnati Spiritus: quamuis damnati omnes miseri. Miseri illi, qui purgatorijs pœnis expiantur, miseri & damnati, qui infernalibus supplicijs adiudicati.

10. Cæterùm à dictis tribus Spirituum generibus

loca infestari,quamuis difficile non sit, certa quadam ratione docere;*exemplis* tamen rem illustrasse breuitati studentibus sufficerit.

11. Pro *Dæmonibus* igitur sunt Spectra,quę in fodinis mineralibus,& salinis obseruata:quę Hesperij domum reddiderunt infestā:quę in balneis,quorū B. Gregorius Nyssenus meminit, multis mortē attulerunt:quæ aqua benedicta profligata à Theodoro Sicæorum Archimēdrita: quæ agrum Bingensem afflixerunt:choreę itē Eluarum , quarū mētionem fecit Olaus:Hutingen etiam Hildesheimensis. De quibus primo Capite. Præterea terribilis & monstrosa effigies , quæ ad M.Brutum nocte ingressa, & quisnam esset interrogata, respondit se eius esse genium. Fœdum quoque & dirum Spectrum, quod Cassio Parmensi obuersatum est sub id temporis , quo iussu Augusti interfectus est. De vtroque Sabellicus Tom.4.lib.1. Exemplorum , cap. 3. Denique quæcunque visa sunt sub peregrinis formis,de quibus ca.19.Thess.9.& 10.in sequentibus.

12. Pro *animabus purgandis* sunt , Paschasius; quem celebrat Gregorius Magnus : Spiritus , qui obsequium aliquandiu exhibuit presbytero , Felici Portuensi Episcopo noto : & armatorum , vt credimus , tam equitum, quàm peditum multitudo, quæ in agro VVormatiensi , multis noctibus atque diebus , conspecta est : de quibus 11.cap. Mater quoque S. Elisabethæ Hungarorum Reginæ: quæ filiæ post mortem apparuit ; pœnas, quas ob vitam negligentius actam sustineret , exposuit; & vt filiæ suffragijs iuuetur,rogauit : & tandem,voti compos facta,pro matura liberatione gratias egit, cùm secundò iam filiæ post fusas ad Deum preces

appareret,

appareret, quemadmodum in eius vita testatur Iacobus Montanus Spirensis, cap.23.

Denique pro ijs qui inferni cruciatibus addicti sunt, est Vmbra, quæ Athenis domum, quam postea Athenodorus inhabitauit, turbabat: sunt manes matris Neronis, Cleonicæ Byzantinæ Virginis, & Galbæ Imperatoris: Aethiops, qui apparuit Isidoro Monacho: de quo vide Thesin 8.cap. 38. Spectra demum, quæ plurima offerunt Regiones Aquilonares. Quamuis enim ipsa apparitionis, & infestationis horum Spirituum ratio ipsos damnãdorum loco habendos esse, non necessariò demonstret; ex alijs tamen nullam ijs cum beatis aliquando partem futuram clarum est. Ex quibus verò? Quia vera fide destituti (vt de alijs criminibus dicatur nihil) ex hac vita discesserunt. Nequit cuiquam quęcumque probè transacta vita ad salutem prodesse; qui, vera fide destitutus, præsentem hanc cum alia vita (vt illi) commutat. Pro hac, ne plura dicam, diserta est B. Augustini sententia, libr. de fide ad Petrum. *Firmissimè*, inquit, *tene, & nullatenus dubites, non solùm omnes Paganos; sed etiam Iudæos, Hæreticos atque Schismaticos, qui extra Ecclesiam Catholicam, præsentem finiunt vitam, in ignem æternum ituros; qui paratus est diabolo & Angelis eius.* Eodem modo in damnatorum Spirituum numero illi erunt: qui quamuis cum Christiana fide, sine charitate tamen hinc discesserint: quemadmodum idem Augustinus eodem loco his verbis testatur, *firmissimè tene, & nullatenus dubites, non omnes, qui intra Ecclesiam Catholicam baptizantur, accepturos esse vitam æternam, sed eos, qui, percepto baptismate, rectè viuunt, id est,*

13.

id est, qui abstinuerunt à vitijs & concupiscentijs carnis. Regnum enim cælorum, sicut Infideles, Hæretici atque Schismatici non habebunt, sic Catholici criminosi possidere non poterunt.

14. Porrò ex dictis tria, vel quatuor, inferimus. Primum est, *Animas hominum cum corporibus non interire*, sed depositis corporibus vitam aliam viuere. Hoc probant & defunctorum Spiritus, qui apparent; & quos in diuersis locis excitant, tumultus atque terrificationes.

15. Alterum est, *Non vno tantùm loco infernales pœnas sustineri.* Esto sit vnus locus, qui hoc sibi ius præ reliquis vendicet; & qui post extremum Iudicij diem, solus damnatorum sedes erit & domicilium: nunc tamen, præter hunc, plures habet Deus Opti. Maxi. quibus debitas pro meritis à damnatis pœnas exigit. Nonne damnati Dæmones? nonne infernalem ignem sustinent? Et tamen eos *mundi Rectores tenebrarum harum, & Spiritualia nequitiæ in cælestibus* vocat Apostolus Paulus: & aërem sublunarem plenum esse Dæmonibus, vt communis, ita non vana, mortalium est opinio.

16. Tertium est, *Non vno loco contineri animas, quæ non plenè purgatæ, ex hoc sæculo discesserunt.* Præcipuus earum locus, quem Purgatorium dicimus, haud procul ab inferno constitutus est, in visceribus terræ: ad hunc maxima ipsarum pars à morte demigrat. Præter hunc singulari Dei prouidentia & clementia, quædam alia habent, quibus purgantur, loca. Sed hæc aliò pertinent.

CAP.

CAPVT IIII.

Varios esse tam Dæmoniorum, quàm miserorum hominum Spiritus, qui mortalibus molesti esse solent, & loca reddere infesta.

TRia Spirituum genera astruximus, quæ loca infesta reddere soleant; Dæmones, Damnatorum hominum animas, & Illas, quæ purgantur. *Vtrum in singulis generibus gradus sint, & ordines*; an, contra, in vnoquoque genere omnes vnius eiusdemque conditionis, definiendum est. 1.

Dæmonum igitur (ab his initium faciamus) Psellus, quidam Philosophus & Christianus, (sed vt videtur Christianæ doctrinę rudis) *sex* genera secundum locorum varietatem, distinguit: vnum *Igneum* vocatur, quod circa sublimiorem aërem vagatur. Alterum nominatur *Aëreum*, in hoc aëre, nobis proximo oberrans. Tertium *appellatur* Terreum, quia plurimum circa terram versatur, *terrenísque* rebus, & machinis aduersatur homini. Quartum dicitur *Aquatile* & Marinum, quod humoribus immergitur, libenter circa lacus & fluuios habitans, in mari fluctus & tempestates suscitans, nauigiáque hominibus onusta, submergés. Quintum est *Subterraneum*, subter terram habitans, infestánsque fossores puteorum, & metallorum; efficiens terræ hiatus, concutiens fundamenta; & flammiuomos ventos excitans. Sextum & vltimum genus est *Lucifugum*, & inscrutabile, & penitus tenebrosum, passionibúsque frigidis, violenter multas res perdens. Ita Psellus libr. de Dæmonibus. 2.

Melius

3. Melius alij molestantes *Dæmones in duo genera distinguunt*; in *Mites*, & *Tetricos*, siue Truculentos. *Mites* volunt Lares dici, qui concubia nocte in domibus versantur, & aliquid facere se, strepitu vario, indicant; nihil tamen faciunt. Germani (inquit Georgius Agricola libro de Animantibus subterraneis) Guteolos vocant, à bonitate: alij virunculos montanos dicunt, quia plerumque apparent Nani, tres dodrantes longi. *Truculentos* laruarum appellatione dignantur: hi familiam terrent, molestant, turbant. Vtrorumque meminit Cassianus Collat. 7. cap. 32. Priorum his verbis: *Nonnullos immundorum Spirituum, (quos etiam Faunos vulgus appellat) ita seductores, & ioculatores esse manifestum est, vt certa quædam loca seu vias iugiter obsidentes, nequaquam tormentis eorum, quos prætereuntes potuerint decipere, delectentur: sed se risu tantummodo & illusione contenti, fatigare eos potius studeant, quàm nocere.* Posteriorum verò sequentibus: *Alios ita esse furori ac truculentiæ deditos est manifestum, vt non sint contenti hominum tantummodo corpora, quos suppleuerint, atroci dilaceratione vexare; sed etiam irruere super eminus transeuntes, & affligere illos sæuißima cæde festinent.* Ex hoc posteriorum genere inueniuntur plures. ex priorum fuit, cuius mentionem facit VVilhelmus Parisiensis, cap. 8. secundæ partis, partis secundæ principalis, qui cum ioculatore, quem VVilhelmus se vidisse testatur, solebat ludere; nec quiescere eundem patiebatur; quique noctis quietem nunc lapidibus in parietem iniectis, nunc tumultu & strepitu suppellectilis, nunc detracto lecto interturbabat.

4. Sed distinctio hæc non in disiuncta Spirituum

genera

genera eſt,ſed in vnius generis Dęmonum diuerſa officia. Nullos Dæmones crediderim, qui tantùm ſunt *Mites:*nullos,qui tantùm ſunt *Truculenti*.Qui nunc mites, pòſt truculenti: qui nunc truculenti, pòſt mites. Nam nec mitibus deeſt ſua bilis, aut nocendi poteſtas vel voluntas. Et qui ex odio in nos ſæuiunt(quia mille artes norunt)etiam in Angelos lucis ſe transformant, & ſummam quandoque ſimulant mititatem.

5. Alij hos moleſtantes Spiritus diſtinguunt, pro ratione *Ordinum*, in quibus à Deo creati ſunt. Hi nec in hoc errant,quod vt bonos,ita malos Angelos, nouem Ordinibus diſtinguũt:nec in illo,quòd quoſcunque,quorumcumque etiã ſint Ordinum, putant loca infeſta reddere. Quamuis enim ſuperiorum Ordinum Spiritibus beati minima officia non ſubeant;ſuperiorũ tamen Ordinum Nequam Spiritus conditionis ſuæ rationem non habent:& ſæpè,non quòd ipſos,pro naturæ ſuæ conditione, facere oporteat, attendunt; ſed quò libido trahit, perficiunt.De quo aliàs,Diſput.de Dæmoniacis.

6. *Damnatorum hominum Spiritus duplicis ſunt generis.* Quidam propter ſolum originale peccatum, cum quo ex hac vita migrarunt, miſeri ſunt: quidam propter actualia etiam, quæ commiſerunt. Poſteriores hos, certis locis, moleſtos eſſe poſſe, clarum videtur ex multis, quæ primo Diſputationis Capite allata ſunt, exemplis De prioribus maior eſt difficultas, *præſertim* ſi, qui cum originali labe diſceſſerunt,infantes fuerunt, aut teneræ adhuc atque immaturæ ætatis.

7. Cùm enim hæc moleſtandi ratio horum Spirituum quoddam etiam ſupplicium ſit, quod ob ſua

ob sua ipsorum delicta, de ijs Deus Opti. Maxi. exigit; omnino ab hoc liberi videntur ij, qui propria voluntate Deum non offenderunt, nec quicquam, quod propter grauius puniantur, commiserunt, vt hi posteriores sunt.

8. *Vniuersim* tamen non facile negauerim, hos Spiritus posse esse molestos. Quid ita? quia quòd defunctorum manes viuentibus molesti sint, non solùm ob defunctorum; quæ commiserunt, fit delicta; sed aliquando etiam viuentium malo merito, quod dignum est mortuorum Spirituum molestatione vindicari.

9. Non merebatur Cleonice, Byzantina virgo, vt post mortem adesset aliquoties viuenti Pausaniæ, sed Pausaniæ hoc exigebat peccatum, & crudelitas. Non matrem Neronis defunctam propria; sed filij culpa cogebat viuorum rebus sæpè interesse: Et quod post mortem Galba esset molestior, viuentis Ottonis merebatur impietas. De his 1. cap.

10. Amauerit pater quidam plus æquo filium, Deúmque amando grauiter offenderit: Sit alius, qui per nefandam libidinem filium procrearit; quid obstabit, ne dicamus manibus defunctorum filiorum terreri, affligi, atque molestari posse parentes viuos?

11. Probandum erit, capite decimo septimo, iusto Dei iudicio fieri, vt crudeles homicidæ innocentium interfectorum Spiritibus infestentur; at verò potest innocenter vita priuari, non adultus tantùm, qui Deum grauiter offendit: potest etiam *infans*, & quem solùm grauet originalis culpa: quidni igitur & hic, vt ille, post mortem grauis erit cædis authori? Hoc probabiliter dici putamus,

mus,quamuis contrarium doceat Tostatus in 25. Matth.quæst.754.

12. *Purgandæ animæ etiam sunt in duplici ordine.* Quædam solas pœnas persoluunt, quas in hac vita peccatis grauioribus contraxerunt:quædam etiã leuiores culpas purgatorio igne deponunt. Vtraq; viuorum rebus interesse possunt, & viuentiũ auxilia excitato strepitu, postulare. Sed tamen illæ in primis, quæ persoluendarum pœnarum pondere grauantur. Priorum culpæ facilius expiari videntur, vt ob id hãc infestatione, ijs viuorum auxilia implorare necesse non sit:posteriorum pœnę, quia grauius,& diutius vindicandæ,etiam hac ratione, possunt vel expiari, vel viuentium subsidium obtinere.

CAPVT V.

Quinam dictorum Spirituum, præ omnibus, frequentius rebus humanis intersint, & loca reddant infesta.

1. Omnes Spiritus molestos posse esse,& esse,demonstratum est. *An æquè omnes molesti sint*, nunc inquiramus. Duplex autem eius,quod quæritur sensus est:alter,an omnes æqualia,& molestias afferant:alter, an omnes æquè frequentes infestent,& mortalibus *adsint*; an potius hi illis frequentius. Posterius hic definiendum:prius illud alium habet locum.

2. Difficilis autem admodum est illius definitio. Neque enim ex effectibus hic certum argumentũ peti potest;cùm sæpe eadem hominum,atque Dæ-

 monum

monum Spiritus operétur. Nec clarum eſt ex Spirituum confeſſione; quòd & ſuſpecta illa ſit, & admodum rarò habeatur. Nec deprehenditur ex Spirituum conditione & attributis;cum quæ quorum propria ſint,difficillimum ſit intelligere.

3. Sed tamen omnino intellectu res hæc impoſſibilis non eſt. Cùm enim quæ hìc fiunt, ratione & conſiliis fiant,ſi rationem ducem ſequamur, poterimus veritatem ipſam, ſi non perfectè aſſequi, certe à longè intueri.

4. Ratio verò omnino ſuadet,vt credamus quàm *rariſsimè Spiritus damnatorum hominum rebus viuentiũ intereſſe,& moleſtias excitare:frequentius purgandorum hominum:præ vtriſque Spiritus Dæmoniorum.*

5. Quam enim ob cauſam credi debet, frequẽtius rebus viuentium adeſſe, & intereſſe damnatorum hominum Spiritus. An fortè,quia id ipſi expetunt? An quia ita placet Deo Opt.Maximo? An velle id poſſunt Dæmones,ſub quorum poteſtate damnati ſunt?

6. *Expetere* hoc non poſſunt ipſi mortalium Spiritus:quia cauſam,cur expeterent,nullam habent: habent verò,cur cupere debeant latere, & ad viuos redire nunquàm. Prius clarum eſt ex eo,quod *bonum* ſperent nullum: poſteriùs ex *malo*, quod ſuo ad nos reditu incurrunt.

7. Si miſeris *bonum*, aliquod propoſitũ eſſet,quod viuorum conſuetudine conſequi valerent,reditum fortè affectarent:ad propoſitum prorſus eſt nullũ. Non fortunarũm, aut corporis; quia huius capaces non ſunt. Non animæ; quia ea Spirituum horum eſt conditio, vt ſecundum animam perpetuò debeant eſſe miſeri, & infelices.

Sed

Sed & *malum*, quod ſuo ad nos reditu incurrunt,ne reditum affectent, impedit. Illud eſt honoris,quem apud nos ſaluum eſſe cupiũt, iactura; qui in præſentiſſimum periculum adducitur. An forte honoris rationem non habent ſuperbiæ filij? quorum,vt diuina habent eloquia, *ſuperbia aſcendit ſemper*? Aut in diſcrimen honor non vocatur, cum ſocij intelliguntur eſſe Dæmonum? hoſtes Dei? ter in omnem æternitatem miſerrimæ creaturæ? — 8.

Dei forſitan *voluntate*, atque imperio, rebus viuorum ſæpiùs interſunt damnatorum Spiritus? Verùm vnde hoc conſtat? Quòd Dei voluntate ad nos redeant certum: quòd ſæpiſſimè redeant,nec certum,nec veriſimile,imò improbabile. — 9.

Habet hoc Deus Opt.Max.vt legum, quas ſanxiuit,ſtudioſſimus ſit obſeruator. Iam verò ita deperditę ſalutis hominibus ſtatuit;vt quamprimum ex hac vita diſcederẽt,mox ſua ipſis ſupplicia, ſuis certis locis manerent, quæ perpetuum ſuſtinerent. An decretum hoc temerè violabit? an locis aliis, quàm à mundi conſtitutione ordinatis volet hærere? — 10.

Quid verò hîc dubium? Vtrum, quòd perditis hominibus *mox* a morte, ſua maneant ſupplicia? An quòd hæc *certis locis* miſeri ſuſtineant? An quòd Deus legum ſuarum ſit ſtudioſus *obſeruator*. — 11.

Primùm clarum eſt, vel ſolo diuitis Epulonis exemplo; qui ſuorum,quæ *mox* à morte ſuſtinuit, tormentorum,teſtis eſt miſera illa & lamentabili oratione; *Crucior in hac flamma*.Luc.16.Scio quoſdam hoc argumentum illudere;& docere præſentis temporis verbo,futuras pœnas ſignificari, quas — 12.

 poſt

post diem iudicij Epulo, cum aliis damnatis communes habiturus est: sed attendāt illi: vtrum etiam post futurum iudicij diem velint futuros in mundo Epulonis fratres; quos tamen ipse suo malo desiderat sapientiores reddi: vtrum tunc tempus velint admittere, quo audire licebit *Moysen & Prophetas*; quos audiendos docet Abraham. Quo tempore licuit Moysen & Prophetas audire: quo tempore superstites erant fratres Epulonis, ipse cruciabatur. *Mox* igitur à morte cruciabatur. Sed de hoc aliàs.

13. Et *certis locis* miseri supplicia sustinent: In inferno, damnatorum perpetuo carcere: loco vmbroso, omnis desperationis & miseriæ plenissimo: de quo licet quidam disputent, vbinam sit: nobis tamē satis ex Scriptura colligitur, esse intra viscera terræ. *Infernus subtus* (inquit Isaias, cap.14.) *conturbatus est, in occursum aduentus tui.* Et Ecclesiasticus prædicens aduētum Christi ad inferos (cap. 24.) dixit: *Penetrabo omnes inferiores partes terræ, & inspiciam omnes dormientes, & illuminabo omnes sperantes in Domino.* Denique explicans Scriptura (Num.16.) quomodo Dathan & Abiron descenderint in infernum, ait: *Disrupta est terra, sub pedibus eorum, & aperiens os suum deuorauit illos, cum tabernaculis suis, & vniuersa substantia eorum: descenderúntque viui in infernum, operti humo.*

14. Longè verò est à Deo, vt quas ipse *leges* posuit, mox *violet. Fidelis est in omnibus verbis suis. Non est Deus quasi homo, vt mentiatur; neque vt filius hominis, vt mutetur.* Num.23. *Apud ipsum nulla transmutatio*, inquit B. Iacobus, cap.1. Ipse verò, *Ego Deus*, inquit, *& non mutor*, Malach.3.

Sed

Sed & hoc quærimus, quam ob causam possit Deus velle, vt miseri rebus viuentium intersint? An vt testes sint suppliciorum infernalium apud viuentes? Habent hi Moysen & Prophetas; illos audiant:habent verbum Dei;illi credãt. Fortè credituri sunt ex inferis resurgentibus?Si Moysi,Prophetis,& verbo Dei non credunt;nec credent resurgentibus à mortuis.An fortè volet redire,vt per hos de peccatoribus iusta exigat supplicia,& peccata inflictis malis vindicet?Hic ipsi seruiũt mentes Angelicæ, ab hoc, & aliis (quibus Deo famulantur) officiis dicti *administratorij Spiritus.* 15.

Ex his facilè colligitur,aut nunquam viuorum rebus interesse hominum damnatorum Spiritus, quod dici non debet; aut interesse *rarissimè*, quod in hoc capite probare nobis est propositũ.Quamuis enim Deus legum suarum obseruator sit studiosissimus in iis tamen, quæ à libera ipsius pendent voluntate,dispensat aliquando;& non priuati semper; sed communis boni rationem habet quandoque. 16.

Nec Spirituum igitur propria volũtate,nec Dei permissu frequenter viuentibus adsunt hominum damnatorum Spiritus. An fortè hoc volunt *Dæmones*, sub quorũ degunt potestate? Primùm omnium hæc res à Dæmonum voluntate nõ pendet. Quæ Dei legibus subiecta sunt (quemadmodum esse ostendimus, quòd in inferno sint damnatorũ Spiritus) non Dæmonum,nec vllius creaturæ voluntate,nisi Deus permittat,violantur,aut infringuntur. Quocirca hinc maior necessitas, cur ad nos Spiritus redire frequenter possint, non petitur;quam ex ipsa Dei voluntate. Deinde vt maxi- 17.

mè Dæmonũ voluntati esset subiecta: cur tamen, redire velint ad nos Spiritus hos, causam non habent Dæmones. Quid enim? An hoc reditu ipsis seruitur? an sic, quod quærunt, regni ipsorum propagantur fines? an horum indigent opera, vt mortalibus noceant? Nulla hic ipsis seruitus præstatur. Regnum ipsorum hoc reditu magnas sæpè patitur defectiones. Per se, vt noceant, sunt promptissimi & potentissimi.

18. Quæ cùm ita sint, si qui Spiritus *rarò* rebus mortalium intersunt, profectò *damnatorum hominum Spiritus sunt.* Addiderim & illud non solùm damnatorum hominum Spiritus rarissimè ad nos redire; sed sæpè quoque viuentibus illudi; vt damnatorum hominum Spiritus se videre existiment, qui tamen non nisi Dæmones sunt; sub damnatorum hominũ forma, & imagine. Hoc quomodo, & quib⁹ de causis Dæmones efficiãt, alterius est loci.

19. Post hos *frequentius viuentibus adsunt Spiritus hominum purgandorum.* Quamuis enim ipsis suus sit determinatus locus; & hoc, pro Dei voluntate, puniantur; desiderare tamen ipsi possunt, vt rebus viuorum intersint; & desiderio ipsorum atque exspectationi faciliùs potest satisfacere Deus.

20. Damnatorum Spiritus redire non affectãt: quia bonum à viuis nullum sperant. Desiderant non redire: quia honoris timent iacturam. At alia purgandorum Spirituum ratio. Quia enim bona à viuis & sperare & cõsequi possunt; redire desiderãt: & quia honorem non quærunt; quinimò libenter peccatum suum agnoscunt, redire non refugiunt.

21. Neque erga hos ea seueritate, atque vigore iustitiæ, vtitur clementissimus Deus, quo erga damnatos,

natos, atque reprobatos: quin potius, quia ipsos, vt filios chariſſimos, amat, ſeueritatem diſciplinæ, leuiori pœna mitigat: permittit, vt aliorum ipſis charitas proſit, qui egregia erga bonos omnes flagrant charitate.

22. Accedit, quòd & in hoc ſuo permiſſu magnæ & multæ rationes Deo poſſunt eſſe propoſitæ, quę apud Spiritus damnatorum locum non habent: quas, quia aliàs proſecuti ſumus, hìc repetere neceſſe non eſt.

23. Porrò his purgandis Spiritibus *frequentius adhuc viuentium rebus interſunt Dæmoniorum Spiritus.* Hoc ex dictis, & quotidiana experiẽtia eſt manifeſtum. Cùm enim plurima loca infeſta ſint; & rarò purgandorum Spiritus adſint; rariſſimè damnatorum; omninò neceſſe, frequentiſſimè Dæmonibus loca infeſta eſſe.

24. Idem aliunde demonſtratur. Ex Spirituum iſtorum voluntate & deſiderio: Ex Dei prouidentia atque ordinatione: Ex hominum quorundam nũc moleſtia, nunc patientia, quæ hìc proſequi prohibemur, quòd aliàs illa à nobis ſint tractata; Diſputatione de Apparit. Spirituum.

CAPVT VI.

Qui præ cæteris, vt plurimùm ex Spiritibus Dæmoniorum ſoleant rebus viuentium intereſſe: loca reddere infeſta, & mortales moleſtia afficere.

1. IN maximo numero eſſe Dæmones extra controuerſiam eſt. Et profani nôrunt hoc auctores, & ſacrarum literarum ſcriptores. Sed & ſi his præſidiis deſtituti eſſemus,

vnius miseri hominis exemplum magno nobis potest esse argumento, à quò Dominus verbo legionem, id est, *6666.* (rectius secundùm Iansenium in Euang. Concord. 12250.) aliquando expulit.

2. Confusa autem hæc multitudo non est. Quem ordinem Spiritus, antequam ob peccata è cælo disturbarentur, habuerunt, eundem adhuc habent, habiturique sunt in omnem æternitatem. Nec mirùm. Naturam sequitur ordo: naturam eandem semper retinent Spiritus. Vt idcirco nouum videri non debeat, quòd *Regnum* Spiritus illi habere dicantur, Matth. 12. *Principes* item atque *Potestates*, Ephes. 6.

3. Hinc est, vt quemadmodum inter beatos Spiritus, tres distinguuntur ordines; & in singulis ordinibus Chori tres: ita inter Dæmoniorum Spiritus, tria prima genera liceat distinguere, & in singulis generibus tres Choros; quos, iisdem possemus) quamuis vsus non ita permittat) nominibus, quibus beatos Spiritus solemus, compellare.

4. Hæc cùm ita sint, quæritur, *Omnésne hi Dæmoniorum Spiritus loca reddant infesta, & molestijs mortales defatigent promiscuè*; an potius, ex toto numero certi sint aliqui? & qui illi? quorum ordinum? quotum Chororum? Curiosa forsitan quæstio: sed certè difficilis explicatu: & quæ si non magnam, aliquam potest lucem præsenti Disputationi afferre.

5. Eius verò solutio non ex Dæmonum voluntate petenda est, sed diuino potius decreto, decretique causis. Si solius Dæmonum voluntatis ratio habenda esset; nullos iustè excluseris. Si diuini

decreti;

decreti; de pluribus merito dubitaueris.

6. Quid quærunt magis versipelles, quid ita expetunt, quàm primùm, ne infernalibus carceribus includantur? Deinde, vt mortalium generi, quibuscunque rationibus valent, incommodent? Omnium quidem hoc desiderium; sed illorum ardentius, qui naturæ præstantia superant. Quid inde? omnes, & in primis illos superiorum Chororum desiderare loca viuorum infestare, nullámque ipsis pacem relinquere.

7. Quòd inferimus, rectè inferri omnes intelligunt. Sed de propositionum veritate forsitan quis dubitat. At non minus certæ sunt omnes, quas ponimus. Certum omnes Spiritus horrere carceres inferni. Certum mortalibus omnes cupere incommodare. Certum horrorem carceris atque nocendi studium maius esse apud superiorũm Ordinum Spiritus.

8. Quòd *inferni carceres omnes horreant*, malíntque quibusuis aliis quàm inferorum locis esse, illud probat, quòd hi in peccatorum pœnam, quam summopere detestantur, constituti sint, sed imprimis ostendit ipsorum oratio ad Christum, ipsos ex homine quodam exigentem facta, qua significant vereri se, ne ab ipso *ante tempus torqueantur* (Lucæ 8.) tum etiam deprecatio, qua vt *in porcos, & non in abyssum*, mittantur, rogant. Matth.8. Scilicet potius *in porcos* cupiũt mitti, quàm in inferni abyssum; quod grauius ipsorum in inferno, quàm porcis suppliciũ. Et *ante tẽpus* torqueri se existimabant, si ante iudicij diem ad inferos detruderẽtur: quod grauioris pœnæ loco habebãt, quàm si extra inferni locum, suũ nihilominus infernũ haberent.

9. Quòd verò *viuentibus cupiant incommodare omnes*, nemo non nouit. Clara eſt Apoſtoli oratio. *Diabolus circuit, tanquam Leo rugiens, quærens quem deuoret*. 1. Petri 5 Idem alius Apoſtolus confirmat, dum docet nobis perpetuum grauiſſimúmque eſſe bellum non aduerſus carnem & ſanguinem, ſed *aduerſus Principatus & Poteſtates; aduerſus mundi Rectores tenebrarum harum*, &c. Epheſ. 6.

10. Sic dubium non eſt, *magis exhorreſcere inferni clauſtra ſuperiorum Ordinum Spiritus*. Quò illorum natura præſtantior, eò indignius ferunt peccatis ſuis conſtitutas pœnas. Superborũ hoc ingenium. Præterea, cùm pœna ipſis ſit hîc carcer; quò grauius ipſorum delictum, eò quoque pœna carceris ipſis moleſtior. at grauius ſuperiorum eſſe delictum quis dubitat? Nónne grauitatem peccati dignitas perſonæ, quæ peccat, auget? grauiſſimum igitur huius carceris odium.

11. Nec dubium, *grauius ſuperiorum Spirituum eſſe odium erga miſeros mortales*, quàm ſit inferiorum. Cùm enim odium ipſorum ex noſtro bono proficiſcatur; quò perfectius hoc Spiritus cognoſcunt, eò grauiori odio erga nos flagrabunt. at cognoſcunt tanto perfectiùs ſuperiorum Ordinum Spiritus, quanto naturæ dignitate, intelligendi vi, & ingenij perſpicuitate inferiores ſuperant.

12. Quocirca, quod initio dicebamus, ſi ex voluntate Spirituum iudicium petendum eſſet; non his potiùs, quàm illis infeſtatio locorum tribuenda; cùm æquè *omnes* ab inferorum carcere cupiant abeſſe quàm remotiſſimè: æquè *omnes* cupiant mortalibus, quas poſſunt, moleſtias afferre.

Verùm,

Verùm, quod omnes cupiunt, non omnibus conceſſum videtur. *Diuinum decretum ipſis*, quēadmodum peccatoribus omnibus, *alias leges præſcripſit & poſuit.* Exigit Deus pro ratione delictorum ſupplicia: grauiſſima grauiſſimis, leuia leuibus vindicat. Quorum igitur Spirituum grauiora peccata, illorum grauiora ſupplicia: quorum leuiora, leuiora ſupplicia. 13.

Iam dubium non eſt ſuperiorum Spirituum grauiora multò eſſe peccata, quàm inferiorum. Oſtendit alicubi Sanctus Thomas grauiſſimum fuiſſe peccatum primi Angeli: ſed qua ratione ille oſtendit huius fuiſſe grauiſſimum, eadem grauiora eſſe ſuperiorum Spirituum facilè concludunt docti: grauior igitur conſtituta pœna ſuperioribus. 14.

Quid inde? *Rarius rebus viuentium intereſſe Spiritus ſuperiorum Ordinum, frequentius inferiorum.* Quomodo hoc? quoniam pœnarum & ſuppliciorum, quæ Dæmonibus decreta ſunt, haud parua pars ſunt ipſi, quibus concluſi ſunt, carceres. Si verò inferni carceribus ſuperiores concluſi ſunt, quomodo rebus viuentium poſſunt intereſſe, eoſdémque moleſtare? 15.

Aſſertionem hanc haud parum confirmant terriculamenta nocturna, quæ mortes hominum ſolent portendere. Hæc omnibus propemodum locis; omnibus propemodum temporibus obſeruantur: & authores, vt plurimùm inferiorum, non ſuperiorum Ordinum Spiritus habent: quemadmodum docet libellus de Terrificationibus nocturnis, aliâs à nobis datus. 16.

Cæterum, non, ob hæc, vniuerſim omnes ſuperiorum 17.

riorum Ordinum Spiritus exclusos à viuentium locis volumus: non volumus omnes inferno ita conclusos, vt nulli inde ad viuos patuerit aliquando, aut adhuc pateat accessus. Quamuis carcer ipsis sit iusta pœna; potest tamen is, qui eos hac carceris iusta pœna exercet, Deus Opt. Max. alia in eosdem aduertere; quam etiam, extra infernum positi, maximo cum suo cruciatu sustineant. Hoc solum volumus esse definitum, *frequentius eos, qui inferiorum sunt Ordinum, & chororum loca reddere infesta, & viuentibus molestos esse.* Vide Caput 12. de Dæmoniacis.

CAPVT VII.

Quinam ex Spiritibus iis, qui purgatorias pœnas sustinent, faciliùs ad viuos redeant, & viuentium suffragia postulent.

1. DIfficilis videtur ad propositam quæstionem responsio: propterea, quòd ex locis purgatoriis reditus Spirituum ad viuos, pro Dei fiat voluntate atque iudicio; quod *abyssus multa* dicitur, Psalmo 35. & hominum ingenio comprehendi nequit.

2. Nec enim Spirituum pro nobis hîc suppetit *confessio.* Nouimus multos ex ipsis ad viuos rediisse, sed neminem nouimus, qui, cur sibi hoc, præ cæteris, priuilegium concessum sit, causas dederit, ex quibus quinam præ cæteris redeant, coniecturam capere possimus.

3. Nec ex *peccatis*, quæ purgatorio igne expiantur, come

coniectura petenda est; quasi illi faciliùs redeant, qui leuiora, & quæ veniam facilius merētur, commiserunt: illi vel nunquam, vel difficilius, qui perpetrarunt grauiora. quoniam & difficile admodum est nobis de grauitate peccatorum, quæ ab aliis committuntur, iudicare; & eorum, qui ex purgatoriis locis ad nos redierunt, quidam leuius, quidam grauius deliquisse videntur.

4. Sic *status personæ* hîc parum facit; fuerit sacris initiatus, qui ad nos redit, an homo profanus; quasi hi præ illis, aut illi præ his facilius viuentibus adsint. Non tantùm redeunt sacris initiati: non non tantùm homines profani. Ex vtroque genere redeunt, ex vtroque æquè frequentes redeunt. Nec profanus status facit, quòd redeant; nec sacer, quòd non redeant; aut contra.

5. Verùm quamuis ex his similibúsque rebus nulla coniectura capi possit; non tamen omninò nullam esse dici debet. Probabiliter admodum dicitur eos facilius ad viuos redire, *qui dum viuerent, vt redirent, quasi meruerunt*, id est, qui illarum se virtutum studio exercuerunt, quæ diuinam clementiam atque bonitatem maximè solent conciliare. Nec hoc mirum. Cùm enim ex singulari Dei clementia hi Spiritus redeant; nónne credi potest ijs hoc præ cæteris priuilegium concedi facilius; qui dum nobiscum communem vitam agerent, eandem Dei clementiam pluribus, maioribúsque rationibus sibi conciliârunt?

6. Sed quæ hæ *rationes*? quæ hæ *virtutes*? Duæ præcipuæ. Flagrans & singularis erga Deum charitas; & ardens proximum, & in primis piè in Christo defunctos iuuandi studium. Non potest non *Deus*

diligentes

diligentes se diligere, & ob id iisdem benefacere. Et omnino conuenit, vt *qua quis mensura alius mensus est, ipsi remetiatur*, atque ob id mortuus viuorum possit experiri, aut etiam expetere suffragia, qui viuens mortuorum patrocinium suscepit, eosdémque quibus potuit rationibus iuuit.

7. Est & aliud piè defunctorum genus, quod sæpiùs redire solet, viuẽtiúmque operam implorare. Illorum, inquam, *qui ære grauati alieno* plenam perfectámque restitutionem, cùm ex hac vita discederent, non fecerunt. De horum reditu plurima nostris temporibus referuntur exempla. Damnare omnia quis audeat?

8. Scimus non talibus, sed hæredibus officere, si per hæredes, quæ restitui seriò mandarunt, non restituantur, bona: sed tamen restitutionem illi apud hæredes vrgere meritò possunt; tum quòd omnibus benè velint, sed ijs in primis, quibus ipsi, quouis modo, peccati occasio (vt his fit) fuerunt; tum quòd hæc per hæredes facta restitutio aliquod ipsis in pœnis leuamen esse possit. De quo plura capite 79.

9. Quod verò hi Spiritus merito petere possunt, quidni identitem permittit Deus Opt. Max. & quidem ipsis? Dei charissimis amicis? in rebus (vt alieni est restitutio) ad salutem maximè necessariis? cum magno sæpe eorum solatio & fructu, quorum bona ab iniquis possessoribus habentur?

10. Atque hæ ex parte ipsorum Spirituum petitæ sunt causæ. Verumtamen quoniam ex Dei voluntate hic reditus maximè pendet, non negandum est, alias persæpe diuinam prouidentiam habere,

cur eoſdem reditus permittat qui nunc ex viuorum, nunc ex aliis defunctorum rationibus petantur: nunc etiam in ſolam diuinam, mortalium generi occultiſſimam, prouidentiam referantur.

11. Addo præterea, nec tantum robur recenſitas à nobis cauſas habere; vt *ſemper* credi debeat talibus Spiritibus facultatem fieri ad viuos redeundi, eorúmque ſuffragia, excitatis tumultibus, implorandi. Quemadmodum ſi his diuina clementia mouetur, vt reditum permittat, Spiritus defunctorum poſſunt gratias agere; ita ſi reditum neget, non habent, quod conquerãtur: fit Spiritibus gratiã, quod redeant: nõ fit iniuria, ſi reditus negatur.

CAPVT VIII.

Qui ex Spiritibus hominum damnatorum facilius aut frequentius ad viuos redeant, iiſque excitatu tumultibus moleſtias pariant.

1. EX *peccatis hominũ*, qui horum Spirituum moleſtias patiuntur; *peccatis item Spirituum*, qui moleſtias afferunt; omnino reprehendi debet. Quinam Spirituum damnatorum hominum facilius frequentiúſque ad viuos redeant, & infeſti ſint. Et meritò: quoniam vel ipſorum Spirituum; vel viuentium peccatis tribuuntur, quæ ab his moleſtiæ excitantur.

2. Huius illud magnum argumentum eſt, quòd non facilè hos Spiritus moleſtias attuliſſe deprehendes, quin vel Spirituum obſerues delictum aliquod; vel hominum, qui moleſtias ſuſtinent, culpam. Sed hoc maius, quòd quamuis graue hiſce

Spiriti

Spiritibus ſit inferni carcere concludi, vagaríque malint; inuiti tamen ad viuos, vt ab iis cognoſcantur, redeant; & quotieſcumque redeunt, in ſuam(ſi non aliorum) ad minimum pœnam, quæ peccato debetur, redeant.

3. Nec enim videtur vlla eſſe alia ipſorum reditus ad viuos cauſa. Ipſi, qui redeunt, ſibi bonum non petunt. non petunt aliis, quibuſcumque tandem ſeſe exhibeant. Illi, quibus apparent, ipſorum præſentia non delectãtur; moleſtias verò ferunt ægerrimè. An igitur alia de cauſa, quàm ſua, vel viuentiũ culpa, viuos moleſtant?

4. Et vt fieri aliquando poſſit, quòd ob nullam *ſuam* culpam ferant moleſtias viui: quis credat, vt malum aliquod ſuſtineant, quod non merentur, *defuncti*? Cedit ad viuorum emolumentum, ſi immeriti aduerſa patiantur; at emolumentum nullum ſperant hi defunctorum Spiritus. Quocirca ſi non viuentium, defunctorum ſaltem delicto tribuamus quod inuiti redeant.

5. Cæterùm non *omnia* vel ipſorum, qui redeunt, Spirituum, vel viuentium, ad quos redeunt, peccata, huius reditus ſunt cauſa. Quid? An non omnes omnino Spiritus damnatorum hominum redire neceſſe eſſet ad viuos, cùm ipſorum nullus ſit, quẽ non ſua peccata ad inferos detruſerint? Et ex viuorum genere quàm ſunt multi, qui etiam grauibus ſe inuoluerunt peccatis; & tamen horum Spirituum moleſtias nunquam experiuntur.

6. *Certa quadam* peccata ſunt, quibus hic cum moleſtia coniunctus reditus tribui debere videtur. Nec malè: tum quia rarius accidit; tum quia, cùm ſingulare quoddam inſolitúmque vindictæ ſit genus,

[illegible] quibusdam [illegible], & non pro-[illegible], ille [illegible] æstimari debet. Atque hoc innuisse fortasse videtur Porphyrius lib. 2. de Abstinentia animalium. Nam cum de prauis & fallacibus Dæmonibus dixisset, statim hæc de animabus subdit. *Tales*, inquit, *sunt & animæ defunctorum quæ vitam [illegible] è corpore [illegible]: [illegible] cum etiam tunc ira & concupiscentia perturbationibus: & in naturam conuersæ Dæmonum, [illegible] variis se vertunt formis, [illegible], modo reconduntur & [illegible], tum etiam [illegible].* Hæc Porphyrius.

7. Sed quæ illa peccata? Existimo autem illa [illegible] ipsis molestandis Spiritibus, [illegible] qui molestias patiuntur, esse petenda. Vtrique possunt quædam commisisse, quæ propter & illos [illegible] redire, viuentibusque molestos esse; & viuentes horum molestias sustinere. Et *quæ spirituum defunctorum?* hæc prius indagemus.

7. Omnia, si generatim de ijs loquamur, ad vnum genus, quo charitatis erga proximum iura enormius violantur, reuocari possunt: Si ad species descendimus, alia sunt, quibus officium, quod parentibus debetur, in grauem contemptum est versum: alia, quibus viscera misericordiæ erga inopem vel graui egestate laborantem clausa fuerunt: alia, quibus ijdem oppressi sunt. Vt huius reditus rectè tria ferè genera peccatorum constitui debeant, *impietas*, scilicet, *erga parentes, induratum erga egentem proximum pectus & grauis in subditos tyrannis.*

9. Et quidem exempla eorum, qui reuersi leguntur, magnam nostræ assertioni fidem faciunt: sed

tamen ratio, quam hoc commenter fiat, clarius demonstrat. Primum optimo iure hæc pœna damnatis hisce debetur. Deinde, vt mortales cognoscant Deum peccata, quibus in proximum grauius peccatur, iustissime punire (vel hic punit) [illegible] ratione probant.

10. Norunt omnes, quantum pietas erga parentes filijs commendata esse debeat. Norunt, quantum supplicium impijs omni iure constitutum sit. Cum igitur defunctorum Spirituum graue supplicium sit ad viuos redire, quis dubitabit quin Deus hoc supplicij genere eorum peccata, qui *in parentes impij* fuerunt, vindicare iustissime velit?

11. Ita misericordia indigni sunt, qui *misericordiam miseris negant*; & quibus possunt modis & commodissime valent, miseris egentibus non subueniunt, [illegible] cum [illegible] in greges impudentium canum, aut [illegible] Lenones, expendere substantiam; quam cum maximo animarum suarum lucro Christi membris egentibus conferre. Sacrarum literarum [illegible] confirmata est sententia. *Iudicium illi sine misericordia, qui non præstitit misericordiam.* Iacob. 2. Et hi igitur hac vindicta digni.

12. Nec meliori loco *tertij illi* habendi sunt: quinimò hoc illorum conditio est deterior, quòd non solum miseris pro ratione suarum facultatum non subueniant; sed etiam miseros reddant miseriores, & vulnera vulneribus, mala malis addant. Quorum verò aut par culpa est; aut etiam grauior; leuior erit pœna atque supplicium.

13. Atque quemadmodum horum, vt ita dicam, barbaries meretur, vt hoc supplicij, præter alia, genere

[illegible] vindicem : ita conſuлит, vt viuentes intelligant ; intelligant autem hoc noſtro reditu , hæc [illegible] ſupplicia. Sic re ipſa cognoſcunt Deum legum ſuarum eſſe rigidum obſeruatorem ; vigere charitatis leges , humanitatis leges erga proximos non violandas : non opprimendos pauperes , miſericordiam miſeris exhibendam.

Quæ diximus , Spirituum , qui redeunt , moleſtique ſunt , ſunt peccata. Aliquando non Spiritus in cauſa ſunt : ſed *viuentium* peccata merentur , vt infeſtationes Spirituum horum ſuſtinere debeant. Et *quæ illa ?* quibus vel *damnatis* [illegible] *bus culparum , ſuppliciorumque , quæ ſuſtinent , fuerunt cauſa ; vel ſummæ crudelitatis in damnatos aliquando argumenta ſtatuerunt.* 14.

An iniuſta *priorum* vindicta ? Iuſtiſſima. Cum enim culparum fuerint miſeris ſocij ; & ſuppliciorum , quæ grauiſſima patiuntur , quodammodo ſint auctores , nonne conuenit , vt de his mortui ſeſe excitatis tumultibus , aliiſque rationibus , vt ita dicam , vlciſcantur , & moleſtent , quos propter [illegible] ipſis in inferno moleſtiæ ſunt ſuſtinendæ ? 15.

Sic nec *poſteriorum* iniuſta vindicta. [illegible] defunctorum delicta hunc reditum [illegible] tur : [illegible] tamen ſummæ crudelitatis [illegible] rum in ipſos ſtatuta argumenta , [illegible] etiam his rationibus animaduertere ſolet Deus : vt quò pluribus rationibus charitatem , mutuúmque amorem cupit mortalibus eſſe commendatum , eò pluribus [illegible] generibus (atque hoc in primis reditu) intelligunt omnes eundem offendi , ſi violetur. 16.

17. Vtrorumque exempla proferre haud difficile. Sed quid opus? Plura a nobis primo nostræ præsentis Disputationis capite allata sunt. Non pauca etiam in reliqua Disputatione obseruauimus. Nec desunt curiosis quotidiana, quæ ab illis malumus obseruari, quàm à nobis hoc loco proferri.

18. Quocirca, vt quæ pluribus dicta sunt, constituamus, *quinque fere Spirituum damnatorum humanum genera sunt, quæ ad viuos frequentius, familiariusque redeunt*; & molestias pariunt: sunt impij impœnitentes, sunt immisericordes, sunt pauperum oppressores, sunt misere seducti, sunt crudeliter necati.

19. Et priores tres ob propria sua delicta redeunt, posteriores ob viuentium adhuc hominum. Quo fit, vt hi molestare desinant, si vita excesserint illi, ad quos molestandos redeunt: illi certis hominibus alligati non sint, possuntque nunc his, nunc illis molesti esse, prout diuinæ prouidentiæ visum fuerit. Verùm de hac plura in sequentibus.

CAPVT IX.

Vtrum semper in propria persona adsint viuentibus Spiritus, dum molestias excitant: & ostenditur ex omni genere aliquando adesse.

1. D*Vobus modis* intelligi potest Spiritus molestiis, quas ab ipsis afficimur, viuentibus adesse: videlicet vel autoprosopos, id est, in propria persona, vel heteroprosopos in persona aliena. Quemadmodum enim quis duplicem

ipse enim personam potest sustinere, propriam, vel alienam; ita potest vel propria vel aliena persona dici adesse, & se exhibere, atque molestus esse.

2. De Spiritibus igitur, qui molestias mortalibus afferre creduntur, quæstio est, vtrum quotiescunque rebus mortalium intersunt, molestique sunt, semper adsint in *propria persona*, & quæ fieri obseruantur, ipsi præstent; an non ipsi, sed alij ipsorum nomine, quidquid agitur, perficiant, qui ob id ipsorum personam sustinere & gerere dici possint.

3. Et quæstio est præcipua *de humanis* Spiritibus. De *Dæmoniis* res adeò quibusdam est certa, vt in illam suspicionem venerint, per hos solos molestias omnes afferri; nullas per Spiritus humanos. Spiritus humanos ita suis locis esse conclusos, vt nunquam exire inde liceat: quocirca & semper illudi viuentium sensibus, quotiescunque sub humana, quam etiam norunt, Spiritus cóspiciantur, aut molestent. Et sententia hæc nobiles authores habet teste Maldonato. in 16 Lucæ. Nam Chrysostomus in homilia vltima de Lazaro, aliísque nonnullis locis: Tertullianus in libro de Anima: & Athanasius, aut quisquis author est qq. ad Antiochum q. 11. & 12. & Isidorus lib. 8. Etymolog. cap. 9. & Theophylactus in 8. Matthæi, prorsus negant vnquam fieri reditum animarum defunctorũ ad viuos. Sed & cur fieri non conueniat, multas rationes afferunt. Primum, id viuis vtile non esse: qui si viuis non credunt, ne mortuis quidem credent, vt Abraham diuiti respondet. Deinde, quod si etiam ipsis oculis damnatorum supplicia homines cernerent, nihilo se magis a peccatis abstine-

rent. *Quotidie*, inquit Chrysostomus, *fures & alios reos ad supplicia duci vident; & ijsdem se, propter quæ illi puniuntur, peccatis inuoluunt*. Præterea, quod si id fieret: progressu temporis res in contemptum veniret: & nō magis mortui nos, quam viui commonerent, vt eodem loco Chrysostomus inquit. Denique, quod ea res multorum errorum causa esse posset; dum Dæmon fingens se alicuius mortui animam esse, homines ludificaret, & quidquid vellet, illis persuaderet, vt Tertullianus, Chrysostomus & Athanasius argumentantur. *Nam cum sciamus*, inquit Chrysostomus, *mortuorum animas non redire: tamen sæpe Dæmon per quietem & somnium qua vna ratione potest; animarum defunctorum personam sumit: quid facturum fuisset, si animas redire sciret.* Ita dicti Patres. Quid nos?

4. Libenter his concedimus. *Spiritus Dæmoniorum autoprosopos ad sepulcra redire*, ijsdémque molestos esse. Ratio fieri posse docet. Probant quotidiana exempla. Communis hic omnium conspirat consensus. Nec est [illegible] demonstret.

5. Damus denique: *Non semper adesse humanos Spiritus*, etiam tunc, quando omnino adesse videntur. Quot enim hominum sensibus possunt illudere Dæmones? Quoties nonnullos, nunc illos exhibent, quando neutri autoprosopos adsunt? Quoties tumultus, tragœdiásque excitant, quæ ipsis authoribus fiunt, & tamen Spiritibus hominis tribuuntur?

6. Nunc in Angelos lucis se transformant Nequam: nunc Dei simulant personam, nunc Sanctorum hominum; quemadmodum alias dictum est. Et qui horum possint personam effingere, atque dissimula

ſimul [illegible] Spirituum, vel purgandorum, vel [illegible] hominum?

Nam [illegible] eſt Dæmonum virtus, quàm bonorum Angelorum [illegible] habent, [illegible] Angelos, & [illegible], & Chriſti, & Dei perſonam [illegible] tam eſt certum, quam quod [illegible]. Quidni igitur perſonam purgandorum Spirituum, atque damnatorum hominum referant aliquando Dæmones? 7.

[illegible] Auguſtinus, libro de Cura pro mortuis gerenda [illegible], quod probamus, probat; & ex illo colligit, quod *eundem Spiritum quandoque eodem tempore in diverſis maximeque diſtantibus locis apparuiſſe certa experientia probatum ſit*: in quibus tamen locis [illegible] fuiſſe *perſonaliter* non facile quis dixerit. Et quis eos Spiritus autoproſopos rebus viuentium adeſſe aut intereſſe dixerit, quos Necromantici ad viuos reuocare ſe exiſtimant? Quales fuerunt; quos Oſthanes, Necromantiæ nobiliſſimus profeſſor, apud Plinium, lib. 30. cap. 2. reuocauit: illi etiam, quos Appion per Cynocephaliam herbam, quæ in Ægypto vocatur Oſyrites, euocauit, & qua patria Homerus, quibuſve parentibus eſſet genitus, docuerunt. [illegible] mortuus, qui Sexto Pompeio exitũ Pharſalicæ pugnæ denunciauit, excitatus ab Erictone venefica, apud Lucanum. Omitto his ſimiles. Atque hæc ex ſententia S. Thomæ 1. par. quæſt. 89. artic. 8. ad 2. a nobis ſunt dicta. 8.

Cæterum quamuis hæc ita ſint, dici tamen non debet, *[illegible] Spiritus, tam purgandos, quam damnatos, nunquam autoproſopos, ad ſuperos redire*, viuentibuſque excitatis tumultibus & ſtrepitu eſſe 9.

molestos. An forte loca, quibus [illegible] destinati sunt, exire non permittuntur? an exire quidem permittuntur; sed viuorum [illegible] præpediti, exire nequeunt? An si & hoc possunt, & illud licet; frustra ad viuos redirent; quia nullam nec gratam, nec aduersam, cum ijsdem possent habere communionem.

10. Primùm dici non debet. *Non est ipsis omnis facultas hæc loca egrediendi adempta.* Cælestium Spirituum, siue bonorum Angelorum proprius locus cælum est, nō minus atque purgatorium purgandorum, & damnatorum hominum infernus; verumtamen hi curam nostri gerunt in terris. Item cælum proprius locus est felicium animarum, & tamen cælo ipsas concludere indignum censet B. Hieronymus. *Tu,* inquit, contra Vigilantium, *Apostolis vincula inijcis, vt usque ad diem iudicij teneantur in custodia?* Et infra. *Cum diabolus & dæmones toto orbe vagentur, [illegible] martyres post effusionem sanguinis [illegible]?*

11. [illegible] *felices* sunt nostros purgandos, & damnatis negatur, quia sunt *infelices*. At tam felices non minus sunt Dæmones, quorum proprius locus, infernus; qui tamen, vt B. Hieronymus loquitur, *toto orbe vagantur.* Præterea, quemadmodum illorum non in hoc posita est felicitas, vt vbique esse possint: ita neque infelicitas horum in eo; vt suo tantum concludantur loco. Illi felices sunt visione Dei, vbicunque etiam agant: hi infelices sunt supplicijs ignis infernalis, quem secum, quocunque deueniunt, circumferūt.

12. Scio Christi lege & sententia purgandis purgatorium, damnatis Spiritibus infernum esse destinatum:

mittum: sed exceptionem ille admittit; quemadmodum lex omnis, omniumque Principum sententiæ. Bonum publicum legislatori semper propositum est. Hoc si lege prætoria obtineri potest, legis ratio magna non habetur.

13. Secundum quoque dici non debet. *Virium imbecillitate non impediuntur* Spiritus humani, cur minus loca sua deserere valeant. Esto, sit grauissimum, quod sustinent, supplicium; vires tamen miserorum nō frangit, aut debilitat. Viuunt in igne, non exuruntur, cruciantur, non moriuntur. Quocirca cum quæ in Spiritibus omnibus est, in ipsis non desideretur, *se mouendi facultas*; virium infirmitate, ne ad nos redeant, non prohibentur.

14. Et hoc non de iis tantum Spiritibus dictum volumus, qui ad æthereas sedes quandoque transferendi sunt. Omnes, etiam damnatorum hominum Spiritus, oratio nostra comprehendit; etiam eos, qui in tenera ætate ex hac vita discesserunt; quibus hic facultas non fuit, sua, quibus, vt ita dicam vestiti fuerunt, corpora, circumferendi; illi à corporibus expediti, se facilè huc, illùcque transferre valent.

15. Præterea quamuis viribus Spiritus vel omnes, vel aliqui essent destituti, autoprosopos nihilominus viuentium rebus interesse possent. Nunquid aliorum opera possent transferri? Si damnati mox, à corporibus egressi, a Dæmonibus rapiuntur ad inferos: si purgandi à bonis Angelis deducuntur ad loca purgatoria, quid prohibet, cur minus vtrique locis viuentium per eosdem restituantur?

16. Forsitan nullam cum viuis possunt habere communionem hi Spiritus; vt ob id ipsos redire credi

non debeat, quod stulte volunt. Tertium im-pedimentum insinuatur superius. Sed & [illegible] est. *Possunt habere cum viuis communicationem & quidem non exiguam.* Quid ita? Possunt se [illegible] [illegible], quæ circumsteterunt, viuentibus exhibere: Possunt tumultus excitare: Possunt molestias afficere: Possunt his similia haud pauca præstare, quæ capite 13. fusius prosequemur.

17. Et vt ipsi nullam communicationem haberent, magnæ tamen & graues causæ possunt esse, cur ipsos *Deus Opt. Max.* ad viuos autoprosopos redire vellet: quæ locum non haberent, si, quæcumque Spectra conspiciuntur Dæmones essent, si quicumque tumultus excitantur, a Dæmonibus [illegible]tur: si quæcumque molestiæ afferuntur, Dæmones habeant autores: has causas hic reponere necesse non est, alibi easdem prosecuturi sumus.

18. Nihil igitur est, quod prohibeat *defunctorum Spiritus hos [illegible], vel [illegible] [illegible].* Quid quod multa ostendant eosdem sæpius interfuisse? [illegible] pro [illegible] communem populi [illegible] [illegible], doctorum hominum [illegible] B. Augustinus, qui lib. de Cura pro mortuis gerenda cap. 15. [illegible] non nisi imprudenter negat id posse: idemque confirmat exemplo B. Felicis Nolæ Episcopi, quem [illegible] apparuisse testatur sibi constare [illegible] te-[illegible] omittam etiam exempla, Samuelis, quem sacræ literæ offerunt, & aliorum, quos probatæ historiæ suppeditant: ipsa quorundam Spirituum species atque forma, vox & oratio, officia, hisque similia magnum sæpe argumentum præbent, vt omnino autoprosopos Spiritus defunctorum no-

bis

hus adesse credere debemus.

[illegible] ad Lazarum historiam [illegible] hic contradictio, in qua tamen partem non præsidij quidam ponunt. Non enim respondet Abraham non posse, sed non *solere* ad hanc vitam redire mortuos, quemadmodum ille responderat. *Et in his omnibus inter nos & vos chaos magnum firmatum est; vt hi, qui volunt hinc transire ad vos, non possint*: sed respondet, *Habent Moysen & Prophetas &c.*

19.

Concludimus ergo hoc capite libere *Dæmoniorum* Spiritus ad viuentes autoprosopos accedere, molestosque esse; accedere eosdem autoprosopos *defunctorum* hominum, qui ignibus infernalibus ad tempus, sine perpetuo sunt adiudicati. Sed qui frequentius, [illegible] sequenti capite definiendum.

CAPVT X.

Qui ex molestantium Spiritibus frequentius autoprosopos rebus viuentium intersint, & qui rarius.

QVod coniectura, rationeque consequi possumus in proposita quæstione, id tribus membris concludimus, *frequentissime rebus viuentibus interesse autoprosopos Spiritus Dæmoniorum, Rarius Spiritus purgandorum, Rarissime Spiritus damnatorum hominum*. In his astruendis eædem nobis hic seruiunt rationes, quibus superius, capite quinto docuimus *rarissime* molestos esse Spiritus hos postremos, *frequentius* secundos, *frequentissimè* primos.

1.

Et de *Dæmoniorum* Spiritibus res clara est multis argumen

2.

argumentis. Primò, quia etiam quando plerique humanorum adsunt, ipsi non desunt & sæpissime [illegible] suo proprio nomine molestant, & nomine Spirituum humanorum, quando [illegible] necesse est ipsos in propria persona adesse.

Deinde quotiescumque sub [illegible] animantium forma conspiciuntur Spiritus, quoties [illegible] que monstra exhibentur, [illegible] est *antoproſopos* adesse Dæmoniorum Spiritus. [illegible] hu-manis non conueniunt, conueniunt tamen [illegible] tis, iustisque de causis Spiritibus Dæmoniorum. Quoties verò sub his formis conspiciuntur Spectra

4\. Tertiò, sæpissime molestias [illegible] & tales sustinent viuentes, in Spirituum infestationibus, vt per [illegible] Spirituum [illegible] posse videantur [illegible]. [illegible] quomodo autoproſopos humani Spiritus [illegible] Spiritus Dæmoniorum.

5\. Quod [illegible] Dæmonum [illegible] mus, clarius [illegible] intelligetur, [illegible] ipsi viuentibus esse [illegible] & [illegible]. [illegible] hominum [illegible], malunt hominibus esse ignoti [illegible] cognosci [illegible], [illegible] tamen esse nolunt, [illegible] rationibus [illegible] tes suas explicare [illegible]. [illegible] igitur qui sunt, [illegible] Dæmonum [illegible]

6\. *Deus* quoque potest velle, [illegible] sæpissime [illegible] interstat, partim ob grauiss[illegible] in improbis vindicanda [illegible] partim ob profectum proborum, [illegible] per Dæmones virtutem exercere solet. [illegible] aque enim quamuis [illegible] rationibus, per infestantes tamen Dæmones

bes ob plurimas causas perficit.

7. Namque impedimenta [illegible] vindicandis, intelligunt mortales peccatorum suorum grauitatem: defectum suum atque [illegible] quos liceret Deum in cælis fruendo vita æternam [illegible]: infelicissimam [illegible] conditionem. Denique non fabularum loco habendo, quæ de futuræ vitæ, per Dæmones [illegible] sacræ paginæ recenseri [illegible] etiam in hac vita obseruari, & experiuntur, qui [illegible].

8. Etiam possunt intelligere [illegible] Diaboli [illegible], quod verissime ab Apostolo dicitur, *illum circuire tanquam leonem rugientem & quærere quem deuoret*: hinc [illegible] possunt intelligere, quando non [illegible] & occulte nos adoritur, sed palam quoque infestationibus, molestijs & [illegible] oppugnat, & exagitat.

9. Hinc tot exempla infestationum Dæmoniacarum, non Ecclesiastici solum, verum etiam profani Scriptores literis consignarunt, & posteritati tradiderunt. Hinc tot nostris temporibus si non apud pios, quorum minor [illegible], certe apud improbos Dæmonum, nunc ludificationes, nunc infestationes.

10. Cæterum, vt Dæmoniaci Spiritus frequentissime: ita *rarissime ante præsentes adsunt Spiritus damnatorum hominum*. Neque enim ipsi causas habent, cur, vt ad viuos redeant, affectare debeant. Neque vt Deus Opt. Max. ipsos identidem redire velit, rationes iustæ inueniuntur. Neque per Dæmones, sub quorum potestate sunt, redire frequen

quentibus cogantur. Hæc quia superius abun-
de [illegible], nunc repetere non est necesse.

11. *At non ita raro autoprosopos* [illegible] *in-
tersint Spiritus purgandi.* Quæ enim caussæ prohi-
bent damnandorum hominum Spiritus redire,
illæ hos ad reditum prouocant. Atque illos super-
bia [illegible] hi Spiritus humilitate [illegible] & ho-
nores per hunc reditum vel [illegible] non faciunt,
vel si faciunt, tanti non faciunt, quanti [illegible],
[illegible] consequendi spe [illegible]tantur.

12. *Bonum* his propositum magnum est propositum,
libertas videlicet a grauissimis pœnis, [illegible] spe-
rare non possent. Quocirca [illegible] hos suo
reditu singularem Dei clementiam agnoscant.
Est & aliorum ipsis *bonum* propositum, quibus se
exhibent, [illegible] partim de futuræ vitæ supplicijs in-
struunt, partim ad opera [illegible] Spiritus
cum magno ipsorum emolumento [illegible]. Neu-
trum propositum est damnatis, [illegible] ali-
quando eueniat.

13. Volet eosdem etiam [illegible] ad nos redire *Deus
Opt. Max.* non propter iam dictas caussas tantum:
verum etiam quia [illegible] loco habet, [illegible]
[illegible] vberiora suæ clementiæ argumen-
ta aliquando exhibeat. At hæc in damnatorum
hominum Spiritus non conueniunt.

14. Nec *eadem necessitate* hi Spiritus ad purgatorij
loca, qui illi ad infernum adstricti sunt. Horum illuc
haud leue est argumentum, quod his nulla sit
spes [illegible] aliquando [illegible], illi certissi-
mi sint, [illegible] perpetuo [illegible]
[illegible].

15. Hæc confirmant ipsorum Spirituum, qui ple-
rum

omnique molestiâ cariturum. Exorcismis enim adiutus plurimi; vt quæ iusta qualis pro causas ad viuos redierint, prodant; miseriam suam explicarunt, seque suffragiorum obtinendorum causa adesse professi sunt, & fidem verbis suis fecerunt: quia post suffragia exhibita, omnis per illos allata molestia & infestatio conquieuit.

CAPVT XI.

An, & vnde possit constare Spiritus humanos autoprosopos rebus viuentibus interesse.

[illegible] Ouo propositum ... est hoc loco explicato, quæ nos Spiritus ... [illegible] ... nis partem pertinet ... [illegible] ... cetur: inquirendum est. *Quibus signis ... possit autoprosopos rebus viuentium ... [illegible]* differunt Spiritus humanos *adesse*, & *autoprosopos adesse*. Adesse possunt, & tamen non autoprosopos adesse.

2\. Neque hoc mirum alicui debet videri: quia & beatorum hominum Spiritus, qui cum Christo in cælis degunt, sæpe mortalium rebus interesse ... guntur, qui ... tamen *autoprosopos* ... non sunt. Cuius D. Augustinus libro de Cura pro mortuis agenda, cap. ... hoc non leue censet esse argumentum, quod eundem Spiritum ... que eodem tempore in diuersis, maximeque distantibus locis apparuisse certa experientia probatum sit, in quibus locis ipsum *autoprosopos* fuisse nemo facile dixerit.

3\. Et Christi apparitiones quædam, nobis hoc patrocinantur. Sæpè ille aliquibus legitur adfuisse,

quibus

[illegible] *autoprosopos*, Et doctissimus no-
stræ Societatis Theologus, Franciscus Suarez, in
commentariis in 3. partem D.Thomæ disput. [illegible] hoc
duobus fere modis putat accidisse: Vel realiter, aut per
solam imaginariam visionem, *quale, inquit, credi-
tur fuisse apparitio facta S. Martino, & similes, quæ in
somnis factæ referuntur, ut de Constantino refert Eu-
sebius, lib. 1. de vita eius, [illegible] 3. & Sozomenus lib. 1.
Hist. cap. 2. & de eadem Iosepho refert Iosephus,
Histor. 32. Aut per repræsentationem extrinsecam sen-
sibilem in aliquo corpore aereo, ad eum modum quo
olim, ante incarnationem solebat Verbum divinum in
specie humana apparere. Et hoc modo exponi possunt
apparitiones factæ sancto Crispo, Antonio, & multo
magis aliæ, quæ leguntur factæ sanctæ Brigittæ &
Catharinæ Senensi, & aliis*, [illegible]. Hæc Suarez.

4. Itaque & nostri Spiritus, id est damnatorum,
purgandorumque hominum, possunt dici rebus
viventium interfuisse, & tamen non *autoprosopos*,
sed heteroprosopos: [illegible] & ex aliis ra-
tionibus colligendum Spiritus humanos rebus
viventium interesse, [illegible] atque ti-
mendum [illegible] humanos Spiritus *esse
præsentes autoprosopos*, & per se tumultuum, mole-
stiarumque esse authores.

5. Porro quod in rebus plurimis usu venit, ut fa-
cilius sit demonstrare, quod res non sint, quam
quod sint; & quod non fiat, quam quod fiat; id hic
imprimis locum habet. Haud difficile est demon-
strare quando autoprosopos non intersunt viven-
tium rebus, difficillimum docere quãdo intersint.

6. Tales hic *formas* Spirituum quas conspicimus,
quæ quacunque apparent, alias quàm humanis
Spiriti

Spiritibus poteſt attribui. Fallit *tumultus*; quia poſſunt omnes, qualeſcumque excitentur, authores habere Spiritus Angelicos. Fallunt *tempora & loca* vbi & quibus moleſtiæ percipiuntur; quia nulla ferè ſunt, quæ iiſdem Angelicis Spiritibus ſunt prohibita. Quid multis? Quidquid humanis Spiritibus proprium videri poteſt, id propemodum Angelicis poteſt conuenire.

7\. Sed neque Spirituum *confeſſio*, qua ſe humanos teſtarentur, certam nobis fidem facere poteſt. Quid ſi non humani ſunt, ſed mendacium Dæmoniorum, qui hoc profiterentur? Et ſi humani eſſent, quomodo conſtabit, purgandine ſint an damnati? Nam quamuis illi mentiri nec poſſint, nec velint; ab his tamen, tanquam Dæmonum ſocijs, mendacia aliena non ſunt.

8\. Quocirca omnino conſtituendum eſt, certò viuentibus conſtare non poſſe, quinam ex moleſtantibus Spiritibus humanis *autoproſopos*; qui hetroproſopos moleſti ſint, ipſorúmque rebus interſint.

9\. De quibuſdam nihilominus faciliùs creditur, quòd autoproſopos adſint, ijs ſcilicet qui ex purgatorijs locis redeunt, viuentiúmque ſuffragia poſtulant. Quemadmodum hos *faciliùs* ad viuos redire & *autoproſopos* redire demonſtratum eſt; quàm Spiritus damnatorum hominum; ita credendum faciliùs eos autoproſopos nobis adeſſe, ſi quando adeſſe certis argumentis fuerit deprehenſum.

10\. Et quid vetat, cur in *propria perſona* adſint, ſuáſque neceſſitates exponant? Non prohibentur imperio Dæmonum: quia illi nullum in hos Spiritus habent. Non deſtituuntur miniſterio Angelorum in hoc opere; quia promptiſſimi ſunt ad ſua obſe-

quia chariſſimis Dei amicis præſtanda. Nec volet eos Deus neceſſitates in aliena, & non propria perſona proponere: quia qui vult aliorum patrocinio ipſos iuuari, non prohibere iudicandus eſt, vt in propria perſona patrocinia efflagitent.

11. Forſitan locum cui deputati ſunt, exire prohibentur. At nec damnati: nec qui in cęlo cum Chriſto regnant, ita ſuis ſunt concluſi locis, vt exire aliquando non permittantur: quemadmodum aliàs demonſtratum eſt.

12. Conſtitutum igitur ſit, admodum veriſimile eſſe *Spiritus hominum purgandorum in propria perſona adeſſe*, ſi quando eos ad viuos redire contigit, & rebus viuentium intereſſe.

CAPVT XII.

An Spiritus humani cognoſcant, quæ aguntur, vel ab ipſis, vel ipſorum loco ab Angelis (tam bonis, quàm malis) dum rebus viuentium intereſſe dicuntur.

1. Difficultatem in propoſita quæſtione quædam Scfipturæ loca efficiunt; quæ omnem omnino cognitionem hiſce defunctorum Spiritibus adimere videntur. Nam Pſalm. 145. dicitur: *in illa die* (quando ſcilicet Spiritus exierunt ab homine, & reuerſi fuerint in terram ſuam) *perituras omnes cogitationes ipſorum.* Et Salomon. Eccleſi. 9. docet, *Apud inferos non futuram, aut ſapientiam, aut ſcientiam. Meliorem etiam eſſe canem viuum leone mortuo:* propterea quòd viuentes ſciant

ſciant ſe eſſe morituros, mortui autem *nihil* amplius norint.

2. Difficultatem hanc auget Beatiſſimus Auguſtinus; qui libro de Cura pro mortuis agenda, cap. 13. aſſerit *neſcire animas defunctorum, etiam ſanctorum illa, quæ geruntur apud viuos:* putátque ſibi hic ſeruire primùm illud, quod Iſaiæ 63. dicitur, *Abraham neſciuit nos: Iſrael non cognouit nos.* Deinde illud 4. Reg. 2. quod promiſit Dominus Ioſiæ Regi, *Colligam te ad Patres tuos, & colligeris ad ſepulchrum tuum in pace, vt non videant oculi tui omnia mala, quæ introducturus ſum ſuper locum iſtum.*

3. Et hæc quidem ad omnes defunctorum Spiritus, quomodocunque ad nos redeant, pertinerent; ſed tamen in ijs, qui hetroproſopos rebus humanis interſunt, locum maximè habent. Si enim beati Spiritus ignorant, quæ apud viuos geruntur, quomodo cognoſcent miſeri? quamuis etiam rebus humanis autoproſopos interſint? quomodo cognoſcent, ſi hetroproſopos interſint?

4. Poſſemus Diſputationem hanc ad omne humanorum Spirituum genus extendere; etiam illos, qui *felices* ſunt, & cum Deo in cœlis regnant: ſed nolumus nobis propoſitos terminos tranſgredi: noſtris ſumus contenti. *De noſtris,* id eſt, *purgandis & damnatis Spiritibus definiendum eſt, vtrum norint quæ geruntur,* vel ab ipſis, vel ipſorum nomine ab Angelicis Spiritibus, dum rebus viuentium interſunt.

5. Quia verò rebus noſtris eoſdem dupliciter intereſſe contingit; *& hetroproſopos, & autoproſopos;* primùm quidem definiendum erit; vtrum dum hetroproſopos adſunt, quæ geruntur norint:

tum deinde vtrum norint eadem quando adſunt autoproſopos.

6. Initio hic ſtatuendum eſt, in graui eos errore verſari, qui hoſce Spiritus, mox vbi corpora depoſuerunt, *omnis cognitionis volunt eſſe expertes*. Quid? An fortè cenſent animas cum corpore ſimul interire? Si verò non intereunt, nullámne vitalem exercere operationem? Si verò exercent, quam poſſunt, niſi intellectus, quæ & prima eſt, & ſine qua aliæ eſſe nequeunt?

7. Manet in anima vis intelligendi: eiúſque illa eſt facultas, vt in operatione ſua à corpore non dependeat. Docet hoc fides, non repugnat naturæ Magiſter Ariſtoteles. Cur igitur perpetuò otioſum torpentémque dicemus?

8. *Mihi nunquam perſuaderi potuit*, inquit præclarè Cyrus moriens, apud Xenophontem, *tum animam eſſe inſipientem, cùm ex inſipienti corpore euadit. Non poſſumus incorporalem, & æternam animam in modum glirium immobilem, torpentémque ſentire.* Sententia eſt D. Hieronymi Epiſtol. ad Pammachium, aduerſus errores Ioannis Hieroſolymitani, de anima extra corpus conſtituta.

9. Sunt quoque hic ipſorum Spirituum pro nobis exempla. Vnus ipſorum ab Abrahamo dicitur, Lucæ 16. *fili recordare, quia recepiſti bona in vita tua*. Idem ipſe & fratrum meminit, & multa cum eodem Abrahamo diſſerit. Sunt alij, qui de malè tranſacta vita ſua per Salomonem Sap. 4. introducuntur ratiocinantes. *Erunt*, inquit, *gementes, & memoria illorum peribit. Venient in cogitatione peccatorum ſuorum timidi; & traducent eos ex aduerſo iniquitates ipſorum.* Hæc paucis. qui plura velit Toſtat. legat

gat Abul.)in cap.25.Matth.q. 570. & sequentibus.

Quid igitur est, dicet aliquis, quod in illa die, quando Spiritus corpora egressi, dicuntur *peritura omnes cogitationes eorum.* Respondeo non *peritura* dicuntur, quasi nullæ sint futuræ; sed quia non futuræ fructuosæ. Dicuntur *peritura* cogitationes; quia adueniente morte peribunt quæcunque cogitauerunt miseri, & facere constituerunt, nec optatos fines ipsorum consilia consequuntur. 10.

Et quid est, quod apud inferos *neque scientia, neque sapientia esse* dicitur? Quia scilicet nullum hæc emolumentum miseris afferunt, & ob id; ita erunt, quasi non essent. Quocirca idem Salomon, qui scientiam atque sapientiam apud inferos futuram negat, optimè hortatur viuentes, vt dum hìc vita superstes est, *operentur, si in futura vita fructum sperent; hic seminent si metere ibi volent.* 11.

Sed *mortui dicuntur nihil amplius nosse:* Sapien.9. Impiorum hæc vox est, non Regis sapientissimi Salomonis, In impiorum ille sæpè persona loquitur: quemadmodum hìc, quando *mortuos nihil post hanc vitam asserit nosse.* 12.

D. Augustinus porrò nullo modo, omnem defunctorum hominum Spiritibus scientiam rerum, quæ apud nos geruntur, adimit. Præter plurima, quæ naturaliter cognoscunt, docet quædam, quæ apud nos geruntur non per se, sed Spiritu Dei reuelante, cognoscere. Possunt, inquit, eodem libro, cap. 15. *Spiritus mortuorum aliqua, quæ hic aguntur, quæ necessarium est eos nosse; & quæ necessarium non est eos non nosse, Spiritu Dei reuelante cognoscere.* 13.

Constituum igitur sit *cognitionis expertes non esse defunctorum hominum Spiritus.* An verò nostra, 13.

& quæ per ipsos geruntur cognoscunt, dum rebus nostris interesse dicuntur? Respondemus *nec nostra ipsos; nec qua ipsorum nomine apud viuos geruntur; nec quidem, quòd rebus viuentium intersunt, vi sua aut cognoscere, aut posse cognoscere: si quid cognoscunt, sola id sibi aliunde facta reuelatione cognoscere.* Atque hoc de ipsis dictum esse volumus, dum *hetroprosopos* viuentium rebus intersunt; & quæ fiunt, non per ipsos, sed per Angelicos Spiritus perficiuntur.

15. Non negamus quin multa Spiritus illi cognoscant: & quidem *vi sua atque naturaliter* cognoscant. Cognoscunt aliorum hominum Spiritus: cognoscunt quoque Spiritus cœlestes, quanquam illos perfectè, hos imperfectè: vt post D. Thomam, Gregorius de Valentia in q. 89. D. Thomæ art. 2. prim. part. cognoscunt res naturales; in confuso tamen atque communi: vt art. 3. ibidem S. Thomas. Cognoscunt & distinctè, ex naturalibus rebus, illa; ad quæ dum in corporibus essent, peculiarem habuerunt habitudinem vel per cognitionem, vel per affectionem, vel per necessitudinem aliquam. Et hoc S. Thomas art. 4. legendus Tostatus Abul. in 15. Matth. qq. 185. 186. 187. &c.

16. Non negamus quoque Spirituum Angelorum reuelatione posse cognoscere & nostra, & quæ ipsorum nomine apud viuentes geruntur. Nunquid sibi mutuò loqui possunt Spiritus? & humani Angelicis? & Angelici humanis? aut quæ apud nos geruntur pleraque ignota possunt esse Spiritibus, aut Dæmoniorum aut bonorum Angelorum?

Verùm verò Angelici nostra ipsis reuelent,

quæ

quæque ipſorum nomine illi apud viuos agunt, poſtea dicendum: Hoc nunc certum eſſe exiſtimamus quòd niſi illi reuelent, humani Spiritus, ſiue damnati illi ſint, ſiue purgandi, *cognoſcere hac nequeant.*

18. Quòd dicimus, ex *modo* quo Spiritus à corpore ſeparati intelligunt, facilè cognoſcitur. Duplex ille eſt S. Thomæ q. 84. arti. 1. ad 1. Nunc enim per ſpecies, quas in hac vita ſibi compararunt, intelligunt: nunc per aliàs, quas, vbi corpora reliquerunt, Deus infundit. Iam verò rerum noſtrarum, quæcunque per Angelos ipſorum nomine geruntur, ſpecies ex hac vita ſecum non deferunt. Sed nec earundem ſpecies Deus ipſis à corpore ſeparatis infundit. Quomodo igitur vel res noſtras, vel quæ Angeli ipſorũ nomine operantur, intelligunt.

19. Fortè rerum harum ſpecies ſecum ex hac vita deferunt? Non deferunt. Species, quas ſecum deferunt, à rebus iam præteritis ſunt abſtractæ, eáſque repræſentant. & ob id rebus præteritis, non autem futuris, aut præſentibus, quales ſunt, de quibus nobis ſermo eſt, ſeruire poſſunt.

20. Quòd verò Deus mox è corporibus egreſſis Spiritibus nouas infundat, & quidem rerum harum, quarum aut nullus, aut rariſſimus eſt vſus, quis credet? præſertim cùm vel neceſſe non ſit Spiritus noſſe, aut noſtra, aut quæ eorum nomine apud viuentes geruntur; vel hæc Angelorum reuelatione facili negotio innoteſcere valeant.

21. Non igitur *per ſe* hæc Spiritus cognoſcunt. Atque in hanc ſententiam locutum eſſe S. Thomam arbitramur in 1. part. q. 89. art. 8. ad 2. verba eius hæc ſunt: *Huiuſmodi apparitiones fiũt per operationes*

Angelorum bonorum, vel malorum; etiam ignorantibus mortuis: ſicut etiam viui ignorantes alijs viuentibus apparent in ſomnis, vt Auguſtinus docet lib. de Cura pro Mortuis agenda cap.10. Ita, Thomas. Sed an quod ex ſe non habent; ex reuelatione habent Angelorum, qui illis ſua miniſteria hic exhibent? *Exiſtimamus habere, vt plurimùm.* Neque enim damnatis Spiritibus vlla eſſet pœna: neque purgandis vllum ſolatium (quæ dici non debent) ſi ſe, quamuis in aliena perſona, rebus viuentium intereſſe ignorarent. Atque hoc de priori.

22. Reſtat doceamus, vtrum, quando *autoproſopos* rebus viuentium interſunt *& noſtra norint: & ſe rebus viuentium intereſſe ſciant: & cognoſcant, quæ ipſorum nomine, vel gratia, ab Angelicis Spiritibus aguntur.*

23. Et quidem *omnia hæc* ex aliorum *reuelatione* ipſos cognoſcere poſſe dubium non eſt. Neque enim deterior eſt ipſorum conditio, dum antoproſopos, quàm quando heteroproſopos viuentibus adſunt. Quocirca ſi hic poſſunt, poterunt & ibi, Spirituum aliorum reuelatione, hæc cognoſcere.

24. Sed *vi ſua* num cognoſcunt? Non vna reſponſione quæſtioni propoſitæ poteſt ſatisfieri, quia non vnum quæritur, ſed multa.

25. Primùm igitur, ſi quando autoproſopos ad viuos redeunt, *redire ſe non poſſunt ignorare.* An ignorare poſſunt ſe de loco ad locum tranſire? aut eſſe, vbi reuera exiſtunt? vbi agunt? vbi patiuntur? vbi tumultus excitant? vbi ſunt moleſti?

26. Sed tamen (quod ſecundo loco ſit dictum) *viuentium res, ad quas redeunt, non per ſe omnes intelligunt.* Dum heteroproſopos adſunt noſtra non

intelli

intelligunt, propterea quòd rerum ſpeciebus atque ſimulachris careant; at iiſdem etiam, quando antoproſopos præſentes ſunt, ſunt deſtituti: & preterea plurima ipſorum poſſunt ijs eſſe occulta.

27. Sic (quod tertio loco dictum volumus) *nec intelligunt ſemper quæcumque ipſorum nomine Angelici Spiritus operantur.* Varia illa ſunt, quemadmodum Capite vigeſimo quinto à nobis explicabitur. Et quædam quidam vi ſua cognoſcunt, quædam minimè: quæ tamen, vt plurimum Angelorum, qui ipſis quaſi deſeruiunt, habent reuelatione. Sed hæc ad Scholas magis pertinent.

CAPVT XIII.

De cauſis & finibus, qui tam Deo, quàm Spiritibus & Spectris; in locis infeſtis, propoſiti ſunt.

1. Cauſæ & fines, ob quos loca à Spiritus infeſta ſunt, vel ex *Dei*, vel ex *Spirituum* voluntate petendæ ſunt. Hoc Capite, quid vel illi, vel his propoſitum ſit inquirimus.

2. Quia verò Spirituum infeſtantium tria ſunt genera; vtrum idem omnes quærant, an aliud illi explicandum erit.

3. Et quamuis res hæc non prorſus humanum ingenium ſuperet, difficultatem tamen aliquam habet; propterea quod Dei hic, hominúmque atque Dæmonum voluntatis rationes, cauſáſque ſcrutamur? quas cùm per ſe intueri nequeamus, neceſſe eſt ex alijs coniectura aſſequamur. Ab *humanis* autem Spiritibus principium facimus.

4. Horum duo ſunt genera, Vnum purgandorum, alterum damnatorum. Vt vtrumque alia, atque alia conditio; ita alij atque alij fines; vbicumque tandem locorum mortales tentare atque moleſtare deprehendantur.

5. *Purgandis* vnum omnibus actionibus, & tumultibus, quos excitant, per ſe propoſitum videtur; *vt viuentium opera iuuentur*. Neque enim excitati ab ipſis tumultus pœnarum ipſorum aliquod leuamen ſunt: res per ſe clara eſt. Neque his incommodare, aut moleſti viuentibus eſſe deſiderant: boni enim ſunt. Neque eorum eſt viuentes aut à vitijs deterrere, aut ad virtutum ſtudia excitare hac ratione. Hic Moyſes, Prophetæ, & aliæ rationes viuis ſeruiunt. Suam igitur tantummodo cauſam agunt. Et quemadmodum ſingulari Dei priuilegio, alius ipſis, præter communem, pœnarum locus conceſſus eſt; ita facta poteſtas, vt, ſi poſſint, viuentium ſe iuuent ſubſidijs.

6. Alijs, *damnatorum*, inquam, *hominum Spiritibus* non hic finis eſt. Veniæ ipſis ſpes nulla eſt. nec vllis poſſunt viuentium ſubſidijs iuuari. Vtrumque probè norunt infeliciſſimi. An quærunt hac ratione alijs aliquod afferre emolumentum? Non quærunt. boni faciunt nihil. boni cupiunt nihil. nullis, quantumuis optimis olim in ſæculo ſodalibus, aut amicis bene volunt. Omnis volũtas damnati iniuſta eſt, inquit B. Gregorius 18. Moralium cap. 1. Quid igitur infeſtationibus quærunt? Hoc ipſum ferè, quod ipſorum ſocij Dæmones. Sicuti amborum eadem ſocietas; ita eadem ferè ſtudia: infeliciſſimorum infeliciſſima.

7. Et quid *Dæmones*? Idipſum quod omnibus tempori

temporibus, omnibus locis, omnibus conatibus, omnibus ſtudijs: quæ hominum cauſa, vel ſponte, vel pro Dei imperio ſuſcipiunt. Quemadmodum ſemper humanæ ſalutis & incolumitatis ſunt hoſtes, ita his terriculamentis, quæ diuerſis locis excitant, hominum moleſtiam, perniciémque quærunt impensè, & præter hanc vix aliquid. Nequam ſunt ſemper nequiſſimi.

8. Nullum ipſis in pœnis quas maximas ſuſtinent, hæc terriculamenta leuamen afferunt. quid quod nec gaudium, aut voluptatem ex ijſdem capiant, quamuis etiam vehementer. Nequam Spiritibus arrideant? Sicuti felices mentes, etiam ex aduerſiſſimis rebus, nullam percipiunt moleſtiam atque dolorem; ita ex proſperis Spiritibus miſeri nullam voluptatem. Purus eſt infelicium dolor nullo gaudio, reſperſus. Purum eſt felicium gaudium, nullo dolore permixtum. Vide huius duplicem cauſam apud Ludouicum Molinam q.64. Diſp.3. in 1.part. D.Thom.

9. Sic nec miſeri vllum volunt bonum mortalibus, quos infeſtant. Quod ſi quædam ab ijs in ſpeciem bene fieri videntur; ſi in quibuſdam videntur commodare; id totum, vt incommodent, faciunt. Quæcumque ab ijs fiunt, qualiacumque ab ijs fiunt, omnia ex prauis finibus, quos ſibi propoſitos habent, vitium contrahunt. Quemadmodum ex B. Gregorio dictum eſt Theſ.6. huius cap. Quid verò in omnibus machinentur, Capite 15. fuſius demonſtrandum erit.

10. Porrò *Deo*, quemadmodum omnibus in rebus, ita in his infeſtationibus; non niſi bonum propoſitum eſt: ſiue ipſo tantùm permittente, non

autem

autem imperante; siue etiam imperante, à quibuscunque licet Spiritibus, loca infestentur. Docemus in *singulu* Spiritibus.

11. In *purgandis* præcipue misericordiæ, & bonitatis suæ dat documenta; quæ non ipsi solùm defunctorum Spiritus; verumetiam viuentes adhuc homines experiuntur. Illi quidem; quòd hac ratione viuentium subsidia quasi emendicare valeant, & peccatis debitas pœnas, aliorum pijs operibus redimere: hi verò, quòd intelligant, ex his, peccata sibi esse cauenda: digna pœnitentiæ opera magno animo subeunda: non exspectandas futuræ vitæ grauissimas pœnas; denique materiam sibi benefaciendi, & proximum pijs misericordię operibus iuuandi præberi.

12. In *damnatu* peruersorum hominum *Spiritibus* præter misericordiæ, præbet etiam exemplum iustitiæ. Quid ita? quia grauissimis remedijs & machinis vrget immeritos mortales ad peccatorum, & malè transactæ vitæ pœnitentiam, hoc summæ misericordiæ est. Et dum easdem pœnas quodam modo hominum sensibus obiicit; & ijs locis exigit, vbi peccatorum meritis contractæ sunt; se æquissimum probat Iudicem: vt qui & scelera vindicet, & ibi cum summo miserorum dolore vindicet; vbi cum voluptate plerumque contracta fuerunt.

13. In *Dæmonum* infestationibus duobus modis se Deus habet. Nunc Dæmonum opera vtitur; ipsóque imperante fit, vt spectris loca sint horrida; nunc permittit ijsdem, vt pro libidine sua suas nequitias exerceant, & spectra exhibeant. Sed tamen vtrobique cum hominum, si modò volunt, emolu

emolumento. Permisit Dæmonibus potestatem in Iob. in filios eius; in filias, vniuersámque sanctissimi hominis substantiam, quanto verò cum Iob emolumento? Præcepit ijsdem (vt non male creditur) subuersionem Sodomorum, & vicinorum populorum: & si non illis, quantus alijs horum exemplo metus iniectus? quot, horum pœna, perculsi, à fœda peccandi libidine reuocati, saniora sectati sunt consilia?

14. Quæcunque infestationes locorum, Dæmonum opera patratæ sunt, si bene ratiocinabimur, hominum emolumenta in ijsdem Deum (quo permittente, vel imperante factæ sunt) Spectasse obscurum non est, id tum in *omnibus*, tum in *singulis* facilè est deprehendere.

15. In *omnibus* ostenditur, præter corpoream, esse quandam naturam Spiritualem: illam hominum saluti, & incolumitati esse infestissimam: vires illius in corpora, résque corporeas esse maximas: eiusdem nobis societatem, communionémque peste & angue peius esse declinandam.

16. In *singulis* alia emolumenta capere possumus. In illis, quarum infodinis mineralibus author est, discere licet, eos, qui diuitias quærunt, incidere in laqueos Diaboli: in illa, fundi Hesperiam, magnam esse vim atque virtutem Reliquiarum? in alia domus infestæ, à Theodoro Sicæorum Archimandrita liberatæ, plurimùm valere, contra Diabolicos insultus, res consecratas. Sic Deum esse vltorem scelerum, quibus charitatis fraternæ, iustitiæ, & honestatis iura violantur, docent illæ, quæ propter Pausaniam, Neronem, atque Ottonem excitatæ fuerunt. Aliæ alias habent commoditates. Consule primum caput de his omnibus.

CAPVT XIIII.

Inter loca esse quædam alijs magis infesta: & id contingere, non ex locorum natura & conditione, sed pro Dei atque Spirituum voluntate.

1\. QVamuis nulla propemodum loca sint, quæ non infestantes admittant Spiritus; quædam tamen esse, vbi frequentius inueniantur, haud pauca sunt, quæ probant: *quæ vbi indicauerimus*, vnde id accidat explicandum erit.

2\. Igitur inter horrida magis, & Spirituum infestationibus exposita loca, primò sunt *deserta & incultæ solitudines.* Hoc insinuare videtur Isaias Propheta, cap. 34. quando desertas Idumæorum ciuitates docet futuras *domicilia Lamiarum, Dæmoniorum, onocentaurorum, & pilosorum.* Idem sanctissimus Ioannes in sua Apocalypsi cap. 18. dum desertam Babylonem, habitationem vocat *Dæmoniorum*, vt ibidem explicat Ribera. Idem Euangelista Matthæus, cap. 4. cùm Christum asserit in *deserto* Dæmonis insultus sustinuisse. Sed & suo exemplo hoc obseruare potuerunt olim Eremi incolæ: inprimis grandæuus Antonius: de cuius, quæ in *deserto* sustinuit, Spectris, sic B. Athanasius. *Dæmones* (inquit, in vita Antonij) *bestiarum & serpentum formas induentes, omnia, vbi vir Sanctus agebat, protinus repleuere phantasijs leonum, taurorum, luporum, aspidum, serpentum, scorpionum: necnon & pardorum atque vrsorum. Et hæc singula secundum*

cundùm suam fremebant naturam. Rugiebat Leo, occidere volens: Taurus rugitu & cornibus mirabatur: serpentes sibilo personabant: Luporum impetus inhiabat: Pardus discolor authoris sui calliditates varias indicabat. Truces omnium vultus, voces horridæ, dirus auditus. Hæc Athanasius. De Antonio etiam, per *Eremum* ad Paulum iter faciente, sic habet S. Hieronymus: *Conspicit hominem equo mixtum, cui opinio Poëtarum Hippocentauro nomen dedit:* & paulò post. *Inter saxosam conuallem, haud grandem homunculum videt aduncis naribus, fronte cornibus asperata; cuius extrema pars corporis in caprarum pedes desinebat: Hic Antonio respondit: Mortalis ego sum, & vnus ex accolis Eremi, quos vario delusa errore, gentilitas Faunos, Satyrósque & Incubos vocans, colit.* Hanc ob causam idem Hieronymus Eremum dicit *monstrosorum animalium feracem* Cyrillus verò in cap. 34. Isaiæ: *Spiritus mali*, inquit, *libenter dicuntur in desertis locis habitare.* Et Procopius, cap. 13. eiusdem, *Desertis*, inquit, *incultisque locis ipsi Dæmones gaudent.* Hinc quidam ipsorum, cùm iam eiiciendi essent ex hominibus, à S. Germano, Parisiensi Episcopo, rogabant, vt saltem per desertam solitudinem ipsis errare concedatur, si inter homines versari non liceret: ita Fortunatus Pictauorum Episcopus in vita S. Germani, cap. 30. Valet pro his locis exemplum Gordiani, spectatæ fidei hominis, cuius Alexander ab Alexandro meminit, libro secundo Genialium dierum, capite nono. Hic cùm Aretiam, cum familiari suo proficisceretur, & ab itinere longè aberrassent, per *difficilia & deuia loca, vbi nihil viderent culti, sed saltem nemora*; vergentéque

téque ad occaſum ſole, labore feſſi conſediſſent; tandem hominis vocem procul audire viſi ſunt: quam ſecuti, trium hominum conſpiciunt *Imagines*, immanes & formidabiles vltra humanum modum; nigris & dimiſſis tunicis, in veſte lugubri funeſtáque, barba capillóque ſummiſſo, horribili facie. Ita Alexander. Valet & Adriani Patritij Nouarchi, cuius Ioannes Curopalates meminit, in Compendio Hiſtoriarum. fol. 43. hic cùm ad liberandos Syracuſanós cum exercitu à Conſtantinopolitano Imper. mitteretur, & haud proſpera nauigatione vſus, in portu Peloponenſi, qui Accipitris vocatur. hæreret; vrbem intellexit captam eſſe à Dæmonibus, *loca diſerta incolentibus. Locus eſt*, inquit Curopalates, *in Peloponeſo qui vocatur Palus, propter ſylua, quæ ibi eſt, denſitatem, hoc ſortitus cognomentum. Hic Romanorum claßis in ſtatione erat. Quadam igitur nocte cùm Dæmones illic habitantes, inter ſe colloquerentur, audierunt Paſtores heri captas, & ſolo æquatas Syracuſas, diuulgatáque ab illo in alium ſama ad Adrianum quoque peruenit, qui accerſitis paſtoribus, diligenterque interrogatis, comperit quæ audierat illorum verbis confirmata: cumque vellet ſuis auribus ipſe ea percipere, per ipſos Dæmones percunctatus, audiuit iam captas eſſe Syracuſas.* Hæc ibi.

3. Secundò ſunt *loca humida & paludoſa*. Aſſerit hoc quidem Ioannes Bodinus; ſed Dominus inſinuat alicubi, apud Euangeliſtam Lucam, cap. 11. dum docet eiectos ab hominibus Spiritus, *in locis inaquoſis non inuenire requiem*, & ideirco ad priores ſedes reuerti: ſignificans eoſdem in *locis aquoſis* requiem inuenire, atque ibi ſedes ſuas figere. Hinc

eſt, vt

eſt, vt apud Aquilonares populos Spectra plura inueniantur: & flammantes ignes, quæ ſæpe vel Spectra ſunt, vel non ſine Spectris, ſecundùm aquas conſpiciantur, & ad aquas, vt incautos homines ſuffocent, prouocent. Hinc in Cracouienſi tractu, infeſtus lacus ab omni piſcatione incolas prohibuit; & anno 1283. nouo Spectro factus eſt celebrior. Rem totam his verbis in ſua Polonia refert Cromerus. *Memoratur*, inquit, *in Cracouienſi tractu Spectrum apparuiſſe. Lacum enim quendam peramplum infeſtatione Dæmonum piſcationibus & vſibus hominum exemptum fuiſſe: Ad eum, hyberna glacie concretum, vicinos cum ſacerdotibus Vexilla, Cruces, & Reliquias ſacras, quibus vis Dæmonum propulſaretur, ferentibus piſcandi gratia conueniſſe: immiſſo autem reti primo quidem tractu, contendentibus piſcatoribus, tres piſciculos; altero nihil niſi rete conuolutum; tertio denique monſtrum horrendum caprino capite, & in ſpeciem ignis ardentibus oculis extractum eſſe: territis autem & diffugientibus cunctis, Spectrum illud ſub glaciem ſubmerſiſſe, ac toto lacu diſcurſans, terribilem ſtrepitum & ſonitum ediſſe, afflatóſque ab eo nonnullos homines fœda vlcera retuliſſe.* Hæc Cromerus, lib. 9. de rebus Polonorum, circa finem: fol. 169. Rurſus paluſtris locus eſt decem circiter paſſuum millibus ab Odepe, quod prædium eſt noui Epiſcopatus Vendæ, in Liuonia. Eſt enim hic *lacus*, (teſte Michaële ab Iſſelt, circa annum 1585. Commentariorum rerum in orbe geſtarum) qui à Dæmonio ſic infeſtabatur; vt niſi ſingulis annis ſanguis infantium in eum mitteretur, vltra modum affligeret vicinos, & plurima damna accolis circumquaque inferret.

4. Tertiò ſunt *ſpecus ſubterraneæ*, præſertim vbi metalla, & alia vſibus hominum neceſſaria effodiuntur. Vix aliquam inuenias, quæ non Spectrorum nomine ſit infamis. Pro horum confirmatione, exemplorum gratia, produximus ſuperius cap. 1. illam *Annebergicam*, quæ Corona roſacea dicta eſt: & aliam *Georgianam*, cuius Georgius Agricola meminit, libro de Animantibus ſubterraneis. Nunc aliam adiungimus ex ſupra dicto Cromero. Is ita loquitur. *In ſalinis Bochnenſibus exaudiuntur nonnunquam canum, gallorum & aliorum animalium aſſimulatæ voces in profundiſſimis Specubus: idque mali & incommodi alicuius imminentis portentum vulgo habetur.* Cromerus libro priore Poloniæ ſuæ fol. 485. Refert quoque Georgius presbyter, in vita Magiſtri ſui, Theodori Archimandritæ, apud Surium Tom. 2. fol. 741. quod cum Gratianopolis, in Gordiana regione, incolę pro ponte conſtruendo, in *lapidibus eruendis* occuparentur, magna vis Dæmonum eruperit: quorum pars viros & fœminas illius loci inuaſerit, & torſerit; pars cæteris graues morbos attulerit: complures occuparint vias, & tranſeuntibus atque beſtiis moleſtiam pepererint. Idem Georgius ibidem refert, quod ſequitur. *Ex Ponti oppido Heraclea*, inquit, *Theodorus, cognomento LatZeas, diues, & claro loco natus, ad pium virum* (Theodorum) *acceſſit, & ad pedes eius proſtratus, lachrymans ſupplicabat; vt ad vrbem ſuam veniret, & in ſacra æde ſanctiſſimæ Dei genitricis pro domeſticorum ſuorum ſalute precaretur. Cùm enim domi ſuæ foderetur, ex ea foſſione contigit, vt magna Spirituum immũdorum multitudo, tum familiares ſuos, tum alios ciues inuaderet, & acerbè vexaret. Beatus igitur vir,*

cum

cum in æde illa ſanctiſſima Dei genitricis precari cuperet, abijt cum illo, & deſiderio ſuo ſatisfecit, familiámque præclari viri & reliquos ab immundis Spiritibus. precibus & ſupplicationibus liberauit. Ita Georgius, Sic collis quidam fuit in oppido Sandi, in quo plurima Dæmonia fuerunt, eodem Georgio teſte. Cùm enim Eutolmius quidam aream ſuam cuperet reddere ampliorem, *& collis tam dictæ lapidem amoueret; immundi mox Spiritus egredientes*, inquit Georgius, *greges armenta atque homines inuadebant & excruciabant*, nec finem malorum fecerunt donec adueniens Archimandrita Theodorus omnes rurſus in locum vnde egreſſi erant, compulit.

Quartò ſunt *vaſtæ & amplæ arces atque ædificia.* 5.
Nouimus quaſdam ab hominibus deſertas eſſe, quod Spectris eſſent horridæ. Nouimus alias, in quibus plurimas moleſtias indigenæ ſuſtinent; nunc intempeſta nocte, nunc etiam clara luce. Superius quoque Scoticæ illius facta eſt mentio, quæ à gemitu & eiulatu Spirituum nomen accepit, & Mons doloroſus dicitur. Cap.1. Diſput. huius.

Quintò ſunt *loca memorabili, & crudeli cæde clara.* Hoc nomine *Marathonius campus*, vbi aliquot millia ex Darij exercitu ceciderunt, nocturnis Spectris horridus eſt. Hoc *campus Vvormatienſis*, cuius Spectra longiori oratione Tritemius proſecutus eſt. Referri huc debet *Kerope* in Liuonia *caſtrum*, vnum ex ijs, quæ Moſchus Polono ceſſit; in quo multi Germani à Moſchouitis occiſi ſunt. Caſtrum hoc, & tota vicinia, illuſionibus diabolicis adeò fuerunt, noſtro adhuc tempore, infeſta, vt Dæmones palam, & in conſpectu omnium, 6.

cùm luna nocte ſplenderet, in equis ſedentes, effuſis habenis, circum mœnia, tanto cùm impetu, currerent, vt equi defatigati, ſub onere corruerent, & ſubinde morerentur. Interdiu quoque more Moſchorũ veſtiti, integros currus onuſtos frumento in humeros ſuos ferentes, omnibus aſpicientibus, in vicinum lacum villæ cuiuſdam, arci proximum, coniiciebant. Hæc Michaël ab Iſſelt circa annum, 1585. ſuæ hiſtoriæ. Referri etiam huc poteſt incredibile, vt Bonfinius rerum Vngaricarum, Decad. 3. lib. 3. vocat, miraculum, quod in Valachiæ *quodam campo* obſeruatum eſt, poſt cruentam admodum pugnam inter Dæan & Merchen eodem genere natos, & de Valachiæ dominatu contendentes Principes. Miraculum Bonfinij verbis aſcribimus. *Secundò*, inquit, *tertióve anno, cùm plerique in eum campum deſcendiſſent, vbi patratam ſtragem fuiſſe memorat, editiſsimúmque cadauerum aceruum ſpectarent; emiſſam inter oſſa vocem ſubinde exaudiuêre, triſtiſsima Ieſu Chriſti Saluatoris, & Diuæ Mariæ virginis nomina reſonantem. Admiratio ſimul & pauor hos inceſsit. Cùm ad verba ſubticuiſſent, eadem paulò poſt, quaſi difficulter expreſſa; accepêre. Dum vocem inter oſſa diſquirerent, portenti deſiderio ſuccenſi loquax inter cadauera caput inuenêre: quòd vbi homines ſibi adeſſe agnouit. Quid tam, inquit, ſtupidi hîc ſtatis viri? Chriſtianus ego ſum, & magnæ matri Diuæ Mariæ ſemper addictus, inexpiatus, inconfeſsúſque in hoc bello occubui. Magna Dea, in cuius tutela vitam degi, me æterni ſupplicij reum eſſe non patitur. Hîc me adhuc lingua compotem ſeruauit, vt & delicta fateri, & animam ſacris ritè Apoſtolicis luſtrare queam: proinde ſacerdotem, qui confeſsionem*
exau

exaudiat, & me expiatum reddat accersite, quaso. Rogatus, quo tantum à Dea beneficij promeruisset, respondit: peculiare sibi id in vita fuisse numen, serena quotannis in vita sua festa reuerendissimè celebrasse, religiosissimisq; ieiunijs, ex pane duntaxat & aqua, decorasse. sacris fuisse quàm studiosissimè operatum, illi tantum numini cunctas animi vires dedicasse. Accersito è pago proximo sacerdote, confessionem ritè transegit, & impetrata erratorum omnium remissione, acceptaq; nouissima lustratione, id defuncti caput repentè conticuit perpetuóque quieuit. Hæc Bonfinius.

7. Dictis locis sextò adiungimus illa, *vbi innocentis sanguinis effusi versantur rei & crudeles homicidæ.* Quemadmodum enim quædam loca ob memorabiles cædes clara, Spectris infesta sunt; ita quosdam crudeles homicidas Manes sequuntur, & infestant; omniáque quibus ipsi degunt, reddunt horrida loca. Docent hoc cùm alij, tum sæpius repetiti Imperatores, Nero, Otto, Pausanias cap.1. Disput. præsentis.

8. Adiicimus septimò *illa; vbi homines quidam grauius Deum offenderunt, pœnásque quas iam vita defuncti sustinent, meruerũt.* Hic nobis seruiunt Thermæ B. Gregorij, in quibus Felix Portuensis Episcopus à presbytero quodam cognouit, idcirco ibidem illius loci dominum, post mortem, obuersari, & pœnas sustinere; quod *ibidem* diuinam in se iram, viuens adhuc prouocasset. Gregorius lib.4. Dialog.cap.40.

9. Sunt præterea, præ cæteris, infesta *loca vbi sedes suas habent, qui in grauibus versantur peccatis:* ijs maximè, quibus pietatis, iustiti, ęmutuę charitatis, & honestatis iura enormiter violantur. His enim

 proxi

proximos esse Spiritus; cùm alia probant, tum exemplum illustre, quod verbis Alexandri ab Alexandro, nos cap.30. Disputationis de Dæmoniacis, retulimus. Ad hæc lŏca, illa pertinent, vbi vel Gentilium vigent superstitiones, vel exulat vera religio. Quàm molesti idolorum cultoribus fuerunt Dæmones? Et in Luconia, quid non passi à fide Apostatæ? Vide cap.1.Thes.28.& 29.

10. Denique illa sunt *loca, in quibus insignis sanctimoniæ, & pietatis homines commorantur.* Hoc, quamuis recentibus exemplis docere difficilius sit, præteritorum tamen sæculorum historiæ tot exempla demonstrant, vt propemodum sit oleum & operam perdere ijs recensendis immorari. Refert Cassianus, collat.7.cap.23. in ipsis Cœnobiis, vbi olim degebant Monachi, vel octo, vel decem; ita Dæmones grassatos fuisse, & frequentes: *vt non auderent omnes pariter noctibus obdormire: sed vicißim alijs degustantibus somnum, alios vigilias celebrantes, psalmis & orationibus & lectionibus inhæsisse.* Maximas quoque à Dæmonibus molestiàs sustinuisse Monachos, *vbi* B. Gregorius Oratorium suum habuit, in eius vita docet Diaconus, cap.89. Sic in monte Serrato, insidiis Dæmonis (qui eremitam simulabat) tentatum atque superatum, & grauissimis se criminibus, fornicationis atque homicidij obstrinxisse virum alioquin sanctum, solitudinis cultorem, Ioannem Garlinum referunt Annales Hispaniæ, & ex his Patritius quidam Augustanus Germanico idiomate, impressus Monachij anno 1588. Legendus Palladius, qui plurima pro hoc argumento exempla suppeditat.

Et

Et hactenus quidem prius huius capitis membrum explicatum sit. Sed *vnde accidit, vt his potius, quàm illis locis Spiritus sint molesti?* Hoc secundo loco inquirendum est. Ego verò sic existimo, huius rationem, vel ex *natura locorum*, vel ex *Dei Spirituúmque voluntate* petendam esse. Neque enim tertium video, in quod huius causam coniicere debeamus. 11.

Porrò *natura loci* nullius illa est, vt hos infestantes Spiritus ad se rapiat atque deposcat. Quod dicimus, facilè intelliget, qui quæ Spirituum conditio sit; quæque ratio locorum, probè perspectum habuerit. Conditio Spirituum est, vt omnis corporeæ concretionis sint expertes: locorum ratio postulat, vt corporum sint fines; corporúmque quorum fines sunt, afficiantur qualitatibus. Cùm igitur inter Spiritum, corpúsque distantia maxima sit; non est, quòd locum per se Spiritus aliquos ad se rapere existimemus. 12.

Magna est inter Spiritus & corpora, si locorum attendamus conditiones, differentia. Corpora quædam non omnibus, sed certis, definitísque locis producuntur: & quædam non omnibus, sed certis locis conseruantur & promouentur: Spiritibus, vt perinde est omnibus locis produci, ita & omnibus esse, & omnibus conseruari. Nec malè, quoniam corpora à cælestium orbium pendent influxu & motu, circunstantiúmque corporum proprietatibus & affectionibus. Spiritus ab his subsidij habent nihil. 13.

Quæ temporum, eadem est locorum, apud Spiritus, conditio. Valent illa in corpora, quoniam, vt quidam loquitur, *tempus facit omnia senescere*; 14.

& teste Poëta; *taciturq; senescimus annis*: at nihil valent in Spiritus. Hi nec senescunt tempore, nec tempore languescũt. Tam sunt hodie vegeti, postquam aliquot annorum millibus fuerunt; quàm fuerunt primo, quo creati sunt, die. Nihil igitur mirum, si nec quicquam in ipsos possint loca.

15. Ex *voluntate* igitur, vel Dei, vel Spirituum locorum pendet infestatio? Omninò pendet. Quia enim Spiritus quibusdam locis volunt esse molesti; & quia Deus quædam loca Spiritibus vult esse horrida & infesta; idcirco infestantur; idcirco sunt horrida.

CAPVT XV.

Quæ causæ, ob quas Spiritus, maximè diabolici, hæc magis, quàm alia, loca infestent.

1. HOc capite, non cur *loca*; sed cur *certa loca*, id est, hæc potius, quàm illa, spectris infesta sint, inquirimus. Prius enim illud, superius, capite sexto, declaratum: posterius hoc, non sine fructu; vt credimus, demonstrandũ.

2. Et quamuis quid singulis Spiritibus infestantibus propositum sit, inquirendum esset: modus tamen orationi imponendus est; & solum rationes, *cur Dæmones his potius, quàm illis, locis infesti sint* assignandæ. Etenim: quid humanis Spiritibus propositum sit & quas ob causas Deus has infestationes permittat, aut præcipiat; quæ capite sexto dicta sunt, satis supérque demonstrant.

Quid

Quid igitur *Dæmonibus* ſingulis locis propoſitum eſt? Reſpondeo *in omnibus quidem terrorem, quem hominibus incutere affectant: in quibuſdam præterea nocumentum, quod ijſdem cupiunt, afferre*(qualecumque tandem illud ſit, ſiue in corpore, ſiue in anima, ſiue in bonis fortunæ) *in aliquibus etiam horum nihil moliuntur, ſed ſuæ tantùm ſeruire videntur libidini:* Sed ſingula loca, quorum capite ſuperiori meminimus, perluſtremus.

4. In *deſertis igitur*, & ab hominum conſuetudine alienis de quibus Theſi 2. capitis ſuperioris, ſuæ libidini ſeruiunt, dum infeſti ſunt & tumultus excitant. Ne enim nihil agere videantur, dum hiſce degunt; artis ſuæ & poteſtatis, his terriculamentis, aliquot dāt indicia. Fortè etiam hic(quod probabile credimus) brutis animantibus hiſce locis degentibus, tamquam Dei, hoſtis ipſorum hominúmque bonis incommodant. Docet hoc B. Hieronymus in vita S. Hilarionis. Quid quod & hominibus, his locis, obeſſe ſtudeant, & eos, vel ad mala prouocare, vel à bono reuocare? Olim, quando infidelibus erant omnia plena, idcirco deſertis locis apparebant, vt perſuaderent mortalibus, Deos quoſdam in terra verſari; quibus curæ eſſent montes, & rura, & pecora; quibus ob id ſacrificia offerri oporteret. Hoc facilius tam perſuadere potuerunt, cùm communis omnium ſenſus ſit, *Deos cùm hominibus non conuerſari*; vt apud Daniëlem Prophetam, cap. 2. teſtantur Magi. Et in animalium tum figura, quæ rarò videbantur, apparebant; vt & maiorem ſibi reuerentiam conciliarent, rarò viſi: & cùm animalia illa viderentur, etiamſi in ijs non eſſent, in illis tamen ipſi adora-

 rentur

rentur. At post Christi aduentum, apud infideles quidem idem illis est propositum: apud fideles verò, (præsertim homines sanctiores) vt à bono auocarent. Deterrere voluerunt Monachos ab incolenda Eremo, quæ ab ipso ferè Apostolorum tempore coli cœpta est: *fuitque* (vt verbis vtar Cassiani Collat. 7. cap. 23.) *tanta eorum hic feritas vt vix pauci, & admodum stabiles, atque ætate prouecti, tolerare habitationem solitudinis potuerint.*

15. Idem ferè propositum est secundis locis; *paludosis* inquam, & humidis. Neque enim vllam aliam, cur loca hæc infestent, si hominibus inculta sint, causam dare possumus. Si verò ad ipsa hominibus aditus pateat præter terrorem, quoque damna afferunt hoc superius Thesi 3. cap. 14. allata probant exempla. Nam illo, ex Cracouiensi tractu desumpto, clarum est ipsos à piscatione incolas impediuisse: fatuos verò in ijsdem locis ignes, ad interitum incautos inuitare, communis est plebis vox; & plurimi suo periculo experti sunt. Sed & hæc loca Dæmones affectare, ob id, possunt videri, quod signa sint eorum, quibus Nequam delectantur & afficiuntur; luxuriæ inquam, atque nefandorum carnis operum: vt enim rebus, ita rerum signis delectantur Spiritus.

16. In *subterraneis speculus* damna mortalibus afferri, aliàs à nobis (id est Thesi 4. ca.) 14. allata probant exempla. Quid si etiam bona, quæ his locis colliguntur, ipsos mortalibus inuidere dicamus. Hoc omninò probare videtur exemplum ex Glyca, primo capite, Thesi 6. allatum. Fortè & hîc volunt persuasum mortalibus, se bonorum subterraneorum esse dominos; hæcque ab ipsis petenda:

quem

quemadmodum illorum quidam, cum Christum tentaret (Matth. 4. impudenter omnium, quæ Christi oculis subiecerat, se Dominum esse, haud obscurè insinuauit. Quicquid sit, siue hæc bona inuideant: siue se bonorum horum Dominos esse persuadeant, nobis incommodant.

7. *Arcibus, & amplis ædificijs* plures ob causas, possunt esse Dæmones infesti; quamuis omnes hæ non in omnibus locum habeant, sæpè his locis grauissima perpetrata, & perpetrantur, scelera; quibus Dæmonibus seruitur: vt ob id, ijs locis ipsi scelerum quoque esse & molestare debeant, tortores. Sæpè his grauiter afflicti & cruciati Innocentes; quorum Manes hac ratione iustam vindictam postulant. Sæpè miserorum sanguine & sudoribus illa constructa, ob id iusto Dei iudicio, non tam hominum, quàm Dæmonum conueniat esse domicilia & receptacula.

8. In *locis memorabili, & crudeli cæde claris,* quæ etiam spectris infesta esse diximus, Thesi 7. capit. 14. alia Dæmonibus proposita esse videntur. Nunc enim hîc Dei sunt ministri, & carnifices: nunc propria voluntate tumultuum authores. Ibi non tam placet, quòd iustitiæ sint ministri, quàm quòd in homines sæuire valeant: hîc forsitan, in errorem moliuntur inducere viuentes: vt damnatorum animas credant non infernalibus supplicijs torqueri.

9. Quando *Innocentium homicidas* suis locis persequuntur; si id Deo imperante non faciunt (qui hac etiam ratione scelera vindicat) certè, vt ipsos molestent; in desperationis foueam præcipitent;

tent; ſibíque crudeles manus afferant, quærunt verſipelles.

10. Delectantur quoque *locis, vbi grauia commiſſa ſunt crimina.* Et quid mirum? grauia ipſis crimina perplacent: ipſis authoribus ſæpè perpetrantur: ipſis tortoribus vindicantur. Tumultus igitur ijſdem locis, quaſi lætitiæ quædam ſigna exhibent: & de miſera mortaliũ conditione, ob perpetrata, ijs locis, crimina, triumphant; & ea quaſi ſui iuris loca eſſe, quibus ipſis ſtrenuè ſeruitum eſt, his moleſtus inſinuant.

11. Et quemadmodum Deus ſingulari ratione adeſt ſibi ſeruientibus, ſuámque voluntatem, pro virili exſequentibus, ita ijs locis libenter inueniuntur. præſentes, præſentiámque ſuam teſtantur Dæmones, quibus ipſis ſeruitur. Hanc ob cauſam ſuperius, Theſi 9. capitis 14. inter loca Spectris infeſta illa poſuimus; *vbi ſedes ſuas habent, qui grauibus peccatis ſe inuoluunt*; in primis verò ijs, quibus pietatis, iuſtitiæ, fraternæ charitatis, atque honeſtatis iura violantur apertius. Ita propter incolarum ſcelera Dæmonibus infeſtus fuit fundus Barbilianus, quemadmodum in vita ſanct. Gregorij teſtatur Ioannes Diaconus, libro quarto, capite 93.

12. Cur *Sanctus viris inhabitata loca* Dæmonum infeſtationi frequentius expoſita ſint; quod Theſi 10. cap. 14. aſſerebamus, per ſe clarum eſt. Quas ob cauſas viros Sanctos perſequuntur; eaſdem ob cauſas tumultibus & infeſtationibus excitatis vbicumque locorum poſſunt, ijſdem ſunt moleſti. Quidni perſequerentur, quos oderunt? At, *Credite mihi*, inquiebat B. Antonius, (vt in vita eius teſta-

tur

tur Athanasius) *odio prosequitur, & pertimescit Satanas Sanctorum vigilias, orationes, ieiunia, voluntariam paupertatem, misericordiam, humilitatem; maximè autem ardentem amorem in Christum Dominum.*

CAPVT XVI.

Non æquales omnibus locis, omnes homines à Spiritibus molestias pati, sed quosdam alijs plures & maiores, & in quo inæqualitas hæc posita sit.

Loca infestari demonstratum est. demonstratum quoque ita infestari, vt infestationes ipsæ atque molestiæ ad homines perueniant. Vtrum verò *ad omnes æqualiter pertingant*, an quidam præ alijs, vel sæpius, vel grauius molestentur quæritur. Nos vbi, in quo hæc inæqualitas cōsistere possit, primùm exposuerimus, ad quæstionem propositam, quod res esse videtur; respondebimus. 1.

Molestiæ igitur hæ, vel *modo*, quo accidunt, differre possunt: vel *malis*, quæ afferunt: vel actuum *numero* & frequentatione. In *modo* considerandæ sunt variæ molestandi rationes: In *malis*, damna, quæ rebus mortalium, Spirituum opera, accidunt: In *numero*, multitudo & pluralitas molestiarum. 2.

Diuersæ molestandi *rationes* in his consistunt; vt vel solùm tumultus & strepitus à Spiritibus excitentur: vel solùm, sine strepitu, viuentium conspectui ipsi se obiiciant: vel primò quidem præsentiam suam aliquo strepitu indicent, deinde mox se videndos exhibeant. Rursus, hæc omnia, vel 3.

fiant sine oratione & sermone: vel ita, vt etiam loquantur Spiritus. Præterea, fiant vel sine vlla viuentium alia, quàm quæ his actibus percipitur, molestia; vel cum alia aliqua; vt si dormientibus stragula detrahant; ipsos lecto eiiciant, candelas exstinguant, suppellectilem, qualiscumque illa sit, euertant, &c.

4. *Mala*, quæ afferre possunt, præcipuè cernuntur in duobus bonorum generibus, corporis & fortunæ. Animæ siquidem bonis, nobis inuitis, incommodare Spiritus non possunt. In corporis malis pono verbera, vstiones, mutilationes, & his similia: infortunæ verò damna, quæcumque in externis bonis accidunt.

5. In *numero* diximus pluralitatem molestiarum attendi, & actuum, quibus molesti sunt, frequentationes. Quocirca illis molestiores Spiritus dicendi sunt; qui ipsorum insultus plures sustinent: contrà illis minus; qui easdem vel semel vel non ita frequenter experiuntur: quamquam accidere possit; vt vna aliqua, quæ accidit molestia, grauior dicenda sit, vel ex *modo*, quo accidit, vel ex *malo*, quod affert; quam alioquin multæ, in quibus minus malum affertur, aut minus molesti sint Spiritus. Ex *dictis* æqualitatem, inæqualitatémque molestiarum metimur. Nunc *æqualésne omnes omnibus* sint, definiamus.

6. Pro huius definitione haud parum seruit, quam superius (cap. 2.) posuimus distinctionem; qua loca alia *per se* infesta diximus, alia *propter homines*. Etenim in ijs, quæ *propter homines* infesta sunt, res difficultatem vel nullam, vel paruam habet. Certum omnino est, in his certos homines, & plures,

&

& grauiores molestias sustinere. Cùm enim *per se* hæc loca infesta non sint: sed infestatio homines sequatur, & persequatur; quis dubitabit, quin illi, quorum causa loca infesta sunt, vel soli molestias sustineant, vel aliis plures grauioresque sustineant?

At in *per se* infestis, vna omnium, quæ ijs degũt & versantur, videtur esse ratio & cõditio; vt quemadmodum communis est locus, ita communis sit omnium locum inhabitantium, molestia. Neque enim propter homines hæc loca infesta sunt, sed per se. Quocirca fit, vt quicunque & qualescunque homines loca hæc accedunt, ipsas locorum molestias sustinere debeant. 7.

Et ita quidem non malè aliquis iudicauerit. Sed tamen qui exemplorum rationem habere velit, etiam *his locis molestiarum inæqualitatem* deprehendet, obseruabitque quosdam præ reliquis minus infestatos: rursus, alios præ alijs grauiores molestias sustinuisse. Prius illud confirmant Spiritus in Idolis latitantes quorum quosdam statim conticuisse, & responsa negasse legimus; postquam iisdem locis Christiani vel essent conspecti, vel se signo crucis muniuissent. Posterius in omni genere Spirituum clarum est. In genere Dæmonum probant spectra; quæ Antonium, Paulum, Hilarionem, aliosque Eremi incolas, præ cæteris afflixerunt: & illud, quod in agro Bingensi à rustici latere discedere voluit. In genere Spirituum tuum *purgandorum* anima Paschasij, & cuiusdam alterius (de quibus Thesi 3. capitis primi) qui non quosuis, sed certos aggressi sunt. In genere deniq; dãnatorũ hominum, Spiritus sociorum Diomedis, de quibus 8.

18. de

18.de ciuitate Dei, cap. 18. B.Auguſtinus.

9. Spirituum quoque ingenium, ſi rectè perſcrutabimur: & hominum conditiones, ſi attentius intuebimur, inæqualitatem moleſtiarum admittit. Non omnium Spirituum idem eſt ingenium: nec idem omnibus in infeſtando propoſitum eſt. Sic hominum quidam ſunt, quos præ cæteris iuſtius, etiā in ijſdem locis Spiritus moleſtare & tentare deſiderare poſſint. Quòd ſi igitur hinc iudicium aliquod peti poteſt; & *purgandas animas* & *animas damnatorum*, & *malignos Spiritus*, quoſdam præ cæteris moleſtare, vel certè moleſtare deſiderare, credi poteſt.

10. *Purgandæ animæ* præ cæteris moleſtæ erunt duobus hominum generibus, primùm Catholicis, tum deinde affinitate vel conſanguinitate, vel quauis alia ratione magis coniunctis. Ratio huius ex fine, qui hiſce Spiritibus propoſitus eſt, petitur. Subſidium viuentium illi quærunt: à quo igitur ſperare hoc poſſint; hos præ cæteris tentabunt. At ab infidelibus, & non Catholicis, qui nullas animas purgari credunt, ſperant nihil. Sciunt hos viuorum, quæ fiũt pro defunctis, ſuffragia ſubſannare. Inter Catholicos autem, qui defunctorum Spiritus viuorum meritis iuuari credunt, ab ijs maximè ſperabunt, quibuſcum magis coniuncti: quocirca & Catholicos pro ſubſidio tentabunt; & inter Catholicos ſibi maximè coniunctos.

11. De his Spiritibus crediderim verum eſſe, quod vulgo dicitur, rariùs Hæreticos, quàm Catholicos à Spectris infeſtari: & magis infeſta eſſe Spectris Catholicorum, quàm Hæreticorum loca: quia, ſcilicet, ad Hæreticos redire non affe-

ctabunt

ctabunt Spiritus, qui ſpem vitæ æternæ conſequendæ habent.

12. Animæ *damnatorum*, quamuis nulli benè, & omnibus malè velint; erga eos tamen infeſtiori animo ſunt, qui pœnarum atque ſuppliciorum infernalium ipſis ſunt authores. Res hæc dubia non eſt. At odium ſequitur vexandi, perſequendi, moleſtādi libido. Hos igitur præ cæteris perſequentur.

13. In infeſtatione *Dæmonum* poteſt habere ratio vel criminum, ob quæ Spiritus iuſtè mortales perſequuntur; vel libidinis peruerſæque voluntatis, qua nocere deſiderant. Ratione prioris maiores moleſtias patientur, qui grauioribus pluribúſque criminibus ſunt implicati: ratione poſterioris qui integrioris ſunt vitæ.

14. Et quamuis vtrique grauiores moleſtias ſuſtineant quandoque: in poſteriori tamen genere, illorum ſcilicet, quos *ob ſanctioris vitæ ſtudium* Dæmones perſequuntur, plura ſunt exempla. Omitto celebres illos Eremi incolas, Paulum, Hilarium atque Antonium, religioſorum & ordinum primos authores, quorum, aliquotum vires ſub onere moleſtiarum propemodum defeciſſe videri poterant: quanta ab ijſdem tortoribus paſſus Vvilhelmus Pictauorum Comes? quanta Macharius Alexandrinus? quanta Guthlacus atque Sabas viri ſanctiſſimi? priorum Eremitarū egregij æmulatores?

15. Nec Eremitis tantùm moleſti fuerunt hi Spiritus: alios eiuſdem propoſiti, quamuis alterius ſexus, quoque infeſtarunt. Euphraſiam virginē ſanctam, de tertio ſolario aliquando præcipitârunt: aliquando in puteum detruſerunt: aliquando grauiſſimè ſauciârunt. Sanctam Catharinam, ſanctæ

matris Brigittæ filiã nunc è lectulo excusserunt; nunc etiam miserè cæciderunt. Sic sanctissimæ Marinæ fuerunt molesti, partim terribilibus formis, quas finxerunt; partim execrandis sibilis; & grauibus, quos in aëra sparserunt, odoribus: quemadmodum res earum gestæ, per insignes Auctores descriptæ, demonstrant. Apud Surium in Tomis, quos de Sanctis edidit.

16. Causam verò huius pulchrè ostendit Fulbertus in vita S. Richardi Abbatis Chimesiensis, apud Surium Tom. 5. *Sublimiora studia*, inquit, *Diabolus subtilioribus infestare non desinit insidijs. Carnalibus namque & huius mundi amatoribus, quos in præsentis vitæ voluptuosa latitudine ambulantes comperit, quasi parcendo blanditur: quia nimirum de his securus ad Spirituales se conuertit, & hu acrius instat; more latronum ad prædam festinantium: qui dum fugientem innocuam turbam insequuntur, quoscunque cursu superant, hos transilientes à tergo relinquunt: in eos verò, quos præ oculis conspiciunt eminus fugientes, in eos, inquam studio consequendi, vires totas effundunt, & impetu maiore prosequuntur. Veruntamen si reliquis captis ex omni turba vnus euaserit, ex hoc vno inter eos sæpius magis fit querulosa recitatio, quàm ex vniuersis captiuis exultatio.* Ita Fulbertus.

CAPVT XVII.

Quinam præ cæteris, Spirituum molestijs & insultibus expositi sint, & quibus de causis quosdam Spiritus, præsertim diabolici, hostilius persequantur.

1. Qvinam in locis *per se* infestis, insultus molestiásque sustineant, ex iam præcedenti capite dictis clarum est. Certum quoque

quoque eſt in ijs locis, quæ *propter homines* infeſta ſunt,eos vel ſolos, vel ſæpius,& grauius infeſtari,quos propter loca ſunt infeſta. Explicandum nunc eſt,*Qualeſnam illi ſint, propter quos loca hæc infeſta reddantur,& ſpectris horrida:* ſiue, vt clarius dicatur : Quoſnam homines Spiritus ſingulariter perſequantur & moleſtent.

2. De duobus verò hominum generibus, *bonis* inquam, & *malis* quæſtio eſt:& de vno Spirituum, qui moleſtias afferunt *Dæmonibus:* in reliquis res non magnam habet difficultatem. Quod igitur in Diſputationem vocatur,hoc eſt ; *Vtrum quicunque perſecutiones malignorum Spirituum ſuſtinent ; ſuis ſemper meritis exigentibus ſuſtineant :* an etiam aliqui præter vlla ſua merita, has patiantur.

3. Atque hoc definiendum nobis eſt præſenti capite:verumtamen non hoc ſolùm:*ſpeciatim* etiam explicanda ſunt *crimina eorum*, qui ob ſua merita Dæmonum inſultus, atque moleſtias ſuſtinent:vt non ſolùm ſciatur, quoſdam ob peccata , Dæmones moleſtantes ſuſtinere ; ſed etiam, quænam illa peccata ſint (neque enim vnum eſt peccatorum genus) ob quæ ſuſtineant, intelligatur.

4. De priori verò ſic ſentio : Non vnius generis hos eſſe ; ſed *tam malos quàm bonos, Spirituum inſultus ſuſtinere:*hoc eſt ; quoſdam ob ſua merita ; quoſdã abſque vllis ſuis meritis ; & priorũ quoſdã, ob graues exceſſus eoſdem ſuſtinere;alios ob leues defectus vt *tria*, in vniuerſum loquẽdo,ſint hominũ genera,qui Dæmonũ perſecutiones ſuſtineant.

5. Quod enim de vniuerſo perſecutionum genere dicitur : id in moleſtantibus Spiritibus locum habet. Non omnes perſecutiones ob peccata ac-

cidunt : nec omnes ſequuntur viros innocentes. Quædam ſunt,quę peccatorum,nunc enormium, nunc leuiorum ſunt vindictæ: quædam, vt innocentium patientiæ,atque probitas innoteſcat, afferuntur. Eodem prorſus modo, quoſdam idcirco probat maligni Spiritus moleſtabút;quòd ſuis peccatis id meruerint:quoſdam abſque vlla ſua culpa, magna tamen diuinæ prouidentiæ diſpoſitione.

6. In locis *per ſe* infeſtis, rem ita ſe habere, dubium non eſt. Ob grauia delicta perſecutionem à Spiritibus paſſi olim plures Gentiles. Ob defectus leues,ſi non omnes,certè plurimi in agro Bingenſi abſque vllo ſuo merito, Eremi cultores. Quod ſi igitur in per ſe infeſtis locis,non vna moleſtandi ratio:quid mirum, ſi & in locis propter homines infeſtis, ob diuerſas cauſas moleſtiæ adferantur diuerſæ.

7. Quocirca prauum eſt,& peruerſum eorum iudicium,qui mox criminis eos damnant,quos Dæmones perſequuntur. Quemadmodum non omnes, qui à Spirituum infeſtationibus liberi ſunt, integræ ſunt,& inculpatæ vitæ; ita neque omnes, qui ipſorum inſultus ſuſtinent,meritis ſuis ita exigentibus, illos ſuſtinent.

8. Sed in re clara pluribus opus non eſt. *Crimina,* & quidem *maiora illa,quæ Spirituum hac quaſi carnificina vindicantur, inquiramus.* Illa, ni fallor, *duplicis ſunt generis.* Quædam ſunt, quibus apertius Chriſtianæ charitatis iura violantur. Quædam, quibus Deo grauior ignominia irrogatur.In priori genere ſunt iniuſtæ cædes, pauperum oppreſſio, atque in parentes impietas. In poſteriori blaſphemia, violata religio, hæreſis & traditio ſuiipſius Dæmonibus facta. Non

Non negauerim *alias* ob culpas, alios ſuſtinere perſequentes Dæmones: ſed tamen has crediderim eſſe præcipuas; quæ vel his moleſtijs vindicentur; vel vt vindicentur, magis mereantur. Oſtendamus in ſingulis generibus, quod aſſerimus. 9.

Cædes & neces iniuſtæ allatæ, his infeſtationibus vindicatæ ſunt, in Nerone, Pauſania, atque Ottone Imperatoribus, de quibus 1. cap. His addimus hominem, quem ſe in vinculis vidiſſe ſcribit, lib. 2. cap. 3. de Dæmonomania, Bodinus; qui, ira percitus, vxorem occiderat: & pòſt, ſingulis noctibus, ab vxoris Spiritu ſe miſerè cædi conqueſtus eſt. Addimus aliud Ariſtidemi, viri nobilis, familiæ Æpiradarum apud Meſſenios; qui cùm oraculo Delphici Dæmonis intellexiſſet diuturni belli, quod Meſſenij gerebant cum Lacedæmonijs, victoriam penes ipſos futuram, ſi puram Virginem Deo immolarent; gratificaturus ille patriæ, primùm vnicam quam habuit filiam deſtinauit ſacrificio; deinde vbi intellexiſſet corruptam à quodam, qui vt miſeram conſeruaret, à ſe grauidam fingebat, excandeſcens iracundia, interfectam filiam diſſecuit. Huic enim poſt mortem fœda ſpecie apparuit filia, adeóque perculſit, vt ad tumulum eiuſdem ſeſe miſer iugularit. Caſparus Beucerus libro de Diuinat. 10.

De *pauperum oppreſſoribus* ſuppetunt plurima exempla domeſtica: ſed quia odioſa, proferenda non ſunt. Iuſtiſſimam verò hos, cum homicidis, Dæmonum moleſtiam ſuſtinere inde colligitur; quòd vix alio, quàm homicidarũ, loco Deus Opt. Max. ipſos habeat. Ita ſacra docent eloquia, Eccleſ. 34. *panis egentium, vita pauperis: qui defraudat illum, homo* 11.

homo sanguinis est. Qui aufert in sudore panem; quasi qui occidit proximum suum.

12. *Impietatem erga parentes grauissimum esse crimen,* cùm alia multa doceant; tum illud, quod ad honorem parentibus exhibendum insigni præmio Deus nos inuitet. Et hanc igitur iustè, per infestantes Dæmones, vindicari credi debet. Est pro hoc insigne exemplum: quod, quia ad longum, in illa de Dæmoniacis disputatione, ex Alexandro allatum est cap.30. hîc repetere superuacaneum est.

13. *Blasphemos Spirituum insultibus iustè puniri*, vel ipsi blasphemi, si non verbis confitentur, certè rebus ipsis probant. Quomodo verò? quia nullo loco sibi sunt tuti. Sicuti suam semper secum ferunt carnificinam conscientiam; ita vbique blasphemiæ vltores credunt adesse Spiritus. Sed nec hîc desunt blasphemorum exempla, quos in hac vita Spiritus sunt persecuti. Notum est, quod de blasphemo puero scribit B.Gregorius 4.Dialog.cap.18. Verba eius ascribimus. *Quidam vir cunctis in hac vrbe (Roma) notissimus, ante triennium, filium habuit, annorum, vt arbitror, quinque; quem nimis carnaliter diligens, remissè nutriebat: atque idem paruulus, quod dictu graue est, mox vt eius animo aliquid obstitisset, maiestatem Dei blasphemare consueuerat: qui in hac ante triennium mortalitate percussus venit ad mortem. Cúmque eum suus pater in sinu teneret, sicuti hi testati sunt, qui præsentes fuerunt, malignos ad se Spiritus venisse, trementibus oculis puer aspiciens, cœpit clamare: Obsta pater, obsta pater. Qui clamans declinauit faciem, vt se ab ijs in sinu patris absconderet. Quem cùm ille trementem requireret, quid videret: puer adiunxit dicens: Mauri homines venerunt, qui me tollere*

tollere volunt. Hæc cum dixisset, maiestatis nomen protinus blasphemauit, & animam reddidit. Ita beatus Gregorius. De alio blasphemo aliud pro præsenti argumento exemplum recenset alius Gregorius, Turonensis inquam, libro de Gloria confessorum, cap. 67. *Ad Basilicam S. Lupi,* inquit, *Maurus cuiusdam seruus, negligentia admissa confugit, frendens verò Dominus eius de vestigio prosecutus, ingressus Basilicam, nec oratione prostratus, blasphemias in Sanctum euomere cœpit, ac dicere. En tu Lupe; seruum meum auferes, & propter te non licebit mihi in eum vltionem debitam exercere? Et iniecta manu seruũ trahere cœpit dicens: Non mittet hodie hic lupus manum suam de sepulchro, vt eruat te de manibus meis. Hæc dicente misero, extemplo lingua, quæ in Sanctum blasphemias effudit, diuinitus obligatur: atque mutatus homo, debachare cœpit per totam ædem, dans mugitum vt pecus, sermonem vt homo non proferens: tertia denique die cum graui cruciatu vitam finiuit.* Hoc Turonensis.

14. Religionem violari multis modis contingit. Sacramentorum profanatione; Templorum euersione atque spoliatione; Imaginum, statuarúmque & Ecclesiasticæ suppellectilis cõfractione: Reliquiarum Sanctorum contemptu atque irrisione, &c. Quibuscunque modis violetur, dubium nullum est, *ipsius violatores iustissimè posse pati Dæmones infestantes:* quando pluribus exemplis, tam recentibus quàm veteribus, clarum est; & olim passos esse Dæmonum molestias; & nostris temporibus, in Galliæ atque inferioris Germaniæ tumultibus, pati quàm plurimos.

15. *Hæresum siue prauorum dogmatum inuentores, at-*

que doctores, sibi à Spirituum malignorum infestatione posse timere docent, post alia, Lutheri, Zvvinglij atque Carolstadij nota exempla. Lutherus ipse testis est Dæmonem à se visum; se salutasse; multis argumentis Missam oppugnasse; socium in comedendo sale fuisse. Zvvinglius testatur, se suum, de Eucharistia, dogma à Spiritu (haud dubium) nigro accepisse. Carolstadium à Dæmone fuisse interfectum haud obscurè docent Basilienses. Vide cap. 12. de Dæmoniacis.

16. Quod *qui Spiritibus malignis se tradunt, à malignis Spiritibus molestentur*, mirum non est. Mirum verò valde, si quandoque nullas molestias sustineant. An fortè Nequam Spiritus ignorare possunt, quod ipsis miseri mortales sese dedunt? an acceptare volunt se vltro offerentes? Vbique præsentes sunt nobis, &c. censores, etiam non vocati. Si tamen nomen suum audiant, (probat exemplo B. Gregorius, lib. 3. Dialog. cap. 20.) mox aduolant, obsequiáque sua præstant. Sed & studiosè ipsos quærere nostram perniciem, probat ipsorum summum, quo erga vniuersum mortalium genus flagrant, odium. Nec hîc desunt exempla. Quot ferè Sagæ sunt atque Malefici, tot pro huius rei cófirmatione exempla suppetunt. Infestantur plerique Spectris, quia plerique se Dæmonibus deuouent. Est & horrendum huius rei exemplum apud Surium Tom. 4. in vita S. Bernardi, in muliere, quæ fœdam aliquot annis cum Dæmone consuetudinem habuit; quod quia cap. 92. referemus, hic ascribere necesse non est.

CAP

CAPVT XVIII.

Quibus temporibus Spiritus & Spectra molestent, & cur nocte potius, quàm interdiu.

VAriæ temporum sunt distinctiones: sed quæ argumento nostro deseruit, vna potissimum; qua in nocturnum, & diurnum distribuitur. Nunc hîc quæstio est, Hocné potius, quàm illud, id est, *nocturnum potius, quàm diurnum Spiritus deligant*, vt viuētium rebus intersint, eosque tentent vel molestent. 1.

Ad neutrum Spectra sic alligata esse, vt *necessitas* ipsis incumbat, hoc, & non illo, tumultus, si velint, excitare, certum est. Spiritus sunt; & ob id, quemadmodum non à loco: ita neque à tempore dependent. Non iuuat Spiritus locus ad tumultus excitandos: non iuuat tempus. Vt omni loco; ita omni tempore possunt: nocturno diurno, inter vtrumque medio. 2.

Prorsus à *voluntate* dependet, quòd hoc potius, quàm illo molestent. Cuius verò? Deinè, an ipsorum Spirituum? *Et Dei & Spirituū.* Fit Dei, & Spirituum voluntate, quòd rebus viuentium intersint: fit Dei, & Spirituum voluntate, quod his vel illis temporibus intersint. 3.

Sed tamen à *propria Spirituum* voluntate præcipuè esse dixerim; vt, quod ipsi sibi maximè commodum his molestiis excitandis tempus nouerūt, id deligant. Cuius hæc argumenta sunt, quòd infestationes in sua potestate habeant: non iisdem semper temporibus excitent: non ad eundem sem- 4.

per terminum producant: quandocumque etiam velint, ab ijsdem cessare valeant.

5. Et *nocturno tempore* sæpius loca infestari, hominésque vexari plura probant. Nam & Spiritus, qui interdiu molesti esse solent, etiam noctis quietem interturbant: & plurimi nocturno tempore molesti sunt, qui interdiu ne obuersantur quidem. Exempla pro his ex primo capite petenda sunt. Sed multis modis hoc probat Spiritus, qui ædes Alexandri ab Alexandro infestabat, qui *noctibus* tantùm molestus erat; & lumen si quando ille impediebatur, extinguebat, si verò extinguere non posset, in fugam conuertebatur. Vide eundem lib. 5. Genialium dierum cap. 23. Probat Idolum senis macie & squallore confecti: quod per noctis *silentium* insultabat Athenodoro Philosopho, de quo Plinius libr. 7. Epistol. *Silentium* interpretatur Censorinus de die Natali cap. 9. intempestam noctem. Probat quod Liuius scribit, super ædem Vestæ vocem *noctis silentio* auditam, clariorem humana. Probat quod profundam & ferè *mediam noctem* Plutarchus in Bruto nominauit, vbi verba facit de monstrosa horrendáque illa Imagine, quæ M. Bruto ex Asia exercitum traiicere volenti apparuit. Apollonius quoque probat in confutatione contra Hieroclen. 4. vbi de Vmbra Achillis à se visa refert miraculum, hanc enim euanuisse ait, post collocutiones aliquot, quòd iam *cantus gallorum* audiretur. Vnde refert Eusebius Cæsariensis, *noctem intempestam*, quæ gallicinium proximè antecedit, conuenientiorem esse malo Dæmoni. Et de pluribus Sagis refert Nicolaus Remigius, libr. 1. de Demonolatria, capit. 14.

quod

quod affirmarint eam tempestatem, quæ vna atque altera hora *mediam noctem* præcedit, apprimè idoneam esse, non modò illis conuentibus, sed quibuscunque alijs Dæmonum terriculamentis, ludibrijs, occursationibus, strepitibus.

6. Cæterùm, quia hoc Spirituum, vt diximus, voluntate fit; voluntas verò rationem sequitur; non sine ratione *noctem* præ die, à Spiritibus deligi credi debet. *Quæ igitur huius ratio*? Alia hîc mouet malos Spiritus, tam Dæmones, quàm damnatorum hominum: alia illos, qui purgantur adhuc, & cœlestibus mentibus aliquando associandi sunt.

7. *Mali* Spiritus, quia malè faciunt, noctem quærunt & tenebras. *Qui malè agit*, inquit Dominus, Ioan. cap. 3. *odit lucem*. Ipsos *Rectores tenebrarum harum* vocat Apostolus, ad Ephes. 6. Ipsorum tandem habitatio in *tenebris exterioribus*: Matth. 8. Sed & ipsorum instituto *nox* atque tenebræ seruiunt. Cùm enim terrere desiderent, excitatis tumultibus & exhibitis Spectris; etiam id tempus, quod per se terrorem affert, deligunt: scilicet, vt tumultus atque Spectra, cum nocte coniuncta terrorem augeant, magísque mortales percellant.

8. *Purgandi* Spiritus ad quietem & solitudinem noctis attendunt. Vtraque ipsis seruiunt. Solitudo externorum tollit societatem, qui mentem sæpè cogitationésque distrahunt: quies efficit, vt facilius, qui excitantur, nocturni strepitus percipiantur. Vtrumque affectant hi Spiritus; vt commodius suas necessitates mortalibus insinuare, his tumultibus & terriculamentis, valeant.

9. Præter hæc, communia aliqua *vtrique*, tam boni, quàm

quàm mali Spiritus habere possunt; propter quæ *noctem* eligant. Fugiunt, videlicet, hominum conspectum plerumque. at hîc seruiunt optimè noctis tenebræ, cùm visus in suum obiectum, non, nisi illustratum, feratur, quemadmodum in Scholis loquuntur Philosophi.

10. Rursus plerumque satis habent Spiritus excitatis tumultibus, & allatis molestijs. quocirca nec semper, vt postea docebitur, corpora vera assumunt: at tumultibus non seruit lumen diei, & quamuis nec per se nox seruiat, efficit tamen vt propter summum ipsius silentium, facilius percipiantur.

11. Accedit, quòd pluribus opus sit, si interdiu sub spectabili specie Spiritus apparere debeant, tumultusque excitare; quibus opus non est, si tumultus solùm excitent, & sub spectabili forma se non exhibeant. quid si igitur his velint supersedere? & paucioribus ad propositos fines tendere?

12. Denique nigricantes se plerumque exhibent, vnde & *Vmbræ* dicuntur, & hic nox seruit, quæ, vt omnia propemodum nigra appareant, efficit. Sed difficilia non sunt. Pergamus ad alia.

CAPVT XIX.

De varijs modis, quibus Spiritus locis infesti sunt: sed, qui omnes, vel auditu, vel visu, vel tactu percipiuntur.

1. VArijs modis infesta esse loca, tam certum est, quàm certum esse infesta. De his cùm multa dicēda sint, principiò omnes infesta

infeſtationes ad pauca quædam ſumma genera ſunt reuocanda.

2\. Infeſtationes igitur, prima ſui diuiſione, poſſumus diſtinguere; vt alias dicamus eſſe *Apertas*, alias *Occultas*. In illis aperto quaſi Marte nos aggrediuntur Spiritus: in his quaſi per inſidias tentant. *Prioru* ferè generis ſunt, quæ vt plurimùm interdiu, & clara luce fiunt, & maiori cum Spirituum nunc impetu, nunc moleſtia, nunc manifeſtatione. *Poſteriorũ*, quæ nocturno tempore: quibus vel ſe non ita produnt Spiritus; vel non tanto nos impetu aggrediuntur; vel non tam graues afferunt moleſtias.

3\. Ad *Apertas* infeſtationes referrem illas in Inſula Iſlandiæ; vbi occiſorum ſpectra tam ſunt manifeſta; vt tamquam viuentes accipiantur ab ignaris mortis ipſorum: Illam item, cuius in vita Theodori Sicæorum Archimandritæ mentio fit, in qua proiectis lapidibus res agebatur: & Illam, quam ex Bingenſi agro Litanijs, & luſtrali aqua profligauit Clerus Moguntinus, qua integræ ædes atque horrea conflagrarunt, &c. de quibus primò capite, Theſibus 22.5.18. &c. Denique Illas, quarum mentio fit capit. 16. Theſi 14. & 15.

4\. In *Occultarum* numero haberem, quam in domo ſua perpeſſus eſt Heſperius, vir Tribunitius: & in ſua, quam Romæ inhabitauit Alexander ab Alexandro: Illam præterea, quæ domum, in qua Caligula Cæſar occubuit, horridam reddidit: denique quæ Neronem, Ottonem atque Pauſaniam ſecutæ ſunt; & in fodinis metallicis, operarijs ſæpè incommodarunt. Et de his in primo capite, Theſibus 2.14.11.12. &c.

Altera

5. *Altera* distinctio infestationum constitui potest, pro ratione *sensuum*, quibus percipiuntur. Aliquando *auditu* percipiuntur; aliquando *visu*; aliquando *tactu*. Aliorum sensuum etiam aliquando, rarior tamen, in infestationibus est vsus.

6. Leuissima est prima illa, quæ *auditu* percipitur; grauior, quæ *visu*; grauissima, quæ *tactu*. Sed vt hæc grauissima, ita rarissima, non ita inusitatæ priores: prima frequentissima.

7. *Auditu* non vna molestandi ratio deprehenditur, sed admodum variæ. Nunc Spiritus solùm præsentiam suam, agitato quasi aëre, & ventulo leui, insinuant: nunc strepitus excitant: nunc simulant incessum; nunc cachinnos edunt & risus: nunc promunt suspiria & gemitus: nunc vociferantur, & clamoribus loca implent: nunc suauius loquuntur: nunc cantillant, &c.

8. Exemplis pro his non indigemus Lares domestici, quos concubia nocte, in ædibus, versari diximus; *solo ferè strepitu*, quo aliquid se facere simulant, terrent: quamuis etiam aliquando cachinnos edant. In fodinis metallicis, quidam se *flatu* prodiderunt. In domo, quam Alexander inhabitauit, nocturni audiebantur *tumultus, & horrendi fremitus cum eiulatu, striduló que vocis sono*; quēadmodum & in arce Scotiæ, Sterlingi. Qui Athenis aliquando obseruatus fuit Spiritus; *catenarum stridore*, quibus vinctus videbatur, ædes replebat. Qui Monasterium Verretense molestabat, voces formabat, & ad se Virgines inuitabat. Qui apud Aquilonares sunt populos, *concentu* recreant viatores, & gregum armentorúmque custodes. Qui, anno 1444. ante pugnam illam, quam

pauci Heluetij,cõtra ingentes Ludouici Delphini Franciæ copias, propè mœnia vrbis Basiliensis, commiserunt, aliquot noctibus,circa illa loca auditi sunt, militum edebant *clamores*, *armorum sonitus*, *pugnantium strepitus*. Teste Lauatero, prima parte de Spectris, cap. 17. De his & reliquis. Vide cap.primum;& Thesin 3.cap.67.Meminit & cuiusdam Theodoretus in vita S. Iacobi, sect.21. qui à Martionistis excitatus intempesta nocte,lingua Syriaca molestauit his vocibus Theoretum (erat hic Martionistis contrarius) *Cur tu bellum geris cum Marcione? Cur hanc pugnam aduersus eum suscipis? Quanam is vnquam te affecit molestia? Desine belligerari,desiste à maleuolentia:aut disce experientia, quantum bona sit quies. Voces hæ audiebantur, nemo verò conspiciebatur.* Meminit & alterius,Cardanus lib.19.de Subtilitate,qui in Germaniæ oppido Schiltach dicto(abest à Friburgo,octo millibus germanicis magnis)*sibilo* terrebat Dominum domus: quem cum ille, furem suspicatus, persequens neminem deprehẽdisset, & aliquoties repetito *sibilo* delusus esset, post per sacros homines adhibitum Exorcismum cognouit esse Dæmonem, qui postea grauè damnum toti oppido dedit. Hæc Cardanus ex Erasmõ, qui totam rem longius prosequitur, quemadmodum ex Henrico Glareano didicerat. Denique cuius nos capite primo, Thesi 7. mentionem fecimus auditu, non visu perceptus est: de hoc in hunc modum Ioannes Curopalates in Historia Basilij & Cõstantini, fol. 97. *Hoc tempore*, inquit, *incredibile prodigium accidit in Tracensium regione,ad radices montis Cura vbi fons est pulcherrima & limpidissima aqua. Vox quadã*

audieba

audiebatur miserabilis, cum lamentis, & vah, & ploratu: & mulieris eiulatus similis; idque non semel aut iterum, sed à Martio mense vsque ad ipsum Iunium, dies noctésque. cúmque abijssent quidam locum exploratum, vbi vox illa mittebatur, eiulatus alio euasit. Ita Curopalates.

9. *Visui atque oculis se* variis formis obiiciunt Spectra & Spiritus. Nam vt alias formas, quæ difficultatem singularem non habent, omittam; nunc *humana*, nunc *brutorum* animantium, nunc horrendorum *monstrorum* conspiciuntur. Nec hæ vnius generis atque modi sunt omnes; in quolibet genere sunt variæ.

10. Quàm varij Spiritus, sub forma humana, sed tamen alia atque alia, visi? Aliquando prorsus sub ea apparuerunt, quam *viuentes* homines habuerunt: vt Paschasij Spiritus: quem ob id visum statim agnouit Germanus Capuanus Episcopus: Spiritus item matris Neronis; & illi, qui in Islandia Insula obseruati sunt, de quibus primo capite. Aliquando sub tristi, & macie quasi confecta imagine; vt Spiritus, cuius Plinius meminit. Aliquando sub forma *nigrescentis hominis*; vt ille, qui Verretensibus Virginibus fuit molestus. M. Bruto suus genius apparuit tamquam Spectrum dirum & prodigiosum *immanis & horrendi corporis*: teste Plutarcho in Bruto. Qui circa annum Domini 1098. in agro VVormatiensi conspecti sunt; *pedites* instructos bene armis referebant, & *equites*. Qui in fodina Georgiana visus, *nigrum* erat indutus *cucullum*. Qui domum infestabat Alexandri, referebat hominem *squalida facie, vultu minaci, nigro corpore, aspectu formidabili.* De his omnibus

1.cap.

1. cap. Eidem Alexandro (ipse testis est lib. 2. Genialium dierum cap. 9.) retulit Gordianus spectatæ fidei homo, quòd cùm Aretiam proficisceretur cum familiari; & ab itinere longè aberrassent per difficilia & deuia loca, vergentéque ad occasum sole, labore fessi consedissent, hominis vocem procul audire visi sunt, quam sequuti, *trium hominum conspexerunt imagines immanes, & formidabiles vltra humanum modum, nigris & dimissis tunicis, in veste lugubri, funestáque, barba capilloque submisso, horribili facie.* Mirabile est, quod Krantzius habet lib. 8. Vandaliæ, cap. 29. Anno 1351. inquit, *grandis vbique per Germaniam sæuijt pestis. Lubecæ in conuentu Prædicatorum audiuit frater ex conuersis, qui curam habebat, præ cæteris, coquinæ, nocte vna subter se, cùm in strato esset, in hospitali domo, strepitum; & interea vocem loquentis ad fenestram coquinæ: Coce, para cibum abituris fratribus. Et ille intus: Quot sunt transituri? Tum ille; Triginta sex de Conuentu, & duo aduenæ cum illis profecturi: Miratus ille intempestam euocationem; de lecto surgens, intuetur per foramen in domum hospitalem. videt mensæ aßidere numerum fratrum, quem audierat; in albis, velatis frontibus, vt fieri solet iam tumultuandis. Horrens rediit in lectum, nec audebat rem detegere. Sed cùm euentus omnia probasset, funeratis 36. de Conuentu fratribus, & duobus, qui Hamburgo venerant, tum palam dixit, quod ante vidisset.* Ita Krantzius.

Sic non vna fuit *brutorum animantium* forma, sub qua Spiritus conspecti sunt. Nunc *canum* fuit, nunc *catorum*, nunc *luporum*, nunc *vrsorum*, nunc *murium* atque *serpentum* &c. Nec hîc exempla desideramus. Diximus superius in ea, quæ est circa 11.

Syrtes Libyæ, in aëre apparere *diuersarum animantium* formas, quarum quædam quiescant, quædam moueantur: & has aliquando fugere, aliquando fugientes insequi. Spiritus Annebergicus, cuius cap. primo Thesi 26. meminimus in specu, cui nomen Corona Rosacea, videtur sub forma *equi*, habentis procerum collum, & truces oculos. Sic vel Spectra ferunt & Spiritus; vel à Spiritibus facti, *mures* atque *serpentes*, qui in domo per Theodorum, Sicæorum Archimandritam, liberata, molesti fuerunt; quemadmodum & *mures*, quos Princeps quidam, nec in medio Rheni declinare potuit: & *aues* Diomedeæ, quas Plinius Barbaris infestas fuisse commemorat. Meminit & B. Athanasius, in vita S. Antonij, *leonum, taurorum, luporum, aspidum, serpentum, scorpionum, pardorum atque vrsorum.* Sub ijsdem *formis* Spiritus molestos fuisse Guthlaco Anachoretę & confessori, testatur VVilhelmus Ramesey Anglus, apud Surium, Tomo 2. de Vitis Sanctorum: & VVilhelmo Pictauorum Comiti & Eremitæ, vt habet in ipsius vita Theobaldus: & Sabæ Abbati, vt est videre apud Metaphrasten in Cyrillo, qui eiusdem res gestas descripsit. Sic ipsorum quidam molestus fuit sub specie *tauri* bubulcis, in fundo Barbano, teste Ioãne Diacono, in vita S. Gregorij, lib. 4. ca. 93. Alius sub specie *bouis* cornupetæ S. Catharinæ, filiæ Brigittæ; apud Surium Tomo 2. Alius in forma *serpentis* adolescenti, qui S. Nicetam consilium rogaturus accedebat, teste Theosterictο, Oratione de S. Niceta, apud eundem Surium. Tomo 2. Alius in forma *merulæ auis* Benedicto; vt in eius vita refert B. Gregorius, cap. 2. Alius in forma *volantis corui* Machario Ale

rio Alexandrino,apud Palladium EpiſcopumCappado.in vita duorũm magnorum Macariorum.Alius in forma nunc *paſſeris*,nunc *ſimiæ* S. Dominico;ſicut in vita eius docet Theodorus de Apoldia, lib.3.cap. 7. Alius in forma *cati* religioſo cuidam, teſte Ioanne Diacono,in vita B.Gregorij lib.4.ca. 89.Sic Duci cuidam Paleſtino,ſepulchrum Domini viſitare cupienti alius plurimum moleſtiæ attulit ſub forma *arietis*,ſæpiúſque acceſſu ſepulchri eundem prohibuit, quemadmodum ex Prati Spiritualis, cap. 49. pluribus refert Cæſar Baronius, Tomo 6.anno Domini 13.

12. *Monſtrorum* quoque ſub forma conſpecti Spiritus.Conſpexit, teſte B. Hieronymo B. iam nominatus Antonius *hominem equo mixtum*; cui opinio Poëtarum Hypocentauro nomen dedit. Idem vidit *homunculum aduncis naribus fronte cornibus aſperata, cuius extrema pars corporis in caprarum pedes deſidebat.* Viſus eidem eſt Spiritus, teſte Athanaſio,in eius vita,*ea forma qua deſcribitur à B.Iob. ca. 41.*Diabolus : *Oculi enim eius*,inquit,*erant ſicut ſpecies Luciferi : ex ore ipſius procedebant lãpades ardentes:crines incendijs ſpargebãtur:ex naribus egrediebatur fumus,quaſi fornacis æſtuãtis ardore carbonum:halitus eius,vt prunæ:flamma verò ex ore ipſius glomerabatur.* Huc pertinet forma Diaboli, qua ſe B. Dominico exhibuit in ſpecie *lacertæ* deformis,& abominabilis,duo grãdia capita circumgetẽtis; vt in eius vita legitur lib.3.cap.7.Rurſus illa,qua terruit Mariam Virginem,cui ſe exhibuit per modum *draconis multicoloris*,& *ſerpentibus per totum corpus cincti*,tetrumque odorem emittentis, quemadmodum teſtatur frater ipſius Gregorius Niſſenus. Illa quoque

qua *centimanus & centipes* aggressus est Brigittam, puellam adhuc teneram: vt Surius habet Tomo 4. Sanctorum. Denique illa, qua in Præmonstratensi monasterio se cuidam Religioso exhibuit *tria* ostendens *capita*, Trinitatem se esse contestans. sicut refert Sigebertus circa annum Domini 1125.

13. Tertia molestandi ratio *tactu* percipitur. Et hæc plurimis modis contigit. Primo absque *vlla corporis læsione & doloris sensu*. Sic sæpè dormientes sentiunt molestantes Spiritus; qui nunc lectum detrahunt, nunc aures vellicant, &c. Huc pertinet exemplum, quod lib. 2. Genialium dierum cap. 9. refert Alexander de familiari suo amico. Curauerat is amici funus. Cúmque Romam reuerteretur, nocte adueniente ad hospitium vię proximum diuertit, séque quieti tradidit. Dum solus in lecto degit, & adhuc vigilat; accedit imago defuncti, summo pallore & macie confecta, ad cubantis lectum. in eodem se lecto collocat, & non nisi vi pulsa, iacentem relinquit. Hic primus modus, ad quem & puto pertinere, quod lib. 7. Epistolarum, Epist. 27. refert his verbis Plinius. Est *libertus mihi*, inquit, *Marcus, non illiteratus, cum quo minor frater eodem lecto quiescebat. Is visus est sibi cernere quendam in toro residentem admouentémque capiti suo cultros, atque etiam ex ipso vertice amputantem capillos. Vbi illuxit, ipse circa verticem tonsus capilli iacentes reperiuntur. Exiguum temporis medium, & rursus simile aliud priori fidem fecit. Puer in pædagogio mistus pluribus, dormiebat. Venerunt per fenestras (ita narrat) in tunicis albis duo, cubantémque totonderunt: & qua venerant recesserunt. Hunc quoque tonsum, sparsósque* circa

circa capillos dies ostendit. Ita Plinius.

Alter est, quod contactu hoc non contenti Spiritus, viuentes etiam aliquando *propellunt & protrudunt, atque præcipites agũt.* Hoc modo molestos fuisse Spiritus seruus Hesperij, indicat B. Augustinus, lib. 22. de Ciuitate Dei, cap. 8. Sensit & has molestias Otto Imperator, qui à Spiritus *proprio lecto* aliquando exturbatus fuit. Sensit operarius in fodina Georgiana; quem ex infimo loco ad supremum, non *sine corporis attritu* subuexerunt, de his 1. cap. Sensit Sanctus vir Nicolaus Tolentinas, quem improbus Spiritus nũc in *terram* prostrauit; nunc egregie *fustibus* excepit; nunc dirè ad angulos quosdam allisit, vt in eius vita scribitur apud Surium, Tomo 5. Sensit Euphrasia virgo, ab eodem Spiritu ex tertio solario aliquando *præcipitata*; aliquando etiam in puteum deiecta. Et hoc apud Surium, Tomo 2.

15. Tertio molestant *vsione & inflictis verberibus.* Confessus est Imperator Nero, se non præsentia solum matris defunctæ molestari; sed etiam *verberibus* furiarum, & ardentibus *tædis* cruciari. Virginibus Verretensibus sæpè *particulæ carnis* ex corpore detrahebantur: in aduersam verò partem nunc tibiæ, nunc brachia intorquebantur & Euphrasia, cuius præcedenti Thesi mentionem fecimus. aliquando à Spiritu miserè *sauciata est*, aliquando *olere ebuliente* perfusa. Hæc confirmant exemplum, quod B. Augustinus Sermone 117. eorum, qui recens Louanij impressi sunt, commemorat. Refert ibidem Ciuem Hipponensem quendam, quia iusiurandum ei detulerat, quem perraturum nouerat; ad Dei tribunal raptum, & grauis-

ſimè *cæſum* eſſe:& poſtridie plagarum veſtigia in dorſo eius apperuiſſe.

16. Moleſtant quartò, *nece allata* viuentibus. De Spectro in balneis, cuius meminit B. Gregorius Nyſſenus, notum eſt, adeo hominibus infeſtum fuiſſe; vt omnibus propemodum *morte* intulerit. Spiritus Annebergicus in fodinis metallicis duodecim amplius homines, vno flatu, *interfecit* Hudekin in Saxonia miſerrimè puerum ſibi inſultantem *ſtrangulauit*; in fruſtra cecidit, & coxit. Poteſt hìc ſeruire exemplum horrendum, quod Michaël Iſſelt refert contigiſſe anno 84. in Apeldorn Veluæ pago. *Duo nobiles Germani*, inquit, (folio 1191) *ordinibus militantes, inter ſe conuenerant, vt vino aduſto ſeſe tamdiu ingurgitarent, donec aliter illorum expiraret. Si quis prior ſurgeret, in eum Diabolus poteſtatem haberet. Accidit dum ſtrenuiſſimè hac lege potarent, mercatorem illac fortè tranſire, quem vt ſe tertium adiungeret coëgerunt. Inuitus ille huc inductus eſt mortiſque metu. Paulò poſt malignus Spiritus ingreſſus locum, vbi ſedebant; vtrique ceruicem fregit.* Hoc Iſſelt. Poteſt quoque ſeruire hiſtoria, quam Sifridus Presbyter Miſnenſis affert lib. 2. ſuæ epitomes, anno 1260 ſtudioſus quidam miſerè deperibat puellam, cum alia ratione non poſſet, ipſius ſibi copiam fieri per Nicromanticum, data pecuniæ ſumma, cupit. Hic ſe adoleſcentúmque circulo includit, ſeueriſſime ne eundem egrediatur imperans. Mox ad coniurationes conuerſo, plurimas ſe ſpecies phantaſmatum offert, tandem ipſa quoque quæ quærebatur, imago puellæ. Hic adoleſcens, libidine victus, præcepti immemor manu extendit, amatam apprehenſurus; ſed maximo ſuo

malo,ſiquidem à Spiritu Nequam parieti alliſus, miſerà *exhalat animam.*

Addo dictis quintum, quod *fortunæ bonis etiam* Spectra incommodant. Qui Heſperi domum infeſtabat Spiritus non hominibus tantùm erat moleſtus; ſed etiam *animalia* affligebat. Qui à Theodoro Sicæorum Archimandrita pulſus eſt; mulierum *telas*, præter alia, rumpebat. Qui in agro Bingenſi ſæuiebat; & *horrea*, & ruſticorũ *caſas* incendebat, & ad extremã paupertatẽ miſeros redigebat. de his 1. cap. Qui ſibilo moleſtus fuit in oppido Schiltach, de quo Theſi 8. capitis præcedentis *conflagrationis totius oppidi*, adminiſtra infelici muliere, cauſa fuit. Cùm fortunę bonis cõiungo *infantes*, eos maximè, qui baptiſmatis ſacramento initiati nõ ſunt. In his haud rarò parentibus incommodatur; dum propriorum loco, per Spiritus, alij ſupponuntur, qui vel graui morbo plerumque tota vita laborant, vel vbi adoleuerunt, corruptis moribus magnas difficultates parentibus afferunt.

9.

8.

Sextus modus eſſe poteſt, quòd ad *ſtuprum atque nefandos congreſſus* quandoque ſolicitant: aliquando etiam vim tentant adferre inuitis. Huius exemplum obſeruatum eſt, in oppido Frandiæ Boerburgi, haud procul à Grauelinga, anno Domini 1587. vbi poſt quatuor annorum moleſtias, quas vir doctus atque pius, Ioannes à Porca, ibidem Plebanus, cum caſtiſſima ſorore paſſus eſt; Spiritus tandem compti adoleſcentis perſonam induit: & ſororem ſolam domi deprehenſam, primò muneribus, deinde minis ad *ſtuprum* ſollicitauit: tandem etiam, vbi ſic nihil proficit vim virginis pudicitiæ afferre cœpit: & perfeciſſet, niſi

ſuperueniens frater ſororem ex Dæmonis manibus eripuiſſet. quemadmodum patet copioſius ex Appendice ad hiſtoriam anni 87. Michaëlis Iſſelt. Similia duo habet Cæſarius, quorum alterum Bonnæ accidit, apud Coloniam Agrippinenſem, alterum Prumiæ in Eiflia Bonnæ cùm quidam filiæ ſuæ pudicitiæ timens, illam in ſolario domus ſuæ, ſi quando exiret, includeret; Spiritus in forma adoleſcentis ad virginem ingreſſus, cum *illa rem habuit*. Aegerrimè tulit illa ſe à Spiritu deceptam, tantúmque non in furorem rapiebatur. Pater filiæ caſum miſeratus; vt in poſterum à Spiritus moleſtatione libera eſſet ipſam aliò miſit. Apparet mox Dæmon, vxorem ſuam repetit: & ſtomachabundus ita pectus parentis percuſſit, vt poſt ſanguis vomitum tertia die exſpirauerit. Prumiæ verò non fœmina, ſed vir Diaboli verſutias expertus eſt. Veruntamen iuſta ſua culpa. Sollicitauerat ille puellam, vt ad ſe intempeſta nocte, libidinis explendæ cauſa, veniret. Venit non illa; ſed in illius forma Spiritus Nequam, *fœdúmque concubitum* perficit. Priùs illud Cæſarius cap. 8. poſterius cap. 10. lib. 3. recenſet. Addimus his, quod Sozomenus in Trip. lib. 8. cap. 1. refert de Apelle eremita, & fabro ferrario. Huic, cùm nocte quadam priſtinum exerceret, apparuit Dęmon, ſub *vmbra*, vt loquitur Sozomenus, *ſiue forma ſpecioſa mulieris*, inuitans eundem ad *turpem libidinem*, nec non ad labefactandam corporis, & vitæ, quam diu coluerat, puritatem. Statim ille ferrum quod elaborabat, è fornace extrahens, in faciem eam percuſſit. Et Dęmon ſtridens ac ingemiſcens, procul aufugit. Fuit & Menippus Lycius annos natus 20. & quinque

in huius

in huius familiaritatem in hunc modum se insinuasse dicitur Spiritus sub forma mulieris. Pergebat quandoque Menippus Corintho Cenchras solus. Et ecce phantasma quoddam illi occurrit, quod se in mulieris speciem conformauerat: atque ex manu apprehendens Menippum, iam pridem, inquit, se illius amore teneri captiuam. Eius blanditijs delinitus Menippus vesperi *ad mulierem pergit*, *ac deinceps frequenter*, perinde ac ad suas delitias, donec tandem à Mago edoctus, intellexit Lamiam esse seu Spiritum Nequam. Rem pluribus prosequitur Rodoginus Cœlius. lib. 16. cap. 4. Vide aliud huius rei exemplum cap. 92. huius Disput.

CAPVT XX.

Quæ ratio & conditio Vocum, Sonorum, atque Tumultuum, qui auribus viuentium percipiuntur, & à Spectris, siue Spiritibus, locis infestis excitantur.

1. NOn solùm *quomodo* Voces, Clamores, Gemitus, Risus, Cantus, Strepitus, Tumultus, & quæcunque sub auditus sensum cadunt, & à Spiritibus infestis locis excitentur, hoc capite nobis explicandum erit: sed &, An hæc *verè* excitentur, & *verè talia* sint, qualia vulgi opinione putantur, definiendum. Imò verò *hoc* prius constituendum; vt *illud* facilius docere valeamus.

2. *Voces* igitur, quæ audiuntur, si propriè loquamur, voces non sunt. *Vox*, inquit Aristoteles, *est ictus aëris respiratione attracti: qui quidem ab anima*

fit ea, quæ his partibus collocatur, ad eam partem, quæ gurgulio appellatur. Solorum animalium est Aristoteli, habere *voces:* & non quidem omnium; sed respirantium tantùm: quorum etiam non quicunque sonus Vox est; sed is tantùm, qui per respirationem attractus, & qui animalis vel affectum, vel conceptum significat. Iam verò Spiritus animalia non sunt. Nulla est in ijs respiratio; nulla anima; nulla pars, quæ animæ motionem *excipiat; nullus gurgulio.*

3. Quòd si voces non sunt, quas Spiritus formant; nec veri erunt, quos excitant, *Clamores.* Quid ita? Quia ea ratio Clamoris est, vt sine voce esse nullo modo queat. Neque enim aliud est Clamor, quam intensa vox: nec nullus Clamores alijs quàm viuentibus, tribuit.

4. *Gemitus* affectuum, eorum, à quibus eduntur, sunt signa; quemadmodum & Suspiria: qui igitur affectibus carent, *Gemitus* edere nequeunt. Sed tamen non apud quoscunque affectus esse possunt, possunt & Gemitus esse. Eas etiam partes, quibus vox ad sui formationem indiget, requirunt; quibus cùm Spiritus careant; possunt quidem videri Gemitus edere, sed reuera non edent.

5. *Risus* eadem est ratio. Omnis qui à Spiritibus fit, simulatus est, specie sui fallit. Sed & Risus ridendi potentiam sequitur, quam Philosophi contendunt effectum quendam rationalis esse animalis. Quis verò Spiritus animalia rationalia dixerit?

6. *Cantus. Concentus, & Melodia,* qua Aquilonares Spiritus nocturnos viatores, armentorúmque & gregum custodes recreant; à sono, qui fistulis, organis,

ganis,alijſque muſicis inſtrumentis excitatur, non differt. Quemadmodum igitur hunc ſonum propriè Cantum non dixeris;ita neque Melodiam atque Concentum, cuius Spiritus ſunt authores. Sonus tantùm eſt, & præter ſonum nihil. Quid quod Cantus vocis quædam ſit modulatio? Quomodo igitur cantare Spiritibus conueniet.quibus vox negatur?

7. Hinc eſt,quod Spiritus in voce,clamore,gemitu,riſu,cantu formandis, *nullis organis*, quemadmodum homines atque animalia, quæ voces formant,opus habeant. Non indigent ore; non lingua,non palato;non labijs,non dentibus, quæ in articulata magis voce requiruntur. Non pulmone,arterea ſiue gutture, corde, gurgulione, cum viginti ſuis muſculis;quæ ad alias, non ita articulatas,neceſſaria ſunt.

8. Sed & plerumque cum voces ſimulant, *nihil horum* poſſident Spiritus: vt illis in primis, qui clam & ſecreto, voces fingunt. Cur aſſumerent, quod ad nullos vſus ipſis ſeruire debet?Poſſunt ſimulare voces abſque vllo prædictorum inſtrumentorum auxilio; quemadmodum & ſimulant, vt plurimum.

9. Quando verò apparent Spiritus, vt ſe viuentium oculis obiiciant; his quidem inſtrumentis, ore, lingua, faucibus, dentibus & inſtructi aliquando(*non enim ſemper*) ſunt; nam quod his, ad voces formandas opus habeant, ſed quod non ita, ſine his, commodè, propoſitos ſibi fines aſſequuntur.

10. Cæterùm, quamuis omnia iam dicta *ſpecietenus* talia ſint, qualia vulgò iudicantur: *Soni* tamen

reuera

reuera esse possunt. Nonne quandoque aures audientium percelluntur? Nonne audiendo molestiam aliquando patiuntur? Et hoc forsitam sine vero *sono*?

11. Quocirca & ipsi infestantes atque molestantes Spiritus; licet verè *voces* edere nequeant; quemadmodum demonstratum est, veros tamen possunt edere, edúntque *sonos*. Non tot ad *sonum*; quot ad *vocem* sunt necessaria. multò paucioribus indiget *sonus*. Et à non viuentibus veri possunt excitari, excitantúrque *soni*, quamuis non veræ *voces*.

12. Hinc est, vt translata significatio verborum non sit, quæ Spiritibus tribuuntur, & præter sonum nihil in se includunt? translata sit, si Spiritibus tribuuntur, quæ in genere sunt vocum. Prioris generis sunt strepitus, tumultus, & his similia; posterioris clamor, risus, gemitus, illachrymationes, &c.

13. Dum tamen *sonos* excitant Spiritus, non vnum aliquid illorum sunt, quæ ad sonos formandos sunt necessaria. Tria illa sunt. corpus percutiens: corpus percussum: & medium, in quo sonus recipitur. Nihil horum sunt Spiritus. Veruntamen quia possunt percutientia corpora, percussis admouere: inter quæ interceptus aër ruptus & fractus sonos format; ipsi *sonos edere* dicuntur.

14. Sonos igitur *veros* edunt Spiritus, dum loquuntur, clamant, gemunt, illachrymantur, rident, tumultuantur, strepitus excitant. An verò *semper*? *An aliquando*? An, *vt plurimùm*, vel rarius? Tria quæruntur. Respondetur ad singula.

15. Non *semper* edunt. Argumento illud est, quod accidat, vt in multorum præsentia quidam nonnunquam

nunquam ſint, qui tumultus, ſtrepitúſque Spirituum ſe audire credant, & conſtanter aſſerant; cùm interim cæteri præſentes percipiant nihil.

16. Scio & hîc *veros quandoque* eſſe ſonos, qui ab his audiuntur, ab illis non audiuntur. Quemadmodum organum viſus atque tactus; guſtus atque olfactus; ne ſuo officio fungantur, impedire poſſunt Dæmones; ita poſſunt auditus: & dum in his impediunt, in illis ſuas ipſis functiones permittere poſſunt: ſed tamen, vt hoc fieri poteſt; ita & illud: vt prorſus auditui illudatur, & nullus verus ad ipſum ſonus perueniat, quamuis interim ſibi quis, quòd veros ſonos audiat, perſuadeat. Si fallere poſſunt, vt quis videre ſe credat, cùm videat reuera extra ſe nihil: non poterunt fallere, vt credat quis ſe audire ſonos, quos reuera non audit? Non igitur *ſemper* veros ſonos edunt.

17. *Aliquando* tamen edunt. Pro hoc poſſet nobis communis omnium ſenſus atque conſenſus ſeruire; qui quod *veros* ſonos, tumultus, ſtrepitus audiant, omnino ſibi perſuadent, nec vt contrarium ſentiant, induci poſſunt: ſed tamen pro eodem duplex ratio militat. Altera eſt, quòd quandoque auditus organum grauius in horum ſonorum perceptione lædatur: altera, quod ab omnibus, qui aliquo communi loco circumſcribuntur, percipiantur, quamuis etiam ex omnibus illis vnus aliquis ſit, quem Spiritus perſequantur.

18. Sed &, *vt plurimùm*, veros ſonos excitari dixerim: tum quod in hoc negotio difficultatem magnam Spiritus non habeant: tum quòd qui audiuntur tumultus, ab omnibus, vt plurimum, percipiantur: quemadmodum exempla, primo Capite allata,

allata, docent; & confirmat quotidiana experientia.

19. Interim, quamuis veri ſoni audiantur, & excitentur: non tamen credendum eſt, ſemper *ijs corporibus* excitari quibus excitari videntur. ſæpè diſiecta putatur ſuppellex, quando illa prorſus manſit immota. Sæpè excitatus malleis ſonus, quando nullus in domo malleus. Sæpè armorum colliſione iudicatur fieri tumultus, quando nulla arma, ſed armorum tantùm inanes formæ.

20. Hic plurimum Spiritibus ſeruit *aër*, hunc illi concitant huius varia colliſione, conſtrictione, diſruptione, alliſione, &, vt ita dicam, inundatione; nunc rugitum leonum ſimulant, nunc mugitum taurorum, nunc ſerpentum ſibilum, nunc porcorum grunitum, &c.

21. Quocirca aër hîc non tantùm *medium* eſt, per quod ſonus ad aures defertur: ſed nunc quoque *percutientis* corporis, nunc *percuſſi* ſubit rationem. *Percutientis* quidem, dum percuſſum aliud pulſo à Spiritibus aëri reſiſti; *percuſſi* verò; dum aliquod ſolidius in illum facit impreſſionem.

22. Atque ita quidem *ſonos* formant Spiritus, dum à colliſis corporibus illi excitantur, & *verè veri* audiuntur. Sed tamen, quemadmodum diximus, non verus ſemper, realiſque ſonus eſt, qui percipitur. Vt viſum, ita *auditum illudi* contingit. Nunquid non qui phreneſi laborant, non ſolùm ſe mira videre; ſed & mira audire exiſtimant? cùm tamen nihil ſit, quod vel extra ipſorum ſit viſum, vel extra auditum? Et nos, cùm, ſomno capti, dormimus, quoties ſomniantes reſpondemus ijs, quos in ſomnis, tanquam interrogantes, & nobis loquen

loquentes imaginamur? & tamen hîc nulla aut vox, aut ſonus ad noſtras aures pertingit.

23. *Varijs* igitur, & non vno, modis contingit audiri Spiritus. *Vnus* eſt, in quo viuentibus non illuditur: quia & verus ſonus eſt, qui ad aures defertur; & verè ab ijs corporibus excitatur, à quibus excitari creditur. *Alij* ſunt, quibus viuentibus illuditur: qui & ipſi *varij* ſunt.

24. Contingit primò viuentibus illudi. non quidem obiecto auditus (ſono inquam) quaſi reuera, is non ſit, qui ad aures defertur: ſed ſoni *authore* & cauſa: dum malleis, vel gladijs, vel ſuppellectile iudicatur excitari, qui non niſi concuſſo aëre excitatus eſt. Secundo illudi contingit, quando iudicatur *extra* hominem factus, qui in homine prope, vel in miringa excitatur. Quemadmodum enim in externo aëre ſonos poſſunt efficere Spiritus, qui ad hominum aures deferuntur: ita poſſunt in ipſa aure: qui tamen ab audientibus illum, extra aurem factus credatur. Et his duobus modis, quemadmodum & primo *verus realiſque ſonus* percipitur ſemper.

25. Aliquando nullus *realis* ſonus eſt, qui percipitur: percipi tamen iudicatur. quemadmodum in phreneticis, & dormientibus accidere diximus. Atque hoc *dupliciter* accidit, deriuatione ſpecierum ſoni ad organum ſenſus; & imaginatione. Hîc ſolius imaginationis eſt operatio: vbi aliqua auditus. Sed hæc alterius loci. Noſtra proſequamur.

CAPVT

CAPVT XXI.

Quæ ratio & conditio formarum, quæ in oculos incurrunt: quibus se viuentibus Spiritus & Spectra exhibent.

1\. QVem in ijs, quæ auditui obiecta sunt, ordinem seruauimus, idem in rebus visis seruandus est. Principiò de visarum rerum conditione; tum deinde de modis, quibus Spiritus, & Spectra conspiciuntur, agendum est.

2\. In priori illo *tria* quæruntur. Primò, Vtrum *reuera hoc sint*, quod videntur Spectra. Secundò, si reuera hoc non sunt, An quando ita videntur, *sint saltem res animatæ.* Tertiò, An si animatæ non sint, *reuera saltem sint corpora.*

3\. Quia verò præcipuè *tribus* formis diuersis se Spectra exhibent viuentium conspectui; humana, scilicet, brutorum, & monstrorum: *primum* illud trium explicationem postulat: quæ sunt, 1. An veri sint *homines*, qui videntur humana forma. 2. An vera *bruta*, quæ brutorum conspiciuntur specie. 3. An vera *monstra*, dum monstrorum occurrunt formæ.

4\. *Homines non sunt, qui forma humana videntur Spiritus: quacunque etiam se forma simulent*; tristi, læta, amica, horrida, graui, leui. Id in humanis Spiritibus certum est; propterea quòd defunctos illi referant; qui ad vitam non nisi grauissimo miraculo (quod hìc nullum est) reuocari possunt. In Diabolis verò multò est manifestius; cùm & illorum proprium sit ho

ſit hominibus illudere:& vires ipſorum tantæ non ſint, vt vel hominem producant nouum; vel à morte ad vitam reuocent defunctum.

Bruta quæ conſpiciuntur, ſæpe ſpecie ſui fallunt; aliquando etiam hoc ſunt quod videntur: atque tum, vel opera Spirituum, de nouo producta ſunt; vel aliunde adducta *fallunt* plerunque illa, quæ intempeſta nocte conſpiciuntur; aut, ſi alijs temporibus, vſum diuturnum non habent; móxque euaneſcunt; qualiacunque illa ſint, ſiue perfectorum, ſiue imperfectorum animalium formas referant *opera Spirituum* aliquando illa producuntur, quæ animalia imperfecta, ſiue inciſa vocantur. Quando *perfecta* conſpiciuntur, & vera ſunt; non à Spiritibus facta ſunt, ſed aliunde adducta. Poſtremi huius generis (nam de cæteris conſtat) vnum producit B. Hieronymus in vita Hilarionis. *Ad Hilarionem quoque,* inquit, *animalia quotidie pertrahebantur; in quibus Bactrum Camelum enormis magnitudinis, qui iam multos obtriuerat, triginta & eò amplius viri ſolidiſsimis funibus ligatum cum clamore adduxerunt. Sanguinei erant oculi, ſpumabat os, volubilis lingua turgebat, & ſuper omnem terrorem rugitus, perſonabat immanis. Iuſsit igitur eum dimitti Senex. Statim verò, & qui adduxerant, & qui cum ſene erant, vſque ad vnum omnes diffugêre. Porrò ille ſolus perrexit obuiam & ſermone Syro: Non me, inquit, terres diabole, tanta mole corporis & in vulpecula, & in Camelo vnus atque idem es. Et interim porrecta ſtabat manu. Ad quem dum furens, & quaſi eum deuoratura bellua perueniſſet, ſtatim corruit, ſummiſſumq́ caput terræ coæquauit: mirantibus cunctis, qui aderant, poſt tantam ferociam, tantam ſubitò manſuetudinem. Do-*

5.

cebat autem Senex, hominum causa diabolum etiam iumenta corripere; & tanto eorum ardere odio; vt non solùm ipsos, sed ea, quæ ipsorum essent, cuperet interire. Hactenus B. Hieronymus.

6. *Monstra, si quando videntur, propemodum semper opera Spirituum sunt.* In genere animalium nullum nouimus, quale B. Hieronym. refert *hominem equo mixtum*; & aliud, *frõte cornibus aspera, cuius extrema pars corporis in caprarũ pedes desinebat.* Quod si quidam, cum Plinio lib. 7. c. 2. Satyros subsolanis Indorum montibus, tum *quadrupedes*, tum *recticurrentes*, humana effigie, admiserũt; nobis in hoc argumento cõtrarij non sunt: quoniã hi ipsi Dæmonem prodent, vt per quos humanũ sermonem sensúmque mentitur, & humanam: aut etiam plusquã humanam vim atque sapientiam ostentat.

7. Igitur si *reuera*, nec homines sunt, nec bruta, nec monstra, quæ conspiciuntur; profectò errant, qui in his ipsorum *operationes*, quæcunque tandem illæ sint, posuerint: aut operationum *principia & organa*: aut quicquam, quod illa pro conditionis suæ ratione postulare potest.

8. An *saltem sunt res viuentes & animatæ? Nec hoc sunt.* Atque hoc secundo loco explicandum erat. Quomodo enim *viuentes* res dicemus, quæ neque in hominum sunt genere, neque in vllo brutorum animalium? Vnum genus formarum, quibus terrent & molesti sunt Spiritus in numero viuentium posuero: illud scilicet, quod imperfecta animalia, quæ opera Dæmonum fieri possunt, repræsentat: præter hoc vix aliud.

9. Interim tamen, quod tertio loco dicendum est *corpora persæpè sunt, quæ videntur Spectra*; sub quibuscun

buſcunque etiam figuris videantur. Vera corpora ſunt homines, qui conſpiciuntur. Vera corpora, bruta animantia. Vera corpora, monſtra.

10. *Triplicis* autem generis hæc corpora ſunt. Aliquando quidem *vera & viua* ipſorum, quæ videntur; quemadmodum illa imperfectorum animaliũ, quæ diximus: & perfectorum aliunde allatorum. Aliquando *vera quidem, ſed non viua*; vt ſi hominis defuncti ex patibulo corpus circumferant. Aliquando *nec vera, nec viua*; vt ſi aliquod ex aëre forment, quod vel hominis, vel alicuius animantis externam formam ſimulet.

11. *Perſæpè* diximus corpora eſſe, quæ conſpiciuntur. Non enim ſemper ſunt. Accidit non rarò, vt corpora eſſe iudicentur, quæ oculis obiiciuntur: corpora autem reuera non ſint. Quemadmodum auditum fallunt, ita poſſunt fallere & fallunt viſum Spiritus.

12. Ex dictis inferimus, *quatuor* modis Spectra oculis viuentium obiici. Primus eſt in veris animalibus. Secundus, in animalium tantùm corporibus. Tertius, in animalium tantùm externis formis, non verò animalium corporibus, licet veris corporibus. Quartus, in animalium tantùm formis, abſque vllis vel alijs, vel animalium corporibus.

13. *Quibus verò modis hæc omnia Spiritus efficiunt?* Hoc, quia ex dictis haud difficilè eſt coniicere, breuiſſimè nunc, non tam explicandum, quàm indicandum. *Vera igitur animalia*, ſi aliunde ad ſuum vſum aſſumant Spiritus, re externa non indigent: præſtant ipſi hac virtute, vt corpora poſſint de locis ad loca transferre. Si producant, rerum externarum operã requirunt: earum ſcilicet,

in quibus virtus qua animalia producuntur, quasi lateat.

14. Dum hominum, animaliúmque *corpora* exhibent, non plus negotij habent, quàm dúm viua corpora de loco transferunt ad locum: immò minus; propterea, quod hîc defunctorum corpora, quæ resistere non possunt; vbi viua animalia, quæ resistere quodam modo possunt, transferant.

15. Quod animalium *formas in alieno corpore* exhibent; ibi animalium nihil est, præter externam formam, ad quam aërem, quo, vt plurimum vtuntur, aptant. Quemadmodum verò corpus hoc aëreum facilè dissoluitur; ita externa forma in aëre effícta, euanescit facillimè.

16. Quartus modus, *quo visui* maximè illuditur, varius est: prout varia sunt, quæ ad visum concurrunt: obiectum, medium, potentia. Et nunc quidem obiectum aliter atque aliter afficiunt: nunc medium: nunc potentiam. Huic illum adiunxero, quo visus nihil afficitur; sed omnis occupatio est in imaginatione & imaginatione perficitur: quanquam viuentes visum affici existiment. Hæc breuissimè.

CAPVT XXII.

De ratione atque modo, quo Spectra tangunt: vstionem & verbera viuentibus afferunt: & necis causa existunt.

1. QVod *tactu* viuentes aliquando Spiritus percipiant, certum est. Superius, cap. 19. id pluribus est probatum, ex molestia homini

hominibus per Spiritibus allata;quàm,at si quandoque alijs præcipuè tamen tactus sensu percepe-runt. *Quinque* autem,in modis superius recensitis, difficultatem habent, quæ hoc capite explicanda sunt. Primum est, Vtrum ipsi Spiritus *vt tangendi* valere,& verè tangere dicendi sint. Alterum, Cur *frigida* ferè percipiantur Spirituum, quæ tanguntur,corpora;aut certè non ita calida. Tertium,Qua ratione *vstionis*,quam aliquando afferunt,sint causæ. Quartum,Quomodo *verbera* & *vulnera* infligāt,cùm armis omnibus videātur destituti. Quintum,Quomodo *mortem* atque *necem* procurent.

2. *Tangere* Spectra dici posse, si quæstio est de tactu,quem Aristoteles *Mathematicum* vocat,omnino clarum est. Siquidem fieri potest,vt (in quo ratio huius tactus cōsistit) inter Spectra,atque aliud corpus nihil sit medium; & vtriusque extrema simul existant. At si de tactu illo sermo sit,qui *viuentium potestas* est; & primarum præcipuè qualitatum est capax; nec tangere dici debent Spectra,nec virtute tangendi esse instructa:propterea, quod, principiò talis tactus, anima scilicet informante, careant.

3. Quamuis autem verè non tangant,verè tamen à viuentibus tanguntur. Nam & virtute tangendi instructa sunt viuentia; & qualitatum tactibilium impressionem sentiunt, quandocunque vel tangunt Spectra,vel tanguntur à Spectris.

4. *Subfrigida* verò,vt plurimùm,percipiuntur corpora Spirituum,quæ tanguntur:id obseruant,tum illi,qui nocturnas molestias à Spiritibus sustinent: tum,qui cum ijsdem nefarios cōgressus exercent. Nec mirum. Nam, vt plurimùm, vel defuncto-

rum, vel ex aëre compactorum corporum ministerio vtuntur: quæ & natura sunt frigida; & caloris, si alicuius, certè illius naturalis viuentium, capacia non sunt.

5. *Vruntur* quandoque viui Spirituum attactu. Quomodo vero? An fortè igne illo, quo damnati torquentur, infernali? An alio aliquo corporibus assumptis ingenito? An quem ipsi, sua vi, per se producunt? An sublunari assumpto? An alio? *Non infernali.* Non, quia illum secum ex inferno ad viuentes deferre non valent; sed quia, vt deferant, nulla necessitas cogit. Nec enim corpora, quæ circumferuntur, illo torquentur: & Spiritus extra infernum existentes, etiam illo infernali verè torquentur, quamuis inferni terminis ille maneat circumscriptus. *Non corporibus assumptis ingenito.* Nullus ipsis ingenitus est, quin potius omnem sua natura reiicere videntur. *Non sublunari:* quoniam hunc, quod ex suo loco detrahant, & sibi apud nos seruire faciant, vix credi potest. Quo igitur? *Aliquo à se producto.* Et quomodo? Aliorum corporum, quæ ignem possunt & excitare, fouere, subsidio.

6. Sed tamen præter hunc, & alios duos *vstionis* modos, norunt, & fortè vsurpant. Vnus est, per candentes carbones, titiones, aliásque res, quæ ignem concipiunt, & fouere possunt; alter, per vrticas, & res, non formaliter, sed virtute calidas: quarum cùm vires cognoscant, miris & occultis, sed tamen veris, modis vstionem efficiunt. Nec dubitabit veris, quamuis occultis, modis hæc fieri, qui meminerit rerum admirandarum, quarum mentionem facit Plinius lib. 2. cap. 105. & 107.

flammæ

flammæ inquam, quæ in Nymphæo exit è petrâ, pluuiísque accenditur: fontis quoque Iouis in Dodone, qui quamuis gelidus sit, si tamen extinctæ ipsi faces adhibeantur, eas accendit, quemadmodum extinguit iniectas in se accensas: præterea fontis frigidi in Illyrijs, super quem expansæ accenduntur vestes.

7. *Verbera atque vulnera* tribus modis infligunt. Nunc per assumpta corpora: nunc subsidio concitati aëris: nunc neutro horum modorum; sed vi atque sua potestate nuda. *Prior* modus difficultatem nullam habet. Quemadmodum nos fuste, hasta, gladio, similibúsque instrumentis, in vulneribus infligendis vtimur; ita Spiritus assumptorum corporum membris. Alter, qui opera concitati aëris fit, clarus est. Neque enim quisquam ignorat plurimum posse concitatum aërem, argumento sunt, vi ipsius disiectæ ædes, concitata maria, confractæ arbores, &c. *Tertium* confirmant vires Dæmonum, quæ in corpora tantæ sunt, vt illa disrumpere atque distrahere minimo negotio valeant.

8. Quibus modis vulnera infligunt, & verbera, ijsdem *mortem* consciscunt: propterea, quod inflicta vulnera & verbera via quædam sunt ad mortem, in qua cùm longior progressus sit, tandem ad mortem peruenitur, & vita amittitur. His venenum adderem, quod dum viuentibus afflant, vita priuare possunt.

CAPVT XXIII.

Qui sint veri & proprij auctores eorum, quæ in Spirituum infestationibus, atque molestijs percipiuntur, vel visu, vel auditu, vel tactu, vel quocunque modo alio: & ostenditur, quæ humanis Spiritibus tribui debeant, quæve minimè.

1. MOlestias, quibus Spiritus viuentibus infesti esse solent, ad *tria* capita reuocauimus, & alias visu, alias auditu, alias tactu percipi docuimus. Explicauimus singularum rationes: Post hæc ipsarum verus & genuinus auctor inquirendus est, Et formæ sunt corporum hi Spiritus: & corporum motores sunt. Hic quamuis formæ non sint; motores tamen sunt: quocirca & hæc mouere poterunt. Atque hæc pluribus docet Tostatus in 25. Matth. q. 773. quamuis contrarium docet S. Thomas in 1. part. q. 117. artic. 4. est; & discutiendum, *Síntne singuli Spiritus, qui molesti sunt, omnium molestiarum, quæ ipsis tribuuntur, per se auctores*; an potiùs per alios aliquando fiant; his tamen vel illis tribuantur, quod vel horum vel illorum *nomine*, vel ipsis *præsentibus* excitentur.

2. Et de Spiritibus *humanis* præcipua quæstio est, non de Dæmonibus. Hi enim cum plurimum valeant ingenio, scientia atque potentia; quascunque recensuimus molestias *per se*, suísque viribus poterunt excitare, de quibus, Vtrum ab humanis Spiritibus afferri valeant, non sine multis, magnísque rationibus dubitatur.

3. Primùm enim *ingenij acumine atque perspicuitate* Dæmo-

Dæmoniorum Spiritus plurimum superant humanos. Quamuis enim & hoc quidam mortales excellant; & quædam quasi naturæ monstra inter homines, visi sint; Dæmoniorum tamen quoscumque homines, tantum ingenij præstantia, quantum natura excedere videntur. Et natura quantum excedunt? vt nulla humana, eorum perfectionem attingat.

4. Deinde *scientia* Spirituum humanorum multò illorum inferior est. Illi & variam rerum habent experientiam; & multa in vastissimo orbe, à condito mundo obseruarunt: &, quod præcipuum est, rerum omnium species atque simulachra, quæ scientiarum quoddam quasi sunt seminarium, à Deo Optimo Maximo (cùm primum conditi sunt) acceperunt; in quibus ob id quandocumque lubet, non minùs, quàm speculo, rerum naturas proprietatésque clarissimè perspiciunt. Quid horum in Spiritibus humanis? Quàm parum in corporibus experti? Quàm pauca in mundo obseruarunt? Quarum rerum speciebus nisi quas ex hisce inferioribus, quasi emendicarunt, sunt instructi?

5. Sed etsi ingenij acumine abundarent Spiritus humani: & quibus Dæmones ornati sunt, pollerent scientijs; necdum tamen illos accederent; propterea, quòd *viribus*, quæ hîc etiam magnæ requiruntur, multò sint Dæmonibus inferiores. Comparatur homo *fœno*, quod hodie est, *& cras in clibanum mittitur.* Comparatur *fœni flori*, quæ citò decidit. Esai. 40. At de Dæmonibus dicitur, quòd *non sit potestas super terram, quæ cum eorum potestate conferri compararíque debeat.* Iob. 41.

6. Et hæ quidem ex ipſorum Spirituum conditione rationes petitæ non immeritò dubium animum reddunt. Sed res, quæ cum moleſtijs coniunctæ difficultatem augent plurimum. Quàm enim ſunt variæ? magnæ? multiplices? ſtupendæ? humanam fidem propemodum ſuperantes? obſeruatur primùm varius motus: deinde producuntur rerum diuerſæ formæ, oculíſque viuentium obiiciuntur: formantur corpora, & quidem diuerſiſſima, pro ætatum, ſexuúmque conditione; eadémque de locis ad loca transferuntur: fiunt varij ſoni; nunc graues, nunc leues; excitantur tumultus; audiũtur voces: vis viuẽtibus infertur: protruduntur, retrahuntur: Nunc mors ipſis adfertur, nunc infliguntur vulnera. Denique ſexcenta his ſimilia notantur. Hæccine vniuerſa humanos Spiritus auctores habere credendum eſt?

7. Habere probant ipſi Spiritus, qui apparere dicuntur, hæcque híſque ſimilia efficere. Non habere perſuadet & rerum, quæ fiunt, magnitudo; & Spirituum infirmitas. Nos in re difficili & ardua & dubia, quantum ratione & coniectura aſſequi poſſumus, ſaluo melius ſentientium iudicio, docebimus: ſi prius vnum atque alterum, de quo dubium nullum eſt, poſuerimus.

8. Primum eſt, *Omnia hæc non malè humanis Spiritibus tribui. quando, hiſce Spiritibus præſentibus, Angeli* (boni an mali non laboro, poſterius hoc cap. ſequenti explicabitur) *hæc in perſona humanorum Spirituum efficiunt.* vt ob id non malè dicamus, nos humanos Spiritus vidiſſe; quamuis quicquid viderimus, opus fuerit Angelorum: & audiuiſſe humanos Spiritus, ab ijſque moleſtiam paſſos; quamuis

mole

molestiarum authores fuerint Angeli. Nónne Imperatorem rectè se vidisse dicet; qui chlamydem, quæ Imperatorem texit, vidit? Nónne à Rege dicitur supplicio affectus; qui à Regijs ministris, qui Regis personam sustinebant, supplicium tulit? Non mentiebatur, qui populo Iudæorum dicebat, Deut. 6. *Audi Israel: Ego sum Dominus Deus tuus*: & tamen non Deus loquebatur, sed Angelus qui dicere poterat se esse *Dominum Deum*, quia Domini Dei personam sustinebat.

9. Alterum est, *Omnia illa opera*, quæ recensuimus, *etiam tunc rectè posse humanis Spiritibus tribui, quando ipsi autoprosopos præsentes non sunt; sed tamen in ipsorum persona, ab Angelis fiunt.* Scripturæ mos est, vt rerum Imagines ijsdem nominibus insigniantur, quibus ipsæmet res solent appellari. Cælestium potestatum imagines, quæ ex metallo formatæ super arcam Testamenti collocatæ erant, nomen *Cherubin* retinent. Exod. 25. Rex Pharao, qui spicarum atque boum imagines futuræ sterilitatis nuncias, viderat dormiens, nihil se nisi *Spicas & boues* vidisse testatus est. Genes. 41. Et Pincerna Pharaonis in carcere cum Ioseph existens *vitem* se in somnis vidisse dixit, in qua essent *tres propagines*: & tamē nec vitem, nec propagines; sed rerū illarū imagines vidit. Ibidem. Et nos quoque cùm pictā videmus tabulam, eorū ipsam nominibus compellamus, quorū formas refert & species.

10. Verumtamen quamuis hæc ita sint; non tamē nullæ hîc sunt Spirituum humanorum partes. Quamuis *aliquando* ipsi præsentes non sint; non tamen *semper* sunt absentes. Quamuis non *omnia* per se faciunt; non tamen dicendū est facere omnino

no *nihil Aliquando* præſentes ſunt in propria perſona.. *Aliquando* quædam efficiunt. Et *quandoque* etiam poſſunt quæ tamen non faciunt.

11. Quando igitur ſunt præſentes his moleſtijs humani Spiritus? Quid in his poſſunt? Quid faciunt, & per ſe moliuntur? Quando ſint autoproſopos præſentes, non ſemper clarum eſt. Vide quæ ſuperius cap.10.11.dicta. Non certò *ſemper* conſtat, quid per ſe ipſi hic faciunt. Quid vel poſſint, vel non poſſint ſequentibus docemus aſſertis.

12. Primum ſit. *Poſſunt defunctorum hominum Spiritus propria virtute ad alia atque alia loca tranſire; nec in hoc opus habent vllo vectore.* Atque ita docet Toſtatus in 25. Matth. q. 772. Cur enim non poſſent? An ipſis vis omnis ſe mouendi, poſtquam corpora depoſuerunt adempta eſt? Quis credat? Iiſne locis, vbi corpora intereunt, ſemper manent? quid abſurdius dici poteſt?

13. Subſiſtentes quædam per ſe, naturæ ſunt humani Spiritus, quando corpora relinquerunt: valéntque perfecta & intelligendi & appetendi virtute quid ſi igitur tum locum quēdam ſibi conuenientem apprehendant; & illic eſſe atque conuerſari deſiderent; nónne eodem ſe ſuis viribus promouere, niſi ſuperioris authoritate (quæ tamen ius naturæ ipſis ſaluum relinquit) prohibeatur poterunt? Sic ſi præſentem, in quo degunt, ſibi intelligant eſſe moleſtum & pernitioſum, voléntque inde cedere; annon valebunt?

14. Imperfectiſſima illa animalia Ariſtoteli ſunt, quæ ita locis affixa ſunt, vt ſe mouere inde nequeant: & tamen inter hæc ipſa, nulla ſunt, quæ non aliquouſque, vel aliquatenus ſe poſſint promouere:

mouere: Et hominum Spiritus, qui inter naturas creatas poſt Spiritus cæleſtes principem locum obtinent, omni ſe mouendi virtute deſtituti erunt.

15. Valent virtute ſe mouendi mentes illæ cæleſtes; & quidem maxima. Ita conſtanter cum Theologorum ſchola docent Philoſophi, ſed ad harum conditionem proximè accedunt Spiritus humani, à corpore ſeiuncti: præſtabunt igitur & ipſi eadem, qua illi, mouendi virtute.

16. Sed ſi mouere poſſunt; quid eſt, quod anima Lazari, illius Euangelici, Lucæ 16. dicitur *ab Angelis deportata in ſinum Abrahæ*? quid opus vectore Spiritui firmo atque robuſto? Abſurda nimium eſt ſententia quorumdam, hinc colligentium, Animas corporibus exutas mouere ſe loco non poſſe; quod *ab Angelis*, quaſi mortuum & ignauum onus dicatur *deportari*. Nec enim *portandi* verbum eam habet vim, vt ſignificet onus geſtare; ſed pro *ducere* poſitum eſt; vt in illo Pſalmo 90. *In manibus portabunt te, ne fortè offendas ad lapidem pedē tuum.* Non enim ſignificat Propheta Angelos manibus ſuis portaturos Chriſtum; ſed ita ducturos quacumque incederet, & ita profecturos, vt non magis ad lapidem poſſet offendere, quàm ſi manibus geſtaretur. Eodem modo ſignificatur animam Lazari portatam ab Angelis. Quocirca non magis, ex hoc loco, animas quam ex illo Pſalmi Chriſtum moueri non poſſe, probari poteſt. Non Angelorum miniſterio Lazari anima indigebat. Honoris officium, quod ipſi debebatur, præſtabant Angeli.

17. Idem beneficium *beatis animabus*, quando ex hoc ſeculo emigrant, ijdem Angeli præſtant: quæ alioquin

alioquin per se absque vllo cælestium Spirituum subsidio & sodalitio, mox ad cælestia regna transuolare possent. Neque enim animæ hæ locum possunt ignorare, aut quò & quà tendunt: beatæ enim sunt; & quæ ad ipsarum conditionem pertinent, nôrunt perfectè.

17. Neque deest ipsis facultas mouendi: hoc iam demonstratum est. Et cùm ipsos ardens cupiditas teneat; vt Christo sint præsentes; summáque obedientia, vt sententiam, quæ pro ipsis lata est, cùm corpora relinquerent, expediant; subitò se ad cælos trāsferrent. Vide Tostatum in 25. Matth. q. 777.

18. Et quamuis *purgandorum Spiritus*, non sine custode Angelo, ad supplicij locum descendant; non tamen ille vector, sed ductor ipsorum est. sciunt illi Spiritus, postquam è corpore egressi; quis ipsis locus destinatus sit. Et licet pœnas horreāt, promptissimè tamen ad illas se offerunt: adeóque ad supplicij loca festinarent, cùm sciant peccatis suis illas deberi, & ijs persolutis aditū sibi ad cælestia, sempiterna & immensa gaudia patere. Angelum verò ductorem atque socium habent; partim vt viam, quam ignorare possunt, demonstret, partim vt solatium aliquod ab ijsdem percipiant. Vide Tostatum in 25. Matth. q. 778.

19. Similiter *damnatis Spiritibus*, si quidem per se, diuinam sententiam exequi vellent, vectoribus nullis opus esset: vectores tamen (non tantùm ductores) habent, & quidem Dæmones (quamuis Hieron. in 7. cap. Daniël. & Ambros. lib. 5. Epist. epist. 21. bonos Angelos videantur asserere:) tum quia locum supplicij sibi destinatum ignorant, tum quia supplicia, suppliciorúmque locum, quæ adeunda sunt, horrent & aduersantur; quemad-

modum & Deũ ipſum,cuius ſententiam deteſtantur & blaſphemant: vt ob id, niſi vis illis à Dæmonibus, quaſi diuinæ iuſtitiæ miniſtris, fieret, atque ad inferos raperentur, loca inferni nequaquam per ſe peterent. Vide de his Dominicum Soto in fine Commẽ.in 4.Sententiarum,& Theodorum Peltanum de Purg. & Sedib. Anim.& Toſtatum in 25.Matth.q.779.*Valent igitur vi mouendi defunctorum Spiritus.*Atque hoc primum eſt Aſſertorum noſtrorum.

20. Secundum ſit. *Poſſunt iidem defunctorum Spiritus propria virtute ad viuentes redire;quamuis,vt redeant,non ſemper permittatur.* Cùm enim virtute ſe mouendi ſint præditi, & loca mutare valeant; cur minus poterũt ad ſuperos redire,quàm ad quæcũque alia loca penetrare? Et cùm bonũ propoſitum ipſos ad loca petenda inuitet, poterítne hoc æquè apud ſuperos inueniri,quã quibuſcũque locis alijs.

21. Verumtamen quod virtute naturali ſibi congenita poſſunt,hoc non ſemper ipſis permittitur: & in primis illis, de quibus nobis eſt ſermo,moleſtãtibus Spiritib⁹.Hi certis locis, pro ratione ſuorum meritorum, ſunt deputati: ex quibus non niſi pro eius, qui ſupplicia decreuit, voluntate exire licet. Sed aliud eſt quærere, quid culparum merito debeant, aliud quid viribus naturæ poſſint.

22. Tertium Aſſertum. *Defunctorum hominum Spiritus, rerum ſpecies,per quas in viuentium oculos incurrunt & cõſpiciuntur, ſi ibidem vera deſint corpora,per ſe efficere nequeunt.*Explico quod obſcurius dicitur. Duobus modis contingit, vt defunctorum Spiritus ſub viſus ſenſuũ veniant:nunc in nudis tãtùm, quæ fiunt, *ſpeciebus*, nunc in veris corporibus quæ

ſpecies

ſpecies ſui ad oculos tranſmittunt. De priori nobis ſermo eſt. Sed hic duplex eſt. Aliquando enim ipſæ *Species* non extra humanos ſunt oculos, quemadmodum neque ipſæ, quæ videri videntur, res: aliquando in aëre factæ ad oculos tranſmittuntur. Neutro modo opera ſunt humanorum Spirituum.

23. Quo enim dici debent? Dum nullum *eſſe* extra viſus organum habent, ingenio magno, acríque induſtria fiunt; & nunc quidem humorum varia multiplicíque compoſitione, nunc phantaſmatum commotione: quid autem hîc poſſunt humani Spiritus, quibus neque in humores, aut phantaſmata poteſtas data; neque ſciunt, quomodo vtraque componi, miſceríque debeant, vt quas vellent *formas* exhibeant?

24. Ita cùm in aëre compacto atque compoſito formantur *Species* humanos Spiritus non habent auctores. Et hîc magna ſcientia, & excellens neceſſaria eſt poteſtas: quæ ſi non in omnibus, certè & pluribus, qui moleſti ſunt, Spiritibus, deſiderantur: vt taceam credi forte poſſe in hoc genere non poſſe Spiritus hos à corporibus liberos, quod non potuerunt (quemadmodum hoc non potuerunt) corporibus coniuncti.

25. Quartum aſſertum ſit. *Nec his defunctorum Spiritibus authoribus hominis imaginatio immediatè perturbari, aut affici poteſt.* Omnis, quæ in *imaginationem* hominis impreſſio fit, rerum Speciebus & ſimulachris, tamquam quibuſdam inſtrumentis, perficitur. Quocircà qui poteſtate has ſpecies producendi carent, in hominis *imaginationem* poſſunt nihil. At carent hac Spiritus defunctorum. Nec mirum: quia etiam viui in *imaginationem* homi

hominis potuerunt nihil *immediatè*, quicquid potuerunt, interueniente exteriorum ſenſuum miniſterio perfectum eſt.

Hinc iam ad quintum Aſſertum deſcenditur, quo dicimus: ***Moleſtias, quas in ſomno quidam patiuntur, ob ſimulachra atque idola, variaſque formas, quæ phantaſiam occupant, humanos Spiritus authores habere non poſſe.*** Si vigilantibus has afferre nequeunt, poterunt dormientibus, & ſomno preſſis? Somnus forſitan aliorum vel ſcientiam Spiritibus addit maiorem, vel vires robuſtiores? 26.

Corpora quoque propria virtute, vique ſua aſſumere nequeunt hi moleſtantes humani Spiritus. Hoc ſextum ſit eorum, quæ aſſerimus. Cæterùm nomine aſſumptionis, hoc loco, non illam vnionem intelligimus qua Spiritus corpori tanquam mobili vniuntur, in eóque apparere & ſe exhibere affectāt, ſed compoſitionem atque aëris coagmētationem talem, quæ prorſus humanam formam, figurámve referat. In priori illa admittenda difficiles non ſumus: at poſteriorem ob duas cauſas humanis Spiritibus ſuſpicamur impoſſibilem. Prior eſt, quod non inter Philoſophos, etiam excellenter doctos, conueniat, qua ratione aſſumptio illa perficiatur: poſterior, quod vires humanorū Spirituum, dum corpora ſua ſuſtentant, huic negotio ſint impares. 27.

An fortè maiores ſunt vires Spirituum ſeparatorum, quàm coniunctorum? Vires naturas ſequuntur: quo illæ habent perfectius *eſſe*, eò integriores vegetioréſque vires: at *eſſe* Spirituum corpora informantium perfectius eſt eo, quod habent à corporibus ſeparati; quemadmodum docet Toſtatus Abulenſ. in 25. Matth. quæſt. 585. 28.

29. Fortè tunc ſcient,quod in corporibus conſtituti in hoc corporum & aëris coagmentatione ignorant. At vnde ſcire poſſunt illi, quibus noſtra eſt diſputatio, damnati, vel nondum beati Spiritus? Ex ſe non intelligunt. Vnde igitur? forſitan ſtatim aliquis ſeipſis pædagogus,qui doceat, offert?

30. Et vt intelligant rationem,modúmque componendi maximè:vires etiam habeant non inferiores abſtracti à corporibus, quam corporibus incluſi: necdum tamen tantum creduntur poſſe,vt corpora hæc forment;quod non pares,ſed multò maiores vires hic neceſſariæ videntur, quàm humanis Spiritibus à Deo Opt.Max. ſint communicatæ.

31. Porrò quemadmodum corpora hæc coagmentare atque condenſare per ſe nequeunt humani Spiritus: ita neque ipſi ſunt, *qui formas atque figuras, ſub quibus conſpiciuntur à viuentibus, conferunt.* Hoc 7. Aſſertorum. Eoſdem authores habent *figuræ* atque formæ; quos habent ipſa condenſata corpora; propterea quòd fines condenſatorũ corporum ſint figuræ, atque à condenſatis corporibus re non differant.

32. Non igitur Spirituum humanorum opera ſunt facies triſtis, & macie confecta, aut vultus hilarior: non forma virilis aut fœminea: non ſpecies ſenioris aut adoleſcentioris:non intonſa & prolixior barba: non truces oculi, & quæcunque tandem ad formã ſpectare poſſunt. Quemadmodum veſtis authorem habet non illum, qui ipſa vtitur, ſed ſartorem; ita formæ hæ non Spiritus,qui illas circumferunt,ſed illum, qui corporum, in quibus formæ ſunt,eſt compactor & fabricator.

33. Eadem ratione *colores, qui in hisce corporibus conspiciuntur, his Spiritibus, tanquam authoribus, tribui non debent.* Hoc octauo assertum esto. An in formata iam corpora *colorem per se* valent inducere? Nec ipsi quidem hoc possunt (quamuis longè his excellentiores) Angeli: qui quotiescunque *colorem* rebus addunt, non per se, sed subsidio aliorum corporum addunt. *Colores* igitur, quoniam corpora sequuntur, eosdem cum corporibus habebunt authores.

34. Interim tamen, quamuis corpora assumere *vi sua* non possint humani Spiritus; *possunt tamen iam formata, & sibi quasi commodata, mouere & circumferre.* Atque hoc nonum sit nostrorum Assertorum. Quid enim, cur minus possint, prohibet? si sua potuerunt, quæ olim fouebant; non poterunt his similia, quæ non fouent? Et formæ sunt corporum hi Spiritus: & corporum motores sunt. Hìc quamuis formæ nō sint, motores tamen sunt: quocirca & hæc mouere poterunt. Atque hęc pluribus docet Tostatus in 25. Matt. quæst. 773. quamuis contrarium docet S. Thomas in 1. part. quæst. 117. artic. 4.

35. Verumtamen *non quæcunque sibi commodata & tradita mouere possunt.* Quid si mole ingentes excedant montes? quid si enormi magnitudine superent quæcunque humana; & nihilominus humanam retineant formam? Spirituum humanorum in assumptis corporibus non maior virtus est, atqui eorundem fuit in corporibus proprijs. Quocirca si quæ corpora disdiapason humana excedant, humanorum Spirituum vi tantùm

illa non mouebuntur,sed etiam virtute aliqua superiore. Hoc decimum sit Assertorum, ex sententia Tostati Abulens.in 25.Matth.q.774.

36. *Quod si verò assumpta infra humanorum corporum sint quantitatem,multò illa faciliùs mouebunt.* Quoniam facilior motus; vbi virtus agentis maior, & minor patientis. Si iustam humanorum staturam attingent,mouebunt:quamuis non æquè facilè vt propria, quæ informarunt aliquando; propterea quod maior sit vis Spirituum informantium & mouentium, quàm mouentium tantùm, & non informantium. Sit hoc vndecimum.

37. Præterea in hoc Spirituum corpora mouentium motu, *non illa mouendi ratio seruatur, qua in corporibus proprijs.* Hîc ita mouent Spiritus,vt parte vna mota, eâdem aliam impellant & moueant: vbi ita assumpta corpora mouent, vt tota simul pellant & promoueant. Hoc duodecimum.

38. Sed & hîc corpora ita mouent, vt tamen *non ipsi sint,qui eadem ne condant,atque dissoluantur,conseruent*, quod ibi præstant. Quemadmodum enim dum corpora informant, eâdem virtute illa, qua informant, conseruant; ita hîc quia corpora nec informant,nec formant;non ipsi sunt,qui conseruant,sed illi,qui eadem formant, Spiritus. Sit hoc decimumtertium.

39. Cæterùm, quia corpora hæc Spiritus mouere possunt,idcirco *quæcunque cum hoc motu coniuncta esse possunt, ijdem Spiritus præstare valent, eadémque ipsis Spiritibus auctoribus rectè tribuuntur.* Quod decimumquartum Assertorum loco volumus esse affectum. Neque hoc mirum. Corporibus his tanquam instrumentis vtuntur Spiritus:quemadmodum

dum ergo quæcunque per instrumenta fiunt, præcipuo agenti; ita quæ per horum corporum motum, ipsis Spiritibus, qui corpora mouent, tribuenda sunt.

40. Quæ verò hæc? Ad *tria* genera prima reuocantur omnia, quædam percipiuntur visu: quædam auditu: quædam tactu. *Visu* percipiuntur ipsa corpora, corporum quantitas, colores, figurę atque motus. *Auditu* strepitus, tumultus, clamores, gemitus, & his similia. *Tactu* impulsus, tractus, verbera, & quæ eiusdem sunt generis.

41. Possunt igitur *visum* mouere Spiritus humani. Quamuis enim ipsi colorem, figurámque, quæ visus obiecta sunt, non forment; secum tamen afferunt, & oculis viuentium ingerunt: & quia hæc species sui in sensibus relinquunt, hoc ipso Spiritus videri, rectissimè dici possunt, visúmque mouere.

42. Possunt *excitare tumultus*, atque strepitus. Quia sua, quæ circumferunt, possunt alijs allidere corporibus; ita vt inter vtraque interceptus aër ruptus, pressúsque strepitum reddat. Possunt & arreptis instrumentis, non minus atque fabri, alia corpora *pulsare*. Possunt aëris commotione in ipsis, quæ circumferunt, corporibus, sibilos, sonos, aliáque quæ auditum afficiunt, producere.

43. Et hæc possunt in sensu destituta corpora. Possunt quoque in illa, quæ sensu sunt prædita, vt ob id hìc verè dici possit Spiritus hos sensus afficere: & nunc dolorem parere, nunc voluptatem afferre; non minus, quàm viuentium adhuc corpora in viuentibus hæc efficiunt.

44. Discrimen nihilominus aliquod est inter tria

hæc, quæ ſenſibus percipiuntur, & humanis authoribus per aſſumpta corpora fiunt, rerum genera. Nam quæ ſub viſum cadunt, ſemper ipſis Spiritibus poſſunt tribui, quæ auditu atque tactu non ſemper. Explico. Quotieſcunque oculis viuentium corpora ſua Spiritus obiiciunt, viſum ipſi per ſe, abſque alterius Spiritus ſubſidio mouere dici poſſunt. At non quotieſcunque audiuntur tumultus: non quotieſcunque aliquid à ſimilibus corporibus viuentes patiuntur, hæc in ſolos Spiritus humanos, qui in corporibus degunt, ſunt referenda. Poſſunt eſſe tanti tumultus, vt humanas vires ſuperent. Poſſunt eſſe moleſtiæ tam graues; & vis illata tanta, vt ſuperiorum Spirituum operam, induſtriámque requirant. Sunt ſuæ certæ atque definitæ vires Spirituum in his corporibus: quæ ob id non quoſcunque, ſed ſibi reſpondentes effectus producere valent. Vt cum verè hic omnia, quæ poſſunt, re ipſa præſtent, ſequenti capite explicandum erit.

CAPVT XXIIII.

Oſtenditur quæ ex ijs rebus, quas in moleſtijs atque infeſtationibus Spirituum, viuentes percipiunt, Spiritibus Angelicis tribuenda ſint, & non humanis: quamuis humani illarum videantur eſſe authores.

1. INquiſitum eſt, quid in moleſtijs, quæ per Spiritus viuentibus afferuntur, humanis Spiritibus tribui poſſit. Quia verò exiguum

exiguum eſt illud,non abs re fuerit,ſi doceamus: *Quinam reliquarum,quæ afferuntur,moleſtiarum, ſint authores.* Parum enim eſt ſcire qui ipſarum authores non ſint, multum, noſſe qui ſint.

2\. Et quidem ſi rationi conſentanea ſunt,& à vero non aliena,quæ ſuperiori capite ſunt dicta,expedita hic eſt reſponſio. Concedendum enim eſt, *omnium , quæ ab humanis Spiritibus non efficiuntur, Angelos*(vtrum bonos vel malos, poſtmodum diſcutietur) *authores eſſe.* Quid ita?quia de moleſtijs, quas Spiritus afferunt , tota Diſputatio eſt. Spirituum autem horum duo tantùm ſunt genera:ſunt alij Angelici,alij humani.(de Deo hîc nihil.) Quæ igitur ab humanis non fiunt , prorſus neceſſe eſt, fiant ab Angelicis.

3\. Verumenimuerò quia quædam hic difficultatem habent ; res etiam digna eſt , quæ diligentius diſcutiatur ; operæpretium fecerimus , ſi omnes moleſtandi modos , quos ſuperiori capite percurrimus,hic relegamus, & in ſingulis non *quid poſſint*, ſed *quid præſtent* Spiritus Angelici , explicemus.

4\. Nam ſi quid *poßint* quæratur, breuis reſponſio eſt : *Omnes omnino moleſtandi rationes , quocunque modo illæ percipiantur, Angelos poſſe habere authores. Poſſunt* Angeli ſenſus exteriores immutare. *Poſſunt* imaginationem hominis varijs ſimulachris imbuere , mirabiléſque affectiones excitare. *Poſſunt* ſtrepitus & tumultus edere. *Poſſunt* viuentes protrudere,impellere,retrahere. *Poſſunt* denique vulnera infligere,atque adeò mortem ipſam afferre.

5\. Atque quemadmodum hæc in his tumultibus, locíſque infeſtis,*poſſunt*:ita multo plura *per ſe* ſimpliciter

pliciter *poſſunt*: quæ quoniam fidem humanã quaſi ſuperant, hæc, quæ diximus, ijs authoribus *fieri poſſe* dubium nemini eſſe debet. Et quæ illa. Ad duo genera reuocari poſſe videntur omnia, quædam immediata ipſorum actione fiunt, quædam interuenientibus cauſis naturalibus: quæ illi fiunt, fiunt per motum localem; quæ hic, virtute rerum naturalium præcipuè. In vtroque genere ſpecies multæ.

6. Motu locali *poſſunt primò* plurimum in elementa. Nam ignem ex ſuperioris aëris parte poſſunt in hæc inferiora dimittere, atque incendia excitare. Iob 1. & immittere ventos, qui etiam vaſta diruant ædificia. Iob 1. & excitare tempeſtates in mari vel concitatis ventis, vel aquis maris turbatis: & terram magnis motibus concutere, aut immiſſione Spirituum vehementium in cauernas terræ, vel concuſſione concluſi Spiritus in ijſdem. *Poſſunt deinde* ex vno loco in alium transferre, & homines, & animalia, & quæcunque alia corpora. *Poſſunt tertiò* res præſentes ſubitò ex hominum conſpectibus ſubtrahere, atque ita inuiſibiles reddere. *Poſſunt quartò* efficere, vt ſtatuæ, réſque aliæ anima deſtitutæ more hominum incedant. *Poſſunt* efficere *quintò*, vt eædem quemadmodum homines loquantur aut loqui videantur. *Poſſunt ſextò* facere, vt animalia ita ſe moueant, ita agant, ac ſi ratione & conſilio vterentur; quemadmodum ſerpens Æſculapij, quem diuinitatis quædã quaſi ſigna dantem Romani in vrbem aduexerunt, teſte Valerio lib. 1. cap. 8. *Poſſunt ſeptimò* res certis locis ſic ſuſtinere, vt ijs magna etiam vi adhibita, moueri nequeant. *Poſſunt octauò* ſubitò globos igneos, ardentéſque

dentésque flammas producere. *Possunt nonò* flumina sistere, & in contrarium impellere cursum. *Possunt decimò* corpora quorumcũque animalium formare, eáque induere. *Possunt vndecimò* repræsentare varias quarumlibet rerum formas, auri, argenti, cupri, gemmarum, dapum, &c. *Possunt duodecimò* concitare & conturbare humores, vel spiritus, qui sunt in corpore humano; distrahere item partium compages atque connexiones, cum maximo hominum dolore. *Possunt decimotertiò* spiritus animales, qui interiorum sensuum functionibus deseruiunt, ita mouere & conformare, vt res quasdam vel præteritas, vel præsentes, vel futuras repræsentent. Eosdẽ spiritus iam speciebus rerum exteriorum informatos possunt ad sensus exteriores deuoluere, atque ita miris modis hominibus illudere, vt sibi videre ante oculos videantur, quæ extra oculos non sunt. *Possunt decimoquartò* dormientium phantasmata mouere, atque res varias, etiam futuras, repræsentare; quemádmodum & in Diuinatoribus faciunt. *Possunt decimoquintò* imponere sensibus exterioribus, vel intrinsecus spiritus animales commouendo, &, vt diximus ad sensus exteriores deuoluendo; vel extrinsecus falsa obiecta, & rerum tantùm simulachra, non autem res ipsas offerendo. *Possunt decimosextò* omnis generis affectiones in homine excitare, gaudij, doloris, amoris, odij, timoris, spei: &c. & hoc vel species & formas rerum obiiciendo, quæ dictarum affectionum sunt causæ: vel interius nunc phantasiam ad similes repræsentandas mouendo; nunc humores, qui harum affectionum materia sunt concitando. Hæc omnia

motu locali possunt Spiritus dicti.

7. Mira etiam *possunt* interuenientibus causis naturalibus ijs, quas secundas dicimus: Sunt enim harum virtutes & vires multæ, magnæ, præclaræ, admirabiles, stupendæ: vt exemplis plurimis docent Plinius lib. secundo Naturalis historiæ, capite nonagesimo sexto. Proclus libro de Sacrificio & Magia. S. Augustinus libro vigesimo primo de Ciuitate Dei, capite quarto & quinto. Albertus Magnus libro secundo Mineralium, Tract. 2. cap. 1. 11. 17. Fracastorius libro de Simpathia. Ficinus libro quarto de Theologia Platonis, capite primo. Cardanus de Subtilitate & Varietate rerum. Et nôrunt Spiritus, de quibus quæstio est, quæ virtutes rebus insint: nôrunt vbi locorum res lateant: nôrunt quibus cum rebus componi, misceri, quomodóque temperari debeant: nôrunt, quo tempore tempestiuè, & oportunè ad operandum adhiberi oporteat: hæc nôrunt omnia: & cum res maxima facilitate, celeritatéque, quocumque libuerit, valeant transferre; miranda sunt, quæ harum adminiculo *possunt*: & miranda eo magis mortalibus; quòd quomodo hæc fiant non intelligant, quamuis etiam naturaliter fiant.

8. Hæc *possunt* Spiritus. & *possunt* ijs modis, quos recensuimus: vt nôrunt docti; & exemplis confirmat Benedictus Periërius, libro primo, de Magia: capite sexto: quidni igitur *possent* omnia, quæ locis infestis obseruantur? Verum, quoniam de *potentia* quæstio non est, sed de *facto*; quidnam ipsi Spiritus præstent, in his tumultibus; & quænam ipsorum hîc ita sint propriæ functiones atque officia; vt Spiritibus humanis tribui

bui non debeant, hoc discutiamus.

9. Huic igitur quæstioni hoc responsi datum sit. *In molestijs his atque infestationibus, duplicis generis res esse, quæ non humanos, sed Angelicos Spiritus habeant auctores.* Quædam sunt, quæ ab humanis perfici nequeunt: quædam quamuis horum opera fieri possint, vt tamen fiant, non est verisimile. De prioribus, quod Angelos auctores habeant, non potest esse dubium, cùm alios nequeant habere. De posterioribus, quod habeant; & Angelorum, & humanorum Spirituum conditio persuadere videntur. Vtræque variæ sunt: ostendimus in singulis generibus.

10. In priorum genere sunt primùm *præstigiæ atque illusiones sensuum*, quibus viuentibus imponitur, vt se percipere existiment, quæ reuera non percipiunt; sed vel in solis sunt sensibus externis; vel rerum solùm sunt simulachra in aëre effecta. Diximus superius ab humanis Spiritibus hæc fieri non posse: quò fit, vt quæ hac ratione, molestia affertur, ab Angelis afferatur.

11. Sunt deinde *impressiones in hominis imaginationem producta:* verumtamen tales, quæ absque exterioris corporis (quod sensus externos primùm afficiat; deinde sui species ad phantasiam transmittat) subsidio sint factæ. Nam quæ exteriorum sensuum adminiculo ab obiectis corporibus excitantur; ab humanis Spiritibus, dum corpora circumferunt, fieri possunt. At quæ hoc corporum subsidio destitutæ sunt, fiúntque humorum Spirituum, specierúmque, quæ in phantasia sedes suas habent, commotione; quia humanas vires excedunt, Angelos authores agnoscunt.

Sunt

12. Sunt tertiò *illusiones nocturnæ, quæ dormientibus somnóque pressis accidunt.* Angelis etiam illæ tribuendæ sunt. Possunt hi in hominis phantasiam se insinuare. Possunt æquè dormientibus atque vigilantibus varia idola obiicere. Et cum ad hæc quoque impares sint hominum Spiritus, authorem nihilominus postulent, Spiritus habebunt Angelos, à quibus producantur.

13. Quartò opera Angelorum sunt, *quæ formantur & circumferuntur corpora.* Huius quidem eadem, quæ priorum, ratio. sed tamen quam hæc bene, expeditéque ab Angelis perficiantur docēt Theologi, qui materiam corporalem ad nutum ipsis dicunt esse subiectam: vt & formare subitò quæ velint, valeant corpora; & eadem mox, quando libet, possint deponere.

14. Et quemadmodum corpora formant hi Spiritus Angelici, ita *ipsi sunt, qui ne formata concidant, impediunt; eademque conseruant*; & quibus eorumdem tandem dissolutio tribuenda est. Et prius illud propria aliqua, distinctáque ab ipsis actione efficiunt. Hoc idcirco ipsis tribuitur; quòd ipsa desinant conseruare: patiantúrque in priorem, ex quo compacta sunt, aërem redire. Hoc quintum in moleśtijs hisce Angelorum opus.

15. Sic *ipsis tribuendæ figuræ atque formæ, sub quibus humani spiritus conspiciuntur.* Sicuti corporum; ita formarum, quæ corpora sequuntur, sunt authores. Quamuis negari non debeat, quin easdem immutare quadamtenus valeant humani Spiritus, corporis, quod circumferunt, nunc contractione, nunc dilatione, &c. Sit hoc sextum opus.

16. Tribui quoque debent Angelis *colores, per quos*

in

in viuentium oculos incurrunt. Quid mirum? Non ſunt effectus Spirituum humanorum: oportet igitur ſint horum. Corporum etiam ſequuntur compoſitionem; & pro materiæ, ex qua oriuntur, varia coactione; pro qualitate luminis, quod concipiunt, alij ſunt, atque alij. At corpora componunt Angeli. Materiam alio atque alio modo cogunt Angeli. Colores igitur quoddam ipſorum ſunt opus.

17. Octauo, *Spiritibus Angelicis authoribus credi debet exhiberi & circumferri ingentia, vaſtáque corpora, & quæ mole ſua viuentes meritò terrent; quamcumque illa humanam formam referant.* Communis quidem horum cum iam dictis eſt ratio; quod ſimilibus corporibus circumferendis vires humanæ non ſufficiant: ſed tamen ex cauſa reditus Spirituum idem facilè docetur. Redeunt enim Spiritus hominum, vt cognoſcantur. Conuenit igitur, vt non ſub peregrina; & humanam formam excedente; ſed vſitata, & hominibus familiari, & tali, qualem olim habuerunt, conſpiciantur.

18. Tumultus quoque aliquando *ingentes* audiuntur: audiuntur *maximi* ſtrepitus; qui nonnumquam integros videntur concutere domos: Atque etiam ibi audiuntur, vbi conſtat moleſtos eſſe humanos Spiritus. Sed tamen non humanorum Spirituum hi ſunt opera. Quemadmodum ingentia illa corpora; ita *hos tumultus atque ſtrepitus Angeli excitant.* Illorum vires non ſuperant: hominum vires ſuperant.

19. Decimò. *In Angelos illa moleſtia tactiles referendæ ſunt, quæcumque ab hominibus fieri non poſſe iudicantur.* Quemadmodum in cæteris omnibus vi-

res humanas *certam regulam* constituimus humanarum molestiarum; ita easdem valere voluimus ad molestias illas, non humanis, sed Angelicis Spiritibus tribuendas; quæ easdem vires excedunt. In harum ferè genere sunt incendia, euersiones ædium, vstiones, sectiones, sine armis inflicta vulnera, atque his similia, quæ videri quidem possunt ab humanis Spiritibus fieri, reuera tamen sunt ab Angelis plerumque.

20. Dictis vndecimum addo. *Quòd quandocũque aliquibus inuisibiles in assumptis corporibus redduntur humani Spiritus; opus Angelorum agnoscere oporteat.* Et hoc aliquando fieri dubium non est: quia eodem loco existẽtes ab his vidẽtur, ab alijs nequaquam. Quod verò Angelorũ hoc op⁹ sit, tam est certum; quàm quod humanorum Spirituũ esse non possit.

21. Et quæ hactenus diximus, in illorum sunt genere, quæ idcirco Spiritibus Angelicis tribuuntur; quia per humanos fieri nequeunt. Alia sunt, quæ quamuis per humanos fieri possint; & humanas vires non excedant; ob iustas tamen causas, potius Angelis, quàm hominum Spiritibus tribui debere videntur.

22. In horum genere sunt grauia damna, quæ viuentibus quandoque per Spiritus afferuntur, qualia sunt mors, confractio membrorum, & his similia. Hæc quamuis humanis Spiritibus authoribus fieri possint; ab Angelis tamen, & non humanis Spiritibus afferri credimus, ob rationes, quas cap. 29. in secunda nostra Disputationis parte afferimus.

23. Ex dictis manifestum est, quid discriminis sit inter molestias, quas Angeli mali, atque illas,

quas

quas humani Spiritus viuentibus afferunt, ſi ad moleſtiarum authores reſpiciamus. Poſſunt Angeli abſque humanorum Spirituum opera moleſti eſſe: non poſſunt Spiritus humani abſque Angelorum. Quotieſcumque moleſtiæ ab humanis Spiritibus afferuntur, aliqua opera Angelorum interuenit. At non quotieſcunque moleſti ſunt Angeli: opera accedit Spirituum humanorum.

CAPVT XXV.

Quibus Angelis authoribus tribuenda ſunt illa, quæ cum moleſtijs, quæ ab humanis Spiritibus afferuntur viuentibus, coniuncta ſunt: boniſne an malis.

Plurima eſſe in infeſtationibus atque moleſtijs, quæ per humanos Spiritus afferuntur, & non his, ſed Angelis authoribus fiunt, ex duobus præcedentibus Capitibus certum eſt, & manifeſtum. Verùm, quoniam Angeli duplices ſunt; quidam mali, qui propter peccata ſua, à Dei gratia exciderunt, & infernalibus pœnis adiudicati ſunt; quidam boni, qui in gratia perſtiterunt, & vitam æternam, quam iam feliciſſimam agunt, ſibi promeruerunt; meritò quæritur, *Vtróſnam veros authores atque effectores moleſtiarum agnoſcere debeamus*, bonoſne; id eſt, beatos Spiritus; an malos, id eſt, Dæmones. Cui quæſtioni præſente Capite reſpondendum eſt. 1.

Et quidem ab vtriſque moleſtias omnes, qualeſcum 2.

leſcunque etiam illæ ſint,omniáque, quæ ad moleſtias concurrunt, *poſſe* procurari, nemo ignorat. Cùm enim hìc tria neceſſaria ſint, voluntas, vt velint: ſcientia, vt norint: poteſtas, vt valeant: hæcque omnia & ſingula, tam in bonis, quam malis Angelis reperiantur, quid prohibet cur moleſtiæ hæ vtroſque authores habere *poßint*.

3. Et de *voluntate*, quòd velle poſſint, dubium non eſt: poteſt à Deo ipſis officium hoc imponi, voluntati autem eius quis reſiſtet? Poſſunt & ipſi vltro hæc officia ſuſcipere. Non enim ab ipſorum conditione ſunt aliena. Denique hæcque, híſque ſimilia vtrique non rarò præſtant apud viuentes.

4. Sic de *ſcientia* ipſorum res eſt extra controuerſiam. Pollent ſcientia maxima vtrique ob rerum omnium ſibi in principio mundi congenitas ſpecies, in quibus veluti in ſpeculo quas, & quot, & quando volunt, res poſſunt perfectiſſimè intueri. Ad hanc cùm rerum multarum obſeruatio, experientiáque acceſſerit, non potuit non magna incrementa rerum ſucceſſu accepiſſe.

5. Nec eſt dubium de *poteſtate* vtrorumque. Natura corporalis, inquiunt Philoſophi, ad omnem localem motum Angelis ſubiecta eſt. An bonis tantum? Etiam malis. Iam verò moleſtiæ hæ, & quæcunque cum ipſis ſunt coniuncta, motu corporalis naturæ fiunt & perficiuntur omnia.

6. Obſtat fortaſſis dictis, quod quidam ipſorum, *à ſtatu perfectiori*, in quo conditi ſunt, *exciderunt*? Non obſtat. Non ob hoc vires ipſorum, quæ hìc requiruntur, labefactatæ ſunt: non ſunt diminutæ. Natura tam in his integra, perfectáque permanſit; quàm in alijs, qui à ſtatu ſuo non exciderunt,

ſed

ſed maioribus tranſnaturalibúſque donis ſunt cumulandi.

Sic *nec à bonorum Angelorum conditione officia hæc aliena ſunt.* quamuis enim hi in diuinæ Maieſtatis contemplatione ſint toti; humanorum tamen rerum curam, cogitationéſque, quas Deus Opti. Maxi. illis commendauit, non deponunt; quin eò & diligentiùs & ardentiùs exequuntur ſibi impoſita officia; quò diuinæ beneuolentiæ in ſe ſe ſentiunt & obſeruant argumenta clariora & maiora. 7.

Et poſſunt *boni* Angeli etiam eſſe authores moleſtiarum, quæ *damnatorum* hominum Spiritibus tribuuntur. Et poſſunt *mali* Angeli eſſe authores earum, quæ tribuuntur *purgandis* Spiritibus. Cur enim non poſſunt? An quod ſuis viribus poſſunt, id ne præſtare valeant, prohibet conditio Spirituum humanorum? Non prohibet, 8.

Poſſunt igitur vtrique omnium moleſtiarum,& quæ cum ipſis coniuncta ſunt,eſſe authores,ſiue à bonis, purgandiſque Spiritibus afferantur; ſiue à malis damnatorum hominum Spiritibus. *An etiam authores ſunt?* Hoc maiorem habet difficultatem. 9.

Quæſtioni verò huic ita rectè reſponſum exiſtimamus,ſi dicamus, *Omnium, quæ malis damnatorum hominum Spiritibus tribuuntur,ab ipſis autem fieri nequeunt; non bonos, ſed malos Angelos authores & Architectos eſſe.* Præterea, *Omnium, quæ à purgandis Spiritibus fieri putantur, nec tamen ipſorum virtute fieri poſſunt,Angelis bonis,tanquam cauſis efficientibus aſcribenda.* Vt breuiter dici poſſit: Damnatorum Spirituum adminiſtros in moleſtijs eſſe Dæmones:Purgandorum verò in ijſdem adminiſtros eſſe 10.

Angelos beatos. Vide Thom. 1. p. quæſt. 89. art. 8. ad 2.

11. Quod dicimus vtrorumque conditio poſtulare videtur. *Quæ enim participatio iuſtitiæ cum iniquitate? quæ ſocietas luci ad tenebras? quæ conuentio Chriſti ad Belial? qui conſenſus templo Dei cum idolis?* Ita D. Paulus 2. Cor. 6. Et hæc docere poſſunt bonos Angelos non hîc perditæ ſalutis Spiritibus ſeruire: ſed eadem inuerſa probabunt malos Angelos non ſe ingerere in res, atque negotia purgandorum Spirituum. Quę enim participatio iniquitati cum iuſtitia? quæ ſocietas tenebrarum ad lucem? quæ conuentio Belial ad Chriſtum? qui conſenſus idolis cum templo Dei?

12. Veruntamen, vt ad ſingulos Spiritibus deſcendamus, *dici non debet, damnatorum hominum adminiſtros in his moleſtijs eſſe Angelos bonos.* Ipſi vt communem hanc mortalémque vitam reliquerunt, mox ab Angelis bonis omnibus deſeruntur; infernalibúſque tortoribus perpetuò cruciandi traduntur. vt ob id horum, non illorum Angelorum, ſi qua in re opus habent, miniſteria exſpectare debeant.

13. Sed odiũ atque crudelitas Dæmonum hoc clarius perſuadet. Cùm enim incredibili odio erga miſeros flagrent; quis credat, quòd in ipſorum poteſtatem redactos, ſibiqúe plenè ſubiectos, vel ad breuiſſimum tempus, vel ad latum vnguem deſerant? quocirca non in inferno tantùm infelicibus adſunt, ſed eoſdem, ſi quando ita Deo iubente redire coguntur, ſequuntur ad viuos proficiſcentes; eorúmque prauos conatus, quibus poſſunt modis promouent.

Et

Et quamuis inuiti viuentium rebus interſint damnatorum hominum Spiritus; nunquam tamen adſunt, quin viuentibus malè velint, ſuóſque reditus detrimenta illis adferre deſiderent. Damnatorum voluntas omnis iniuſta eſt, inquit B. Gregorius 18. Moral. cap. 1. Ad hæc verò bonos Angelos operas ſuas locare quis credet: malos recuſare, cui perſuadebitur? 14.

Pœna quædam damnatorum Spirituum hic reditus eſſe creditur. Quamuis enim extra infernum propter vagandi libidinem, eſſe percupiant: vt tamen viuis appareant; viuis ipſorum miſera conditio innoteſcat, refugiunt. *Superbia eorum aſcendit ſemper.* Iam verò ad damnatorum hominum pœnas non boni Angeli; ſed Dæmones concurrunt. His igitur non beatis Angelis, quæ in hoc moleſtandi genere obſeruantur, tribuuntur. 15.

Mox ab ipſorum morte vt in hos Spiritus ſententia iuſti Iudicis fertur, miſeri in Dæmonum veniunt poteſtatem. Per Dæmones rapiuntur ad loca tormentorum. Per Dæmones detinentur iiſdem locis. Per Dæmones cruciantur. Per Dæmones educuntur (quando exire datur) ex inferno: Et ſolæ moleſtiæ, quas extra infernum mortalibus afferunt, quæque cum moleſtijs coniuncta ſunt, bonos Angelos, & non Dæmones habebunt authores? Hoc de damnatorum hominum Spiritibus. 16.

Porro vt Spirituum damnatorum hominum adminiſtri non ſunt boni Angeli; ita mali, ſiue *Dæmones nihil eorum, quæ cum purgandorum Spirituum moleſtijs coniuncta ſunt, efficiunt.* Omnia hæc bonos Angelos habēt authores. Melior rectè ſentientium opinio eſt, purgandos hominum Spiritus à malis 17.

Angelis pati nihil. Si verò lateri ipſorum adhærent, dum rebus viuentium interſunt, adeóque propemodum omnia ſubminiſtrant atque efficiunt, quæ hic neceſſaria ſunt; quomodo ab ipſis pati nihil, nulla moleſtia affici credi debet?

18. Viuentes quidem ſequuntur Diaboli: viuentibus moleſtiam pariunt: ſed piè in Chriſto mortuos, quamuis etiam purgatorijs pœnis expientur, prorſus deſerunt. Ibi perſequuntur; quia ruinam ijſdem ſe ſperant poſſe afferre? hîc deſerunt; quia fruſtra ſciunt laborem omnem ſuſcipi contra animas, de ſalute ſua ſecuriſſimas.

19. Non ignorant Dæmones horum Spirituum conditionem. Non ignorant quas ob cauſas redire ad viuos permittantur. Sciunt eſſe aſſcriptos numero ciuium cæleſtium. Sciunt reditum ipſis ſingulari Dei beneficio concedi; vt citius à pœnis expediti. Deo perfruantur. In hanc rem operas ſuas conferrent Spiritus Nequam? Nequaquam.

20. Ita à poteſtate Dæmonum Spiritus purgandi ſunt exempti; vt neque defunctos corpore comitentur ad purgatoria loca: neque in purgatorijs locis vllam ijſdem moleſtiam afferant: ſed nec adſint purgatorias pœnas ſuſtinentibus. Hæc melior opinio. (Alij aliud. Vide fol. 1945. Bel. Tom. 1.) Et ſi quando ad ſuperos, Dei benignitate redeunt, ſocios non hos, ſed bonos Angelos habeant; quomodo igitur dici poteſt, ipſorum opera corpora formari, aliáque effici, quæ in hac moleſtandi ratione ſunt neceſſaria.

21. Singulari Dei beneuolentia, atque beneficio fit, quòd hi Spiritus ad viuos redeant. Negari quoque non poteſt reditum hunc ratum quoddam

Dei

Dei esse opus. In hoc verò vel necessariam esse Dæmonum operam, vel eandem Deum postulare dici potest, credi non debet.

22. Indignum est eos, qui de Diabolo triumpharunt: qui hæredes sunt regni Cælorum: qui bonorum Angelorum sunt conciues: qui tantùm non sunt possessores bonorum supernorum; pendere à malignorum Spirituum auxilio: & quidem ea in re, vnde tanta tam ad bonos Spiritus, quam ad viuentes homines veniunt emolumenta.

23. Dum homines viuerent, opera Dæmonum nec potuerunt, nec debuerunt vti, nisi grauem Dei voluissent incurrere offensam. Res omnium sententia clara est. Defuncti iam, & poterunt, & debebunt? Non debebunt. non poterunt.

Finis primæ partis de infestis locis.

DE LOCIS INFESTIS ALTERA DISPVTATIONIS PARS.

IN QVA

ARGVMENTA ATQVE iudicia, Vnde molestantium Spirituum conditio cognoscitur, aperiuntur & discutiuntur.

ISAGOGE IN ALTERAM disputationis partem, de Locis infestis.

ALtera Disputationis pars in peruestiganda distinctione Spirituum, qui molestant, versatur. Cùm enim propositum nobis sit modos, quibus ab infestantibus Spiritibus loca purgentur, præscribere: & non eadem ratione omnes Spiritus abigantur, quemadmodum nec vna omnium Spirituum est conditio: omnino Spiritus ipsi prius cognoscendi sunt, at-

que

que distinguendi, ad quod hæc Secunda Disputationis pars seruit.

Non tamen omnium Spirituum, qui apparent, distinctiones hîc inquirimus: illos solùm, qui molestant, cupimus cognoscere: quia de his solis, non de omnibus, nostra Disputatio est. Alibi quoque de aliorum distinctione tractatum est. 2.

Quoniam autem molestantes Spiritus duplicis sunt generis, humani & Dæmoniaci: prima nostra occupatio erit, vt quibus rationibus humani à Dæmoniacis distinguantur, aperiamus: tum deinde, quia humani quoque duplicis generis sunt, secundò inquirendum discrimen, quo hi ab illis discernuntur, damnati, videlicet, à purgandis. 3.

Porrò distinctio humanorum Spirituum à Dæmonibus, vel à forma peti potest, qua conspiciuntur: vel à strepitu & tumultu, qui excitatur: vel ab oratione, quam ad viuos habent: vel à malis, quæ afferunt: vel ab officijs, quæ præstant: vel à locis, vbi degunt: vel à tempore, quando grassantur: vel ex ingenio mortalium, qui Spiritus persequentes sustinent: vel ex conditione persequentium Spirituum. Nos in singulis, qui verisimile iudicemus, docebimus. 4.

DE NOTIS, QVÆ DÆMONVM SPIRITVS AB humanis diſtinguunt.

CAPVT XXVI.

An, & qua forma diſtinguat humanos Spiritus à Dæmoniacis.

1. FOrma rationem magni faciendam eſſe in diſcernendis atque diſtinguendis Spiritibus plerique ſentiunt: quorum vt iudicium temerarium non eſt, ita leuis animi illud, citra omnem tergiuerſationẽ amittere. Nos duobus, aut tribus *aſſertis*, veritatẽ concludi exiſtimamus. Primum eſt, formas quaſdam eſſe omnibus Spiritibus communes; ex quibus proinde certum inter Spiritus, diſcrimen peti nequit. Alterum, quaſdam Dæmones prodere. Tertiũ, quaſdã probabiles cõiecturas de humanis Spiritibus facere.

2. *Humana forma omnibus Spiritibus communis eſt.* Illa ſe viuentium conſpectui offerunt non defunctorum tantùm hominum Spiritus; verùm etiam Dæmoniaci. Quot nos, ſuperius, Spirituum moleſtantium exempla produximus ſub *humana forma*; quorum tamen alij humani, alij Dæmoniaci.

3. Facilè forſitan, quis ſibi perſuaderi patietur, humanos eſſe Spiritus, qui ſub *humana* conſpici un-

tur for

tur forma: at non ita facilè, ſub *humana* latitare Dæmones. At tam facilè eſt Dæmonibus *humanam* formam effingere, atque aſſumere; quam aliam quamcunque. Nec hîc maior poteſtas: nec maior, quam ibi, requiritur induſtria: nec cognitio maior.

3. Sub *humana forma* viſi ſunt plures. Primùm ille, quem Hildesheimenſes Hutgen, à pileo, vocârunt; cuius ſuperius cap. 1. meminimus. Deinde duo alij, quorum Alexander ab Alexandro meminit lib. 4. Genialium dierum, cap. 19. quorum vnus ei ſe ſocium præbuit, qui dirum facinus in patrem commiſſurus, Romam proficiſcebatur; alter Thomam quendam, religioſum, trans flumen portare paratus erat. de quibus cap. 30. de Dæmoniacis. forſitan etiam is, qui Chriſtum, in deſerto, tentaturus acceſſit. Sed & ſub *humana forma* ſæpiſſimè Sanctos homines ſunt aggreſſi, & de arce ſanctitatis eos deiicere conati. Quidam ſub ſpecie *genitoris* acceſſit VVilhelmum Pictauorum Comitem, & ſanctiſſimum eremi cultorem: vt in eiuſdem vita refert Theobaldus, cap. 19. apud Surium Tomo 1. Alius ſub ſpecie *mariti* miſerabilis S. Melaniam: apud eundem Surium, eodem Tomo. Tertius ſub ſpecie *Monachi* S. Dominicum: in eius vita libr. 3. cap. 12. Quartus ſub ſpecie *mulieris* S. Iuſtinam, quam Cyprianus aliquando deperijt: quemadmodum in vtriuſque vita ſcribit Metaphraſtes. Et qui B. Vincentio moleſtus fuit, nunc referebat vaſtum *Aethiopem*; nunc venerabilem quendam, ætate grandem, *eremitam*, teſte Petro Rauzanio, lib. 1. cap. 9. in vita eius. Qui verò Monachos tentaturus veniebat obuiam B. Benedicto, *medicus*

videbatur; vt dicitur capit. 30. Vitæ ipsius à B. Gregorio descriptæ, Et nigellus *puer* visus est, qui molestus fuit S. Claræ: vt habetur cap. 13. in vita eiusdem. Et formosissimus *miles*, qui turpem consuetudinem habuit cum muliere, cuius mentio fit in vita B. Bernardi lib. 2. cap. 6. (Vide de hoc cap. 92. huius disputationis) Qui Abbatem Nachonem tentauit, *puellæ Aethiopissæ*, quam ipse olim nouerat, speciem induit, teste Palladio in historia SS. Patrum, Sect. 26. De S. Martino refert Sulpitius in vita eiusdem cap. 24. quod eadem nunc in forma *Iouis* exhibuerit, nunc in forma *Mercurij*: persæpè quoque simularit *Venerem* atque *Mineruam*. Et cùm parentes suos sanctus vir visitaturus, præteriisset Mediolanum, eundem Spiritum sub *humana* effigie habuit obuiam, insultantique, quod semper ipsi esset aduersaturus, respondit Martinus: *Dominus mihi adiutor, non timebo quid faciat mihi homo.* Hoc cap. 4. Sulpitius. Atque vt ex Gentilium historia etiam exemplum depromamus. Sub *humana*, & quidem grandioris *mulieris* sese exhibuit Curtio Rufo. Rem totam his verbis refert Plinius, lib. 7. Epistolarum, Epist. 27. *Tenuis*, inquit, & *obscurus obtinenti Africam comes hæserat: inclinato die spatiebatur in porticu, offertur ei mulieris figura, humana grandior, pulchriórque. perterrito Africam se futurorum prænunciam dixit. Iturum enim Romam, honoréśque gesturum, atque etiam cum summo imperio in eandem Prouinciam reuersurum, ibique moriturum facta sunt omnia.* Ita Plinius. Nec Iudæis humana specie Diabolus defuit. Indutus aliquando formam Moysis, Iudæos accessit, & se ducem ijs in promissionis terram futurum pollicitus est, induxit per

xit persuasos ad mire transfretandum: sed plurimi ipsorum vndis inuoluti, suffocati sunt. Vide Sigebertum circa annum Christi 438. Omnibus addamus illum, qui anno Domini 1153. qui in Furnensi agro, pago Eggafridi inferioris Germaniæ, *Gerardum* Ducem Betaniæ se mentitus est, & diu multúmque varijs præstigijs hominibus illusit: qui tandem à Diacono quodam Rodolpho adiuratus, quod erat, immundum se spiritum esse, confessus est. Ita Iacobus Mayerus libr. 5. Annalium Flandriæ, anno 1153.

5. Quid, quod non humanam tantùm formam effingant Spiritus hi Nequam; sed *in Angelos lucis se quandoque transferant*? Hortatur quodam loco Corinthios (2.cap.11.) Apostolus Paulus, vt sibi à falsis Prophetis caueant: & idcirco putat eos non posse nimium esse cautos; quod sint *operarij subdoli transfigurantes se in Apostolos Christi*. Nec hoc vult ipsis mirum videri; cùm etiam ipse Satanas transfiguret se in *Angelum lucis*. Et sub *Angeli* specie se exhibuit S. Elphego, Episcopo Cantuariensi: quemadmodum in vita eius scribit Osbertus, eiusdem Ecclesiæ Episcopus: Apud Surium Tom. 2.B. item Osuualdo VVirgoniensi Episcopo: apud eundem Surium, Tom. 5.

6. Sed nec Angelorum forma contenti; etiam *Christi simulãt speciem atque imaginem*. Cùm morti proximus esset sanctissimus Martinus, ea se specie ipsi exhibuit Dæmon; quæ *Christum* refert: & qua, nisi habitus versipellem prodidisset, fortè vir sanctus deceptus fuisset. Quocirca non deformitatem vultus, quæ nulla erat; sed peregrinum & alienum, à Christo habitum Dæmoni obiecit, dicens:

dicens: *Dominus Iesus Christus non purpuratum, aut diademate renitentem se venturum esse prædixit.* In eadem *Christi specie* se exibuit Sedundello (cuius in vita Friardi reclusi mentio fit apud Gregorium Turonensem, lib. de vita Patrum cap. 10.) atque vt eremum relinqueret, auctór fuit. In eadem Valenti, eremi cultori; quemadmodum ad longum describit Palladius in Historia SS. Patrum, Sectio. 28.

7. Nec mirum est, *humanas formas* vultúsque Dæmones effingere: quoniam non ipsis tantùm propositum est; vt viuentibus terrorem atque horrorem incutiant: etiam quærunt mortalium perniciem, atque animæ interitum; quem cum ficta *hominum* forma possint procurare; ita *humano* vultu quærunt, vt interimant; quemadmodum peregrinis formis, vt terreant. Hoc primum. Secundum sequitur.

8. *Quædam tamen formæ & facies Dæmones produnt.* Quæ verò? Illæ omnes secundi, & tertij ordinis, quarum Thesibus 1. & 12. Capitis decimi noni mentionem fecimus; *brutorum, & monstrosorum animalium.* Produnt, inquam, Dæmones; quia & Dæmonibus optimè *conueniunt*; &, vt sub his defunctorum hominum Spiritus prodeant, nulla cogit necessitas, nulla ratio probat.

9. Et quidem optimè Dæmonibus illæ *conueniunt:* siue fines attendamus, qui Dæmonibus sub his laruis propositi sunt; siue rationes diuinæ prouidentiæ, quæ etiam in hoc negotio non desideratur. Propositum est Dæmonibus terrorem incutere & molestare: annon hîc magis ferarum & brutorum horrendæ; quàm humana, per se amica, species seruit? Diuinæ prouidentiæ ratio postulat; vt

& con

& conditionem ſuam intelligant Spiritus: quæ ob peccatum miſerrima eſt, atque à brutorum, monſtrorúmque vix differt: & vt homines cognoſcant, quàm Dæmonibus ſibi cauendum ſit, quorum exterior etiam & ſimulata forma, argumenta ſummæ crudelitatis præbet.

10. Vt ſub his formis hominum Spiritus prodeant, *nulla ratio cogit.* Nam illi, vel viuentium rebus interſunt, vt ipſorum ſubſidijs iuuentur, quod purgandis Spiritibus propoſitum eſt: vel vt diuinæ iuſtitiæ in ſe præbeant teſtimonium, & bene, cum ſua ignominia, pœnas luant, quas malè viuendo contraxerunt: qui finis in damnatis ſpectatur. Vtrobique vt forma humana appareant, neceſſe eſt.

11. Quod ſi quandoque peregrinum quid, vel monſtruoſum in humanis Spiritibus obſeruatur; tantùm illud non crediderim; vt aliam ſpeciem formámque tribuat; propterea, quod, vt, diximus, ſemper hi Spiritus, vt cognoſcantur, videantur apparere: cognoſci verò nequeant, niſi humanam, & propriam propemodũ referant. Hoc ſecundum.

12. Formæ igitur brutorum atque monſtrorũ prodũt Spiritus Dæmoniorum. Et familiares hę ſunt Dæmonibus. id ſequentibus docemus. D. Baſilius in Iſaiæ cap. 2. refert illos ſæpè hominibus petulanter inſultare *felis, muſtelæ, & canis ſe diſcerpantis* ſpecie. Aluarotus à Minues, Ouieda, & qui Indorum occidentalium mores ſcriptis mandarunt, frequentiſſimos aiunt illis eſſe Dæmonum occurſus, modò *hac, modò alia animantis* facie ſe oſtendentium. Andreas quidam Italus in *canis cæci & rufi ſpecie* ſecum ducebat Dæmonem, anno 1548. qui vniuſcuiuſque arcana aperiret, ſtupendáq; alia

ederet

ederet,ita VVesper.in Iustinum.Cornelius Agrippa cacodæmonem *nigri canis* forma,quotidianum assεclam habuit, cui collare erat lorum magicis per clauorum emblemata notis inscriptum. hoc Iouius in Agrippæ Elogio. Sic Dæmones septem in Nicæa ciuitate inter sepulchra delitescebant sub forma *canis*, qui obuios quosque lacesserent, donec eos S.Andreas,rogante populo, in solitudinem exegit:teste Abdia, in Histo. Apost. *Equorum* etiam species referunt. commemorat Olaus Magnus lib.3.Histor.Septent.cap. 19. Hodingum Danorium Regem,in suum regnum, quo nonnullorum factione fuerat eiectus, per immensa maris spatia ab Othini Dæmone in *equi* specie esse reductum. Seruit quoque hîc nobis Sagarum confessio.Illasum vna, teste Nicolao Remigio, lib. 1. cap.7.de Dæmonolatria, retulit,cùm se Martinellus suus caphinam inuiseret, modò *auis* per fenestram inuolantis, modò *leporis* aut *muris* circumcurrentis formam induisse. Alia asseruit sub *atri canis* specie à se itidem in carcere visum: alia obseruatum instar *cancri:* alia in carcerem illabi consueuisse per cancellos, *felis aut pusillæ alicuius bestiæ* habitu.Hæc Remigius.Sed ad tertium.

13. Tertiò dicebamus *Quasdam formas probabiles coniecturas facere; quòd hominum, non Dæmonum Spiritus sint,qui viuentibus adsint.* In harum numero vel solam, vel certè præcipuam dixero illam, quæ *ita humana est, vt peregrinum, & ab humana alienum habeat nihil:*& nec vlla sui parte, nec peregrino colore,nec figura,nec habitu, nec gustuum aut morum leuitate, nec mole, nec paruitate ab humana degeneret.

Hanc

Hanc humani Spiritus indicem esse nullus dubitat. Quid tam humanum Spiritum repræsentare potest, quàm humana forma? & quidem talis, qualem cùm corpus agebat, & fouebat. Spiritus efficiebat? Quod verò hæc non facilè alium, quàm humanum, Spiritum repræsentet, inde coniectura accipitur; quòd sub humana Dæmones vix conspiciantur, nisi etiam sui *aliquod* indicium, quadam humanæ formæ deformatione præbeant; ex qua illos, vt ex vngue Leonem, facilè deprehendas. 14.

Hinc est, quòd qui vel Spectris territi, vel quouis modo à Spiritibus tentati sunt; si præter humanam Speciem notassent nihil; non Dęmonum, sed hominum Spiritus crediderint, qui viderentur Contra, pro Dæmonibus habuerint; si humana Species *vitium* aliquod, vel parte sui, vel colore, vel habitu, vel nimia mole, vel exiguitate corporis referret. Non dubitauit esse hominis Spiritum Imperator Nero, qui matrem suam referebat, de quo 1. cap. At Thomas Monachus, teste Alexandro ab Alexandro (libr. 4. Genialium dierum cap. 19.) quem se socium itineris hominem habere credebat; tandem deprehendit verum esse Dæmonem; non aliunde, nec prius; quàm vbi pedes ipsius transituri vadum, *beluæ* non hominis pedes animaduertit. 15.

Ex dictis sequitur *duobus modis* formam externam Dæmoniorum Spiritus prodere. Alter est, si sub *brutorum* & *monstrorum* figura conspiciantur Spectra. Alter, si sub humana; sed tali, quæ *vitium* quoddam habeat, & ab hominum vsitata, quodam modo, degeneret. 16.

Vitium

17. Vitium porrò multis modis in forma accidere potest. Aut partis alicuius additione; vt si caudatus sub humana forma appareat Spiritus: aut partis detractione; vt si sine capite, brachijs, vel alia notabili parte: aut figura; vt si pedibus referat leonem, auribus asinum: aut excessu quantitatis; vt si prodigiosæ magnitudinis conspiciatur: aut quantitatis defectu; vt si infra omnem humanam appareat quantitatem: aut habitu; vt si peregrino prorsus, & cuius apud homines vsus non est, videatur: aut motu corporis; vt si nimium gesticulentur, & incessus dissolutior sit, atque homini minimè conueniens, &c. Itaque dubium non erat, quin Dæmon esset, quem fratres quidem loquentem audiebant, sed tamen videre poterat nemo; Videbat autem S. Benedictus, *teterrimum* vt loquitur S. Gregorius, *& succensum, & qui in ipsum ore oculisque flammantibus*, sæuire videbatur, quando S. vir in monte Cascini contriuit Idolum Apellinis, & eiusdem templum conuertit in Oratorium S. Martini. Historiam hanc pluribus verbis refert Cæsar Baronius Tomo 7. Annalium, circa annum Domini 529. ex cap. 8. lib. 2. Dialog. B. Gregorij.

18. Et vitiata hominis forma Dęmones frequenter Sagis se exhibent. Refert Nicolaus Remigius de Dæmonolatria, lib. 1. capite 7. plurima exempla earum, quæ omni exceptione maius huius rei testimonium dederunt, palámque confessæ sunt *facies* Martinellis suis fuisse *obscuras atrásque lumina penitus abdita, & instar flammæ micantia: oris rictus sparsos, profundos, ac perpetuo olidi sulphuréique aliquid æstuantes: manus strigosas; & villis atque hamis deformes. pedes corneos bifidósque staturam nunquam iustam*;

iustam; *sed aut breuitate, aut vastitate semper aliqua insolentem*; *totámque adeo seriem extra modum*. Addidit alia Martinellum se quandoque vidisse *capite vel altero pede* truncum, mutilúmque cum fortè saltationes nocturnas vna cum suis agitaret. Hæc Remigius.

Atque ita de *forma*, quæ Dæmoniorum Spiritus prodit. His vnum addo ex iam dicto Remigio (lib.1.cap.23.)inter omnes pecudum formas vnam *hirci* ipsis gratissimam esse, maximè tum, cùm se obseruantia aliqua Sagis colendos exhibent. Huius dat causam: quod forma hæc moribus ingenióque, ipsorum conueniat. Hircorum, inquit, præter cæteras pecudes nobilitatur *graueolentia*: nulla re tam certo suam Dæmon testatur præsentiam,quam odoris fœditate intolerabili.Hircorum *libidinosa obscenitas* etiam prouerbio locum fecit: hoc vnum Dæmon præcipuè satagit,vt suos rebus venereis quam maximè deditos habeat; & ne desit occasio, ipse se quoties illis occurrit, in eam formam induit,quę huic vsui sit accommodatissima. Hircorum in obuios quosque sæpè *profusa petulantia* est:nulla non obit, ac pererrat terrarum loca Dæmon, dum offendat, in quem impetum incursúmque faciat. Hirci *saliua fructibus venenum* est, teste Varrone lib.1. de Re rustica, cap.2. eiúsque dentes *satu interitus* ab pestis præsentissima: Satane viperinus morsus est, afflatus lethalis & exitiosus. Hirci *obtutus trux & verox, frons cornibus aspera, barba promissa, & inculta, villi temerè pendentes, succincta crura, totus habitus corporis ad fœditatem comparatus*: & hæc Dæmoni conueniunt. Vide plura, si placet, apud Remigium. 19.

CAPVT XXVII.

An, & qui ſtrepitus humanos Spiritus à Dæmonibus diſtinguant.

1. ALtera ratio, qua Spiritus deprehenduntur, eſt ſtrepitus & qui ſe in aures inſinuat, ſonus. Et quia eadem quandoque ſolet eſſe ratio veri diſtinctionis, quæ cognitionis, vtrum ex ſtrepitu excitato, & ſimulatis clamoribus deprehendi valeat, qui Dæmoniorum ſunt Spiritus, qui hominum, hoc capite explicandum eſt.

2. Diximus ſuperius varios eſſe, qui à Spiritibus excitantur, ſonos: verùm *duobus generibus* comprehendi videntur omnes. Quidam ſpeciem habent eorum, qui non niſi *à viuentibus* excitãtur: vt ſunt vox, clamor, riſus, gemitus: quidam *nudi* ſunt *ſoni*, & rebus quoque vita deſtitutis conueniunt. An fortè priores illi humanos Spiritus produnt, poſteriores Dæmones? *Non hinc diſtinctio Spirituum* perfecta ſumitur. Dæmones, vt nudos, ſiue non viuentium ſonos; ita viuentium perfectè excitare poſſunt.

3. Rurſus viuentium ſoni duplicis ſunt generis: alij articulati; alij confuſi, ſiue *non articulati*. Illi proprij ſunt hominum; hi etiam brutorum animalium. An fortè ex illis Spiritus deprehenditur humanus, ex his diabolicus? Quidquid ſit de his poſterioribus; *priores illi non ſolis hominibus tribuendi ſunt:* quocirca nec ſolos homines produnt. Eſto vox vera, articulatáque homini conueniat: at vox non vera, quantumuis articulata, qualis hîc

eſt,

est, Dæmonibus conuenire potest.

Fortè sonus articulatus talis, qui *conceptus mentis sit index*, si audiatur; ab humano tantùm erit Spiritu, humanúmque Spiritum probabit? *Nec hoc dici potest.* Qui possunt edere sonos, diabolici Spiritus, possunt & articulatos sonos: & eos, qui mentis atque conceptuum indices sunt, formare. 4.

Est in sono alia differentia, qua alij *acuti*, alij *graues* dicuntur. Vtrique excitantur à Spiritibus: vtrique auribus viuentium hauriuntur. Verum quemadmodum iam dicti Spiritus non produnt; *ita neque hi.* Possunt acuti & graues excitari à Spiritibus humanis: possunt excitari à Dæmonibus. 5.

Præterea sunt quidam, qui grauiter audientium *aures perstringunt:* sunt alij, qui *suauiter afficiunt.* An fortè illi produnt crudeles, & truces Dæmones; hi, si non omnibus, saltem aliquibus defunctorum hominum Spiritibus sunt proprij? *Nec hoc quidem.* Qui in Angelos lucis se transferunt Nequam Spiritus, non possent Angelorum etiam linguis loqui, & aures demulcere. 6.

Nicolaus Remigius lib.1. de Dæmonolatria, cap. 8. ex duplici voce videtur docere Dæmones prodi: *obscura* atque *exili*, siue debili. Prius probat exemplis Maleficarum plurium, quæ Dæmonibus, suis Martinellis confessæ sunt *vocem esse, qualem emittunt qui eos in dolium, aut testam rimosam inscrtum habent:* alterum testimonio Hermolai Barbari, qui teste Petro Crinito, lib.7. de honest. discipl. cap.2. testatur à se auditam fuisse vocem *subsibilantis Dæmonis*, cùm ille fortè de Aristotelis Entelechia interrogatus, sibi & Georgio Placentico respódisset. 7.

Ad hæc accedit, quod Psellus libro de Dæmon. docet Dæmones dedita opera *tenues & exiles voces* edere, vt eorum mendacia propter indistinctam illius obscuritaté minus deprehendantur. Et Gennadius Patriarcha Constantinopolitanus *vocem confusam inaudiuit* Spectri ad altare nocte stantis, cùm ille id iurgabundus increpasset, vt Cedrenus, Calistis, & Theodoretus in additione ad Zonaram. Tom. 3. lib. 1. collectan. histor. Eccles. scriptis suis testatum relinquerunt. Assyriorum etiam & Chaldæorum λεκανομάντεια hoc præstare solebat, vt Dæmones è pelui *stridula voce & tenui sibilo* verba ederent. Hæc & his similia dicto loco Nicolaus Remigius. Sed non hoc fine ab ipso sint dicta, quasi hac vocum differentia Dæmoniorum Spiritus velit distingui ab alijs Spiritibus. Omnibus Spiritibus dictæ voces *possunt* conuenire: & vt dictæ *conueniunt* Dæmonibus, ita dictis contrariæ possunt ijsdem conuenire. Solum docet Remigius Dæmones dictas voces in assumptis corporibus edidisse.

8. Verumtamen, quamuis ex iam dictis Spiritus humani à Dæmonibus non distinguantur; quidam tamen soni sunt & strepitus; qui solis Dæmonibus videntur conuenire: quidam, qui probabile indicium præbent humanorum Spirituum: ex quibus proinde aliqua Spirituum discretio, atque differentia peti potest.

9. *Duplices verò sunt, qui Dæmones habent auctores.* Principio illi, *qui non nisi bruta animantia atque horrenda monstra referunt:* dum deinde, qui *cum ingenti tumultu fiunt*, & *corporum magna agitatione atque motu.*

Vtrique vix alios, quàm Dæmones, possunt habere authores. Sed & solis Dæmonibus cõuenientissimè tribuuntur. *Priores* quidem, quia non alia horum tumultuum, & sonorum, qui à Spiritibus excitantur, ratio; quàm formarum peregrinarum, atque monstrosarum. Quemadmodum igitur formis se visui obiiciunt, & insinuant: ita brutorum animalium, & monstrorum effictis vocibus auditui. *Posteriores* verò, partim quia solùm ob molestiam afferendam excitantur, quæ præcipuè in locis infestis ab infernalib⁹ Spiritibus quæritur; partim, quia sæpè humanis viribus fieri nequeunt. 10.

Accedit quòd nulla ratio cogat, vt hos tumultus & brutorum animalium inconditos clamores humanis Spiritibus tribuamus. Quibus enim tribuemus? Purgandis? At quod illis, dum ad nos redeũt, propositum est, non hos clamores exigit. An damnatis? At quamuis molesti esse cupiant; quia tamen diuinæ prouidentiæ ratio postulat, vt magis se prodant, quàm noceant; potius humanos, vt ita dicam, tumultus & sonos, quàm brutorum excitare dicendi sunt.

Atque hinc est, quod sancti viri præsentiam Dæmonum deprehenderint ex barritu, sibilo, rugitu, vlulatu, grunitu, & his similibus brutorum animalium vocibus. Vide cap. 19. præsentis Disputationis. Hoc etiam modo se prodidit Spiritus Nequam in domo quadam apud Corinthios, quam Dacius Episcopus Mediolanensis aliquando inhabitauit. Rem totam ex 3. Dialog. cap. 4. verbis B. Gregorij asscribimus: potest enim pluribus locis in hac Disput. seruire. *Tempore igitur Iustiniani, cum Dacius vrbis Mediolanẽsis Episcop⁹, causa fidei exactus,* 11.

Constantinopolim pergeret, Corinthum deuenit. Qui cum largam domum ad hospitandum quæreret, quæ comitatum eius totum ferre posset, & vix inueniret, aspexit eminus domum congruentis magnitudinis, eamq́; sibi præparari ad hospitandum iussit. Cúmque eiusdem loci incolæ dicerent, in ea tunc manere non posse; quia multis iam annis eam diabolus inhabitaret, vir venerabilis Dacius respondit, dicens: Imò ideo hospitari in eadē domo debemus, si hanc malignus Spiritus inuasit, & ab ea hominum habitationem repulit. In ea igitur sibi parari iussit, securusq́; illam, antiqui hostis certamina toleraturus intrauit. Itaque intempestæ noctis silentio, cum vir Dei quiesceret, antiquus hostis, immensis vocibus, magnisq́; clamoribus cœpit imitari rugitus leonum, balatus pecorum, ruditus asinorum, sibilos serpentum, porcorum grunitus, stridores soricū. Tunc repentè Dacius, tot vocibus excitatus, surrexit, vehementer iratus, & contra antiquum hostem magnis cœpit vocibus clamare, dicens: Bene tibi contigit, miser. Tu ille es, qui dixisti: ponam sedem meam ad Aquilonem, & ero similis altissimo. Ecce per superbiam tuam poris & soricibus similis factus es, & qui imitari Deum indignè voluisti; ecce, vt dignus es, bestias imitaris. Ad quam eius vocem Dæmon erubuit: & fidelium habitaculum domus facta est: absceßítque mendax & infidelis Spiritus. Hæc Gregorius: & post eum Baronius Tomo septimo anno 540.

12. Interim tamen, inter duos iam dictos modos, ex priori *certius* argumentum desumi dixerim, quàm posteriori: quamuis fortè nec prior ita sit certus, vt exceptionem nullam admittat. Miserrimą damnatorum conditio fortassis hos quandoque clamores exprimit. Nequitia etiam eorum

summa

ſumma efficit, vt cum mortalibus nocere deſiderent; etiam hos tumultus, qui ad nocendum magis accommodati ſunt, edant.

13. Sed *quomodo humani hic Spiritus deprehendatur*, dicamus. Vnum ego hîc ſonum pro ipſis non leue argumentum præbere exiſtimarem; illum videlicet, *qui triſtis animi, certa quadam ſignificatio eſt*; vt ſunt ſuſpiria, gemitus, fletus, illachrymationes. Quamuis enim hæc etiam Dæmones poſſint habere authores; humanis tamen propria videntur: humanis magis conueniunt: & humanis magis, quàm Dæmoniorum Spiritibus ſeruiunt.

14. *Propria* videntur eſſe humanis: quoniam gemere, flere, lachrymari hominum ſunt propria; vt ob id, quemadmodum ex propria hominis forma haud leuè; ita hinc, ſi non magnum, aliquod ſaltem argumentum ſumi debeat.

15. Humanis magis conueniunt, propterea, quod teſtificatio ſint prementis doloris, quem vt præ alijs, exprimant humani Spiritus, Deus in hoc Spirituum ad nos reditu poſtulare videtur; nimirum vt ſic defunctorum miſerias mortales intelligant: & ipſorum exemplo edocti ſibi caueant, melioráque ſectentur: quæ Spirituum diabolicorum planctu & eiulatu, qui alterius ab hominibus naturæ ſunt & conditionis, non ita commodè præſtari poſſe videbantur.

16. Sic ſuſpiria hæc atque gemitus, non tam Dæmonibus *ſeruiunt*, quàm humanis Spiritibus: ſi non omnibus, profectò bonis & purgãdis. Etenim ad commiſerationem excitandam omnino apta ſunt. Quidni igitur ijs tribuenda, quibus miſericordia fieri poteſt? At Dæmoniorum Spiritus, &

misericordia indigni : & misericordiam nullam sperant : sperant autem, & digni sunt Spiritus purgandi.

CAPVT XXVIII.

An, & quæ oratio distinguat humanos & Dæmoniorum spiritus inter se.

1. NOn strepitus solùm, tumultus, & inconditi soni audiuntur à Spiritibus excitati: audiuntur & *orationes*, quas ad homines habent: & ob id præsens Disputatio postulat, vt non strepitus tantùm; verùm etiam *orationes* inuestigemus: vt, Vtrum illæ quoque aliquod discrimen suppeditent, intelligamus.

2. Et quidem si vnius generis essent omnes *orationes*, frustra hîc labor susciperetur: (in vna enim eadémque oratione, & quæ sibi semper est similis, quod discrimen constituas?) nunc quia orationũ genera sunt plura, non potest esse inanis hæc Disputatio: forsitan etiam eò difficilior, quo genera sunt plura.

3. Sunt orationes quædam *enunciatiuæ*; in quibus verum est vel falsum. Sunt aliæ *non enunciatiuæ*; quæ quamuis perfectum sensum contineant, non tamen verum significant aut falsum. Rursus priores, vel præteritum tempus respiciunt, vel præsens vel futurum. Posteriores autem nunc deprecatiuæ sunt, nunc imperatiuæ, nunc interrogatiuæ, nunc optatiuæ, nunc vocatiuæ. Præterea omnibus potest accidere, vt vel bonæ sint, vel malæ, &c.

Et

Et *omnes hæ orationes à Spiritibus habentur*: Et, quod magis eſt, ab omnibus omnes poſſunt haberi:quocirca & de omnibus examen poſſet inſtitui. Verùm, quoniam res propemodum eſſet infiniti negotij; aliquas, quæ familiariores ſunt Spiritibus, & diſcrimen inter ipſos certius prodere videntur, diſcutiendæ ſunt. 4.

Hæ ſunt, *apertè mala: ad bonum hortatoria: boni petitoria: occultorum reuelatoria*, & *vana*: ſiue, quæ non niſi oſtentationis cauſa, aut leuiter ſuſceptæ ſunt. 5.

Hæc genera. In ſingulis generibus ſpecies plures. *Apertè mala* ſunt, quæ vel in iniuriam cedunt Dei: vel proximis incommodant: vel ad hæc inuitant. Primi generis ſunt blaſphemiæ: ſecundi diræ imprecationes, conuitia, contumeliæ, detractiones, mendacia, turpiloquia, & ſi quæ aliæ. Tertij, quæ ad dictos quouis modo deducunt. 6.

Ad bonum hortatoria, pro bonorum ferè generibus multiplices ſunt, ſed tamen illorum propriè bonorum ſunt, quæ ſunt libera, & per nos quouis modo præſtantur: vt ſunt eleemoſynæ, ad Deum oratio, ieiunium, & quarumcunque virtutum officia, &c. 7.

Boni petitoria, orantis bonum attendunt: quæ & ipſe, pro genere bonorum, diſtribuuntur; & apud Spiritus, potiſſimùm cernuntur in operibus ijs, quibus iuuari poſſunt: vt ſunt peregrinationes, ſacrificia, orationes, opera miſericordiæ corporalia, &c. 8.

Occultorum reuelatoria, vel præteritum tempus reſpiciunt, vel præſens, vel futurum. Horum enim, quamuis quædam, natura ſua occulta non ſint; 9.

pro ratione tamen cognoſcentium occulta eſſe poſſunt. Cùm his ſecreta cordium, quorumcunque coniunxero.

10. *Vanas orationes* vocamus, in quibus dictorum nihil propoſitum eſt: ſed quæ ioci aut leuitatis cauſa ſuſcipiuntur; & vix aliud, quàm loquentium oſtentant actiones. Hæ generum ſpecies. *An hij humani Spiritus diſtinguuntur à Dæmonibus?*

11. Si aliqua oratione diſtinguuntur; *non niſi boni petitoria, atque occultorum reuelatoria diſtinguuntur.* Illa ex ſe eſt humanorum Spirituum: Hæc ex ſe propria Dæmonum. *Cætera tres & Dæmonibus, & humanis Spiritibus* (quamuis non omnibus) *communes ſunt.*

12. Tria igitur, vt ſua huic aſſertioni veritas conſtet, demonſtranda ſunt. Primum eſt, eſſe tria orationum genera, quæ communia ſunt Dæmonibus, & humanis Spiritibus quibuſdam: quæ ob id Dæmonum ſpiritus ab humanis, vniuersè, non diſtinguunt. Deinde, vnum genus ſolis Dæmonibus competere. Tertium, vnum humanis ſpiritibus eſſe proprium, & ob id ex his duobus diſcrimen inter humanos atque Dæmoniorum ſpiritus peti poſſe. Doceamus ſingula.

13. *De apertè malis, quod Dæmonibus ſint familiares,* certum eſt. Quidni apertè malas affectarent, quorum ſtudium eſt, vt etiã ex ſe indifferentes; etiam ex ſe bonas adulterent? ſed & nulla eſt, in vniuerſo malarum genere, quam refugiant: nulla, quam non aliquando vſurpent. *Primi & Secundi generis* ab ipſorum ingenio non abhorrere, in Dæmoniacis probant, per quos plauſtra blaſphemiarum, conuitiorum, detractionum, & mendaciorum quando

quandoque euomunt. Exempla in promptu ſunt. Quidam ipſorum à Theodoro Archimandrita eiiciendus ex puella, quam 28. annis miſerè vexârat, ipſum vocat meretricis filium, quemadmodum in Theodori vita teſtatur Georgius presbyter, apud Surium Tomo 2. Alius meretricem clamabat ſanctiſſimam virginem Euphaſiam, cùm ſibi vim à virgine afferri ſentiret. Et hoc in eius vita, Tomo 2. apud Surium. Sic in conuitia effundebatur ille, quem S. Maltouius Epiſcopus eiecit, cuius res geſtas deſcribit Sigebertus Monachus. Ab alio debuit Bernardus audire quòd porcellos ederet, & deuoraret braſſicas; habetur in vita eius lib. 2. cap. 4. Et Benedictus cum aliquando importuno Spiritui non reſponderet, Maledictus ab eodem, per ſummam contumeliam eſt vocatus, teſte B. Gregorio. Hæc pro primo & ſecundo genere. Pro *tertio* genere ſunt, qui moleſtârunt SS. Melaniam atque Claram: Vincentium atque Sedundellum: vt alios innumeros prætercam Melaniæ perſuadere conati ſunt, vt relicta fide orthodoxa, ſectaretur blaſphemiam Neſtorij, vt in eius vita habetur apud Surium. Tomo 1. Claræ, vt de ſtudio orandi aliquid remitteret: & hoc apud Surium, Tom. 4. Vincentio, vt relicta ſæuiori vitæ diſciplina, genio in florida ætate indulgeret, teſte Petro Panormitano, lib. 1. cap. 6. in vita eiuſdem. Sedundello, vt valefaciens eremo, patrandis miraculis operam nauaret, quemadmodum habet Gregor. Turonenſ. in vita Friardi cap. 10. lib. de vita Patrum: fuit alius quidam: cuius cap. 92. nequitiam referemus, qui fœdiſſimum coitum mulieri cuidam ſuaſit, & perſuaſit.

Verum

4. Verumtamen quamuis hæ Dæmonibus familiares sint; *non tamen solis sunt familiares*. Etiam damnatis defunctorum Spiritibus conueniunt. Non refugiunt hi blasphemas; *quibus datum est os loquens magna & blasphemias*. Apocal. 13. Non refugiunt mendaces; qui socij sunt Patris mendaciorum. Non mali imprecatorias; qui omnes vellent esse socios pœnarum. Non calumniatorias, aut detractorias, qui, vt Dæmones, magna erga viuentes *flagrant inuidia*, &c.

5. *Hortantur etiam ad bonum aliquando Dæmones*. Non quòd bene nobis velint; sed vt sub specie boni elaqueent, & decipiant. Itaque ad bona malè hortantur. Non curant versipelles, quid agant miseri mortales; bonum an malum, modo operum authores perdãt, & ad ęterna supplicia pertrahant. Ioanni Garlino Eremitæ, cuius Thesi 10. capit. 14. mentionem fecimus, quidam suasit, ne filiam Comitis Barcelonensis Guifræ, quam ille in sui custodiam susceperat, à se dimitteret, magnóque animo contra carnis tentationes certaret: verùm fornicationis atque homicidij subsecuta vitia veteratoris animum prodiderunt. Sic alius Iustinæ egregiè suasit virginitatem; verumtamen ita, vt proposita difficultate & periculo auerteret virginem a virginitatis proposito: quemadmodum in eius vita scribit Metaphrastes. Alius sub forma puellæ in Eremo errantis, S. Victorino Episcopo vrbis Aminternæ, cùm eremum incoleret, commendauit hospitalitatem, atque vt sibi, nocte instante, in eadem cella permanere; & contra bestias tutò esse liceret, rogauit: & persuasus vir sanctus, luxuriæ crimen incidit. Ita Ado Treuirensis in Martyro.

tyrol. Et fuit, qui doceret S.Gutlacum Anachoretã,leuiores esse pro sancto viro abstinẽtias biduanas,aut tribuanas in hebdomade: æmulãdum esse ieiuniũ quadraginta dierũ Moysis & Eliæ:scilicet, vt grauiori abstinentia vitam abrumperet. Apud Surium Tom.2.in eius vita.Hæc causa fuit,quæ B. Antonium mouerit, vt etiam bona consulentibus Spiritibus non putauerit acquiescendum. *Si orare,* inquit,*compellunt: si ieiunia suadent, non ex eorum nos meritu id agamus, sed ex nostra consuetudine.* Ita de Antonio,in eius vita,Athanasius.

6. Et *in hoc Dæmonum æmulatores sunt mali hominum Spiritus.* Deprehensum est, hos quoque, sua oratione, aliquibus bonorum fuisse authores: verùm peruerso animo, prauo nocendi studio. Cuius hoc clarum argumentum,quod, vt Dæmones, bene agant nihil; vt sæpius ex B. Gregorio dictum est.

7. Tertium orationum genus, à quo nec Dæmones, nec damnatorum hominum Spiritus abhorrent,est; *quod vanitatis seu leuitatis est plenum.* An hoc potest alienum esse à *Dæmonibus*; qui à Domino. (Ioan.12.) *Principes dicti sunt mundi?* mundi, *in quo vanitas vanitatum, & omnia vanitas?* Eccles.1.An à *damnatorum* Spiritibus?quorum studium,& cor(cuius oratio index est)dum viuerent, *in vanis mundi* rebus,& negotijs fuit totum.

8. Non igitur hæc orationum genera humanos Spiritus à Dæmonibus distinguunt, quia nec solis conueniunt humanis;nec solis Dæmoniorum Spiritibus,quemadmodum demonstratum est.

9. Licet verò *totum* Dæmoniorum genus, à *toto* humanorum Spirituum non distinguant, distinguunt

guunt tamen *totum* Dæmoniorum genus ab *aliquo* humanorum Spirituum: illis ſcilicet,à quibus Deus purgatorias pœnas exigit. His nec conuenit *oratio apertè mala:* quia peccare non poſſunt: Nec quæ ad bonum, *malo fine* hortetur: quia hæc peruerſa eſt. Nec *vana* aut *leuis:* vt qui, quæcunque loquuntur, magno cum conſilio & ratione loquantur.

10. Porrò *occultorum reuelatrix oratio*(ſi tamen vera ſit, & non falſa) *pulchrè Dæmones ab hominibus diſtinguit*.quia & Dæmones hæc poſſunt:& homines, quia ignorant,reuelare non poſſunt. Credendum non eſt, quòd Spiritus defunctorum, non beatorum, corporibus exuti, *mox* plus vi cognoſdi hîc valeant, adeóque cognoſcant *hic*, quàm valuerint, & cognouerint corporibus incluſi. Cùm igitur corporibus incluſi, occulta, per ſe, non cognouerint, & reuelare nequiuerint; poterunt corpora exuti? At Dæmonum ſcientiam *occulta* non latent. Multis vijs & rationibus ex ijs quædam aſſequuntur: quemadmodum norunt docti.Quocirca & quæ tempore Romani Argiropoli Imperatoris in Tracenſi prouincia: apud radices montis Cuzenæ, vox miſerabilibus eiulatibus & lamentis à Menſe Martio ad Iunium exaudita eſt, & clades Romanorum in Celiſyria portendit,Dæmones,non humanos Spiritus prodidit. De hac Cedrenus.Sic Dæmonium fuiſſe dicimus, & non humanum Spiritum, qui Curtio Rufo prædixit, futurum; vt Romam proficiſceretur: honores ibidem gereret: & cum ſummo imperio in Africam rediret: de quo Theſi 4.cap. 26.ex Plinij lib.3.Epi. Sic deprehenſus eſt eſſe Dæmon,ille,

qui

qui se Ducem Betaniæ Gerardum dicebat, in agro Furnensi pagi Eggafridi, cuius mentio facta est Thes. eadem, eodem capite: postquam occultum quoddam crimen inter Hillinum quemdam religiosum virum, quod ille in iuuentute cum Theta virgine commiserat, prodidit. Rem prolixius describit Iacobus Meyerus libr. 5. Annalium Flandriæ, circa annum Domini 1153.

II. Et *oratio, boni petitoria, humanos Spiritus* (quamuis non omnes) *à Dæmonibus distinguit.* Quid ita? Quia Dæmonibus, vt aliquod sibi bonum petant, non conuenit: & si petunt; simulatè, non verè petunt. Verùm de hoc, posterius Capite quadragesimo.

CAPVT XXIX.

An, & quomodo molestijs, quæ afferuntur: & malis, quæ inferuntur, Spiritibus authoribus possint distingui humani Spiritus à Spiritibus Dæmoniorum.

I. Facilè aliquis in illam sententiam concesserit, vt ex *malis & molestijs*, quæ à Spiritibus afferuntur, nullum putet discrimen, quo humani à Dæmonum distinguantur, posse deprehendi: Non solùm idcirco, quòd tam humani, quàm Dæmonum possint esse molesti; verùm etiam, quòd vtrique magna aliquando mala & detrimenta attulerint.

2. *Sunt molesti, sine vlla corporis læsione; Dæmonum Spiritus.* Res est clara quotidianis exemplis: &, si

vetera

vetera postulantur; probant inter alios, Spiritus, qui, in Scotia, arcem Sterlingi, gemitibus horridam reddiderunt: de quibus cap. 1. Sunt quoque, sine vlla corporis læsione, molesti *Spiritus humani*, vt probat Cleonicæ, Byzantinæ virginis Spiritus; qui sola sua præsentia grauis fuit Pausaniæ Spartanorum Regi: quemadmodum dictum eodem primo Cap.

3. *Inflixerunt vulnera Dæmonum Spiritus.* Expertæ sunt hoc, & suo malo probant, Virgines Verretensis Monasterij: & qui ex fodina Georgiana sublatus est operarius: de quibus 1.cap. Et *humanos Spiritus* infligere posse, atque adeò infligere; probat Spiritus matris Neronis; qui, vt Suetonius loquitur, aliquando *verberibus furiarum in ipsum sæuijt.* Confirmant idem exempla Petri Apostolorum Principis, & B. Virginis Matris. De Petro refert Beda, lib.2.cap.6.historiæ Anglorum, quòd Laurentium Cantuariensem Episcopum, à grege tenero, & Christo recens initiato, fugam meditantem, nocte flagellis ceciderit. De Virgine Matre Nicephorus, lib.18.cap.33.quòd impio cuidam hospiti dormienti astiterit; verbis primùm perstrinxerit; deinde vimine eius genua, circumcirca velut exarans, circumscripserit; ille verò à somno excitatus, à reliquo corpore disrupta inuenerit: & iustum Dei iudicium, non oris solùm testimonio, sed corporis quoque habitu promulgauerit.

4. *Attulerunt mortem Dæmones.* Exemplo sunt illi, de quibus 1. cap. duodecim, quos Annebergicus Spiritus vno flatu interemit. Et si mortem non attulerunt; posse afferre *humanos Spiritus*, docent exempla sanctorum hominum (quorum Spiritus

quidni possent, quod ipsi ?) exempla, inquam, Petri Apostoli; qui mortis Ananiæ & Saphiræ: Eliæ, qui quinquagenariorum; Elisæi, qui puerorum quadraginta duorum authores fuerunt. Acto. 5. 4. Reg. 1. 4. Reg. 2. Sed ad rem magis faciunt duo, quæ adiungimus Exempla. Primum refert Gregorius Turonensis lib. 5. Historiæ Francorum cap. 5. his verbis: *Anno quinto Episcopatus sui* (loquitur de Pappolo, Episcopo Lingoniensi, qui gregis sibi commissi nullam curam gerebat) *dum diœceses & villas Ecclesiæ circuiret, quadam nocte dormienti illi apparuit vultu minaci B. Tetricus* (Tetricus hic Pappolum in Episcopatu præcessit, & officio boni Episcopi egregiè erat perfunctus) *Cui ita. Quid tu*, inquit, *hîc Pappole? vt quid sedem meam polluis? vt quid oues mihi creditas dispergis? Cedo loco, relinque sedem, abscede longius à regione. Et hæc dicens, virgam, quam habebat in manu, pectori eius, cum ictu valido impulit. In quo ille euigilans, dum cogitat quid hoc esset, fixè in loco isto defigitur, ac dolore maximo cruciatur: abhorret cibum potúmque, & mortem iam sibi proximam præstolatur. Quid plura? Tertio die, cùm sanguinem ore proiiceret, expirauit.* Hęc Gregorius, & post Gregorium Baronius An. C. 552. Alterum huic haud ita multum absimile refert Ioannes Nauclerus, generat. 34. Vdo quidam Magdeburgensis fuit Episcopus; qui cùm cura Episcopatus deposita, totus libidini, cum Deo consecrata virgine vacaret, primùm hac voce (Cessa de ludo, lusisti iam satis Vdo) vt desistat admonetur: deinde vbi peccatum peccato iungit, de latere concumbentis secum scorti detrahitur, adducitur mox in sanctorum, qui in choro Ecclesiæ S. Mauritij considere visi sunt

consilium: accusatur apud Filium à Virgine Matre: damnatur capitis: à Pugile decollatur. Rem totam, prout oculis conspexit narrauit Fredericus quidam eiusdem Ecclesiæ Canonicus: factique testimonium hodie præbet cruor Vdonis in marmore candido exceptus.

5. *Incommodarunt bonis fortunæ Dæmones.* Iob id suo magno, sed tamen felici, malo didicit. Experti sunt idem ab infestante Spiritu Bingenses plurimique alij, quorum 1. ca. meminimus. Et quidni possint *Spiritus humani* idem in bona externa, quod valent in bona corporis? in corpora ipsa?

6. Hæc à nobis allata, in præsenti argumento, difficilem faciunt inter Spiritus diiudicationem. Et *fortè* non errauerit, qui mala nulla esse crediderit, quæ nunc non à Dæmonibus afferantur; nunc non ab humanis Spiritibus, si non omnibus, saltem ab aliquibus.

7. Interim tamen saluo melius sentientium iudicio, & hinc aliquod discrimen accipi posse; & *esse quædam mala, quæ Spiritus distinguant*, existimarem. Quæ illa? quæ videlicet, non ab hominum Spiritibus afferuntur; sed à Dæmonibus: quę ob id, quia Dæmonum propria sunt, hoc ipso demonstrabunt & arguent Dæmones, non humanos Spiritus; quia ipsorum authores Dæmones sunt, non humani Spiritus.

8. Quocirca hic modus cognoscendi, & distinguendi Spiritus contrarius est illi, qui, Capitibus præcedentibus, explicatus est. Ibi demonstratum est ex ijs, quæ conueniunt tantùm humanis Spiritibus, humanos cognosci, & à Dęmonibus distingui: hìc ex ijs, quæ Dæmonibus tantùm conueniunt,

niunt, cognosci & distingui Spiritus Dæmoniorum ab humanis docebitur.

Principio igitur *Dæmones crediderim illos Spiritus, qui mortis hominum sunt authores.* Certè hos mortem *posse* afferre, dubium non est. Non est potestas, quæ comparetur eis, Iob. 41. Dubium quoque non est, ipsos hominum mortem *desiderare.* Probat hoc implacabile odium, quo genus humanum prosequuntur. Sic certum est *re ipsa* mortem aliquando *attulisse.* Exempla huius plurima sunt. Quod verò *soli* afferant, & *conditio* mali, quod morte affertur, videtur postulare: & ipsorum Dæmonum *officium.* 9. 10.

Mors malum graue est: nec, nisi Dei singulari prouidentia, à Spiritibus affertur. At diuina prouidentia, quemadmodum non per seipsam res administrat, ita neque administrat per quasuis creaturas. Habet administratorios Spiritus, Angelos, in similibus officijs. per Angelos igitur, quando ita expedire iudicauerit, mortem infliget. 11.

Quòd si *conditionem* Spirituum humanorum attendamus, clarius quod diximus, intelligemus. An fortè purgandis propositum est, vt interimãt? Nequaquam. Vt prodesse *per se* non quærunt, ita nec nocere. Suam tantùm causam agũt, suum quęrunt bonum priuatum. An propositum damnatis? At vt velint maximè, fortè tamen per vires non semper vt afferri videmus, afferre poterunt: & vt possint, quia tamen non adsunt viuentibus, vt diuinæ iustitiæ sint administri, (hoc officium Angelorum est) non per ipsos, si quando affertur, mors afferri dici debet. 12.

Quod si quandoque Spiritus humani mortem

intuliſſe leguntur, illos ego non autoproſopos, ſed ſpecietenus tantùm humanos dixerim. Dixerim Angelos (nunc bonos, nunc malos) qui formas certas hominum finxerint; reuera autem Angelici ſpiritus fuerint.

13. Nec eſt, quod quis hîc mihi beatorum hominum Spiritus obiiciat, qui mortis viuentibus fuerint per ſeipſos authores. Primùm enim, qui illi? ſiue, quorum Spiritus fuerunt? Deinde vt illi iutulerint; noſtra tamen non euertitur aſſertio: quoniam non de felicibus; ſed miſeris quæſtio hîc eſt. Quid quod forſitan, non malè negetur beatorum Spiritus per ſe mortem intuliſſe? Quemadmodum enim, teſte B. Auguſtino, libr. de Cura pro mortuis, etiam ipſi autoproſopos perſonaliter præſentes ſæpè non ſunt, vbi mortem iudicantur afferre.

14. Miniſterio bonorum Angelorum ſæpè forſitan hoc fit, qui Sanctorum hominum imagines exhibent. Illi ſæpè mortem inferunt, idque ſub Sanctorum Imaginibus & forma, ita Deo diſponente: vt etiam ex his Imaginibus colligant mortales, quo in honore habendi ſint, quos Deus in cœleſtis Hieruſalem ciues aſſumit, & cohæredes vult eſſe Vnigeniti ſui dilecti Filij.

15. Hoc vnum itaque *malorum*, quod Dæmoniorum Spiritus diſtinguit ab humanis. An hoc ſolum? Addidero illi *Vulnera*, atque, quæ ad mortem tendunt, *grauia verbera*. Quicunque Spiritibus horum cauſa ſunt, produnt forſitan ſe non *perſonaliter* eſſe humanos; ſed Dæmoniorum Spiritus.

16. Nec opus multis eſt pro Aſſertionis huius confirmatione. Quæ probant mortes & clades Dæmonibus

monibus authoribus fieri; probant vulnera atque verbera ab ipsis proficisci. Ad proprium hæc officium in *nostris hisce infestationibus*, pertinent Dæmonum. A fine, qui Spiritibus humanis, in suis apparitionibus, & infestationibus propositus est, sunt aliena.

16. Sic *ingentia damna, quæ fortunis & bonis externis viuentium inferuntur, Dæmones indicant.* Non ob dictas tantùm rationes: verùm etiam propterea, quòd persæpè hæc humanis viribus procurari nequeant. Non tantæ vires humanis Spiritibus, vt magna damna, quæ quandoque per Spiritus afferuntur, ipsis authoribus fiant. Sæpè etiam quamleuia sint, ijs tamen medijs & rationibus procurantur, quæ in humanorum Spirituum non sunt potestate, vt sunt excitati venti, ignes, &c.

CAPVT XXX.

An & ex quibus officijs, atque obsequijs, quæ à Spiritibus quandoque viuentibus præstantur, cognosci possit, qui Spiritus humani sint, & qui Diabolici.

1. Officia, hoc loco, opera quædam Spirituum, quæ in assumptis corporibus exhibent, vocamus: Hæc quamuis varia sint; ad *quatuor* tamen præcipua genera reuocari videntur: vt alia dicamus *otiosa*, alia *molesta*, alia *pernitiosa*, alia *obsequiosa*. Prima illa nullum ad hominem respectum habent; posteriora tria cum hominibus, & propter homines suscipiuntur.

2. *Otiosa* dicuntur,non quia Spiritibus in ijs nullus finis propositus est : nam sine fine & ratione nihil agunt Spiritus ; sed vel quia propter se sola suscipiuntur;vel certè non hominum causa. In his ponimus Ludos nocturnos spectrorum Aquilonarium , quorum Olaus Magnus meminit lib. 3. cap. 11. Gent. Septent. *Molesta sunt*, quæ vt quies hominũ interturbetur ; aut aliquid aduersum ipsi patiantur,à Spiritibus suscipiuntur ; vel si non idcirco suscipiuntur,cum molestia tamen accipiuntur : qualia sunt excitati strepitus , vellicatio aurium &c. *Perniciosa voco*, quæ præter molestiam, quam afferunt;etiam incommodant, nunc in fortunæ bonis , nunc in bonis corporis. *Obsequiosa sunt* , quibus bonum aliquod mortalibus affertur, aut humana seruitia præstantur.

3. Discussimus *molesta*,atque *perniciosa*; & vtrum atque quod discrimen inter humanos atque Dæmoniorum Spiritus constituant, notauimus : hoc capite. Vtrum etiam ex *obsequiis* , quæ mortalibus Spiritus impendunt, discrimen aliquod capiatur, examinabimus.

4. Nam quod *Obsequia quædam Spiritus mortalibus præstent;dubium non est*. Experiuntur illa Magi plerique quos inter atque Spiritus pacta intercedũt. Experiuntur Sagę;quando ad nefandos congressus & conuentus properantes, suis vtuntur Martinellis. Et nos pro hoc argumento,non pauca protulimus capite primo.

5. Et ab *Omnis generis Spiritibus hæc obsequia* præstantur. Purgandus Spiritus Paschasij cuiusdam obsequia præstabat. In Thermis Angularibus Germano Capuano EpiscopoDiabolicus fuit Hei deshei

desheimensis Hudeken; qui diligentem curam habuit commendatæ sibi à marito vxoris. Damnatus videtur fuisse Apollinij Thianei Philosophi; qui capta ab Aureliano Imperatore vrbe Asiæ, Tyana; post mortem Imperatori apparuit, hisque verbis eundem est allocutus: *Aureliane, si cupis vincere, non est quod de ciuium meorum nece cogites.* vide Cælium Rhodeg. lib. 17. capite 13. qui hoc ex Fla. Vopisco.

6. Hæc cùm ita sint; immeritò quæritur vtrum etiam ex his argumenta peti possint, & indicia; quibus deprehendatur discrimen humanorum & diabolicorum Spirituum. Alij forsitan crediderint his humanos, maximè purgandos, Spiritus cognosci, quod hæc obsequia humanitatis sint plena. Alij tribuerunt omnia Dæmonibus, quibus studium non paruum est etiam Angelicis obsequiis, mortalibus illudere. Nos quod probabile est, iudicamus *quædam esse, quæ vehementes suspiciones gignant, quòd Dæmonum non hominum Spiritibus proficiscantur: humanos Spiritus vel nulla prodere, vel admodum leuiter insimulare.*

7. Primum Obsequiorum, quæ Dæmonum tantùm videntur esse indicia, *tria* sunt genera. Quædam possumus dicere *necessaria*; quædam humanas *vires superantia*: quædam vehementer *nefanda*. *Necessaria* dico, in quibus Spiritus hominibus, quibus obsequia præstantur, ex voto aut pacto sunt obstricti. Vires humanas *superantia*, quæ nec viuorum hominum proprijs viribus fieri possunt, nec à defunctorum Spiritus. *Nefanda*, in quibus apertius naturæ leges violantur.

8. *Obstringi* homines aliquando *ex pacto* Spiritibus certum est. Exempla suppetunt plurima. Quid, quod qui maleficorum sunt authores, nisi se Spiritibus obstringãt; in Maleficorum album non admittantur? Atque vt his se se Spiritibus homines obstringunt; ita vicissim hominibus se obligant, & sua opera promittunt Dæmones. Hæc opera atque obsequia Dæmones prodere;& non alios Spiritus, partim inde rectè videmur colligere; quòd pacta non inter defunctorum Spiritus & viuentes homines: sed hos inter atque Dæmones, intercessisse, atque intercedere identidem legamus: partim ex illo, quod non idcirco rebus viuentium intersint defuncti, vt pacta cum hominibus ineant; & ex officio, certa obsequia hominibus præstent.

9. Exhibentur etiam à Spiritibus obsequia aliquando, quæ *humanas vires excedunt*. Nunc enim in hominum gratiam, atque pro ipsorum voluntate & imperio à Spiritibus ingentes transponuntur lapides: nunc amplæ & splendidæ subitò construuntur machinæ: nunc per aëra rapiuntur homines &c. His verò cùm humanæ vires pares non sint; cùm sint multò inferiores; quomodo humanis Spiritibus authoribus hæc fieri credi debet?

10. Denique *nefanda* Obsequia Spiritus exhibent. Testantur hoc qui ad mares fiunt succubi; & ad fœminas incubi. Testantur idem Iornandes Gothorum Episcopus, libr. de Gothorum origine. VVilhelmus Parisiensis & Thomas Brabantinus lib. de vniuersali bono, Vincentius libr. 21. cap. 30. Histor. Ioannes Nider libr. 5. form. de Malefic. cap. 10. An hæc humani Spiritus exhibent? Non exhibent

exhibent purgandi,quos ſuperius diximus,peccare non poſſe.Non exhibent damnati, quòd quæ in hoc nefando congreſſu neceſſaria ſunt, per illos non ita commodè fieri poſſint.A Dæmonibus igitur, vt *certum* eſt per ſæpè, & vt plurimum fieri; ita veriſimile eſt à *ſolis* fieri.

12. Gaudent autem hoc *exercitio* plurimùm immundi Spiritus?non ea cauſa, quod inde ſobolem tollant; vel voluptatem aliquam capiant, afferantur; ſed propter hominum perniciem, quam impensè expetunt. Norunt enim naturam hominis proniſſimam eſſe ad voluptatem: Eam etiam illecebram eſſe cuiuſlibet turpitudinis & improbitatis,atque omnium malorum eſcam. Experti præterea ſunt viros quotannis prudentia,probitate & grauitate præditos, blanditijs voluptatum delinitos, ſæpènumerò eſſe corruptos,& ad magna tractos flagitia.Meminerunt etiam fortiſſimum omnium mortalium Samſonem, ſapientiſſimúmque Salomonem, etiam ſanctiſſimum Dauidem, voluptatis dulcedine ineſcatos, impuriſſimis flagitijs,& grauiſſimis calamitatibus contaminatos & attritos eſſe. Nec ignorant vitium luxuriæ,quatuor rebus cętera vitia ſuperare;amplitudine,diuturnitate, fœcunditate & curationis difficultate. Hæc enim labes latiſſimè diffuſa eſt, atque omne propemodum genus hominũ complexa: & quem ſemel corripuerit, ſic ei tenaciter adhæreſcit, vt vix vnquam auelli queat. Denique vitium hoc inolitum, atque inueteratum in animis hominũ, difficillimam habet curationem. Quid plura? voluptas corporis innumerabilium malorum, tum priuatim, tum publicè ſeminarium eſt. Propter

hanc nõ vnius tantùm, aut paucorum hominum; ſed familiarum,ciuitatum, gentium,imperiorum, totius denique orbis terrarum clades & exitia contigerunt.Hæc non ignorant Dæmones.

12. *Hæc obſequia Dæmonum ſunt argumenta:* An his contraria ſunt humanorum Spirituum? *libera* dico humanis viribus? *paria* ? *honeſta* ? Poſſunt talia ab humanis Spiritibus eſſe: at à *ſolis* non ſunt. A Dæmonibus, vt neceſſaria ; ita libera: vt humanas vires ſuperantia;ita humanis viribus paria: vt nefanda;ita honeſta poſſunt exhiberi.

13. Nullumne igitur indicium in Obſequiis , quod humanis tantum Spiritibus conueniat? Si aliquod eſt , illud crederem eſſe ; quod, præterquam liberum eſſet,& viribus hominum par , & honeſtum; etiam cum *quadam animi ſubmiſſi ſignificatione offertur,& omni ſuſpicione peccati caret.* quod qua ratione benedicatur , docent quæ de Oratione dicuntur cap.28.

CAPVT XXXI.

An ex otioſis officiis Spirituum,poſſit deprehendi, qui ſint humani, & qui Dæmoniorum Spiritus.

1. INter Officia Spirituum quadruplicia, diſcuſſimus *moleſta perniтioſa & obſequioſa* : & quid ad ipſorum diſtinctionem faciant,demonſtrauimus. Vna reſtant *Otioſa*, quæ ne prætermiſſa videantur , hoc Capite examinanda ſunt : & eò breuius , quod ex dictis de hiſce iudicium haud difficulter ferri poſſit.

2. Quæ ipſorum conditio ſit,clarum eſt.Non hominum

minum propriè causa à Spiritibus suscipiuntur, sed propter se, & causa sui. In hoc genere præcipuè choreas ponimus atque lusus, ludicrasque quasdam gesticulationes, & quæ cum his similitudinem atque affinitatem habent.

3. Hæc aliquando à Spiritibus fieri dubium non est. Nam vt de ijs nihil dicamus, quæ in conuenientibus nocturnis Spiritus, cum perditæ salutis hominibus habent; refert Olaus Magnus, apud Aquilonares populos solere nocturnos viatores, & armentorum custodes mirificum concentum Spirituum obseruare & ludum, illumque incolas vocare choreas Eluarum, de his nos 1. cap.

4. Sed humanósne Spiritus à Dæmonibus hæc officia distinguunt? Omnino quis id existimauerit, qui horum officiorum, atque ipsorum Spirituum conditiones inter se comparare voluerint. Cùm enim officia hæc lætitiæ sint argumenta; illis tantùm Spiritibus tribuet, qui gaudiorum possunt esse participes; quales sunt humani purgandi: ab illis remouebit, in quos gaudium nullum, nulla voluptas cadere potest: quales præcipuè sunt ipsi Dæmones.

5. Quid enim hîc dubium? An quòd hæc officia lætitiæ sint argumenta? An quòd gaudiorum sint participes Spiritus purgandi? An quod in malos, præsertim Dæmones, gaudia non cadant? Certa & clara sunt omnia.

6. Quòd *lætitiæ argumenta & indicia sint* communis omnium habet sensus, & consensus. Omnes ex his animorum lætitiam in aliis colligunt. Omnes si hęc pręstent, lętitię suę interioris argumenta se dedisse existimant.

Quòd

7. Quòd *gaudiorum participes ſint purgandi Spiritus* hinc colligitur, quòd moleſtiarum, quas ſuſtinent, finis ſit æternæ vitæ infinita voluptas. Sed & illius ipſius voluptatis exſpectatio, quæ apud ipſos certiſſima eſt, gaudium præſens illis affert. Et omnino credendum eſt eoſdem recreari viuorum, quæ ipſis offeruntur, precibus & ſuffragiis.

8. Et hi voluptatem capere poſſunt, & capiunt; ita *omnis voluptatis & gaudij expertes ſunt Dæmoniorum Spiritus*. Non poſſunt vlla triſtitia affici beati, qui cum Chriſto regnant in cœlo. Non poſſunt vllam lætitiam capere damnati, qui à cœlo excelſi, infernalibus torquentur ſupplicijs. Tantus eſt damnatorum dolor & triſtitia; vt ſi qua eſſe poſſet in ijs, mox abſorberetur voluptas. Tanta Dei iuſtitia vindicãtis impiorum in inferno peccatum, vt ne concurrere velit cum ijs ad vllum, quo voluptatis, participes eſſe poſſunt, actum, vt pulchrè philoſophatur noſter Ludouicus Molina in 1. parte S. Thomæ. Quod ſi B. Auguſtinus aliquando docet, lætari ipſos de infelici ſua poteſtate; non intelligendus eſt, ipſis aliquam voluptatem concedere; ſed ſolùm inſinuare hanc ipſis poteſtatem placere.

9. Sed tamen officia hæc *otioſa*, quæ diximus, bonorum Spirituum, propria non ſunt. Quid, quod nec quidem illis tribuenda? Quid, quod ſint ſolorum malorum? Et hæc tria breuiter pro inſtituti ratione doceamus.

10. *Primum experientia docet*, in ijs Spiritibus, quos ſuperius Guteolos diximus vocari à Germanis. Hos leuiter eſſe petulantes mimicas quaſi actiones exercere deprehenſum eſt ſæpius. Quis verò dubita

dubitauerit de genere malorum Spirituum esse Cytharedum, qui in medijs vndis ludens conspicitur haud procul à Finlandiæ arcæ, cuius meminit Olaus Magnus lib.20.cap.19.

Sed *nec officia hæc sunt tribuenda bonis Spiritibus, qui purgatorijs ignibus expiantur.* Quamuis enim voluptatis & gaudiorum sint capaces; vt tamen exterius lætitiæ signa dent nulla causa est, quæ vrget. Vt porrò dent leuitatis atque petulantiæ, sine quibus officia hæc non exercentur, quis crediderit? præsertim eos Spiritus dare quos aliquoties dictum est peccare non posse? 11.

Solorum igitur malorum Spirituum hæc officia sunt: qui quamuis lætari & gaudere reuera nequeant; lætitiam tamen & gaudium possunt simulare & fingere: Spiritus ad quæscunque res fingendas aptissimi. 12.

An verò *malis vtrisque* communia? hominum scilicet damnatorum Spiritibus & Dæmonum? Difficile est hoc definire. Verisimile est *aut esse propria Dæmonum, aut ad hæc cogi Spiritus hominum:* vt habeant communia miseri, cum Nequam Spiritibus officia, cum quibus communem habent infelicem conditionem. 13.

Quid ex dictis omnibus? Hoc solum. Admodum probabile esse, discrimen aliquod ex his officijs peti; quod humanos Spiritus à Dæmonibus discernat, *cùm officia hæc non nisi Dæmonibus conueniant.* 14.

Et profectò Dæmones à mimicis gesticulationibus & leuioribus actionibus non abhorrere, primùm quidam illi probant, qui Verretensis Monasterij virginibus molesti fuerunt, de quibus 15.

Thesi

Thesi 19.capitis primi tum is, qui in forma simiæ infinitos iocos Sanct.Dominico exhibuit, de quo in vita eiusdem lib.3.cap.7. Theodoricus de'Apoldia: vt nihil de ijs dicamus, qui Dæmoniacos obsident.

CAPVT XXXII.

An ex locis sacris & profanis: desertis & cultis possint distingui humani Spiritus à Dæmonibus, siquando dicta loca infesta sunt.

1. LOcorum differentiæ admodum sunt variæ. Res per se clara est. Nos illas solùm scrutabimur, quæ instituto nostro seruiunt. Hæ publices sunt generis: quædam ex locorum petuntur qualitatibus: quædam ex rebus, quę in locis acciderunt. Ratione priorum dupliciter distinguuntur; in Sacra, & profana: deinde in Culta siue habitata; & deserta, siue hominum vsibus non seruientia. Ratione posteriorum alia sunt flagitio siue peccato; alia morte alicuius insignia: alia verò, in quibus horum neutrum notatur.

2. Horum locorum in Spirituum molestijs atque infestationibus rationem aliquam haberi dubium non est. Nam & quibusdam frequentius obseruantur Spiritus, quæ præ cæteris affectare videntur: quædam, contrà fugiunt & detestantur. Affectant quidam loca deserta: fugiunt alia alij: vt illi, qui præcedente nocte, antequam Basilica S.Petri Coloniæ consecraretur, auditi sunt horrendis vocibus clamare quod sedibus suis pellerentur, quem

quemadmodùm anno 871.notauit Sigebertus.

Quia verò non verisimile est, quosuis Spiritus quibusuis locis delectari; nec quosuis quæuis loca fugere & declinare; omnino ex *locis* de conditione Spirituum coniectura peti posse videtur. Quanta verò, & qualis? Id hoc capite ostendendum *in ijs locis, quæ qualitatibus distingui* diximus, alia sequenti Capiti reseruamus. 3.

Duplicia igitur hìc loca ingredienda sunt: primùm sacra, & profana: tum deinde deserta, & culta, siue hominum vsibus seruientia. 4.

In profanis labore atque inuestigatione magna opus non est. *Certum est ex his Spiritus non distingui:* quod his, & Dæmonum, & hominum, tam damnatorum, quàm purgandorum Spiritus reperti sint, & reperiantur. Exempla suppeditat primum disputationis præsentis Caput. Nec aliud suadet ratio: quoniam quod Spiritus quoscunque profanis locis prohibeat est nihil: quòd quicunque illis locis inueniantur, rationes sunt & multæ & magnæ. 5.

A *Sacris* fortè quis excluserit malos. & ob id, quamuis hinc non vniuersè Dæmoniacos ab humanis; à quibusdam tamen (purgandis videlicet) distinguet. Sed alius forsitan, ad *sacra loca*, præter purgandos admiserit malos damnatorum hominum Spiritus; exemplo persuasus Doctoris Parisiensis, qui horrendis vocibus, se & *accusatum*, & *iudicatum*, & *damnatum* in tẽplo proclamauit. de quo in vita S. Brunonis. Fortè sunt, qui nec Dęmones velint *sacris locis, & templis* exclusos: propterea quod in templis sæpè inueniantur à Dæmonibus obsessi Dęmoniaci: & tumultus nocturni; prænũcij mortis 6.

mortis(quos à Dæmonibus, vt plurimum excitari,aliàs diximus)in templis audiantur frequenter: oratur etiam in templis, primùm se aqua lustrali aspergant, ne Dæmonis tentationibus impediantur.Sed & homines quidam persequentes patiuntur Dæmones:quid si ad templa hi conueniant?ibi commorentur? eruntne mox à Dæmonum molestia liberi?

7. Difficilem hæc faciunt, ad propositam quæstionem,responsionem.Interim tamen non errare dixerim eos qui ex sacris locis discrimen aliquod peti posse crediderint. *Templis,vt plurimùm,exclusferint Dæmones :humanos verò Spiritus* (vtrum omnes,an aliquos,postea discutietur) *ad illa admiserint.* vt ob id, qui in sacris locis molestare viuentes,aut infestare obseruantur;habeantur,vt plurimum,non Diaboli & Dæmones;sed defunctorum hominum Spiritus & animæ.

8. Recepta est apud Catholicos consuetudo, nec frustra;vt si quæ loca Dæmonibus infesta sint; illa exorcismis atque orationibus Ecclesiæ liberentur & purgentur. Quid igitur in locis *sacris*, templis, atque oratorijs,quæ exorcismis atque orationibus & purgata, & Deo consecrata sunt, infestantes Dæmones quærimus? Antequam diuinis vsibus loca consecrentur; authoritate,diuinitus Ecclesiæ relicta,ab ijsdem Dæmones proscribentur;& postquam iam consecrata erunt,domicilia erunt Dæmonũ?illa pro sua libidine poterunt infestare? poterunt in ijs mortalibus molesti esse? clades atque detrimenta afferre?

9. Quàm sunt *multa* in tẽplis, consecratisq; locis, quæ Neqnã Spiritus,cane peius & angue, oderũt?

Sancto

Sanctorum imagines. Sanctorum reliquiæ? vasa sacra? res sacræ, quarum vsus in Sacramentorum administratione? pietatis exercitia? Christi sanctissimum sub speciebus panis corpus.

Nec repugnant assertioni huic, quæ superius allata sunt argumenta. Aut enim ostendunt vi, & quasi inuitos cogi ad *loca sacra* Spiritus Dæmoniorum: aut propriè non reddere infesta loca: aut non molestos esse excitatis tumultibus; sed mentem tantùm, ne Deo in oratione, quemadmodum par est, coniungatur, distrahere. 10.

Vnum fortè, quod dicebatur in sacris locis inueniri posse homines, qui persequentes patiuntur Dæmones, aliquid roboris habere videtur; vt horum ratione credi possit sacra loca à Dæmonibus infesta reddi: sed hoc tantum abest, vt assertionem infringat; vt etiam magis confirmet. Certis enim, & propria experientia edoctis testibus didicimus eos, qui talium Spirituum molestias sustinuerunt, cum alijs locis nullis tuti essent, sacris tutos fuisse. 11.

Atque ita se rem habere existimamus, *vt plurimum, vt humani, non Dæmonum sint Spiritus, qui sacris locis obseruantur.* Contingere nihilominus, sed *rarius* potest, vt his etiam molesti sint Dæmones. Pro quo *duo* nobis suppeditat exempla Cæsar Baronius, Tom. *5.* & *6.* historiæ Ecclesiasticæ. Vnum sub annum Domini 415. refert accidisse in Ecclesia quadam Alexandrina, quæ olim famosissimum idoli fanum fuit; quamuis enim hæc Christo à Theophilo Alexandrino consecrata esset, infestationes tamen Dæmonum sustinuisse, donec in eandem illatæ sunt reliquiæ Sanctorum Marci Euangelistæ: Cyri atque Ioannis, docent acta eorundem 12.

rundem martyrum, in posteriori Nicæno Concilio cognita & à S. Ioanne Damasceno comprobata, hoc Tom.5. Alterum sub annum Domini 471. accidit Gennadio Constantinopolitano Episcopo ante ipsius obitum. Cùm ille noctu ad altare sacrificij orans astaret, & preces ad Deum funderet; Spectrum Dæmoniacũ ei apparuit, quod ille protinus signo crucis, veluti immisso telo fugauit: cúmque recederet, hęc est humana voce locutum: *Abeo, & te viuente quiescam: reuersurus post obitum tuum, & modis omnibus euersurus Ecclesiam.* Hoc Tom.6. ex Theodoro Lectore. Collect. lib.1. & Nicephoro, lib.15. cap.23. Duobus his *tertium* adiungimus, ex vitæ S. Dominici, lib.3. cap.12. desumptum. Mandauerat vir Sanctus suis; ne post vltimum campana datum signum in templo hærerét. Mansit tunc Monachi formam indutus diabolus, vt præceptum viri sancti transgrediendo, ab eodem tanquam immorigerus frater reprehenderetur; silentiúque leges, quas summa cum religione vir sanctus colebat, violaret. Nec spes fefellit Nequam Spiritum: reprehensus enim mox subrisit, & silentij leges violatas Dominico obiecit.

13 Atque hæc de *sacris* locis. An quoque locis *desertis* & *cultis* humani atque Dæmoniaci Spiritus distinguuntur? Probabile id admodum est. *Verisimile prorsus est, qui desertis locis & ab hominum vsibus alienis tumultuum & turbarum sunt authores, Dæmones esse, non humanos Spiritus.*

14. Huius hæc argumenta sunt, quod & qui similibus locis infesti fuerunt, pro Dæmonibus habiti sint: & multis indicijs se Dæmones esse insinuarint: & præterea nulla ratio sit, ob quam ijs locis huma

humanos Spiritus vagari atq; degere credi debeat.

Pro *Dæmonibus habiti sunt*, quicunque in vastissima eremo molesti fuerunt Antonio, atque Paulo, primis eremi cultoribus; quorum B. Hieronymus meminit: quicunque in eadem eremo noctis quietem interturbarunt Monachi; quorum studium atque pietatem commendat Cassianus: quicunque in fodinis metallicis reperti sunt, &c. de quibus nos superius. 15.

Sed & *certis indicijs* se probant Spiritus Dæmoniorum esse, qui dictis locis obseruati fuerũt alius peregrina forma: vt qui Antonio factus est obuiam, fronte cornibus asperata: alius morum & gestuum leuitate; vt cytharedus in extremis finibus Finlandiæ: alius morte & nece hominibus allata, vt Spiritus Annebergicus: alius simulato brutorum animalium clamore, vt qui vel leonis rugitum, vel serpentum sibilum, vel taurorum mugitum aliquando edidit, &c. 16.

Huc accedit, quòd Raphaël Angelus apprehensum Dæmonium religauerit *in deserto superioris Ægypti*, tanquam loco sibi conuenienti, Tob. 8. Et quòd Dominus doceat eiectos Spiritus *ambulare per loca arida, ibidémque requiem* quærere, & non inuenire. Hæc scilicet deserta sunt loca, quæ Dæmonibus arida dicuntur & inquieta, quòd in ipsis materia hominum generi incommodandi, quam semper expetunt, nõn suppeditetur. Ita Abulensis in 11. Matth. 17.

Cur etiam desertis locis versarentur humani Spiritus? An vt his pœnas peccatis debitas persoluant? At ad hoc ipsis seruiunt purgatoria atque infernalia loca. An, vt diuinæ iustitiæ dent testimo- 18.

nium,illis ipsis,quos sustinent,cruciatibus? At hęc hominibus,qui iisdem iuuari possunt,non lapidibus atque arboribus, non feris atque brutis animalibus,quæ locis desertis reperiuntur,sunt exhibenda. An,vt subsidia atque patrocinia obtineant viuentium,& ipsorum opera iuuentur? At hæc in cultis locis, & vbi homines inueniuntur, exspectari debent.

19. Omnino viuentium causa defunctorum Spiritus ad viuos redire videntur:siue rationes ex parte Spirituum, siue ex parte Dei, cuius voluntate & dispensatione fit,vt reuertantur petantur. Omnino igitur necesse est, vt vbi viuentes commorantur,versentur:locis cultis,& hominum vsibus seruientibus; non incultis, & ab hominum consuetudine alienis.

CAPVT XXXIII.

An ex locis morte alicuius, aut egregio facinore notatis, possint humani & Dæmonum Spiritus distingui: & quomodo.

1. LVstratis locis sacris, & cultis; illa iam sunt percurrenda,quæ vel *aliqua morte*, vel *graui facinore* notata sunt. Circumspiciendum, Vtrum ex ijs diiudicari possit, quæ conditio Spirituum, ijs locis oberrantium:an, scilicet,humani sint, an Dæmoniorum.

2. Nam hæc, *præ ceteris locis* Spectris & Spiritibus infesta esse propemodum nullus est, qui ignorat. Et si exemplis agendum est, non desunt hæc, tam in locis,quæ ob alicuius *mortem* nota sunt; quàm, vbi grauia commissa *crimina*.Pro prioribus,vt alia omit

omittam, est Spiritus, qui domum infestauit, vbi Cæsar Caligula interfectus est. Pro posterioribus, quod Cardanus lib.16.cap.93.de Rerum varietate, his verbis refert. *Est*, inquit, *familia nobilis, ac inter primas Parmæ, Torrellorum nuncupata. Possident arcem, in qua aula est. In ea, sub camino, solet videri anus iam centum annis, quoties ex familia aliquis obiturus est. Referunt hanc anum olim fuisse prædiuitem, & ob pecunias interfectam à nepotibus suis; & in frusta diuisam, proiectámque in latrinam.* Ita Cardanus.

Et non solùm his locis Spiritus apparere, & molestos esse: verùm etiam ob *peractam mortem*, aut *commissa scelera*, molestos esse credendum est. Cuius hoc haud leue argumentum est; quod ante peractam mortem, commissáque scelera, ijs locis nullæ Spirituum molestiæ perciperentur; posthæc illæ mox secutæ sint, & obseruatæ. 3.

De his igitur quæstio est, An humanos Spiritus à Dæmonibus distinguant: ita, vt quicunque his locis obseruantur, vel hominum sint Spiritus, vel Dæmoniorum: an, non distinguant, vt vtrisque promiscuè possint reperiri, & reperiantur omnis generis Spectra. 4.

Et, vt de prioribus primùm dicatur, *verisimile admodum est, aut humanos esse, qui ijs locis versantur, vbi aliquem mori & ex hac vita discedere contigit, aut profectò sub humana specie Dæmones, illos homines, qui ijs locis vsuram huius vitæ reliquerunt, exhibere.* 5.

Habet hoc quidem primùm cõmunis omnium sensus: sed maximè probant, quæ in his Spiritibus obseruantur, *conditiones*: inprimis autem *rationes*, quæ pro humanis potius, quam Dæmoniorum Spiritibus militant. 6.

Diximus, ſuperius, humanos Spiritus forma deprehendi humana: & qui his locis verſantur: non forma humana tantùm deprehenduntur; ſed eandem plerunque referunt, quæ hominum fuit, qui dictis locis vitam cum morte commutârunt. Diximus humanos deprehendi ex gemitu, & ſuſpirijs: & hi Spiritus, vel gemitu & ſuſpirijs teſtantur ſuas miſerias; vel certè nullos barbaros ſonos edunt. Diximus leuitatis arguméta ab humanis eſſe aliena: apud hos Spiritus nulla ex ijs obſeruantur. Diximus grauia quandoque detrimenta à Dæmoniorum, non hominum Spiritibus afferri: quando verò auditum ab his ſpiritibus grauia damna allata eſſe.

8. Cùm hæc loca poſt mortem ſolùm infeſta ſint, ante mortem verò nequaquam; *quid eſt*, quòd poſt mortem illa à Dæmonibus infeſtari dici debeat, quæ antequam mors accideret, nullas Dæmonum ſuſtinuêre moleſtias? An fortè mors hoc ſecum affert, vt Dæmonibus locum patefaciat? Quis hoc credat? Annon mors; ſed perditorum hominum mores Dæmones aſſciſcunt? At non nos perditæ vitæ morientium, ſed ſolius mortis rationem habemus. An Dæmones fortè his locis, mortuos apud viuos cupiunt traducere; vt non fœlicium, ſed miſerorum loco habeantur? At hac ratione ipſi ſibi Dæmones erunt contrarij; propterea, quod his apparitionibus & Spirituum moleſtijs primùm excitentur viuentiũ ſtudia, vt defunctis bene velint, & faciant; tum deinde ipſi defuncti (ſiquidem ipſorum conditio prorſus deſperata non eſt) viuentium iuuantur pietate & charitate: quæ vtraque Dæmonibus vehementer diſplicent.

Omni

Omnino ad hæc loca, præ cæteris, humani Spiritus, si non omnes, aliqui certè redire desiderare posse videntur. Cùm enim illorum quidam idcirco potissimum redeant, vt humanis subsidijs iuuentur; vbi lubentius versari credendi sunt, quàm vbi præsentiora sunt remedia? vbi verò præsentiora; quàm vbi, omnium ferè opinione, humani Spiritus versantur? vbi noscuntur qui oberrant? vbi defunctorum, qui bene defunctis volunt, plerunque amici. 9.

Et ita de *prioribus* locis sit definitum. *De posterioribus* non simplex danda responsio: quoniam loca hæc, quæ ob crimina & peccata, maculā quandam contraxerunt, vel habent criminum & peccatorum suos superstites authores; aut vita illi sunt defuncti: si vita functi sunt, probabile ijs locis ipsorum Spiritus versari, vel Dæmones: Si superstites adhuc sunt, dubium non est, quin Dæmonibus, non autem humanis Spiritibus infesta sint loca. Quatuor asserimus, quatuor sunt demonstranda. Ab vltimo incipimus. 10.

Primum *humanos viuentium Spiritus non posse molestos esse ijs locis, quæ ob viuentium adhuc scelera horrida sunt*, extra omnem est controuersiam. An hi possunt alijs esse locis, quam sua, quæ fouent & sustentant, sunt corpora? Sed quia pro hoc argumento aliàs plura dicta sunt, hîc pluribus opus non est. Vide librum nostrum de prodigiosis viuorum apparitionibus. 11.

Quod verò *sint Dæmonum Spiritus*, quiuis hinc facile intulerit. Sed quam sit hoc conueniens, quia non statim omnes percipiunt, hîc docemus. Et principiò quidem ea est peccatorum fœditas, 12.

vt non homines tantùm summis miserijs, & Dæmonum vexationi inuoluat; verùm etiam loca, vbi ipsa perpetrantur, diuinæ iræ & Dæmonum potestati subiiciat. Deinde recreantur his locis Spiritus Nequam, partim quia his Deus grauiter est offensus: partim quia ijsdem ipsorum regno facta est accessio. Sed & Deus hæc loca Dæmonum infestationi exposita esse, potest videri velle, vt etiam hinc grauitatem peccatorum mortales intelligāt, nouissima præuideant, & de salute sua cogitent.

13. *Vita defunctorum Spiritus ijsdem locis versari, vbi grauia* crimina perpetrarūt viuentes: primùm probāt exempla eorū qui leuia peccata illis ipsis locis, vbi commissa sunt, post mortem, dignis pœnitentiæ fructibus, expiârunt. Deinde illi, qui ijsdem, ob grauia, puniti leguntur. Vtraque primum caput suppeditat. Dei etiam bonitas atque iustitia hanc rem reddit admodum probabilem. Bonitas erga viuentes demonstratur; qui miserorum Spirituum exemplo possunt, si volunt fieri meliores. Iustitia erga ipsos defunctorum Spiritus; vt hi intelligant ex omnibus ijs rebus suppliciorum suorum acerbitatem crescere, quæ ipsis quouis modo dum peccarunt, seruierunt.

14. An verò soli sunt defunctorum Spiritus; qui locis, vbi peccata perpetrata sunt, obseruantur? *Admodum hoc probabile: verumtamen*, vt videtur, *non necessarium*. Probabilitatis argumenta, in priori huius capitis parte, clara sunt. At vt soli molesti sint, infestáque loca reddant, necesse nō est; quemadmodum Thesi secunda, ante hanc, euinci potest.

CAP

CAPVT XXXIIII.

An, & quomodo ex Catholicorum hominum, & infidelium locis, poßit colligi Spiritus, qui molestant, esse humanos, vel Diabolicos.

PRæter iam dictas, & peruestigatas, locorum differentias, alia est, quæ ex *personis*, loca incolentibus, accipitur: vt scilicet, quædam dicantur Catholicorum habitacula; quædam Non Catholicorum, siue infidelium. Nam cùm homines omnes aut fideles sint, siue Catholici; aut infideles, siue Non Catholici, certísque locis commorentur; ipsa ab his incolis loca non incongruè accipiunt appellationem. 1.

Infidelium autem, siue Non Catholicorum, non vnius generis loca sunt omnia. Nec mirum. Non vnius generis infideles sunt omnes. Sunt Pagani. Sunt Iudæi. Sunt Hæretici. Et loca igitur alia Paganorum, vbi Pagani; alia Iudæorum, vbi Iudęi, alia Hæreticorum, vbi Hæretici, commorantur. 2.

Omnia hæc loca disputando percurrere possemus. Quidni facimus? Quia non opus. Nostris sumus contenti: Hæreticis, & Catholicis. Sua examinent Pagani: sua Iudæi. Quid nobis de his, quæ foris sunt iudicare? 3.

Posset forsitan videri frustra hæc suscipi inquisitio: quod Hæreticorum ab omni Spirituum infestatione liberrima dicantur; & ob id his locis Spiritus distingui non possint; sed quia Catholicorum loca infesta sunt; propter hos omitti non debuit. 4.

Quid, quod *nec Hæreticorum loca satis sint libera?* Possemus hoc exemplis docere: verùm, quia proferri hæc nequeunt, nisi & loca Spiritibus infesta proderemus, & homines Hæreseos accusaremus; omissis exemplis ratione agamus.

5. Quærimus quidnam Hæreticorum locis Spiritus prohibeat? An Hæreticos Spiritus refugiunt? & refugiunt Spiritus quicunque? hominum? Dæmoniorum? Quis hæc credat?quis dicat?quis profiteatur? Quam magna consuetudo Hæreticorum Magistris, cum certo quodam Spirituum genere, quorum in locorum infestatione præcipuum studium? vide caput vigesimum primum Disputationis de Dæmoniacis.

6. Gentiles atque Iudæos pati Spirituum infestationes manifestum est: quid Hæreticos excipiet, qui in eadem, cum cæteris infidelibus, sunt classe & damnatione?

7. Vel sanctitas doctrinæ, quam Hæretici profitentur, meretur, vt à Spiritibus non impeti debeant, vt quidam dicunt: vel probitas vitæ quam agunt: vel singulare quoddam, quo Deus vult ipsos his exemptos, priuilegium. Quid horum? aut quid aliud?Non doctrinæ sanctitas.Impiissima illa est Christi, Apostolorum, & totius antiquitatis doctrinæ aduersa. Non probitas vitæ. Nunquam cum impia doctrina vera vitæ probitas consistit. Non priuilegium: quia quando, quare, quibus præsentibus; vbi, quo authore concessum sit doceri non potest. Quid verò aliud?

8. Certum ergo sit *loca Catholicorum Spiritus infestantes perpeti.* Constitutum quoque sit *non immunia esse Hæreticorum.* Quæramus igitur, Num

ex

ex his locis Spiritus diſtinguantur?

Diſtinctio verò quæritur, inter humanos Spiritus, atque Dæmoniorum. Num ex iiſdem locis conditio & diſtinctio humanorum inter ſe, colligatur, poſtea erit diſcutiendum. Quid igitur? Suntne omnes, qui Catholicos perſequuntur, aut inſequuntur, Dæmoniorum Spiritus? qui Hæreticos Spiritus humani? An contra, Omnes qui Catholicis moleſti ſunt, humani? qui Hæreticis, Dæmoniorum? An vtrique inueniuntur apud vtroſque? 9.

Primùm, *Non omnes, qui Catholicos moleſtant, Dæmoniaci ſunt, ipſos etiam moleſtant Spiritus humani.* Catholici fuerunt Germanus, Epiſcopus Capuanus, cui ſe aliquoties exhibuit Spiritus Paſchaſij Presbyter, cuius meminit Beatus Gregorius, cui fidele obſequium præſtitit Spiritus in balneis. VVormatienſium item accolæ, qui aliquamdiu ſuſtinuerunt multitudinem Spirituum, armatorum equitum & peditum. Et exemplis quid opus? poſſunt meriti eſſe Catholici; vt Spectris damnatorum hominum moleſtentur: poſſunt ab iiſdem ſubſidia expectare & petere animæ fidelium defunctorum; quæ ex hac vita piè, ſed nondum ſatis purgatæ diſceſſerunt. 10.

Nec ſoli humani Spiritus Catholicis moleſti ſunt, iiſdem etiam Dæmones moleſti. Quot moleſtias à Dæmonibus ſuſtinuerunt eremi cultores de quibus cap. 26. quot alij Sancti viri? vt præſentia prætereamus? An fortè fidei ſanctitas, quam Catholici profitētur, à Dæmonum inſidijs reddit immunes? Non reddit. Maioribus ſępè inſultibus ſuos exponit. An vitę probitas? hęc ſępè apud Catholicos 11.

deſide

deſideratur: deinde ſi quando adeſt, ſtudium nocendi Dæmonum excitat. An ſigna ſacra, quæ in Chriſtianorum ſunt animis? Hęc non deſunt Hæreticis, non deſunt damnatis.

12. Denique *Nec omnes, qui Hæreticos infeſtant, aut Dæmonum ſunt Spiritus, aut humani: ſed nunc Dæmonum nunc humani.* Oſtendimus, principio huius capitis, à Spirituum infeſtationibus immunes non eſſe Hæreticos: quod verò *nunc* infeſti ſint Dæmoniorum Spiritus, illæ ipſæ rationes cõfirmant, quibus ibidem vſi ſumus: *nunc* verò hominum damnatorum; perſuadet ſocietas, idémque nocendi ſtudium cum Dæmonibus, & his ſimilia. Libet pro vtroque exemplum adſcribere ex Cæſare Baronio Domin. *6.* circa annum Domini.*513.* Et quod Hæreticum damnati hominis ſpiritus terruerit, atque moleſtârit, docet exemplo Iſidori, ſectatoris Serueti, authoris hæreſis, quæ Acephalorum dicta eſt: huic is, qui coram Pontifice Caypha, Domino alapã impegit apparuit, atque eundem, vt ſceleris, ita ſuppliciorum ſocium futurum ſignificauit. (Vide cap.38. Theſin 8.) Quod verò nec à Dæmonibus ſint tuti, docet per Ducẽ quendam Palęſtinum, & qui ipſus Seuerianus, qui cum Dominicum monumentum pietatis ſtudio intrare vellet, aliquoties ab ariete (Dæmonis erat in forma arietis) repulſus eſt: nec poſt confeſſionem quidem peccatorum, quibus ſe ab ingreſſu prohiberi exiſtimabat, permiſſus eſt introire: ſed tum demum admiſſus eſt, ceſſauítque cornupeta aries vbi abiurata hæreſi, communione catholica ſe proteſtatus eſt eſſe Catholicum. Hæc Baronius. Prius ex 36.capit. Prati Spiritualis: poſterius

ſterius ex capit. 79. eiuſdem Prati.

Maneat igitur vtróſque & Catholicos & Hæreticos. Spirituum moleſtijs eſſe expoſitos. Maneat vtróſque, & ab hominum, & à Dæmoniorum Spiritibus moleſtias pati. Inferamus ex vtroque *loca Hæretica atque Catholica Spiritus humanos à Dæmonibus non diſtinguere.* 13.

CAPVT XXXV.

An, & ex quibus temporibus humani & Dæmonum Spiritus diſtinguantur, illi, qui rebus viuentium quandoque interſunt.

TRia ferè ſunt in tẽpore, ex quibus, ſi quæ eſt, diſtinctio inter humanos & Diabolicos Spiritus ſumi debet: *ſuſtantia, quantitas, qualitas.* ſubſtãtia temporis die & nocte continetur; quantitas in diuturnitate & breuitate cernitur; qualitas in ſacris; & profanis diebus. 1.

Omnium harum differentiarum ratione habendam eſſe, in cognoſcendis Spiritibus, inde videtur certum; quòd ipſarum rationem etiam Spiritus habeant. De diebus & noctibus aliâs dictum eſt. Aliquos etiam non diu eſſe moleſtos, docet experientia; alij contra ſunt, qui diuturnitate moleſtiarum etiam ſuos dominos proprijs ſedibus & domibus pellunt. Præterea, quia tempora apud Chriſtianos vel ſacra ſunt vel profana; hoc ipſo clarum eſt, his vel iſtis temporibus Spiritus eſſe moleſtos, quo clarum eſt eſſe moleſtos. 2.

Quid autem? ſubſtantia, quantitas, & qualitas 3.

tempo

temporis, distinguunt-ne humanos Spiritus à Dæmonibus? Nos, triplices temporum differentias distinximus, tribus Assertionibus, quantum consequi coniectura licet, quod res esse videtur, concludimus.

4. Prima esto. *Noctes & dies humanos atque Dæmoniorum Spiritus non distinguunt.* Non necesse est, illos Spiritus Dæmoniorum dicamus, qui noctibus sunt molesti: illos hominum, qui interdiu. Noctibus sunt molesti Dæmonum, & hominum Spiritus: diebus, & clara luce, sunt molesti Dæmonum & hominum Spiritus.

5. Quod dicimus clarum est exemplis, omnis generis, Spirituum. Nec assertioni contradicit ratio. Quemadmodum non ad locum; ita non ad *tempus* astricti sunt Spiritus. Vtraque extra ipsos: vtraque ipsos non attingunt. Nec luce diei indigent, vt videant, quò vadant: nec caligine noctis iuuantur, quò operationes valeant exercere.

6. Sunt hæc certa. *Lucis tamen amantiores sunt; & per se appetẽtiores humani Spiritus*; Si nõ omnes, certè purgandi: *tenebrarum & noctis Dæmoniaci.* Quid mirum? *qui malè agunt oderunt lucem:* Domini sententia est Ioan. 3. Et si econtrariò licet argumẽtari. Cùm malè non agant purgandi Spiritus; non oderint lucem: In luce igitur versabuntur; quemadmodum & versati sunt in balneis illi, quorum meminit B. Gregorius, & nos 1. cap.

7. Est aliud pro hac re argumentum: quòd Regius Propheta significet eum, *Qui habitat in adiutorio altißimi*, non habere sibi timere etiam *à Dæmonio meridiano*: quo insinuat Dæmones plerosque noctibus esse molestos, & quasi lucem solis vereri; quosdam

quoſdam tamen admodū audaces; qui,quam cæteri,lucem non refugiant;& interdiu etiam homines adoriantur. Ita locum Prophetæ exponunt Thalmudici, R. Salomon, & Chaldæus cum noſtris, inquit Genebrardus in Pſalmos.

8. Secunda Aſſertio. *Neque diuturnitas moleſtiarum,quæ à Spiritibus affertur;neque breuitas,certorum Spirituum certum & indubitatum eſt argumentum.* Si eſt,quæſo quanta? quorum? Diutiſſimè moleſti fuerunt Spiritus Dæmoniorum, in fodinis metallicis;quorum primo capite meminimus:& ad centum & plures annos moleſta fuit vetula, in arce Tarellorum Parmenſium. Quid verò? qui longo tempore moleſti eſſe potuerunt; non poterunt breui? breuiori?breuiſſimo?

9. Nihilominus, ſi diuturniores fuerint moleſtiæ, & hominum aliquot ætates ſuperent; *admodum eſt veriſimile,earum authores eſſe Dæmones;rarius defunctorum hominum,maximè damnatorum.* Illius rationem dixerim ex fine colligi,qui ipſis prôpôſitus eſt vnus; vt ſemper noceant, quibuſcunque etiam mortalibus: huius, quod ea lege ad viuos redire permittantur hi damnati; vt iuſtitiæ diuinæ, ſua miſeria, dent teſtimonium: quod non ita commodè præſtant,niſi eorum ſe aſpectibus,quibus noti ſunt, obiiciant; vt idcirco credi poſſit, non diutius ipſos moleſtare, quàm horum ætas permittat.

10. Tertia Aſſertio ſit. *Nec ſacra, nec profana tempora ſibi tanquam propria, vſurpare Spiritus Dæmoniorum.* Nam & ſacris poſſunt adeſſe humani, & profanis.Affectant Dæmones ſacra, vt profanent; affectant eadem humani Spiritus (purgandi) vt

facilius

facilius viuentium auxilijs iuuentur. Quarunt illi profana, tanquam sibi magis conuenientia: eadem satis humanis (purgandis) conuenientia sunt, si subsidium præstent.

11. Non eadem ratio temporum, & locorum est; vt quemadmodum per se sacra loca fugiunt Dæmones; ita sacra fugiant tempora. Alia longè est conditio locorum consecratorum; alia temporum. Sunt loca sacra consecratione summorum Pontificum; & Ecclesiæ sacris orationibus, illa Dæmonibus interdicuntur. Sunt tempora sacra; verumtamen nulla consecratione; nullis exorcismis: sola Dei atque hominum voluntate.

12. Fortè tamen, quia non solùm res sacras; sed & signa rerum sacrarum Dæmones detestantur; & quicquid demum *sacrum* redolet; sacris temporibus, tanquam non suis; sed profanis, tanquam magis conuenientibus, insolentiores & molestiores erunt; & nisi aliunde molestandi occasiones habeant, sacris se continebunt, minúsque molesti erunt. Sed vt hoc cum ratione dicitur: ita cum ratione potest negari.

13. Quid porrò ex dictis omnibus? *Ex differentia temporum, vel nullum certum iudicium sumi pro Dæmoniorum Spiritibus, vel admodum infirmum.* Hoc tamen examen prætereundum nobis non erat, quod per se infirmum est, id cum firmioribus indicijs coniunctum, robur & vires accipit, magísque persuadet.

CAP

CAPVT XXXVI.

An ex conditione illorum Spirituum, qui, præ cæteris, certos quosdam homines persequuntur, iudicium de Spiritibus posſit accipi, quòd vel humani ſint, vel Dæmonum.

DVbium non eſt *quoſdam eſſe Spiritus. qui certis hominibus, præ cæteris, ſint moleſtiores.* Illa ipſa loca, quæ ratione hominum, Spiritibus infeſta eſſe diximus, nobis in hac cauſa ſuffragantur: ſed quia de hoc aliàs, hîc non plura. An Spiritus hi Dæmones tantùm ſunt? an aliquando Spiritus hominum? An ſemper hominum? nunquam Dæmonum? 1.

Moleſtiarum, quæ ab his afferuntur: malorum item, quæ infligunt, hîc rationem non habemus. Illa alijs diſcuſſa ſunt locis; & quid ad Spirituum diſcretionem faciant, demõſtratum. Solorum Spirituum habetur ratio. Quæritur, *an qui viuentes certos inſequuntur* (ſiue graues multum ſint, ſiue non ſint, parum huius inter eſt) *Dæmones ſint, vel humani Spiritus.* 2.

Et aliquando hominum eſſe Spiritus, qui has moleſtias afferunt, videtur eſſe extra controuerſiam. Probant hoc ſuo exemplo Spiritus matris Neronis: Spiritus virginis Byzantinæ Cleonice, Spiritus imperatoris Galbæ; vt alios quamplurimos omittam, quorum 1. cap. & alijs, facta eſt mentio. 3.

Exemplis his facilius creditur; quod *ratio*, quæ hanc rem impoſſibilem eſſe doceat, nulla ſit: graues autem ſint *cauſſæ*; quæ, vt quandoque fiat, egregiè probent. 4.

5. Qui pluribus aliquando molesti sunt Spiritus, an non vnum aliquem insequi possunt? Nisi fortè ijs legibus diuinitus astrictos esse dicere velimus Spiritus, vt & vno tantùm loco viuentibus adsint, molestíque sint; & præterea nunquam molestare valeant, nisi pluribus molestias afferant: quæ quis dixerit? dicenti quis crediderit?

6. Conueniens quoque est, & iustum; vt humani Spiritus molesti sint, & homines molestijs insequantur. Purgandi enim, si ab his nulla, ab illis multa exspectant solatia; an non hos insequentur, illos deserent? Damnati, cùm malè ijs velint, qui ipsorum malorum fuerunt authores, & promotores; cur eosdem molestijs insequi non valebunt?

7. Verumtamen *Dæmonum Spiritus, vt plurimum, esse crediderim, qui homines insequuntur.* Causa præcipua huius est, quod quicunque insequantur, ijdem ferè persequantur: persecutio verò, quamuis ab alijs esse possit Spiritibus, non tamen semper tanta, quanta plerunque affertur, esse potest: & vt possit, tamen non ad humanos, sed Dæmoniacos propriè Spiritus pertinet, quemadmodum cap. 29. dictum est.

CAPVT XXXVII.

An ex conditione eorum, qui persequentes Spiritus patiuntur, possit colligi, humani ne sint Spiritus, qui molesti sunt, vel Dæmoniorum.

1. VNum hîc supponimus, alterum est explicandum: tertium definiendum. Supponimus quosdam viuentium pati, præ cæteris

cæteris hominibus, infeſtantes Spiritus. Explicandum quid per conditionem hominum intelligamus. Definiendum, an ex conditione hominum, qui moleſtias Spirituum ſuſtinent, poſſit coniectura fieri, vtrum humani ſint, vel Dæmoniorum Spiritus, qui moleſtant.

Primùm illud ſupponimus, & ob id pluribus perſequendum non eſt. Exemplis abundamus: aliàs quoque idem demonſtratum eſt hoc iuſtiſſimis de cauſis fieri. Vide huius Diſput. cap. 15. & 17. &c. 2.

Conditionem viuentium, intelligimus ſtatum vitæ, in quo ipſi degunt & verſantur: verumtamen non quemcunque, ſed qui cum improba vel honeſta vita coniungitur: ita videlicet, vt mortales duplicis conditionis dicere poſſimus; alios, qui ſobriè, piè, & iuſtè vitam viuunt Chriſtianam: alios, qui in grauibus volutantur peccatis, & pro perditæ ſalutis habentur hominibus. 3.

Quæſtio igitur eſt, An ex his ordinibus, ſi infeſtantes Spiritus pati hos contigerit, deprehendatur; *Sítne humanus, qui perſequitur, Spiritus, an diabolicus*. Et forſitan, mox quis ſuſpicabitur, malos non niſi à malis, bonos non niſi à bonis infeſtari: ſed tamen rem exactius conſideranti aliud videbitur dicendum. Nec malè. 4.

Extra omnem controuerſiam eſt *ex probis & bonis hominibus certum iudicium peti non poſſe*. Quid ita? Quia neque omnes, qui probos homines perſequuntur, humani ſunt Spiritus: neque omnes Spiritus Dæmoniorum. 5.

Quàm integris moribus fuit ſanctiſſimus Iob? quanta eius in ſacris literis commendatio? Dicitur *vir ſimplex, & rectus & timens Deum, & recedens à* 6.

 malo:

malo: dicitur *non ſimilis ei in terra*: & tamen grauiſſimas à Spiritibus moleſtias ſuſtinuit. An à bonis,& humanis tantùm,homo bonus & humaniſſimus? Impijſſimus Satan fuit, qui virum ſanctiſſimum afflixit.

7. Sic de integritate vitæ Germani Capuani Epiſcopi dubitare non poſſumus. Dat ipſi B. Gregorius teſtimonium inſigne probitatis: & hic Spiritus expertus eſt, quamuis non ita moleſtos. An bonus vir malos Dæmoniorum? Nequaquam:ſed bonus bonos defunctorum hominum.

8. Et quid eſt,quæſo, cur probi homines aut perſequentes Dæmones pati dici non debeant; aut moleſtantes Spiritus humanos? An Dæmonum Spiritus ipſis male velle non poſſunt? aut hominum ipſorum opera nequeunt iuuari? Poſſunt hi (purgandos intelligo) ſi aliquorum; horum certè opera iuuari. Poſſunt illi malè ipſis velle, illi inquam iuratiſſimi bonorũ omniũ hoſtes & inimici.

9. Ex bonis igitur diſtinctio peti non debet. *An debet ex malis?* Debet magna: ſi non abſoluta & omnimoda. Dubium vix eſſe poteſt, *ſolos eſſe malos,qui malos ſequuntur,inſequuntur, & perſequuntur Spiritus: probabile admodum, ex malis, Dæmoniorum ferè eſſe, non hominum.*

10. *Bonos purgandorum Spiritus malis,& deſperatæ ſalutis hominibus moleſtos eſſe negamus.* Quam ob rem eſſent? Aliorum ſalutis curam crederent habere, qui omnem propriæ depoſuerunt? ſed & hi vel non credunt Spiritus defunctorum viuentium ſubſidijs iuuari: aut, ſi credunt, iuuare nolunt; & ſi vellent, parum eorum ſæpe ſubſidia, tanquam Dei hoſtium,apud altiſſimum Deum poſſent.

Malos

Malos Spiritus malos homines ſequi, perſequi quid mirum? Sequuntur vt ſocij: inſequuntur vt promotores: perſequuntur vt tortores & carnifices. 11.

Gaudent malorum ſocietate mali Spiritus: facit hoc ſimilitudo morum & ſtudiorum. Etiam *omne animal*, inquit quidam, *diligit ſibi ſimile*. Qui verò omnes percipiunt à Deo eſſe alieniſſimos; poſſíntne eorum ſocietatem faſtidire, non expetere; qui vltrò ſuis prauis ſtudijs, ſe à Deo auertunt? Ad Dæmonum caſtra confugiunt? 12.

Promouent & impiorum ſtudia impij Spiritus. Non ſatis ipſis eſt mortales eſſe miſeros; miſeros cupiunt eſſe miſeriores: miſerrimos. Quid ſi igitur his moleſtijs miſeriores reddere poſſunt? an ſibi deerunt? Fortè nequeunt his moleſtijs miſeriores reddi? At poſſe, haud obſcurè, quæ capi. 13. dicta ſunt, inſinuant. 13.

Sed & tortores his moleſtijs mali Spiritus ſe oſtendunt. Hoc quidem ipſi affectant: ſed magno cum conſilio, Deus Optimus nunc permittit, nūc præcipit. Quorundam tam inſignis eſt improbitas atque malitia; vt etiam in hac vita debeat vindicari: quod melius, quàm perſecutionibus, quas mali Spiritus perditis his hominibus afferunt, demonſtrari non poteſt. 14.

Mali igitur Spiritus malis hominibus moleſti ſunt. An verò mali quicunque? an tantùm Dæmoniorum? an etiam damnatorum hominum? *Et Dæmonum & damnatorum.* De Dæmonibus res clara eſt. Pro damnatorum hominum, ſunt Spiritus Byſantinæ Virginis: matris Neronis Imperatoris, & Imperatoris Galbæ: alios tanquam ex ſuperioribus notos omitto. 15.

16. Verumtamen, quia mali malos Spiritus potissimum patiuntur in vltionem scelerum, peccatorum, & perditæ, quæ agitur, vitæ; vt plurimum (si non semper) *existimauerim esse Dæmoniorum Spiritus, qui molesti sunt*, vt qui hic officium exequuntur, quod sicuti ab humanis alienum est, ita ipsis, quasi proprium, tribui potest.

17. Quòd si forma humana Spiritus hi quandoque conspiciuntur, & illa etiam, quæ certorum hominum esse cognoscitur, quemadmodum fuit Byzantinæ Virginis, atque matris Neronis Imperatoris, illam ego simulatam dicerem, & non à Spiritibus defunctorum hominum circumferri: sed ab ipsis Dæmonibus, qui & illius sint authores, & sub illa ipsos Spiritus defunctorum, veluti in quadam imagine ostentent.

NOTATIO IN SEQVENTIA CAPITA.

De rationibus & notis, quibus distinguuntur, & cognoscuntur Spiritus humani, qui loca infestare solent.

1. VNde humanorum Spirituum à Dæmonibus *distinctio petenda sit, quantum ratione & coniectura consequi potuimus, diximus: Nunc qua ratione* humani (*sunt enim duplicis conditionis*) *distinguantur, inquiramus. Nam &* *hos*

hos internoſcere neceſſe eſt eum, qui fœliciter in liberandis, à Spirituum infeſtatione, locis verſari vdit: propterea quod non iiſdem rationibus cum purgandis *&* damnatis *agendum eſt.*

In horum autem diſcrimine inueſtigando idem, qui ſuperius, ſeruandus eſt ordo: vt & formas, quibus apparent: & orationes, quas formant: & mala, quæ afferunt: & officia, quæ exercent, & locorum qualitates, atque his ſimilia ſcrutemur diligenter: & quid hos vel illos Spiritus purgandos *inquam, vel* damnatos *prodat, notemus. Res quemadmodum difficultatem habet non paruam, ita non caret ſua vtilitate & voluptate. Sequentia facilius intelligentur, ſi ſingula cum præcedentibus iam explicatis rationibus conferantur, ſed ad rem.* A forma *principium inſtituimus.* 2.

CAPVT XXXVIII.

An, & quæ forma humanos inter ſe Spiritus, hoc eſt, purgandos à damnatis diſtinguat.

NOn omnes formæ Spirituum, ſub quibus conſpiciuntur, hoc loco nobis diſcutiendæ ſunt: quouiam non inter quoſcunque Spiritus, qui ſe viuentium oculis offerunt, diſcrimen inquirimus. Solum inſpicienda eſt illa, quam humanorum Spirituum *propriam* diximus, cap. 26. &, Vtrum, in ipſa, aliqua diſtinctio ſit, qua humani Spiritus differant, & cognoſcantur, inquirendũ: propterea, quòd qua ratione *ſolùm humani* inter ſe diſcriminentur, hoc loco quæramus. 1.

2. *Vnam* autem *formam humanam* diximus, quæ humanos Spiritus prodat: illam videlicet, quæ ita humana eſt, vt peregrinum, & ab humanâ alienum habeat nihil; nulláque ratione, vel modo ab humana degeneret. Hæc enim, vt humanos Spiritus prodit; ita vtriſque communis eſt; & ijs, qui perpetuis inferni cruciatibus addicti ſunt, & qui alicubi, ob peccatorũ ſuorum demerita purgantur.

3. Sed tamen non ita *vna* eſt *hæc forma*, quin diſcrimina & differentias multas admittat. Quemadmodum enim vna eſt omnium hominum, qui viuunt, forma; & quædam in hac ſunt, quæ diſtinguunt virum à fœmina, ſenem à iuuene, Iudæum à Chriſtiano, ægrum à ſano; ita in *vna*, ſub qua humani Spiritus latent, forma; quæ hos ab illis diſtinguunt, poſſunt eſſe diſcrimina.

4. *Quintuplicia* autem hæc diſcrimina putauerim, vnum à quantitate petitur: alterum à qualitate: reliqua tria ex mentis affectu, cuius eſſe videntur indicia: primo differunt parui & magni: alteri albi & nigri: tertio læti & triſtes, graues & leues, truces & amabiles: Hæc diſcrimina vni eidémque formæ humanæ poſſunt accidere. An verò omnia Spiritus diſcriminant? Id definiamus.

5. *Quæ à quantitate differentia ſumitur, Spiritus non diſtinguit.* Nec paruitas damnatorum tantùm Spirituum index eſt, & magnitudo purgandorum: nec contra, magnitudo damnatorum, paruitas purgandorum. Poſſunt ſub forma parua eſſe damnatorum, & purgandorum: ijdem quoque poſſunt eſſe ſub forma magna.

6. Quinimò, quando in quantitate exceſſus eſt nimius, vel nimius defectus; non hominum, ſed Dæ-

monum

monum latere Spiritus, aliâs docuimus. Nec malè. Quoniam cùm idcirco rebus viuentium intersint humani Spiritus, vt cognoscantur; apparere ea forma credi debent, quam ipsi dum corpora vegetârunt, habuerunt, quod non nisi ex hac cognosci queant.

7. Qui viui procero corpore fuerunt, sub magna, mortui, dum conspiciuntur, apparent figura: qui paruo; sub forma nani. At possunt feliciter mori, & ob id non damnari, illi: possunt quoque hi. Similiter, possunt illi cum præsentis vitæ morte, mortem incurrere æternam: possunt quoque hi nani. Magnitudo igitur, siue paruitas, etsi humanos Spiritus distinguat quandoque à Dęmonibus; non tamen humanos inter se distinguit.

8. *Dißimilitudo qualitatis in forma, plurimum valet ad* diiudicandos Spiritus humanos. Pro purgandis, nisi nox candorem vultus obnubilet, magnum argumentum est color albicans; siue natiuus, quem viui habuerunt: pro damnatis militat niger, clara præsertim in luce: Non idcirco solùm, quia communis id hominum habet sensus; verùm etiam, quia vt niger damnatis Dæmonibúsque conuenit, & sub hoc frequenter damnati conspecti sunt: ita albicans conuenit bonis, beatísque; & sub hoc conspecti, qui purgatorios ignes sustinuerunt. Seruit hîc exemplum Isidori, quod ex Euirato in Prato Spirituali, capit. 39. refert Cæsar Baronius Tomo 6. fol. 625. circa annum Domini 513. Isidorus hic genere Meliticiensis, Monachus fuit Monasterij Philoxemes in emporio Cypri Dade dicto: & cùm Seueriani dogmatis aliquando fuisset assertor, vxori Catholicæ, quæ clam ipso

communicauerat, ſacram communionem per vim indignabundus, guttur eiuſdem præmens, extorſit, indignéque tractauit. Sed ſtatim coruſcationem hoſtia ſacra diffundente peccatũ ſuum agnouit: poſt biduum verò, paratum ſibi ſupplicium intellexit per Spiritum hominis damnati talem, qualẽ iam deſcripſimus. Rem refero ipſius verbis. *Poſt biduum*, inquit Iſidorus, *aſpicio virum, quaſi Aethiopem, ſemicintijs veſtitum, dicentémque mihi: Ego & tu ſimul in vnum ſupplicium condemnati ſumus. Et ego ad eum: Tu, inquam, quis es? Reſpondit: ego ſum, qui conditorem Dominum omnium, Ieſum Chriſtum, in maxilla percuſſi paßionis tempore.* Hæc ibi.

9. *Triſtis, lætaque forma vtriſque Spiritibus cõmunis eſt*. quamuis enim damnati, iuſtiorem triſtitiæ cauſam habeant, & triſtem vultum formandi, non tamen ſua carent triſtitia purgandi; ob graues, quos ipſi, quocunque etiam loco agant, ſuſtinent dolores, & cruciatus. Nullum igitur hinc iudicium de Spiritibus ſumi poteſt.

10. *Trux vultus omnino conuenit damnatis: amabilis purgandis.* Sed an ille damnatis tantùm; & non etiam purgandis: hic purgandis tantùm; & non etiam damnatis? Quamuis hîc iudicium præcipitare temerarium ſit: propterea, quòd etiam beati Spiritus cæleſtium mentium truces quandoque vultus formarint, & Dæmones formarint amabiles & Angelicos: facilè tamen mihi paterer perſuaderi *ſolis* damnatis truces, *ſolis* purgandis amabiles, aut certè non truces conuenire, propterea, quòd cur truces purgandi; cur amabiles damnati ſimulent, cauſas non habeant.

11. *Grauitas & leuitas, quam exterior forma quandoque*

que secum affert, Spiritus humanos non distinguit. Sed tamen status & conditio Spirituum purgandorum potius grauitatem postulat, quàm leuitatem; quam etsi præ se ferre possint damnati; vt tamen præ se ferant, nulla cogit necessitas.

CAPVT XXXIX.

An, & qui strepitus, atque gemitus probant humanorum Spirituum conditionem & statum.

1. CApite vigesimo septimo ex ijs, quæ à Spiritibus fiunt, & hominum auribus percipiuntur, hoc propemodum solo distinximus humanos à Dæmoniorum Spiritibus; quòd suspiria, gemitus, fletus, lachrymationes, si non semper: *persæpè* humanos Spiritus prodant. *An verò hæc humanis vtrisque tam purgandis, quàm damnatis, communia? an his, aut illis propria?*

2. Purgandis esse propria fortè quis inde coniecerit; quòd opis & subsidiorum videantur quædam esse imploratio; quorum soli purgandi Spiritus participes esse possunt: verùm ad damnatos quoque pertinere insinuat primùm (vt alios omittam) Christi oratio, qui in inferno docet futurũ *fletum, atque stridorem dentium.* Tum deinde probat Spiritus Galbæ Imperatoris, vtique damnati hominis; cuius ingentes gemitus aliquoties cum maxima sua molestia, obseruauit Imperator Otto. Tertiò confirmant illi Spiritus, qui eiulatu & stridulo vocis sono, domum compleuerunt, quam Romæ inhabitauit Alexander ab Alexandro.

3. Interim tamen quamuis vtriſque gemitus, eiulatus, atque ſuſpiria ſint communia: *purgandorum tamen hominum propria quis nõ malè dixerit illa, quæ ſine vlla impatientiæ ſignificatione eduntur; & nihil, quod apertè damnatorum Spiritus prodat, continent.*

4. Suſpiria ducant damnatorum Spiritus, lachrymentur, fleant, eiulent: *duo* ferè ſemper ſunt, quorum aut alterum, aut vtrumque ipſos prodit; impatientia ſcilicet, quam ipſe gemitus atque eiulatus ſecum affert; vel aliud quid, quod purgandis Spiritibus tribui nequit.

5. *Patientiam* in luctu, ſuſpirijs, atque lachrymis, magnum præbere argumentum, pro purgandis Spiritibus, inde clarum eſt; quòd quamuis grauiſſimos cruciatus ſuſtineant; non tamen impatientes fiant, nec vlla impatientiæ dent ſigna, perfecti iam in charitate. Contrà, damnatorum Spiritus, quemadmodum impatientiſſimè ferunt quæcunque ſuſtinent ſupplicia; ità impatientiæ ſuæ non rarò dant teſtimonia clariſſima.

6. Nonum verò, quod de purgandorum patientia diximus, videri non debet: quia cognoſcunt & iuſtiſſimas eſſe, quas perſoluunt pœnas: & à clementiſſimo parente ipſis, tanquam chariſſimis filijs, infligi: & finem breui habituras: & in ſummum, æternúmque gaudium eſſe conuertendas.

7. Impatientiæ porrò patientiſſimi cur darent ſigna? & mortalibus darent, quorum ipſi, lachrymis atque ſuſpirijs, opem explorant? ſufficit ipſis, ſi miſeriam ſuam explicent: hîc multis impatientiæ argumentis indigent.

8. Nec ob id impatientes habendi ſunt, quòd à pœnis liberari deſiderent: vt ineptè quidam argumentan

mentantur. An etiam Christum impatientiæ accusabimus, dum à se petijt transferri passionis *calicem*?

9. Sic de *impatientia* damnatorum certa res est. Non volunt agnoscere iusta esse sua, quę, pro peccatis, patiuntur supplicia. Et, quamuis iusta agnoscerent, odio tamen haberent implacabili, tum Dæmones, qui supplicia infligunt, tum Deum, pro cuius voluntate atque imperio infligunt. Et si hæc non essent, vel id eos impatientes redderet, quòd nec fructum suorum suppliciorum vllum sperent; nec ipsorum vllum in omnem æternitatem expectent finem. Qui verò tot de causis impatientes sunt; impatientiam suam possunt dissimulare? simulare patientiam?

10. Hinc est, quòd quicunque obseruati sunt Spiritus purgandi, non modò nulla impatientiæ; sed multa quoque dederint patientiæ signa: quemadmodum inter alios illi probant, quorum meminit B. Gregorius. Contrà illi, qui damnati fuerunt, cum eiulatu & suspirijs cõiunxerint clamores, rugitus, aliáque impatientiæ haud leuia argumenta.

CAPVT XL.

An, & qua oratio humanos inter se Spiritus, purgandos, inquam, à damnatis distinguat.

1. DIximus capite vigesimo octauo *Orationis* multas esse species; sed quæ humanorum Spirituum sit propria, vnam esse, *boni petitoriam*. Nunc vtrum in hac aliquid sit, quod

quod humanos inter se differre faciat; & purgandos, vel damnatos prodat, inquirimus.

2. Esse, quidam negare possent: sed tamen qui penitus orationem petitoriam inspexerit; & quas conditiones habere possit, attenderit; non malè dixerit, *aliquam inueniri, quæ purgandos Spiritus prodat.* Illa est, quæ & boni proprij est petitoria, & peccati sordibus inquinata non est.

3. Bene hæc dici, clarum erit, si *duo* demonstrauerimus. Alterum est, *purgandorum Spirituum orationem esse proprij boni petitoriam; damnatorum nō item.* Alterum, *purgandos peccare non posse; damnatos non posse non peccare.* His duobus fundamentis Assertio nostra incumbit.

4. *Primum* conditio Spirituum, qui apparent, confirmat. Propositum est purgandis, vt viuentium auxilia, & subsidia obtineant, eorum suffragijs iuuentur. Quòd si igitur aliquid, hoc præcipuè oratione sua quærent. At damnatorum alia conditio. Sciunt miseri nihil se subsidij à viuentibus obtinere posse; nullam habere spem remissionis pœnarum, quas sustinent; cur igitur seriò viuentium operam implorare dicendi sunt?

5. *Alterum* omnium propemodum Theologorum habet sententia. Docent illi fieri non posse, vt purgandi Spiritus peccatum aliquod committãt. Docent damnatos non posse non peccare. An fortè errant omnes?

6. Scimus Lutheri esse assertionem, quod qui in purgatorio degunt, peccent continuò. Sed apud nos plus omnium, quàm vnius Lutheri valet authoritas. Si continuò peccant purgandi; quis tandem purgatorij finis? Neque enim vnquam plagarum

garum modus & finis erit; si nullus sit finis & modus delictorum.

7. Quomodo peccare dicendi sunt, quibus facultas nulla est; vt quicquam, quod ad gloriam, aut vitam æternam illis prosit, faciant? An fortè etiam in illa vita *mereri* contingit? Præsens vita sementis est, non futura. *Cùm nox venerit*, inquit Dominus, *nemo poterit operari*, Ioan. 9. *Quæ seminauerit homo* (hac in vita, vbi sementis tempus) *hæc metet*, Galat. 6. *Non poterimus villicare*, vbi semel in fine vitæ *villicationis ratio* fuerit reddita. Lucæ 16. Sed & ad bonorum operum exercitium ita nos hortatur Sapiens, Ecclesiastici 14. vt significet in futura vita illa locum non habere. *Ante obitum tuum*, inquit, *operare iustitiam: quia non est apud inferos inuenire cibum*; & alibi Ecclesiastæ 9. *Quodcunque potest agere manus tua, instanter operare: quia nec opes, nec ratio, nec sapientia, nec scientia est apud inferos, quò tu properas.*

8. B. Cyprianus, Sanctissimus Martyr, Sermone 4. qui est de Mortalitate, etiam hanc ob causam dicit prodesse mortem, quòd *à peccandi periculo liberat*; cui, quamdiu in hoc præsentis vitæ spatio decurrimus, expositi sumus. Non displicet sententia Martyris Magno Augustino. Eandem his verbis refert, Libro de Prædestinatione Sanctorum cap. 14. *His*, inquit, *atque huiusmodi, Doctor ille, sententijs in Catholicæ fidei luce clarissima, satis aperteque testatur, vsque ad huius corporis depositionem peccandi pericula, tentationésque metuendas: deinceps nulla talia quemque esse passurum: quod etsi non testaretur; quando de hac re Christianus, qualiscunque, dubitaret?* Ita Augustin.

9. Cæterùm, vt purgandi peccare non possunt, ita non

non possunt non peccare damnati: Hoc quamuis non ita, vt prius illud, extra omnem controuersiam videatur; vero tamen est magis simile, ob odium, quo acerbissimo Deum persequuntur: & authores insignes, qui hanc sententiam defendunt. Inter quos haud postremus est Dominicus Soto in 4.dist.50.q.1.art.4.& 5.

10. Fortè & hoc insinuat Regius Propheta, dum Psal. 73. *superbiam eorum, qui Deum oderunt*, docet *ascendere* semper. Qui enim Deum magis odio habent damnatis? Si verò superbia eorum *semper* ascendit; quomodo non peccat *semper*? Semper bene faciunt, qui sunt in cælo, beati: semper malè facient, qui sunt in inferno, damnati. Non volent illi quicquam mali facere, quod Deum offendat: qui Deum amant. Non volunt hi quicquam boni facere, quod quouis modo Deo placeat: quia Dei capitales, & iurati sunt hostes. Vide pro hac re, Tomum 2. Ludouici Molinæ, in 1. partem D. Thomæ, circa art. 2. quæst.64.

11. Hæc cùm ita sint; cùm purgandos deprecatoria deceat orato, damnatos non item. Rursus, cùm non possint peccare purgandi Spiritus; & non possint non peccare damnati: omnino necesse est, vt si quam orationem edant Spiritus, quæ & boni contineat precationem; & nulla peccati labe sit respersa; *purgandos Spiritus, non autem damnatos eandem demonstrare.*

12. Interim tamen *admodum difficile est iudicium hoc, quod ex oratione sumitur.* difficillimum est ex hac Spiritus humani conditionem colligere. Quare? quia difficillimum est, vtrum peccati labe oratio careat, an illa infecta sit, deprehendere.

Quoties

Quoties impoſitum eſt mortalibus ficta oratione à Spiritibus? Quot ſunt, qui, ſpecie orationis decepti, cùm putarent eſſe purgandas animas, & bonos Spiritus, qui ſecum agerent; deprehenderunt tandem eſſe verſipelles? malos? nequam? Dæmones? 13.

Difficultatis huius ratio ex eo pendet, quòd oratio per ſe ſanctitatem & pietatem non habeat, ſed omnem à mente ipſorum, quorum interpres eſt, accipiat: mentis verò ea ſit conditio, vt non ſemper ſe oratione prodat: nunc aliud velit, aliud oratione ſignificet: nunc ſonet pietatem, foueat autem impietatem,&c. 14.

Eſt igitur difficile iudicium,quod ex Spirituum oratione ſumitur. *An etiam impoßibile?* Non hoc dixerim. *Tria* putarem eſſe,quæ ſi in oratione inueniantur, probabilem cõiecturam faciant,ipſam ſimulatam non eſſe, hoc eſt, vitio carere; & ob id purgandorum Spirituum eſſe indicem. 15.

Primum eſt, ſi apertè, & ex *ſuo genere*, vt vocant,mala non ſit; hoc eſt,nec in Dei cedat iniuriam; vt eſt illa,quæcum blaſphemia eſt coniuncta: nec proximo incommodet,vt in detractione, conuitijs, contumelijs, malis imprecationibus, turpiloquio & cæcidit. 16.

Alterum, ſi non ſolùm ex *genere ſuo* mala non ſit;ſed quoque ſit bona:qualis eſt,qua vel Dei promouetur honor,vel noſtrum aut proximorum emolumentum. Prioris generis erit, ſi ad Deo ſacrificium offerendum hortentur Spiritus: Poſterioris, ſi ad eleemoſynam pauperibus erogandam, aut ſibi auxilium præſtandum inuitent. 17.

Verumtamen hoc nequaquam ſufficit; pro- 18.

pterea, quòd bona etiam malè fieri possint. Deprehensum est certis exemplis malignos Spiritus fuisse, qui viuentium orationes postularunt. Petrus Marmorius in Gallia narrat Confollenti, ad Viennam fluuium, anno 1478. fuisse Spiritum, qui animam defunctæ se esse prædicasset; eundémque gemitibus, clamoribus, & querimonijs omnia cóplesse; monuisse etiam habendas preces, peregrinationésque obeundas; præterea res veras plurimas reuelasse: sed qui tandem sit proditus esse Dæmon, cùm dicenti sibi cuidam: *Si vis tibi haberi fidem, dicito: Miserere mei Deus, secundùm*, &c. respondisset, *Hoc à se fieri non posse.* Ita Bodinus lib. 3. Dæmonom. cap. 6.

19. Necessaria est igitur præter dicta, *intentio recta*, vt scilicet, id, quod petitur, eo fine petatur, quem natura sua postulare videtur: quemadmodū enim peruersus operantium animus omnia alia opera, ita orationem Spirituum, qua etiam recta petuntur, corrumpit: adeóque efficit, vt recta non rectè, sed malè petantur.

20. Intentio hæc, cùm ex alijs, tum ex *duobus* maximè deprehenditur. Vnum in *ratione* petendi, alterum in *forma* orationis continetur. Sæpe ex ratione petendi, sæpe ex orationis forma innotescit petentis animus. Potest Spiritus viuentium orationes atque suffragia postulare: qui tamen si rogetur, petátne in Christi nomine, statim illud sit recusaturus. Potest etiam propter Christi merita, vel Christi nomine petere, sed ea loquendi forma, vt non tam petere, quàm non petere, ab auditoribus iudicetur.

21. Quando igitur non mala, sed bona peterent Spiri

Spiritus à viuentibus, peterentque ſibi conuenientia: peterent per Chriſti merita:& oratio nullam ironiam contineret, nullam leuitatem oſtenderet, omnino illam dicerem peccato carere, atque idcirco non damnati, ſed purgandi alicuius Spiritus eſſe.

22 Ex dictis colligitur, quàm *multiplices* eſſe poſſint damnatorum Spirituum orationes. Primùm illa damnatorum erit, qua nihil petitur, ſed vel præſentia, vel præterita, vel futura tantùm referuntur. Deinde illa, qua quidem aliquid petitur, ſed tamen pernitioſum. Rurſus illa, quæ etſi ſpecietenus contineat petitionem honeſti; reuera tamen eſt praua: quia Chriſti nomen atque merita excludit. Denique illa etiã, qua quamuis Chriſti nomine aliquid peti videatur, ſi ſonum, quem auribus percipimus, attendamus, non tamen peti forma pronunciandi, prodit.

23. Et quamuis hæ orationes omnes damnatorum hominũ eſſe poſſint:non tamen *ſolorum ſunt hominum damnatorum*. Omnes, qualeſcunque tandem ſunt, poſſunt eſſe Dæmonum. Atque hoc eſt, quod ſecundo loco probandum hoc capite ſuſceperamus. Verùm, quia hic omnium pro nobis ſententia eſt, finem capiti imponimus.

CAPVT XLI.

An ex malis, & molestijs, quæ ab humanis Spiritibus afferuntur, cognosci poßit: quæ sit conditio humanorum Spirituum, qui infesti sunt.

1. QVemadmodum difficile fuit cap. 29. ex *malis*, quæ afferuntur per Spiritus, humanos distinguere à Dæmonibus: ita haud minus difficile, ex *ijsdem* inter se distinguere humanos. Quia tamen *molestiæ* tantùm videntur humanis Spiritibus relictæ; & mala *grauiora*, diabolis authoribus, accidunt: fortè, si *molestias*, quæ à Spiritibus excitantur, penitius introspiciamus; aliquam, quæ humanos Spiritus inter se (sed tamen non à Dæmonibus) distinguat, inueniemus differentiam. Vtrumque præstemus, posterius priùs.

2. *Molestiarum nullam esse, cuius Dæmones authores esse nequeant*, nullus negauerit, qui Dæmonũ conditionem probè perspectam habuerit. Liberi sunt arbitrij Dæmones; & ita quidem, vt eum libero eorum arbitrio egregria virtute, potestatéque polleant: quâ igitur potestate instructi sunt, possunt molestias excitare: quâ libero arbitrio pollent, possunt excitare quas volũt, magnas, paruas, pernitiosas, non pernitiosas.

3. Et si exemplis hîc agendum est, possumus producere alia, quibus doceamus maximos tumultus ipsis Architectis excitatos esse: alia etiam, quibus leues, & ludicras quasi molestias. Quod hic possunt humani Spiritus; non poterunt viribus præstantiores, Spiritus Dæmoniorum?

Habent

4. Habent igitur hoc commune Dæmones cum Spiritibus humanis. *Vtrique leuiter molesti esse possunt.* Frustra igitur, ex molestia, ipsorum distinctio petitur.

5. Verumtamen si molestias iam *constet* ab humanis proficisci Spiritus; licebit *alicunde* coniicere, non purgandos, sed damnatos esse Spiritus: & rursus esse purgandos; non damnatos, à quibus ipsæ afferuntur.

6. Et damnatos prodet primò, si cum molestia allata, *ad peccatum aliquod excitentur viuentes*, qualecunque etiam illud sit. Hoc enim cùm à purgandis Spiritibus sit alienissimum, quemadmodum superius cap. 40. Thesi 6.7.&c. probatum est; non alios, quam damnatos Spiritus, potest habere authores.

7. Deinde prodet eosdem *leuis atque scurrilis gesticulatio*, cum molestia coniuncta. Quis hanc in purgandos Spiritus dixerit conuenire: quorum illa conditio est, vt, quo Deum offendant committant nihil.

8. Prodet tertiò damnatos, si molestiam non aliã ob causam, quàm *vt viuentes vexentur, & ad vexantem nulla vtilitas redeat*, suscepta deprehendatur. Nequit illa à purgandis Spiritibus esse; vt quibus, non vt molestent tantùm, sed vt sibi molestia consulant, nostráque patrocinia obtineant, propositum est.

9. Produnt hæc damnatorũ Spiritus. At purgandos illa solùm molestia, *quæ leuitatis habet nihil: ad nullum incitat peccatum: & hoc solo nomine suscepta est, vt viuentes habeantur attenti*, Spiritus conditionem, miseriámque cognoscãt, & subsidijs iuuent.

CAPVT XLII.

An obsequia quædam à Spiritibus præstentur, ex quibus conici poßit discrimen inter humanos Spiritus.

1. FAcilis est ad id, quod hoc capite quæritur, responsio. Quæritur, sítne aliquod discrimen inter obsequia, quæ à Spiritibus præstantur viuentibus, quod humanos inter se distinguat. Respondetur *nullum esse*. Causa huius ex ijs, quę capite trigesimo dicta sunt, in promptu est: quia, vt ibidem diximus, nulla sunt obsequia, quæ humanorū Spirituum ita propria sunt, vt non etiam Dæmonibus illa conueniant, aut à Dæmonibus valeant præstari. Cùm verò ea debeat esse obsequiorum, quæ humanos Spiritus distinguant, conditio; vt primum humanis Spiritibus *tantùm* conueniant, non autem Dæmonibus: tum deinde eosdem inter se distinguant: si propria nulla sunt, quomodo distinguent?

2. Hoc quamuis ita sit: quamuis *hîc* certi minus constitui queat, quàm in iam dictis discernendi rationibus, vna tamen Obsequia sunt, quæ quod ab humanis sint, & quidem certis Spiritibus, certum est: licet interim ex his de Spirituum conditione, in particulari, certum iudicium ferre temerarium sit, (coniectari licet) propterea, quod, in particulari, conditionem Obsequij perspicere sit difficillimum.

3. Assertio hæc *quatuor* constat membris. Primum est, esse aliquod obsequiorum genus, quod humanis tantùm Spiritibus conueniat. Alterum, hoc Obse

Obſequiorum genus certos prodere Spiritus, purgandos ſcilicet. Tertium eſt, difficillimum eſſe cognoſcere hæc Obſequia, dum à Spiritibus præſtantur. Quartum eſt, ex circunſtantiis quibuſdam & accidentibus, poſſe aliquam de ijs coniecturam fieri. Omnino oſtendimus.

Eſſe aliquod Obſequiorum genus, quod non niſi humanis Spiritibus competat, docent illa officia, quæ per ſe honeſta ſunt, & nullius circunſtantiarum acceſſione vitium contrahunt. Nam & talia quædam inueniuntur, & à Spiritibus poſſunt præſtari: & authores nõ poſſunt habere Dæmones. Omnino igitur neceſſe eſt, vt humanos prodant Spiritus. 4.

Quid hîc dubium? *An talia inueniri Obſequia?* At hæc non negauerit, qui ſe Catholicum haberi velit. Et profectò, niſi omnia, quæ fiunt, peccata dixerimus: niſi Deum ad peccata mortales hortari impiè faſſi fuerimus: niſi velimus aſſerere, nullam nobis eſſe impoſitam neceſſitatem aliquid benè agendi; oportet concedamus, ſimilia Obſequia inueniri. 5.

An fortè à *Spiritibus hæc fieri nequeunt?* Cur quæſo? Fortè ſemper Spiritus peccãt? at quis tunc finis erit purgatorij? Fortè licet non peccent ſemper, hæc Obſequia præſtare nequeunt? at præſtantur etiam his maiora. Qui Deum poſſunt laudibus celebrare, vt celebrant: qui perſoluunt, quia meruerunt pœnas: qui rebus humanis ſine peccato interſunt; cur neceſſariò peccant, ſi ſua hominibus Obſequia offerant & præſtent? cùm & nulla lege hæc ipſis ſint prohibita; & non hominum cedant commodum atque emolumentum. 6.

Quòd verò hæc obſequia Dæmonum miniſterio non 7.

exhibeantur, clarum eſt. Quæ à Dæmonibus proficiſcuntur, vniuerſa, vel talia ſunt, vt per ſe, & ex natura ſua, reprehenſionem mereantur, vel quamuis ex ſe bona ſunt, intentione tamen & voluntate peruerſa operantium deprauantur. Nihil eſt, quod Dæmones poſſint præſtare bene, nullum obſequium exhibent Nequam; quod, quamuis ſanctiſſimum in ſpeciem appareat, non æternis, infernalibúſque ſupplicijs ſit dignum.

8. Quid hinc ſequitur? quid? Illud ipſum, quod primo Aſſertionis noſtræ membro continetur; *Eſſe quædam Obſequia, quæ non niſi humanos Spiritus authores habēt*: illa ſcilicet, quæ per ſe honeſta ſunt, nec vllius prauæ circunſtātiæ acceſſione fœdātur.

9. Cæterùm, quemadmodum hæc Obſequia Spiritus hominum diſtinguunt à Spiritibus Dæmoniorum; ita eodem modo produnt *conditionem* humanorum Spirituum: *produnt, inquam, purgandos Spiritus*. Atque hæc ſecundum eſt Aſſertionis membrum. Et quidni proderent? Neceſſe eſt, vt cùm humanorum ſint Spirituum; vel ſint purgandorum, vel damnatorum. At vt horum ſint, dici non debet: eadem horum, quæ Dæmonum eſt conditio, vt bene agant nihil; peccēt in omni tempore. Erunt igitur purgandorum Spirituum.

10. *Difficillimum tamen eſt hæc Obſequia diſcernere*; quod plurima ſint, quæ ad ipſa requirantur, quorum quamuis aliqua, quæ ſenſibus obuia ſunt, capiamus & probemus; tamen illa, quæ ſub ſenſum non cadunt (quæ tamen & ipſa ad integritatem operationis, ſi bona eſſe debeat, neceſſaria ſunt, vt ſunt fines, qui agentibus propoſiti eſſe ſolent) non perſpicimus.

Magna

Magna horum finium vis eſt, magna poteſtas. Nullum eſt opus ex genere ſuo, ſuáque natura ita perfectum & abſolutum; quod hi aſcitij fines non deprauent. Nullum, quod tanta emolumenta, vel rebus publicis, vel priuatis hominibus affert; quod reprehenſione careat, ſi peruerſus ſit operantis animus, *fines ſunt, qui coronant opera.* 11.

Hi fines etiam Obſequijs, quæ à Spiritibus præſtantur, ſe inſerunt: etiam Obſequia, quamuis ex ſe honeſta ſint, prauè & peruersè fieri poſſunt quomodo vero? quia poſſunt à malis afferri atque exhiberi Spiritibus; quorum, vt ingeniũ nequam; ita praui in agendo fines. Vt propterea optimè à nobis tertio loco, ſit dictum, difficillimum eſſe de obſequijs, qualia ſint, iudicium ferre. 12.

Quamuis autem præcipitare hîc iudicium temerarium ſit; & leuis animi certum ferre: aliqua tamen ſunt, *quæ probabile teſtimonium quandoque his obſequijs, quod recta ſint, & culpa careant* præbeant. 13.

Inter alia verò præcipuè ſunt *tria:* humilitas, conſtantia atque grauitas. Si obſequia, ex ſe alioquin honeſta, cum humilitate conſtantia, atque grauitate coniuncta ſint, veriſimile eſt culpa ipſa vacare. 14.

Per ſe hoſtes & inimici ſunt bonorum operum & obſequiorum honeſtorum mali Spiritus: Vt humilia exerceant, ſuperbia eorum, quæ ſemper aſcendit, non patitur. Et vt ſemel, atque iterum aliqua exerceant in ſpecie humilia; vix poterunt adduci, vt ijſdem ſint conſtantes. Et vt conſtantes ſint etiam; vt tamen à leuitatis & nequitiæ indicijs abſtineant, fieri poteſt difficulter admodum. 15.

CAPVT XLIII.

An officia quædam otiosa & ludicra sint, quæ inter Spiritus humanos, damnatos & purgandos, distinguant.

1. QVod ad quęstionem propositam respondeatur in promptu est, si quæ capite trigesimo primo dicta sunt, difficultatem nullam habent. Dictum ibi officia *otiosa* humanis Spiritibus vel nullo modo conuenire, vel certè conuenire rarissimè, & aliquibus tantùm. Hinc planum est, *ex his inter humanos Spiritus nullum discrimen petendum esse.* Quid enim? poterunt-ne hi Spirit⁹ differrere aliqua, quę neque vtrisque diuersa; neque alteris ipsorum, aliqua ratione conuenit?

2. Atque hoc insinuasse suffecerit. Verùm quia *duo* sunt, quæ fundamentũ assertionis nostræ euertunt, hæc dissoluenda sunt; præsenti capite, priusquam vlterius progrediatur oratio. Vnum est, quòd (Olaus magnus refert libr. 3. cap. 11. Histor. Septent.) ludum & concentum nocturnorum *Spectrorum in partibus Aquilonaribus*, incolæ credant excitari ab *animabus*, quæ se corporeis voluptatibus, dum viuerent, immerserunt. Alterum, quòd hastiludia, & congressus bellici, in *agro VVormatiensi*, de quibus 1. capite Thes. 20. non videantur, nisi humanos Spiritus habere anthores: quemadmodum primùm quidem ipsorum probat confessio: tum deinde oratio, qua viuentium subsidia atque preces implorârunt.

3. Verumtamen assertioni nostræ nihil hæc obsunt,

ſunt, quoniam vel officia hæc fuiſſe *otioſa* negandum eſt: vel, ſi id concedatur, negandũ hominum Spiritus fuiſſe, à quibus ſunt patrata, & exhibita.

4. Atque vt *de Spectris Aquilonaribus* primùm dicamus, non negauerim ludicra & *otioſa* eſſe officia, quæ præſtiterunt; negauerim verò humanos eſſe Spiritus, à quibus illa præſtantur. Loca, quibus hæc officia præſtantur; perſonæ, in quarum præſentia præſtantur; effectus denique, qui abſolutis choreis in aduſto gramine deprehenduntur, pro Dæmonibus magna præbent argumenta: vt de *officijs* ipſis nihil dicatur.

5. Nec multitudo contrarium opinantium contrarium ſuadere debet. Quot apud Aquilonares populos ſunt ſuperſtitiones? Iidem illi populi (eodem Olao teſte, lib.2.cap.3.) ſubmerſorum, & violento caſu occiſorum animas volunt errare in promontorio Iſlandiæ, illo, quod inſtar Æthnæ, perpetuis ignibus æſtuat. Vnde hoc illorum iudicium? An violẽta morte occiſi, erant poſt mortem in terris omnes? Et, vt noſtrum exemplum perſequamur. Vnde conſtat voluptatibus corporeis deditos fuiſſe, qui *choreas Eluarum*, vt vocant, ducunt?

6. *Haſtiludia, & congreſſus bellici, in agro VVormatienſi*, vel ab officijs Otioſis excipiuntur; vel ſi Otioſa ſunt, ab humanis Spiritibus non exhibentur. Et quamuis vtrumque probabiliter dicatur: negarem tamen potius *otioſa* eſſe; ne temerè damnare videar ipſorum authores; quàm de Spiritibus duram ferre ſententiam; & officia ipſa ad *otioſorum* claſſem reuocare.

7. Neque enim quæcunque poſſunt habere ſpeciem leuitatis, leuia mox atque otioſa exiſtimanda ſunt.

sunt. Quædam in speciem leuia; possunt magnis grauibúsque de causis fieri: ob quas idcirco seria, non leuia, haberi debeant. In horum genere hæc exercitia militaria, in campo VVormatiensi exhibita dixerim. Habet hoc diuina prouidentia, vt quandoque ijs ipsis rebus, quibus à peccatoribus offensus est, peccata vindicet. Itaque quia pugnando Deo milites illi offendere potuerunt; potuerunt & hac simulata post mortem pugna, peccatum, quod pugnando perpetrârunt, expiare.

CAPVT XLIIII.

An ex locis sacris atque profanis: item cultis atque incultis possint distingui hominum Spiritus, per quos loca redduntur infesta.

1\. DVo quæruntur, & vnius solutione res erit clara. Quæritur primò, Vtrum sacris & profanis locis distinguantur humani Spiritus. Secundò? Vtrum distinguantur cultis, & non cultis. Illud si explicatum fuerit, reliquum hic, quod explicetur, erit nihil. Quomodo verò? Quia cùm dictum sit, cap.32. *humanos Spiritus, non incultis, sed cultis locis errare:* si ipsorum conditio ex locorum differentia cognoscenda est, oportet in ipsis cultis locis, quod differant, aliquid inuenire: atqui hoc in proposito nihil potest esse, nisi *sacrum & profanum.* Ex hoc igitur, Vtrum discerni possint humani Spiritus, inquirendum.

2\. Duobus verò modis, his locis, possunt distingui Spiritus humani. Vnus est, vt alij admittantur ad loca sacra, alij ab ijsdem repellantur: quomodo

Dæmones

Dæmones diſtinximus cap.32.ab humanis Spiritibus. Alter eſt, vt vtrique quidem ad ſacra loca admittantur; ſed hi ad illa: iſti ad alia. Cum enim loca ſacra *duplicia* ſint (hæc enim ſola nobis propoſita ſunt)templa ſiue oratoria; & cæmiteria; ſi hæc illis tantùm tribuantur Spiritibus, iſta alij; hoc ipſo inter Spiritus diſtinctionem deprehenderimus, quo ipſos his aut illis locis verſari atque moleſtos eſſe demonſtrauerimus.

3. Quomodo igitur ad hæc loca ſe habent Spiritus humani? ſunt-ne qui vtraque loca ſacra declinant? aut ſi quidam non vtraque, ſaltem declinant altera? Primùm purgandos Spiritus, tum deinde damnatos examinemus; & quod coniectura conſequi poſſumus, dicamus.

4. *Purgandi non videntur declinare Cæmiteria.* Cur declinarent? An quia conſecrata ſunt, & ſancta loca? an quia Eccleſiæ precibus & orationibus ijs proſcripti? an quia negotium ſuum hîc agere nequeunt? Sanctitas loci ipſis non repugnat. Nam & ipſi quodammodo ſancti dicuntur, & perfectius multò, quàm ipſa cæmiteria. Eccleſiæ precibus proſcripti non ſunt, vt quæ ipſi (tantum abeſt, vt hæc loca inuideat) etiam optet multò præſtantiora, cæleſtia, inquam, palatia. Et ſi vllibi; profectò hic ſuum poſſunt agere negotium: vbi & hominum turba frequens; & locus ad orandum pro defunctis per ſe inuitat.

5. Sic *à Templis hos Spiritus non abhorrere multò eſt veriſimilius.* Nam præter iam dictas cauſas; in templis etiam habent, quibus afficiuntur, res ſacras, & multas, & magnas, & varias; quæ, vt honorem Dei egregiè promouent, ita non poſſunt non ijs

eſſe

esse gratissimæ, qui honoris Dei, in rebus omnibus,& præ rebus omnibus, sunt studiosissimi.

6. Fortè & irreuerentiam cedit Dei,quod ad *Templa*,Dei inquam domos hos Spiritus admittamus. Non cedit. Neque quicquam irreuerenter hi Spiritus agunt; neque ipsorum per se præsentia vllam potest sacris locis afferre irreuerentiam.

7. Fortè Deus vult ipsos his locis esse exclusos. Sed vnde id constat? Si fines, qui Deo propositi sunt, in horum Spirituum ad viuos reditu, attendamus, non tam his locis exclusos, quàm admissos meritò iudicabimus; cùm etiam hic, per hosce Spiritus, possit Deus suæ clementiæ, atque iustitiæ dare argumenta: & ipsi his locis viuorum suffragijs fieri participes.

8. At sororem suam, inquit aliquis:quamdiu purgatorio igne expiabatur, ad limen quidem *Ecclesiæ*,in vecte pulla peruenisse, Ecclesiam verò nequaquam intrasse obseruauit B. Malachias. Respondeo obseruasse quoque S. Virum,post fusas ad Deum preces, eandem in candida veste *Ecclesiam* intrare, quamuis pro peccatis perfectè nondum satisfecisset. Sed siue intrauerit *Ecclesiam*, siue intrare nequiuerit; manet sua assertioni nostræ veritas: quoniam per visum ostendebatur Malachiæ quis sororis status, reuera vero ipsa nec *Ecclesiam* intrabat,nec ad limen *Ecclesiæ* hærebat. Videndus S. Bernardus in vita Malachiæ.

9. Cæterùm *damnatorũ Spiritus in Templis versari,& oberrare,molestiámque parere viuentibus, vel non crediderim, vel non nisi rarissimè, atque in vno forsitan casu concesserim.* Quid in *Templis* quod agant, habent? An viuentium ibi exspectant suffragia?

Despera

Desperatissimæ eorum res sunt. An sacris rebus, quarum in *Templis* magna copia est, recreantur? Nihil ijs placet sacrum. An gaudent pietatis, quæ in *Templis* fiũt, exercitijs? Hæc detestãtur vniuersa.

10. Fortè quod dicimus confirmat exemplum Valentini, *viri lubrici, & cunctis leuitatibus occupati*, vt Gregorius loquitur(lib.4.Dialog.cap.53.)cuius corpus in Ecclesia B. Syri Martyris sepultum quidem fuit, sed mox inde extractum. *Nocte enim media, post sepulturam*, inquit idem Gregorius, *in eadem Ecclesia factæ sunt voces, ac si violenter ex ea expelleretur. Ad quas cùm concurrerent custodes, duos teterrimos Spiritus viderunt, qui Valentinum, ligatum pedibus, foras traherent. qui mane facto sepulchrum aperientes, corpus non inuenerunt.* Hæc Gregorius. Idem exemplum refert Concilium Triburiense capit. 71. si verò damnatorum hominum corpora Deus Templis vult esse proscripta, Templa infestari patietur ab eorum Spiritibus? Spiritibus, à quibus corpora, quam ignominiam sustinent, habent omnem?

11. *Vnus forsitan casus ad Templa cogit* damnatorum Spiritus, etiam inuitos quando, videlicet, ipsorum corpora in Templis sunt concita; & vitæ anteactæ mores atque scelera postulant, vt non modò infernalibus supplicijs excrucientur, sed etiam de extrema ipsorum miseria constet mortalibus: tum, *fortè* iustissimo Dei iudicio fit, vt circa sua sepulchra errent miseri, & hac ratione infelicitatis suæ mortalibus præbeant argumenta. Hoc de *Templis*.

12. *A cæmeterijs non ita facilè excludi posse videntur damnatorum Spiritus.* Quid ita? Quia communis

morta

mortalium ſenſus eſt, ſæpe defunctorum manes circa ſepulchra varſari, oberrare, conſpici. Quid inde? hoc ſcilicet, Eſſe etiam damnatorum hominum Spiritus qui quandoque conſpiciuntur. Quomodo verò? Quia veriſimile non eſt, ſolos eſſe purgandos, de quibus hæc communis, & apud omnes recepta eſt opinio.

13. Nec eſt, cur hos Spiritus à *Cæmiterijs* excluſerimus. Quam enim ob cauſam? An hæc loca redire non affectant? at ex affectu ipſorum de nullo loco iudicium ferendum eſt; quoniam ſi per ipſos ſtaret, ad viuos redirent nunquam. Nulla ipſis grata ſunt loca, quemadmodum ſuperius docuimus. An orationibus Eccleſiæ his locis prohibentur? at dubium eſt, num ijs quidquam cum authoritate, Eccleſia præcipere aut mandare poſſit. Sed nec his locis ab Eccleſia proſcripti ſunt. Proſcriptio, quæ in locorum horum conſecratione facta eſt, malignos ſolùm Spiritus (Dæmones intelligo) attingit; quemadmodum ex forma, quia in proſcriptione Eccleſia vtitur, eſt manifeſtum.

14. Quamobrem, vt caput hoc concludamus, ex *locis ſacris*, ſi non perfecta & abſoluta; *aliqualis* tamen differentia petitur, qua humani inter ſe Spiritus diſtinguuntur. Quamuis non *Cæmiterijs* differant; differre tamen videntur *Templis*: vt probabile argumentum ſit, *non damnatos, ſed purgandos eſſe Spiritus, qui in Templis frequentius obſeruantur.*

CAP

CAPVT XLV.

An, & quomodo loca, vbi mortes hominum præcesserunt, & grauia peccata commissa sunt, humanos, damnatorum & purgandorum, Spiritus distinguant.

CVm Capite trigesimo tertio de locis, post *mortem* alicuius, infestis; infestis item ob *grauia*, quæ ijsdem perpetrata sunt *crimina*, ageremus; solos propemodum ad *illa*, humanos Spiritus admisimus. Nunc, ne, quem hactenus tenuimus, ordinem infringamus, An, & quomodo humanorum Spirituum distinctio hinc accipi possit, dicendum est. 1.

Ego verò hîc ex *duobus* maximè Spirituum conditionem deprehendi crediderim: ex anteacta vita; sed præcipuè ex vitæ termino. Cùm enim hæc ad futuræ vitæ statum pertineant plurimum; omnino ex his, de statu defunctorum iudicium peti posse videtur. 2.

Et in purgandorum Spirituum classe illos posuero, qui aut vitam piè, & iustè, & sobriè transegerunt; quamuis suis næuis non caruerint; aut bene beatéque in Domino sunt mortui. In numero autẽ damnatorum; qui infeliciter, & miserè ex hac vita discesserunt: siue vita fini respondeat; siue à fine discrepet. 3.

Itaque *ex vno damnatorum Spiritus deprehenduntur, infelici scilicet fine. Ex duobus purgandorum; fine felici, & anteacta piè vita.* Et ex fine necessaria coniectura sumitur: ex vita, nisi finis aliud suadeat, probabilis. 4.

5. In damnatis *vnam* cognoſcendi rationem ponimus,*finem infelicem*.Nihil obeſt,quãtumcunque peſſimè tranſacta vita, modò finis ſit felix.In purgandis duas,*finémque à vita diſtinximus*:Non quòd exiſtimemus omnes ad cæleſtes ſedes tranferẽdas, qui bene aliquando vixerunt: (multi bonã vitam malè concludunt) ſed quod bonam vitam aut rarò,aut nunquam mors mala ſequatur;vt ob id bene ſperare debeamus & de ijs, qui finem felicem habuerunt, & de ijs, in quorum vita pietatis & charitatis argumenta claruerunt.

6. Quæ dicimus, extra controuerſiam apud Orthodoxos ſunt omnia. Quocirca pro horum confirmatione fruſtra hic magnus labor ſuſciperetur à Breuitatis amatoribus. *Duo* verò ſunt,quę quemadmodum difficultatem aliquam habent, ita non carent ſuo fructu & vtilitate.Primum eſt, *qua vita dicatur bene tranſacta*: alterum, *quamnam felicem mortem* exiſtimemus.

7. Prius *in particulari* definire impoſſibile eſt homini, niſi cui deſuper reuelatio facta eſt.*Neſcit homo,vtrum ipſe odio,vel amore dignus ſit*; poterit ſcire de altero? At *in genere* non modo non impoſſibile: verũ eãti facilè. Illa *bene tranſacta vita* dicitur; qua piè,ſobriè, & iuſtè victum eſt. Sobrietas nos bene erga nos ipſos,Iuſtitia erga proximum.Pietas erga Deum componit.Itaque qui Deo,quod Deo:proximo,quod proximo:ſibi,quod ſibi debetur,in vita tribuunt,ij *bene vixiſſe* dicendi ſunt.

8. Quod ſi quod dicitur, non ita intelligitur; *bene vixiſſe* dicantur, qui poſt Baptiſmi Sacramentum ſuſceptum,nullo ſcelere lethali conſcientiã cõmaculârunt,nec quicquã, quod diuinam maieſtatem offendat,

offendat, commiſeruntaut;ſi quid commiſerunt, illud rurſus, Dei gratia præueniente, & conſequente, dignis pœnitentiæ fructibus depoſuerunt.

9. *Felix mors* non illa eſt, quæ quietis & tranquillitatis eſt plena; quæ caret graui doloris ſenſu: quæ aſtantibus nullum incutit horrorem, vbi plures adſunt conſolantes amici: vbi inſignis pompa funebris, & ſi quæ ſunt alia. Hæc ſceleratiſſimis poſſunt eſſe communia: ſed quæ cum nulla peccati mortalis conſcientia eſt coniuncta, & in qua nihil eorum, quæ Deus & Eccleſia poſtulat, prætermittitur.

10. Hinc eſt (vt ex contrario perſpicuum fiat quod dicimus) vt primum illi *infelicem* mortem habeant; qui, quæ in vita peccata mortalia perpetrarunt, per pœnitentiam non depoſuerunt. Hæc quoniam mortem præſentem animę afferunt, animæ ſuam vitam non patiuntur reſtitui. quamdiu animam ipſa poſſident.

11. Deinde *infeliciter* illi obeunt, qui quamuis, quæ in vita commiſerunt crimina, dignis pœnitentiæ fructibus depoſuerunt, in infirmitate tamen ſua, vel in ipſis mortis portis Deum grauiter offendunt, nec offenſæ veniam, aut quærunt, aut obtinent. Hæc offenſa, cùm alijs rationibus multis accidit, tum præcipuè omiſſione Sacramentorum diuinitus inſtitutorum; qualia ſunt poſt Pœnitentiam, Euchariſtia atque Extrema vnctio.

12. Tertiò *illi infeliciter hanc vitam concludunt*, qui quamuis Sacramentorum nullum prætermittant; præteritæ etiam vitæ peccata dignis pœnitentiæ operibus deponant, bonorum tamen alienorum reſtitutionem, quam poſſunt, non faciunt. Diſerta

eſt,& vera B. Auguſtini ſententia: *Non dimittitur peccatum niſi reſtituatur ablatum.*

13. Hi *infeliciter* mori dicuntur, quemadmodum *bene viuere* illi, qui, quæ iuſta,pia,& ſobria ſunt, perficiunt. Et vt de horum Spiritibus bene ſperatur, quando mortale hoc corpus deponunt, ita de illorum ſalute timetur, quando tumultuari, poſt corporis ſarcinam depoſitam,audiuntur.

14. *Speramus* bene de illis: quia bona principia bonos ſolent habere exitus. De horum ſalute *timemus:* quòd horum peccata videantur eſſe *ad mortē,* quibus veniam negat Apoſtolus,1.Ioã.5.Veruntamen de neutris certã,*abſolutámque,* & quæ nullam exceptionem admittat,ſententiam ferimus; quia *ſeruus Domino ſuo cadit & ſtat,* Rom. 14. Dominus eſt *conſtitutus Iudex viuorum & mortuorum,* Act.10. Nobis dictum:*Nolite iudicare,*Matth.7.*Dies Domini omnia reuelabit.*1.Cor.4.

15. Quocirca, quod diximus, *probabile* admodum eſt iudicium, quod ex vita ſumitur & morte *non omnino certum.*Quamuis *rarò* habeat; *poteſt tamen* habere exceptionem.Nobis vt extra periculum ſimus, bonámque ſpem habeamus, curandum; vt bona vita ad felicem,nos properemus mortem, vt inter bonos Spiritus,cum Patre Spirituum, in reſurrectionis gloria inueniamur.

CAPVT XLVI.

An, & quomodo Spiritus humani, qui moleſti ſunt diſtinguantur locis Catholicorum,& Hæreticorum.

1. LOca Catholicis atque Hæreticis hominibus diſtincta, non quidem humanos à Dæmonum, ſed tamen *humanos ab humanis*

manis Spiritibus distinguũt. Prius ostensum est capite 34. Posterius, qua ratione dicatur, explicandum est cap. præsenti, sed breuissimè.

Quando *constat* humanos esse Spiritus, quia apparent & molesti sunt; omnino *verisimile credimus; vt si apud Hæreticos inueniantur, damnatorum hominum sint; non verò eorum, qui igne purgatorio expiantur: quanquam non contra*, quicunque apud Catholicos obseruantur, semper sint Spiritus purgandi. Quocirca quamuis non ex Catholicorum locis; ex Hæreticorum tamen, conditio humanorum Spirituum deprehenditur. 2.

Pro Assertionis confirmatione pluribus opus non est. Dubium nullum est Catholicorum locis, vtrosque Spiritus reperiri. Vbi igitur docuerimus. *Hæreticis molestos non esse Spiritus purgandorum*, finem Capiti imponemus, & demonstratum erit, *damnatorum hominum Spiritus esse, qui Hæreticos molestant*. 3.

Et hoc finis, qui hisce Spiritibus propositus est, apertè probat. Quid *Hæreticorum locis* quærerent miseri purgandorum Spiritus, quod sciunt se non inuenturos? Viuentium, scilicet, subsidia? Aut vlla possunt sperare subsidia ab illis, qui defunctos viuentium subsidijs negant iuuari? 4.

Et hoc quidem palam profitentur omnes propemodum nostrorum temporum Hæretici: Lutherani rigidi, vt Centuriatores Cent. 1. lib. 2. cap. 4. Lutherani molles, vt Philippus in locis, de Satisfactione; & Brentius in Confess. VVirtenb. Zuingliani apud Cochlæum in Actis Lutheri anno 1526. Caluinistæ apud Caluinum lib. 3. Institutio. cap. 5. §. 6. Trinitarij Anabaptistæ lib. 2. cap. 1. ex ijs, 5.

quos nuper anno 1567.ediderunt. Quocirca his hi Spiritus molesti non erunt.

6. Quanquam nec ad illos Hæreticos redire affectarent piè defunctorum Spiritus, qui viuorum pro defunctis suffragia admitterent; Propterea quod quæ hi in defunctorum gratiam opera, satisfactionesque susciperent, defunctis ad pœnarum aut nullum, aut admodum paruum leuamen prodessent. quemadmodum ex ijs, quæ posterius dicturi sumus, manifestum erit.

7. Quocirca quod quidam docent, ijs locis, vbi olim religio Catholica, nunc Hæresis sedem habet, Spirituum molestias non obseruari; quæ olim erant frequentiores; omnino de horum Spirituum molestiis intelligi credimus. cæteroqui alios, vel damnatorum hominum, vel Dæmoniorum Spiritus Hæreticis pacem fauere & relinquere, quæ probet, nulla est causa.

CAPVT XLVII.

An, & ex quibus temporibus, possit distinctio inueniri inter humanos, eos Spiritus, qui loca infestare solent.

1. INfirmum diximus esse cap.35. & non satis certum iudicium, quo ex *Temporibus* distinguuntur Spiritus Dæmoniorum & humani. Infirmum quoque & non certum, quod hic humanos Spiritus prodit & distinguit: Quia tamen quantum, quantum illud sit, si cum aliis coniungatur, vires accipit; etiam hic, si non magnifaciendum, certè non fuit omittendum.

Et,

Et,nisi fallimur, *tribus temporum*, quæ posuimus, *differentiis* purgandos Spiritus à damnatis quodam modo possumus distinguere; luce diei, diuturnitate molestiarum,& sanctitate: vt scilicet, quando *iam constat* humanos Spiritus esse,qui apparent & molestant, ex *ea probabile sit*, *purgandos esse,non damnatos*; quod *interdiu* obseruentur; quod *diutius* sint molesti; quod *sacris temporibus* nobis adsint. 2.

Dum hæc asserimus; non negamus, quin & noctibus hi ipsi purgandi Spiritus adesse possint: similiter breuiori tempore esse molesti; atque etiam profano. Docemus hæc tempora, nocturna inquam, breuiora, atque profana, *magis* Spiritibus damnatis conuenire: contraria verò, tanquam sibi peculiari ratione conuenientia, postulare Spiritus purgandos. 3.

Dies refugiunt damnatorum hominum Spiritus: quia latere cupiunt: amant *noctes*, quia malè agunt, ideoque hostes sunt lucis Spiritus purgandi, si *noctes* quærunt, non vt lateant quærunt; sed vt necessitates suas mortalibus commodius explicent. *Dies* verò non refugiunt, si proposito suo intelligant seruire posse. 4.

Diuturnitate molestiarum superare videntur damnatos purgandi. Quamobrem autem? quia cùm in damnatorum Spirituum, cùm viuentibus, molesta consuetudine id propositum sit, vt miseria ipsorum mortalibus innotescat; tandiu illa erit permittenda, quàm fuerint, qui mortuos nouerint, apud quos infames reddi possunt: his deficientibus, cur rebus viuentium interesse debeant, quæ vrgeant, rationes magnæ non sunt. 5.

At purgandas proposita sunt viuentium patrocinia, quę ipsis, etiam ab ignotis, possunt communicari & impendi; ideóque multis post mortẽ annis.

6. Scio esse quosdam, qui tẽpus purgatoriarũ pœnarum volũt esse paucorum annorum; apud quos nostra, quam damus, cõiectura infirma est. Sed nobis illorum sententia magis arridet, qui illud producunt, nec ita breui apud omnes, volunt esse finiendas. Si breues pœnæ; quomodo probat Ecclesia anniuersaria sacra; quę pro ijs, qui ante cẽtum, & eo plures annos piè in Domino sunt defuncti, offeruntur? Vide Bellarm. To. 1. contro. lib. 3. cap. 9.

7. Denique *sacros dies* refugere damnatorum hominum Spiritus, ex eo est verisimile, quòd socij sint Dęmoniorum, qui & sacra detestantur omnia; & sacrorum omnium vmbras. An verò possunt *hos* fugere Spiritus purgandi? Annon præ reliquis expetere, si libera inter sacros & profanos dies detur optio? Spiritus sacri? sacrarum rerum appetentes? quarum consequendarum, si alijs *sacris* profectò *diebus* spes est maior? Hæc de *Temporibus* breuius; propterea quod iudiciũ ex his petitũ infirmius sit.

CAPVT XLVIII.

An ex conditione illorum Spirituum, qui certis hominibus infesti esse solent, poßit deprehendi, Sitne Spiritus hominis damnati, an saluandi, qui molestus est.

1. OPus hic pluribus non est. *Ex insecutione ipsa, quod humanos Spiritus inter se distinguat, nihil accipitur præsidij.* Si quid hic est, quod differre faciat, Spiritúsque conditionem prodat,

prodat, hoc non ex ratione inſecutionis, ſed ex alijs, quæ cum ipſa coniuncta ſunt, habetur.

Prius extra controuerſiam eſt. Quemadmodum boni purgandorum hominum Spiritus; ita mali damnatorum viuentes quoſdam ſequuntur. Hi quidem vt vexent, & moleſti ſint, illi verò, non tam vt moleſtent & vexent; quàm vt rebus ſuis apud viuentes conſulant.

3. Quæ verò cum inſecutione & perſecutione Spirituum coniuncta ſunt, admodum varia ſunt, ſed quibus Spirituum conditio deprehenditur potiſſimum, *loca, Spirituum forma, mala quæ afferunt, & moleſtandi modus.* De quibus quoniam aliàs multis Capitibus, nunc nihil præterea.

CAPVT XLIX.

An ex conditione illorum, qui perſequentes quoſdam patiuntur Spiritus, deprehendi poßit ipſos Spiritus eſſe damnatorum hominum, an purgandorum.

1. QVemadmodum ex Spiritibus certos homines inſequentibus, & moleſtantibus colligi nequit Spirituum humanorum inter ſe diſcrimen; ita *nec ex conditione hominum, qui hos moleſtantes Spiritus patiuntur.*

2. Diximus, Capite trigeſimo ſeptimo, *duplicis generis* diſtingui homines, qui patiuntur infeſtantes Spiritus: alios egregiæ probitatis, alios perditæ ſalutis. Non neceſſe eſt dicamus purgandos eſſe Spiritus, à quibus *boni* patiuntur; damnatos, à quibus

mali, quia & mali possunt pati, patiuntúrque à Dæmonibus frequenter.

3\. Quando tamen aliunde constat de Spiritibus, quòd humani sint, *ex conditione*, si non bonorum, certè *malorum, licebit coniicere damnatorum esse Spiritus, qui molestant.*

4\. Quomodo verò? Quia *boni* & damnatorum & purgandorum Spirituum molestijs expositi sunt. Mali ferè non nisi damnatorum. Vtrumque quia Capite trigesimo septimo astructum est, repeti hic non debet.

SYNOPSIS.

Certorum signorum, ex præcedentibus Capitibus Collectorum, quæ singulos Spiritus prodant.

Distinximus Spiritus humanos à Spiritibus Dæmoniorum: & humanos ab humanis. Ex his, qui ex Spiritibus Dæmones sunt: qui hominum damnatorum: qui purgandorum hominum, potest quiuis vtcumque colligere: veruntamen non sine labore atque molestia: qua vt Lectorem subleuemus, quæ sparsim dicta sunt, in certa Capita concludimus, & singulorum Spirituum proprias quasi Notas atque indicia adscribimus.

CAPVT L.

De octo indiciis, quæ magna sunt argumenta infestantium Spirituum Dæmoniorum.

DÆmonioru͂ Spiritus octo sunt argumenta, quæ singula non leue; omnia simul iuncta firmum robur habent. Hæc sunt, *forma*, *inconditi soni*, *oratio*, *allata mala*, *obsequia*, *ioci*, *loca*, *& personæ*, quæ molestantes Spiritus sustinent. 1.

Forma, siue species, quæ Dæmones prodit, est ab humana discrepans, qualiscunque illa sit; in primis verò brutorum animantium, atque monstrorum. Vide caput 26. 2.

Clamores & strepitus inconditi, qui alterum sunt signum, magnum videntur pro Dæmonibus argumentum; si barbarum nescio quid, & peregrinum referant. quoniam quemadmodum à cæteris Spiritibus videntur esse alieni, ita magnas ob causas Dæmoniorum proprij. Vide cap. 27. 3.

Oratio, si Dæmonium debeat prodere, oportet sit diuinatoria, siue indicatiua rerum, quas naturalis hominu͂ cognitio nequit percipere; siue illę sint præteritæ, siue futuræ, siue præsentes. Vide ca. 28. 4.

Mala, si magna sint & grauia, quæ viuentibus per Spiritus afferuntur, arguunt ipsorum authores esse Dæmones. Nam & hæc per Dæmones possunt afferri; per humanos Spiritus non item: & vt per Dæmones, non verò per humanos Spiritus afferantur, omnino conuenit. Vide caput 29. 5.

Ex Obsequijs non vno modo cognoscuntur Dæmones. Dæmones sunt, qui Obsequia præstant 6.

humanas

humanas vires ſuperantia; qui nefanda, & leges naturæ violantia: qui ex pacto, quaſi neceſſaria. Vide caput 30.

7. *Ioci*, ſi excitantur, à Dæmonibus excitari admodum eſt veriſimile, non ab humanis Spiritibus. Ex his igitur etiam, tanquam Leonem ex vngue, Dæmones deprehenderis. Vide caput 31.

8. *Loca*, quæ Dæmonum ſunt indicia, oportet ſint deſerta, & ab hominum conſuetudine aliena. Alia, quamuis iiſdem Dæmones inueniantur, quia tamen Dæmonum propria non ſunt; Dęmones non produnt. Et in Non deſertis quoque illa Dęmones arguunt, quæ tantum infeſta ſunt propter homines, impiam & ſceleratam vitam traducentes. Vide caput 32. & 33.

9. *Ex perſonis* etiam quibuſdam de Dæmonibus ſumitur coniectura; illis ſcilicet, quę perditè viuũt. Si has infeſtari à Spiritibus contigerit, admodum eſt probabile à Dæmoniorum Spiritibus moleſtari. Vide caput 37.

CAPVT LI.

De quinque ſignis, quæ produnt Spiritus eos, qui purgatorio adhuc igne expurgantur.

1. DÆmones ex ſignis octo cognoſcimus, quemadmodum dictum eſt: hominum verò purgandorum Spiritus ex paucioribus, & fortè minus certis quibus verò & qualibus? *ex forma gemitu, oratione, obſequio, & locis.*

Forma,

Forma, quæ purgandorum Spirituum index est, humana est, talis; quæ peregrinum nihil obtineat; nullum horrorem per se intuentibus afferat, vel truci vultu, vel atro colore. Vide Caput 38. 2.

Gemitus & suspiria oportet nulla sint aut leuitate, aut impatiẽtis animi significatione permixta; & tristis, atq; humilis mentis certa indicia. Vide c.39. 3.

Oratio etiam hos Spiritus prodit, *oratio* inquam, quæ peccato caret, & insuper proprij boni cum submissi animi significatione est petitoria. Vide cap.40. 4.

Obsequium, quod purgandorum Spirituum conditionem manifestat, omni debet carere labe peccati. Hoc vt certissimum est argumentum, ita difficulter admodum deprehenditur. At id tamen quodam modo cognoscendum faciunt constantia, humilitas & grauitas cum Obsequio coniuncta. Vide caput 42. 5.

Loca, ex quibus purgandi Spiritus deprehenduntur, duplicia sunt; sacra, sed inprimis Templa: & quæ primùm post mortem ali cuius fidelis, piè defuncti, infesta esse cœperũt. Illa malis Spiritibus non conueniunt: hæc omnino ipsos defunctos arguunt. Vide Caput 44. 6.

CAPVT LII.

De tribus signis, quæ damnatorum hominum Spiritus produnt.

NOn tot sunt indicia, quæ damnatorum hominum Spiritus produnt; quod, quæ indicant Dæmones, vel purgandorum animas, 1.

cra:culta, non culta. Ex personis, probæ, improbæ: fideles, non fideles: An ab his alij Spiritus abhorrent?

CAPVT LIII.

De adiuratione, qua molestantes Spiritus, per diuini nominis inuocationem coguntur, vt se, conditionémque suam prodant.

QVamuis persæpè, ex iam dictis argumentis, in Spirituum agnitionem veniamus: non raró tamen accidit, vt vel his destituamur; vel si abundemus, perfectè atque certò, quæ Spirituum molestantium conditio sit, non cognoscamus. Alia igitur ratio est, qua vt certius agnoscuntur, ita maiorem animum, in eo, qui illa vti velit, requirit. 1.

Adiuratio illa dici potest, qua per Deum viuum, aut Crucifixi virtutem adiurantur, & coguntur Spiritus, vt qui, qualesue sint, prodant, & quid velint, quasue ob causas molesti sint, significent. 2.

Magnas huius esse vires ad Spiritus cogendos nemo dubitat. Nam qui boni sunt, ex reuerentia, qua Deum prosequuntur, non volent non suam conditionem prodere per Deum adiurati. Impij verò, & si Deum non reuereantur, timent tamen: & per ipsum adiurati faciunt; quæ, vt faciant, alijs machinis vix mouerentur. 3.

Hinc quos in plerisque sacrarum literarum locis adiuratos legimus homines, *Adiurationis* vim intelligentes, mox religione erga Deum ducti, præstiterunt quod rogarentur, vel iuberentur. Adiuratus senior seruus Abrahæ, ne *filio vxorem* 4.

acciperet, de filiabus, Chananæorum, ſed de cognatione, & domo patris Abrahæ; Domini ſui mandato nihil prius habuit, Geneſ. 24. Adiuratus Ioſeph à patre, *vt in ſepulchro, quod in terra Chanaan foderat, ipſum ſepeliret*; etiam intercedentibus Ægyptijs Pharaonem vrget, quo promiſſioni, patriſque deſiderio fiat ſatis. Geneſi 50. Eiuſdem Ioſeph oſſa Moyſes Ægyptum deſerens, ſecum in terram promiſſam voluit transferre; *quod viuens ille, hoc nomine filios Iſraël adiuraſſet*. Exod. 13. Adiuratus populus à Saul, cum Philiſthijm perſequeretur, *ne quis panem, vſque ad veſperam, comederet*, donec hoſtes vltus eſſet; *& non manducauit vniuerſus populus panem*, vt dicitur 1. Reg. 14. Adiuratus Michæas Propheta ab Achab, & adiuratus, quam ante diſſimulauerat, *prædicit ſtragem in Iſraël*, 3. Reg. 22. Adiuratus à ſummo Pontifice Filius Dei, Chriſtus Dominus, vt diceret, *eſſet-ne filius Dei*, & pro reuerentia Patris ſui, ſtudióque obſequendi Sacerdoti, qui antè tacuerat, locutus eſt, *ſéque filium Dei eſſe eſt profeſſus*.

5. Neque Diaboli hanc *Adiurationis* vim ignorant. Hinc cùm ipſorum quidam malè ſibi à Domino timeret, ad adiurationem conuerſus: *Adiuro*, inquiebat, *te, ne me torqueas*. Marci 5. Vtrum verò adiuratione quicquam promouerit, ipſe nouit: hoc certum, Geraſenorum regione, quod poſtulabat, pulſum non eſſe.

6. Sed de *Adiurationis* vi atque poteſtate dubium non eſt: dubium fortè, An licitum ſit Spiritus adiurare, & qua *adiurationis* forma. Præterea, Quibus ipſa conueniat; Quibuſve locis atque temporibus illa contra Spiritus vtendum. De quibus, quid

quid res poſtulat, breuiter pro ratione inſtituti.

Licere dubium non eſt. Cùm enim Spiritus, quicunque moleſti ſunt, vel Dæmoniorum ſint, vel hominum; hoc ipſo perſpicuum eſt adiuratione licere omnes tentare, quòd & Dæmonia & homines adiurare abſque vllo crimine permiſſum ſit. 7.

De hominibus hoc oſtendunt, quæ initio capitis huius ex ſacris literis allata ſunt exempla. De Dæmonijs res geſtæ Apoſtolorum; qui, poteſtate ſibi diuinitus communicata, eadem adiurârunt, profligârunt, exulare iuſſerunt. Et bene B. Auguſtinus lib. 10. de ciuitate Dei, cap.22. *Vera pietate*, inquit, *homines aëream poteſtatem inimicam contrariámque pietati exorciZando eiiciunt.* 8.

Forma adiurandi duplex eſt: nunc præcipiendo, & veluti neceſſitatem imponendo quampiam cogimus, vt diuini numinis cauſa quippiam faciat: nunc id facinus deprecando & hortando tantùm. Huius proprius vſus eſt ad ſuperiores, quibus non conuenit, vt imperemus: poſterioris, præceptoriæ, inquam, ad inferiores, in quos poteſtatem habemus. 9.

Sed qua vi Spirituum ſtatum, conditionémque explorare permiſſum? *Vtraque permiſſum:* licet præceptoria vti videatur ſecurius. 10.

Permiſſa deprecatoria: quia ita apud ſuperiores locum habet, vt apud inferiores & pares reprehenſione careat; aliquando etiam laudem mereatur. Quocirca ſiue nobis ſuperiores ſint Spiritus, qui moleſtant; ſiue pares, aut etiam inferiores; abſque crimine ſumus, ſi, vt ſe, conditionémque ſuam prodant, ipſos rogamus. 11.

12. Permissa quoque præceptoria: quia multò melior conditio viuentium, quam Spirituum, qui molestant: & ob id superiores illi quadam ratione dici debeant; & in ipsos imperio possint vti, maximè si incommodent.

13 *Expedit* nihilominus vti imperatoria & præceptoria: non solùm idcirco, quod huius maiores sint vires, verùm etiam; quia, vt plurimum, qui molestant, sunt Spiritus Dæmoniorum, apud quos deprecatoria vti, religione prohibemur. *Nolo vos,* inquit Apostolus, *socios fieri Dæmoniorum*, 1.Cor.11.

14. *Omnibus verò existimarem licere Spiritus adiurationibus vrgere, licet non eodem omnibus fructu.* Quamuis enim religionis actus sit *adiuratio*, & ad diuinum cultum spectet; ordinis tamen, & qui solis Deo consecratis personis conueniat, actus non est. Quicunque Deum inuocare possunt, Spiritus, per Deum, vt conditionem suam prodant, possunt adiurare.

15. *Cum fructu* tamen semper hunc actum non omnes exercent. Exemplo illi sunt, quorũ Actuum Apostolorum historia meminit, cap.19. qui cum Dæmoniacos adiurarent per Deum, quem Paulus prædicaret, tantum abest, vt quicquam promouerint; vt in se experti sint crudeles, quibus ipsi dominari posse videbantur. Itaque qui Catholicam fidem non profitentur, adiurare Spiritus per Deum possunt: fœliciter (si tamen pro suæ doctrinæ confirmatione hoc tentent) semper non possunt: quemadmodum neque eosdem ex humanis corporibus eiicere: sicut alias demonstratum est: Disputatione de Dæmoniacis.

Atque

Atque vt hi frustra Spiritus persæpè adiurant; ita adiurabunt *vtiliter* admodum, qui sacris initiati, in Christi corpus, tam verum, quàm mysticum, habent potestatem:non idcirco solum; quia magna est in Christi Ecclesia potestas, verùm etiam, quia si vllis, his summa, in Dæmones, atque omnes molestantes Spiritus collata potentia. 16.

Et quamuis *vitæ sanctimonia* ad hoc opus fœliciter conficiendum necessaria non sit; tutius tamen; atque confidentius maiorique cum spe victoriæ, Spiritus adiurabunt Sacerdotes, si cum potestate, qua pollent, vitæ innocentia atque integritas sit coniuncta. 17.

Proderit & *virtutum exercitium* præmisisse, ieiunij inquam, orationis, atque eleemosynarum. Quemadmodum hæc præsidia res alias arduas aggressuris, adiumento, temporibus omnibus fuerunt; ita hic frustra adhiberi, nullo modo dici debet. *Pietas*, inquit Apostolus, *ad omnia vtilis est*, 1.Timoth.4. 18.

Quod verò præter hæc solida aduersùs Spiritus præsidia, etiam *sacris vestibus* Sacerdotes induantur, damnari non debet. Dum suo officio satisfacit Sacerdos; malè facit, si suo officio conuenientibus vtatur vestibus? 19.

Porrò, *quibus locis*, atque *temporibus* adiuratio fieri debet? Iis quibus Spiritibus, quos adiuramus, præsentes esse possumus. Quis Herbipoli existens adiurabit eos, qui Constantinopoli sunt molesti? aut eos, quos, vtrum *iam* sint præsentes ignorat? 20.

Quocirca, si nocte tantum molesti sunt Spiritus; frustra interdiu, quando absentes putantur, adhi- 21.

bebitur *adiuratio*, etiam ijs locis, quibus alioquin molesti esse solent. Et si in sola vinaria cella tumultus excitantur, frustra adiurabuntur in solario. *Adiuratio* sine locutione non est; locutio ad præsentes est, non absentes.

22. Vtrum verò hoc vel illo modo præsentes esse Spiritus obseruentur, ad rem parum facit. Sufficit si præsentes conspiciantur, sufficit si tumultu excitato præsentes esse credantur. Quemadmodum loqui cótingit præsentibus, tam ijs, quos videmus; quàm quos audimus tantùm: ita *adiurare* possumus tam eos, quos coram conspicimus; quàm quos auditu præsentes esse cognoscimus.

Finis secundæ partis de Infestis locis.

DE LOCIS INFESTIS TERTIA DISPVTATIONIS PARS.

IN QVA

MODI, QVIBVS LOCA ab infestatione Spirituum molestantium purgari poßint, examinantur & discutiuntur.

ISAGOGE IN TERTIAM disputationis partem, de Locis infestis.

TErtia Disputationis pars restat, quæ vt præcipua est, ita diligentius persequenda. In hac modi, quibus Spiritus proscribuntur, & loca ab ipsorum molestia liberantur, exponendi sunt. Et hoc quidem præstabimus, si initio quædam, quæ ad hanc rem viam sternunt, explicauerimus: qualia sunt, An ratione aliqua poßint à Spirituum infestatione purgari loca: Et, An illa ratio

ſit vna, an multiplex: Reiecerimus etiam modos, quæ vel cum ſuperſtitione aliqua coniuncti ſunt,& ob id prohibiti:vel parum ad profligandos Spiritus valere reputantur. Sed ad rem.

CAPVT LIV.

Eſſe aliquam rationem, qua moleſtantes Spiritus proſcribantur,& loca ab ipſorum infeſtatione liberentur.

1. CAuſæ, cur loca ab infeſtatione Spirituũ liberari nequeant,ſi quæ ſunt,ex *duobus* capitibus peti debent:ex Spirituum cõditione & poteſtate: vel conditione hominum, & infirmitate virium humanarum. Et conditio quidem idcirco prohibere intelligi poteſt; quod alia ſit hominum,alia Spirituum ratio;vt ob id,quamuis etiam ſuperiorum virium homines eſſent,conditione tamen naturæ prohiberentur quicquam in Spiritus agere, quod nihil poſſit corpus in Spiritum:poteſtate autem prohiberentur, ſi non tantæ hominum ſint vires,quantæ Spirituum.

2. Et *vtroque modo* homines prohibiti videntur: ne ſe ſuáque loca à Spirituum infeſtatione vindicent:ſed tamen neutro prohibiti ſunt. Hoc ſi non alijs rationibus, certè *exemplis* ijs docetur,quibus aliàs à nobis demonſtratum eſt per homines, ab humanis corporibus, expelli Spiritus Dæmoniorum,de his Diſput.de Dæmoniacis.

3. Illis addi poſſunt *alia*, noſtro argumento propria. Refert B. Auguſtinus domum Heſperij per

presby

presbyterum quendam: Metaphraſtes aliam, per Theodorum Sicæorum Archimandritam: Beatus Gregorius Thermas Angulares, per Germanum Capuanum Epiſcopum: Glycas caſtellum Regis Perſarum, per Antiſtitem: Antoninus agrum Bingenſem, per Moguntinū clerum: Chronicon Hirſaugienſe Vvormatienſem agrum, per viros religioſos, à Spiritibus moleſtia liberatos eſſe: quemadmodum hæc longius proſecuti ſumus, capite primo huius Diſputationis.

4. Nec homines hîc *naturæ conditio* prohibet. Non ita corpus eſt homo, vt præter corpus ſit nihil: etiam Spiritu inſtructus eſt. Quemadmodum ad ſublunares res & caducas corpore; ita ad æthereos Spiritus, animo, qui corpori incluſus eſt, accedit.

5. Nec prohibetur *viribus naturæ*. Eſto Spirituum ſint quidam, quorum poteſtas omnem creatam poteſtatem ſuperet: non tamen omnium illa conditio eſt. Etiam humanis Spiritibus loca infeſta ſunt; quibus, an fortè inferiores ſunt, qui corporibus ſunt incluſi homines, hos Spiritus habentes?

6. Sint etiam omnibus Spiritibus inferiores homines; necdum tamen ipſis facultas in Spiritus, viribus & robore potiores, neganda eſt. Quoniam, quod per vires naturæ non poſſunt, poſſunt dono gratiæ, illius; qui in Spiritus omnes poteſtatem habet omnem, & *Pater Spirituum* dicitur.

7. Qui olim Dæmonibus imperabant, potentiſſimis Spiritibus, Apoſtoli, *homines* erant: & homines multò Spiritibus inferiores: & ſi naturæ ipſorū conditionem attendas, ijſdem nobiſcum neceſ-

ſitatibus ſubiecti: ſed tamen nullo loco in ipſorum præſentia tuti erant Spiritus. Quidni igitur & iam eadem eſt penes aliquos in Spiritus poteſtas?

8. Magna vis *Eccleſiæ* eſt relicta à Chriſto, non in homines ſolùm; verùm etiam in Spiritus. Poteſtas hæc quãdiu Eccleſia perdurat, perdurabit. Vtrumque hæc Chriſti oratio docet: ***Signa eos, qui crediderint, hæc ſequentur. In nomine meo Dæmonia eiicient.*** Marci vltimo. Negari igitur non debet eſſe aliquam, qua Spiritus profligantur, rationem.

9. Sed etſi poteſtas hæc Eccleſiæ relicta non eſſet, non idcirco nulla ratio à Dæmonum infeſtatione nos expediendi nobis ſuppeteret: quoniam quod nec viribus poſſumus naturalibus, nec gratuitis diuinæ clementiæ donis: id poſſumus ad Deum facta *oratione*; oratione, firmiſſimo præſidio, in qua omnium rerum conſequendarum ſpem certiſſimam vult eſſe conſtituendam Seruator mundi. Ioan. 16.

CAPVT LV.

Non vnam eſſe rationem, loca à Spirituum moleſtia liberandi: ſed variam atque multiplicem.

1. *Non vna* (ſi ad Deum orationem dempſeris) *ratio eſt, qua loca à Spirituum infeſtatione liberantur. Sed nec vna, qua liberantur eſſe poteſt.* Prius illud, quamuis ex poſteriori clarum ſit, & manifeſtum; oſtendunt modi varij, quos ab alijs atque alijs obſeruatos legimus: poſterius ratione demonſtrandum erit.

Alijs

Alijs modis loca purgauit Presbyter, cuius meminit B. Augustinus; alijs Theodorus Sicæorum Archimãdrita, alijs Germanus Episcopus Capuanus: alijs Clerus Moguntinus. Presbyter Augustini Sacrificio corporis Christi: Theodorus aqua lustrali; Germanus Capuanus oratione facta ad Deum: Clerus Maguntinus Litanijs,&c.quemadmodum primo capite copiosius demõstratum est. 2.

Quod verò *nec vna ratio omnibus locis valeat*; primum quidem hoc probat, quod aliquos his rationibus pulsos obseruamus; apud quos aliæ rationes nihil voluerunt. Notum est in Castello Regis Persarum quosuis à Rege accersitos, nihil adhibitis omnibus machinis effecisse: Antistitem verò Crucis signo omne phantasma dispulisse; vt Glicas refert. Nec dubium, quin multa tentarint, qui balnea Spectris infesta (quorum Gregorius Nyssenus meminit) sunt ingressi;& tamen eorum plurimi à Spectris trucidati: Diaconus verò Gregorij Neocæsariensis solo signo Crucis munitus exiuit illæsus. Exempla hæc ad longum habes capit.1. 3.

Est deinde pro hac re Christi ad suos Apostolos responsio. Cùm enim illi frustra in Spiritu quodam eiiciendo occupati fuissent, huiúsque rei causam à Domino sciscitarentur: intellexerunt *quoddam esse genus Spirituum*, *quod* non quacunque ratione, sed *ieiunio tantùm & oratione pelleretur.* Matth. 7. 4.

Diuersissimarum naturarum sunt Spiritus; diuersissimarum sunt conditionum. Sunt quidam boni: sunt alij mali. Quibus rationibus illi iuuantur; hi non pelluntur. Quæ hos terrent; illa alios possunt afficere, & recreare. 5.

Quoniam verò *boni* ſunt Spiritus, vel *mali*; qui moleſtant; aliquis duplicem rationem, qua loca purgantur, putauerit conſtituendam. Verùm duplex hæc ratio non ſufficit, propterea quòd quamuis vnius generis ſint omnes Spiritus boni; non vnius tamen; ſed diuerſorum ſunt mali; vt pote naturis diſtinctiſſimi.

7. Adde, quod nec Spirituum tantum hîc ratio habenda ſit, ſed locorum etiam loca quædam diximus eſſe *propter homines* infeſta; quæ per ſe infeſta non ſunt in his purgandis, non tam Spirituum, qui infeſtant; quam hominum, propter quos infeſtant, ratio habenda eſt. Sunt aliæ confeſta *per ſe*: hic fortè locorum etiam ratio habenda.

8. Ergò vt *materiam rerum dicendarum* ad certa Capita reuocemus; duo modi diſtinguendi ſunt; quibus loca expurgari poſſunt. Vnus eſt, qui ad loca *propter homines* infeſta pertinet: alter, quo loca *per ſe* infeſta liberantur. Poſterior hic rurſus duplex eſt. Nam vel conſtat nobis de Spirituum conditione: vel illa nos latet. Rurſus cum conſtat alius modus eſt qui ſeruit malis Spiritibus proſcribẽdis; alius qui pellendis & ablegandis bonis. Poſterior hic diuidi non debet: quoniam vna omnium Spirituum bonorum, de quibus noſtra Diſputatio eſt, conditio, vnus finis, idem propoſitum. Prior pro ratione Spirituum (malorum enim Spirituum quidam humani ſunt, quidam Dæmones) rurſus diuiditur. *Quinque igitur modi explicandi, & excutiendi ſunt*; ex quibus tres ſeruiunt Spiritibus *notis*, ex *per ſe* infeſtis locis proſcribendis: duo præſcribendis Spiritibus aut *ignotis*, aut qui certos homi

homines perſequuntur. Itaque primus erit, quo Dæmonibus moleſtantibus occurritur. Secundus, quo à moleſtia purgandorum Spirituum contingit liberari. Tertius, quo pugnatur contra damnatorum hominum Spiritus. Quartus, quo agitur cum Spectris, de quorum conditione, qualia nam ſint, nobis non conſtat. Quintus, quo ſubuenitur hominibus, qui ſe ſequentes & perſequentes patiuntur Spiritus. Hi modi omnes explicandi: ſi prius quoſdam inanes & pernitioſos reiecerimus.

NOTATIO.

FAlſimodi, quos reiiciendos diximus, prius, quàm veros & bonos proponamus, atque probemus, duplicis ſunt generis. Quidam videntur ſeruire omnibus Spiritibus, Spirituúmque vexationibus tollendis: quidam certis tantùm, hominum videlicet. Priores illi quinque ſunt: ſicque indigitari poſſunt: Oratio aduerſa, externa arma, ignis ardens, incenſum lumen, & obſeratæ fores. Poſteriores ſunt quatuor, quorum duo tantùm Dæmonum infeſtationibus obſtaculo eſſe dicuntur: Sanguis ſcilicet innocentium effuſus, & ſuffimenta quædam: duo prohibere reditum & moleſtias Spirituum humanorum. A priorum primo faciamus initium, oratione inquam aduerſa.

CAPVT LVI.

An blaſphemijs, conuitijs, atque diris imprecationibus, loca à Spirituum infeſtationibus liberentur.

I. HAbent quidam hanc conſuetudinem, vt ſi quando infeſtantes Spiritus patiuntur, à quorum moleſtia liberari volunt: ad *blaſphemias* cõfugiant, & *imprecationes*; dirísque omnibus Spiritibus deuoueãt: Et quia mox à moleſtia liberantur; hanc certiſſimam, & indubitatam volunt eſſe rationem: quaſi non ſemper loca liberantur, certò tamen Spiritus profligentur, & ne hominibus moleſti ſint, prohibeantur. Vſus hac Apolonius Tyaneus, vt in vita eius ſcribit Philoſtratus lib. 2. cap. 2. Ipſi enim Caucarum cum Damide & ſocijs tranſeunti, *Lamia*, inquit, *Phantaſma occurrit, modò in hac, modò in aliam figuram ſe conuertens, quandoque ab oculis repente euaneſcens. Apolonius autem quidnam id eſſet agnoſcens grauibusque & contumelioſis verbis illud increpans, ſocios, vt idem facerent hortabatur. Id enim contra eiuſmodi inuaſiones optimum eſſe medicamentum. Eius dictis cùm ſocij paruiſſent, ſtridens, Phantaſma celeriter, tanquam idolum, aufugit.* Ita ille. Pro hoc facit, quod lib. 9. Decad. 1. de Rebus Oceanicis refert Petrus Martyr, noctu, & ſæpiſſimè in itineribus, præcipuéque vijs publicis mortuos occurrere viuis: contra quos ſi viator *intrepidus ſteterit*; diſſoluitur Phantaſma: ſi verò pertimeſcat, illum ita adeundo

do perterret; vt sæpius ea formidine multi debilitentur ac stupeant. Hoc Martyr.

Vtrum hi Deum offendant; quantum item peccatum committant; nostrum non est definire. Quod præsens Disputatio postulat, docemus *hanc rationem prorsus inanem esse & temerariam*; propterea quod nec exemplo Sanctorum hominum sit probata; nec sacrarum Scripturarum authoritate confirmata: nec ratione vel causa vlla, quæ ex conditione huiusmodi, vel ex ipsorum Spirituum natura peti potest astruatur. 2.

Varios modos ad loca Dæmonum infestatione liberanda *Sanctos homines* adhibuisse dubium non est. Eorum quosdam superius recensuimus; alios referemus postea: hunc, qui *blasphemijs* constat, & *imprecationibus*, ab aliquo vel vsurpatum, vel probatum esse nec legimus, nec audiuimus. 3.

Scripturæ variorum meminerunt Spirituum. Eædem modos, quibus profligantur, suggerunt: vbi huius vel meminerint, locus nullus assignari potest: cuius tamen, si in re aliqua, certè in hac Spirituum profligatione, authoritate vti oporteret. 4.

Ea huius modi, quem damnamus *conditio est*; vt nihil posset in Spiritus. Quid possunt voces asperius prolatæ? quid voluntas vocem proferentis & dira imprecantis? Nihil à corporeis rebus patiuntur Spiritus. Voluntas dira imprecantis, imprecantis malum est; non Spiritus, cui imprecatio fit. 5.

Varia (vt diximus) sunt genera Spirituum, qui loca infestant: sed tamen ita affecti *omnes*, vt vel his recreëtur imprecationibus & blaphemijs: 6.

vel

vel malè afficiantur: recreantur mali: afficiuntur malè boni. Quod si igitur boni his pelluntur; cur adhibentur ad omnes omnino Spiritus profligandos? etiam malos, qui ex his voluptatem capiunt?

7. Sed nec modus hic, *per se*, ad bonos Spiritus pellendos valet. Quamuis enim hi dira imprecantibus cedere possunt; non tamen cedere coguntur. Nec in blasphema voce; nec in diris imprecationibus; nec in vlla, quæ ab homine proficiscitur, oratione (nisi alicui diuinitus potestas collata sit, quod hic non est) hæc vis est, vt vllos omnino Spiritus profligare & proscribere valeat.

8. At experientia probatum est rationem hanc plurimum valere: Spiritibus silentium esse impositum: loca à molestijs libera reddita. Concedo *ad* prolatas blasphemias Spiritus siluisse: loca molestijs fuisse liberata: Nego *propter* blasphemias, & imprecationes aut siluisse Spiritus, aut liberata loca. Aliud est siluisse Spiritus, *dum* blasphematur Deus, & ipsi diris deuouentur; aliud *propter* blasphemias hæc facta esse; blasphemiisque hanc vim, vt Spiritibus silentium imponant, & discessum vrgeant, inesse.

9. Quòd si vel silent Spiritus; vel molesti esse desinunt ad blasphemias & imprecationes: non hoc fit; quia illam vim blasphemiæ habent, & imprecationes, quam Spiritus sustinere nequeant: longè *alia* sunt rationes, quę Spiritus hic mouent: & aliæ quidem bonos, aliæ malos.

10. *Bonos duæ potißimum.* Prior est, quòd quemadmodum ipsi Deum offendere nolunt; ita ne ab alijs offendatur, desiderent. Quocirca & diligentissimè cauent, nec vllam ipsi alijs vel causam vel occasio-

nem

nem præbeant malè agendi. Altera eſt, quod ab his blaſphemis, & mali precatoribus nullum ſubſidium ſperent; & ob id fruſtra moleſti eſſe nolint.

II. *At hæ rationes non mouent malos Spiritus.* Non ceſſant ab infeſtando; quia voti alicuius compotes fieri nequeunt. Nihil enim petunt. Non ceſſant; quia nolũt Dei offenſam. Hanc maximè expetunt. Cur igitur? quia Dei offenſam expetunt, & deſiderant. Quærunt omnes modos, & rationes Deum offendendi. Apud blaſphemos igitur, atque improbos, & incontinentis linguæ homines, tumultus excitant, locáque infeſtant; vt ipſos ad blaſphemias prouocent & impellant: malúntque non moleſti eſſe cum Dei offenſa; quam moleſti eſſe ſine Dei offenſa: quod egregiè *ſuo ſilentio* aſſequuntur.

CAPVT LVII.

An gladijs, lanceis, alijſque armorum generibus Spiritus profligentur, & loca reddantur ab ipſorum infeſtatione libera.

I. DAcon quidam nocte præteriens monumẽtum, cùm videret Spectrum, accurrit lãcea traiecturus: *Quò fugis, inquiẽs, animabus mortua.* Ita Plutarchus in Laconicis. Et Æneæ aduerſus Spiritus ferrũ tribuit Sibylla apud Virgilium lib. 6. Ipſo enim ad inferos deſcendente:

Sub pedibus mugire ſolum, & iuga cœpta moueri
Syluarum: viſæq; canes vlulare per vmbram
Aduentante Dea. Procul ô procul eſte profani,
Conclamat vates: totóque abſiſtite luco.

Túque

Túque inuade viam, vaginâque eripe ferrum.

Nunc animis opus est Aenea: nunc pectore firmo.

Sic Vlyssem cùm stricto gladio sedentem, nec vsquam prope ad sacrum cruorem Vmbras accedere permittentem, quam Tiresiam audierit, scribit Homerus lib. 11. Odysseæ.

2. Laconem hunc Vlyssem & Æneam quidam nostris temporibus imitantur: & si gladiis instructi sint atque lanceis, alióque armorum genere, se tutos esse ab insultibus & impugnationibus Spirituum arbitrantur: hancque Spiritus profligandi rationem censent esse expedissimam. Et in Virgilium scribit Hortensius hoc modo: *Multi asserunt Dæmones ferri aciem reformidare: & reipsa compertum est. Et noui quibus hoc ipsum nocturnis horis accidit; sed eum magna aduersæ valetudinis conflictatione.* ita Hortensius.

3. Vtrum hi se in errore versari intelligant, asserere difficile est: *versari in grauissimo dubium nullum debet esse viro Christiano.* Quamobrem verò? quia impossibile, vt Spiritus, quales quales sint, à gladijs, hastísque quid patiantur, nisi vel prorsus corporei sint, vel saltem corpora sibi habeant naturaliter vnita: Hoc porrò, sine grauissimo errore, sentit nemo: quales quales sint, qui olim id docuerunt: de quibus vide Rodeginum Cælium lib.1. cap.29.

4. Proscripta est ex Catholicorum animis sententia Platonis, qui teste B. Augustino, 8. de Ciuitate cap.14.15.16. docet, Dæmones esse *genere animalia, animo passiua, mente rationalia, corpore aërea, tempore æterna.* Non audiuntur Tertullianus libro de Carne Christi, & Origenes lib.2. Periarchon, cap. 2. & 3.

2.& 3. & quicunque aut hos, aut Platonem ſecuti ſunt, ſubſtantiamq; corpoream Spiritibus tribuũt.

Damnati ſunt veteres Philoſophi, quorum 1. de Anima à textu 20. ad 35. meminit Ariſtoteles, Democritus & Leucippus: qui animas dixerunt eſſe ignes, ex rotundis atomis conſtantes: Empedocles, qui ex quatuor putauit conflari elementis: Diogenes, qui aërem dixit: Hippon, qui aquam: Critias, qui ſanguinem. 5.

Non corpora ſunt Dæmones, non corpora habent ſibi naturaliter vnita. Non corpora ſunt animæ: non naturaliter ſibi habent aliqua vnita, poſtquam propria ſemel depoſuerunt. 6.

Pro *Dæmonibus* hic militant ſacræ literæ, quæ Angelos omnes (quocirca & Dæmones) *Spiritus* compellant. Quid quod Dæmon in Euangelio *immundus* dicatur *Spiritus*? Lucæ 11. 7.

Conſenſus eſt hic Doctorum, & Patrum Eccleſiæ, præſertim in Oecumenico Concilio Lateranenſi; vbi ſic legimus (habetur cap. firmiter de ſumma Trinitate) *vnum eſt vniuerſorũ principium; Creator omnium inuiſibilium & viſibilium, Spiritualium & corporalium: qui ſua omnipotenti* virtute ſimul ab initio temporis vtramque de nihilo condidit creaturam; Spiritualem & corporalem, Angelicam videlicet & mundanam, ac deinde humanã, quaſi communem, ex Spiritu & corpore conſtitutam. Hæc Concilium. Quibus diſtinguit naturam corpoream à Spirituali; docétque Spiritualem, non corpoream, eſſe Angelos; & magis etiam ipſo homine Spirituales. 8.

Nec pro hoc argumento deſiderantur rationes. Si corpora vel habent, vel ſunt Angeli; quomodo 9.

fieri potuit, vt in vno homine: quemadmodum S. Lucas cap.11. refert 6666. fuerint Dæmones? potuítne vnus homo tot corporum esse capax? Rursus, quomodo breuissimo temporis spatio, maxima conficiunt spatia? quemadmodum Iob 1.quidam circuisse dicitur & perambulasse totam terram? Et qui cælos mouent Angeli, si Spiritus non sunt, sed corpora; quibus antris & locis se continent? Præterea, qui in cælo creati, post peccata de cælo deiecti sunt; quomodo sine cæli ruptura ad inferos penetrarunt? Et qui tanto tempore cælos mouerunt, quomodo non aliquando fatigantur? Hoc de Angelis.

10. Non minoribus præsidijs *docetur animas hominum* à concretione corporea esse alienissimas. Primò, quæ hîc seruiunt Scripturæ, illæ sunt, quæ animas Spiritus vocant. Quot verò sunt illæ? Eccles. 12.dicitur: *Reuertitur puluis in terram suam, vnde exiuit; & Spiritus redibit ad Deum, qui dedit illum.* Et Matth.10. *Nolite timere eos, qui occidunt corpus; animam autem non possunt occidere.* Et Lucæ 23. *In manus tuas commendo Spiritum meum.* Et Rom.8. *Spiritus sanctus reddit testimonium Spiritui nostro.* Et Galat.5. *Caro concupiscit aduersus Spiritum.*

11. Nec hîc communis Ecclesiæ consensus desideratur. Hoc, vt alia omittam, probat Concilium Lateranense, 1285. Patrum, sub Innocentio III. vbi definitur hominem corpore constare & Spiritu. Hic, quia *corpus* contra *Spiritum* distinguitur, hoc ipso probatur animus esse Spiritus; quia negatur esse corpus.

12. Si rationes pro hoc argumento quæruntur, plures reddi possunt. Vna nos aut altera contenti sumus,

ſumus. Potéſtne fieri, vt duo ſint in eodem loco corpora? At in eodem cum corpore loco eſt anima. Aut igitur corpus non eſt corpus, aut animus non eſt corpus. Præterea, ſi corpus eſt anima; nulla profectò extra ſe poſita corpora, qualiacunque etiam illa ſint, intelliget, propterea, quòd, vt Philoſophi loquuntur, *intus exiſtens prohibeat extraneum*. Cui verò hoc, vel per ſomnium in mentem venit?

13 Quæ cùm ita ſint: cùm nec corpora ſint infeſtantes Spiritus, nec corpora habeant ſibi naturaliter vnita; cur nos gladijs atque fuſtibus aduerſus ipſos armamus? Non fugit Laconis lanceam Spectrum, quod ex monumentis prodibat. Nec vmbræ terrebantur ferro Vlyſſis aut Æneæ. Non gladios hodie fugiunt, qui nos moleſtant Spiritus. Si fugiunt; fugiunt, quia volunt; non quia fugere coguntur. Atque hoc Æneam eundem aliquando docuit Sibylla, vt ob id prius ironicè locuta credatur. Sic enim de hac re Virgilius ſexto Æneid.

Corripit hic ſubita trepidus formidine ferrum
Æneas, ſtrictámque aciem venientibus offert.
Et ni docta comes, tenues ſine corpore vitas
Admoneat volitare caua ſub imagine formæ;
Irruat, & fruſtra ferro diuerberet Vmbras.

Fugiunt igitur aciem ferri Spiritus; non quia coguntur, ſed quia volunt.

14 Voluntatis autem ipſorum aliæ atque aliæ ſunt cauſæ, pro vt alia atque alia eſt conditio Spirituum. Propoſitum eſt *malis* ſimulata fuga adducere in errorem. Propoſitum eſt *bonis* errorem cauere: & ibi ſubſidium non poſtulare, vbi ſubſidij conſequendi nulla ſpes eſſe videtur.

CAPVT LVIII.

An igne incenso, siue in ipsos proiecto abigantur Spiritus: & loca, quæ infesta reddunt, cogantur deserere.

1. IGneam ad Spiritus abigendos & proscribendos plurimùm valere, quamuis (nisi fallor) nullus sit, qui docuerit; ex duobus tamen quis, vt credat, posset induci. Alterum est, quòd igne Spiritus omnes, qui molesti sunt torqueantur. Alterum, quòd non rebus tantùm aduersis; verùm etiam aduersarum rerum signis terreantur, illáque detestentur: vt ob hæc credendum sit, vel fugere Spiritus, quod nostro igne crucientur, vel si non cruciantur, ad eius conspectum non subsistere; quòd nostro tanquam signo, infernalis ignis in memoriam veniat.

2. Hæc confirmant, quæ de S. Ambrosio in eius vita scribit B. Paulinus. Miserat ad Ambrosium internecandum Dæmones Imperatrix Iustina. Sed frustra. Renunciarunt enim Spiritus Nequam, se non solùm ad ipsum minimè appropinquare potuisse; verùm etiam nec ad fores domus, in qua manebat Episcopus, habuisse accessum; propterea, quod *ignis insuperabilis* omne illud ædificiũ communiret, vt etiã longè positi vrerentur. Hæc Paulinus, teste Cæsare Baronio 4. Annalium tomo.

3. Posset argumentum hoc illudi, si dicatur; vel verum non esse apud inferos ignem, qui Spiritus torquet: vel ipsos illo igne non verè ac propriè torqueri; vel certè extra infernum, igne infernali non torqueri.

Verumtamen nullum horum dici debet à veritatis ſtudioſo,& communioris Doctorum ſententiæ amante. *Verus eſt ignis*, quo torquentur Spiritus. *Verè* illo igne torquentur. Torquentur illo etiam *extra* communem damnatorum locum exiſtentes,& nobiſcum conuerſantes. 4.

Verum ignem eſſe (vt in Patrum ſententijs recenſendis moleſtus non ſim) vel illud non leue eſt argumentum; quòd eius frequens,& ſub proprio *ignis* nomine, in Scripturis fiat mentio. Marci 9. damnati dicuntur *mittendi in ignem inexſtinguibilem*, Ioan.15.Palmes,qui fructum non fert, *conijcitur in ignem,& ardet*, Apocal.14. *Igne & ſulphure cruciantur*, qui adorauerunt beſtiam.Iſaiæ vltimo, præuaricatorum pœna docetur eſſe *ignis, qui non exſtinguitur*. Denique Dominus in tremendo illo iudicio, eos, qui à ſiniſtris eius ſtabunt, miſſurus eſt in ignem; qui paratus eſt diabolo & Angelis eius. Matt.25. 5.

Quòd autem *verè miſeros torqueat*,his ipſis,iam allatis locis doceri poteſt. *Cruciandos* hoc igne & ſulphure docet ſanctiſſimus Ioannes: & *arſuros* Dominus ſimilitudine palmitis. Si vero *paratus eſt diabolo & Angelis eius*; vt ex eo voluptatem capiãt, paratus dici poteſt?illis ſcilicet, qui ob peccata grauiſſima grauiſſimis ſunt digni ſupplicijs? & in ignem, vt puniantur, mittuntur? *Miris*, inquit B. Auguſtinus 20.de Ciuit.cap.10. *ſed tamen veris modis pœna ignis corporei affligit Spiritus*. 6.

An verò in inferno *tantùm* hoc igne torquentur?Torquentur; verumtamen *non tantùm* Suum ſemper ignem ſecum circumferunt miſeri Spiritus; quia ſemper ſunt miſeri,etiam dum extra in- 7.

fernum exiſtunt: quemadmodum qui beati, vbicunque etiam ſint, beati ſunt.

8. Hæc cùm ita ſint, quidni noſtro igne fugantur Spiritus? Fortè infernalis torquet, noſter non torquet? quam ob cauſam? Alterius forſitan rationis eſt infernalis, alterius noſter? Alterius rationis nō eſt; & vt eſſet, in Spiritus ſaltem aliquid poterit, ſi non quantum infernalis poterit.

9. Fortè noſtro igne torquentur Spiritus, ſed tamen fugere nolunt. At mirum eſt, fugere nolle; qui non fugiendo graues patiūtūr cruciatus, quos fugiendo poſſunt euadere. Fortè malum, quod ignis affert, tantum non eſt, vt delectationem, quam ex hominum moleſtia capiunt, ei velint poſtponere. At quæ & quibus de cauſis tanta delectatio?

10. Videntur hæc aliquid probabilitatis habere, & pro igne aduerſus Spiritus pugnare: verumtamen veritatis habent nihil, *Igne noſtro, quantumcunque maximo, Spiritus non abiguntur:* quia nec ignis noſter quicquam agit in Spiritus: nec ipſi ignem, tanquam ſignum infernalium pœnarum, exhorreſcunt.

11. Nullus pro huius aſſertione præſidijs alijs opus eſt, quàm quibus hactenus demonſtratum eſt, nihil Spiritus pati à blaſphemis orationibus, à gladijs & lanceis. Quemadmodum hæc omnia nihil poſſunt in Spiritus, quòd Spiritibus multò ſunt inferioris virtutis & conditionis; ita nihil ob eandem cauſam poteſt in Spiritus Elementum ignis.

12. Neque huius ratio eſt, quod alterius rationis ſit *ille* ignis, alterius *noſter*. Siue alterius rationis ſit, ſiue non ſit; aliquid ipſum poſſe in Spiritus negari

gari non debet, si per se plurimùm in Spiritus potest infernalis ignis.

Causa, cur in Spiritus nihil possit *noster*; possit autem *infernalis*, est; quod hunc Deus velit esse instrumentum diuinæ iustitiæ, *nostrum* non velit: ab illo velit Spiritus affligi & pati, ab hoc non velit: vt hìc simile quid eius sit, quod in Sacramento baptismi accidit, vbi aqua ad remissionem valet peccatorum, vinum vel alius liquor non valet. 13.

Habet hoc Deus Opt. Max. vt quemadmodum, cum rerum conditione corporalia administrat per spiritualia; ita, præter rerum conditionem, agat in spiritualia per corporalia, quæcunque ille expedire iudicauerit. 14.

Non igitur fugiũt ignem idcirco Spiritus, quod igne torqueantur. An fortè ipso, tanquam *signo*, terrentur? idcirco fugiunt aut detestantur, quia infernalem, cuius signum est, ad memoriam reuocat? Nec hoc dici debet. Neque enim quæcunque rerum inuisarum signa, quocunque modo, sunt; inuisa sunt; sed quæ ex se hoc habent, vt signa sint: quod *noster* ignis non habet. Timent Dæmones crucem; non lanceam, qua Christi pectus transfixum; attamen vt crux, ita lancea, Christi Domini, Dæmonum hostis, signum quoddam est: sed per se signum crux est, lancea non est. Ita ignis *noster* per se infernalis ignis signum, aut imago non est; quemadmodum nec hominis homo imago aut signum propriè. 15.

CAPVT LIX.

An accenso lumine fugentur Spiritus, & ab ipsorum infestatione liberentur infesta loca.

1. QVemadmodum ſuperiùs diximus, quoſdam ſe gladijs & lanceis aduerſus Spiritus munire; ita alij ſunt qui ſi noctis tenebras lumine depellant, nihil ſibi à Spiritibus metuunt; & omnia, ab ipſorum infeſtatione, tuta cenſent eſſe loca.

2. Horum inde profecta opinio, quòd obſeruarint, vt plurimū noctibus moleſtos eſſe Spiritus, quando tenebræ occupant omnia; interdiu verò vel nunquam, vel rariſſimè; & tunc quidem breuiſſimo tempore obſeruentur.

3. Tenebras autem amare Spiritus, & lucem fugere, ex eo ſibi perſuadent, quòd damnatorum ferè ſint, qui apparent: qui cùm malè faciant ſemper, & bene nunquam, lucem oderunt: quoniam, vt ait Dominus: *Qui malè agit, odit lucem,* Ioan.3.

4. Qui ita philoſophantur, quamuis veritatem non per omnia aſſequantur; in multis tamen non omnino à veritate aberrant, quæ vbi indicauerimus, quod caput eſt controuerſiæ, declarabimus.

5. Primùm, non errant in hoc, quòd credant eos, *qui malè agunt, odiſſe lucem.* Domini hæc oratio eſt. Pro ipſius confirmatione dici poſſunt multa. Sed in re clara multis opus non eſt.

6. Deinde, nec in hoc errant, quod cenſent *frequentiùs nocturnis, quàm diurnis temporibus ad homines redire:* eoſdémque moleſtare Spiritus. Res ita

proſus

prorſus ſe habet, & eius nos aliâs cauſas dedimus plures. Vide cap.18. huius Diſput.

Tertiò, nec error eſt, quod doceant *damnatorum Spiritus bene agere nihil*; omnia agere nequiter. Et hoc, quia aliâs demonſtratum eſt, hîc repeti non debet. Vide 40. caput. 7.

At quod ex his vniuerſalem legem faciunt, & concludi volunt *Spiritus omnes lucem fugere, & quærere tenebras, probari non debet.* Nam neque omnes Spiritus malè agunt: neque ſi malè agerent, neceſſariò adhuc fugerent lucem, & ſectarentur tenebras. 8.

Quot nos exempla protulimus Spirituum, qui interdiu, etiam in frequentiſſima hominum turba, moleſti fuerunt? Neque ij tantùm ex eorum fuerunt numero; qui Deo erant grati; & quas contraxerant in corpore maculas, ſupplicijs, quæ patienter ſuſtinent, depoſuerunt; verùm etiam ex genere damnatorum; qui, ſi aliqui, lucem fugere debuerunt. 9.

Nec omnes Spiritus malè agunt; vt hoc nomine lucem fugere dici debeant. Purgandi ſiquidem, qui frequenter rebus viuentium interſunt, tantùm abeſt, vt malè agant; vt etiam vix malè agere poſſe videantur & Deum offendere. 10.

Et vt malè agant omnes; non tamen neceſſe eſt lucem fugiant. Nónne reperiuntur, qui *gaudent, cùm malefecerint, & exultant in rebus peſſimis?* Prouerb. 2. *qui peccatum ſuum vt Sodoma prædicant?* Iſaiæ 3. quibus *frons eſt meretricis? qui erubeſcere neſciunt?* Ierem. 6. 11.

Quid igitur, dicet aliquis, Dominus *os dicit odiſſe lucem, qui malè agunt?* Reſpondeo ad Spiritus 12.

(de quibus nobis ſermo eſt) parum hoc facere. De hominibus loquitur Dominus. Sed nec omnes omnino homines Dominus complexus eſt, ſed eos tantùm, qui nondum cum peccato fœdus pepigerunt: nec verecundiam depoſuerunt; timorem repudiârunt. Denique, quid vt plurimùm accidere ſoleat, ſignificauit Dominus.

CAPVT LX.

An obſeratis oſtijs, & bene munitis ianuis, quibus ad locum aliquem acceſſus patet, à moleſtia Spirituum contingat liberari loci incolas.

1. VNum quæſtione propoſita quæritur, ſed tale, vt eius reſolutio ſine multorum definitione, abſoluta & perfecta eſſe nequeat. Nam & definiendum hîc eſt, Vtrum ab omnibus moleſtijs Spirituum ſint liberi, qui obſeratis oſtijs ipſorum ad ſe ingreſſum prohibere conantur: & Vtrum ſi non ab omnibus; ſaltem à pluribus & quibuſdam certis: & Vtrum aliquando accidat, vt hac ratione omnis aditus Spiritus ſit interclusus, & ad homines acceſſus nullus pateat.

2. Et initiò quidem certum eſt, *non omnes moleſtias hac ratione eſſe ſublatas.* Nam cùm moleſtiarum genera plura ſint, quemadmodum ſuperius capit. 19. dictum eſt; & quædam percipiantur *viſu*, quædam *auditu*, quædam *tactu*, ſi oſtia obſerata prohibent, ne ſe oculis viuentium offerant Spiritus,

tus, verberáque infligant, aut alio modo tactum afficiant; certè non prohibent quin excitatis forinsecus tumultibus graues esse possint, atque molestias afferre illas, quæ auribus percipiuntur. Aliquando cubiculi sui fores obserauit firma sera Alexander ab Alexandro, quemadmodum ipse testatur lib. 5. Genialium dierum, cap. 23. sed quas non videbat, audiebat horribiles Species foris tumultuari, & cubiculi fores manibus pulsare.

3. Sit illa ratiô illorum, quæ visu percipiuntur; vt directè simulachra sua ad oculos transmittant, & interpositis opacis corporibus sensum afficere prohibeantur: postulet hoc sensus tactus, vt coniunctus esse debeat ijs, à quibus mouetur, obiectis: sonorum & tumultuum, qui aures diuerberant, alia conditio est. Nam directè suas ad aures species diffundunt: nec tantam cum sensu, quantam quæ sub tactum cadunt, postulant coniunctionem.

4. Ab *omnibus* igitur molestijs securi non sunt viuentes, qui se includunt, & Spiritibus ad se aditum præcludunt. An à *pluribus*? Huius definitio ex *conditione* Spirituum, qui molestant, petenda videtur: qui vel in assumptis corporibus nos aggrediuntur; vel solo sensibus nostris absque corporum assumptorum adminiculo illudunt, molestíque sunt.

5. Si corpora secum non circumferant Spiritus; *quid iuuabit contra eosdem se obseratis ostijs munire?* Spirituum ea est cõditio, vt nullo corporum obiectu arceantur: penetrare valent, quæcunque densissima; quæcunque durissima, absque vel corporum, vel propria sua ipsorum Spirituum læsione.

Quid

6. Quid si corpora circumferant? Vel aliunde hæc sunt assumpta, atque solida, firmáque; vel ex aëre, aliáque fluente materia, ipsorum industria, compacta, & non solida. Posteriora hæc vt subitò componunt, ita mox possunt dissoluere, rursúsque quando libuerit componere. Quocirca *nec hic secura libertas est:* nec quicquam possunt aut ostia conclusa, aut munitæ ianuæ; quin vel in ijsdem corporibus se intus exhibeant, quibus foris molesti fuerunt; vel intus ex aëre sibi alia fingant; & molestias afferant.

7. Quod dicimus suo exemplo didicit, cuius superius meminimus, Alexander ijs in ædibus, quæ assiduis Vmbrarum illusionibus, & tetris Imaginibus, singulis propemodum noctibus inquietabantur. Post alias enim, quas sustinuerat recensitas molestias, sic subiungit. *Non omittam*, inquit, *miraculum ingens, quod mihi planè vigilanti maiore aliquando trepidatione, haud multò post euenit. Nam cùm tenebris obortis, cubiculi fores obserassem firma sera; iacerémque in lectulo nulla adhuc quiete composita, lumine accenso, horribilem illam Speciem foris iam tumultuari, & cubili forem manibus pulsare sentiebam. Nec multò pòst Simulachrum illud opertis, addictísque foribus (vix credibile dictu) per commissuras & rimas in cubiculum se intromisit: quod sub lectulo meo iacens cùm Marcus alumnus & cliens meus (vt pote qui è conspectu cubabat) dira & tetra facie aspiceret, panore subitò consternatus, luctu & gemitu omnia opplebat, ipsámque intromissam, non sine formidine clamabat: idque mihi cùm clausum cubiculi ostium aspicerem, vix credibile videretur, interim dirum illud Simulachrum, quod sub lectulo iacebat meo,*

manum

manum & brachium portendere luménque quòd iuxta aderat extinguere, vidimus: quo extincto, libellos meos, & quicquid rerum erat, querula voce misceri, ac o.. nia euertere non desistit. Ita Alexand.

Porrò si aliunde assumpta sunt corpora atque solida, dubium est, vtrum ad inclusos homines penetrare Spiritus tum valeant, molestiámque in similibus corporibus afferre. Et quidam quidem nulla id ratione fieri contendunt: quidam admittunt, verumtamen non Spirituum vi, sed diuiniori aliqua virtute atque potestate. Nos, quod res est, quatuor Assertis concludimus. 8.

Primum sit, *corporibus qualibuscunque assumptis non prohiberi Spiritus, cur minus molesti esse valeant.* Quamuis enim corpora aliquando impediant, ne ad quosuis accessus pateat, quia tamen illa pro voluntate possunt deponere; si molesti esse volent, corpora deserent, atque molesti erunt, quacunque libebit ratione. 9.

Alterum est, *omnino esse verisimile nunquam Spiritus, qui apparent, molestiásque hominibus, in assumptis corporibus, afferunt, ita suis obiecta sibi corpora penetrare, quemadmodum & possunt, & penetrant, quando à corporibus sunt expediti.* Penetratio hæc res prodigiosa est, Deíque postulat omnipotentem manum. Quid verò opus prodigijs atque miraculis in hac Spirituum infestatione? 10.

Tertium est, *nec illas esse Spirituum, quorumcunque vires, vt possint in assumptis corporibus obiecta corpora penetrare:* quamuis penetrare desiderent. Vt in eodem loco duo corpora reperiantur, quantitas corporum diuersorum non permittit: quocirca quamdiu diuersa duorum corporum manebit 11.

quanti

quantitas ; diuerſa etiam illa loca poſtulabunt. Hoc leges naturæ requirunt.

12. Diuinæ tamen virtuti hic nullas leges volumus eſſe poſitas. Atque hoc quartum ſit noſtrum Aſſertum. Illa quemadmodum vnum in diuerſis locis ; ita *diuerſa corpora vno in loco conſtitui poſſe non dubitamus*, quicunque in rebus Chriſtianis educati & inſtituti ſumus.

13. Quidni fieri poſſet, quod identidem factum? Factum in Chriſti Natiuitate, quando integris Virginis clauſtris ille in hunc mūdum penetrauit? Factum in eiuſdem reſurrectione ; quando corpus egreſſum è ſepulchro clauſo? Factum mox à reſurrectione ; quando ad Apoſtolos ingreſſus eſt clauſis ianuis? Factum in aſcenſione;quando vſque ad extremum penetrauit cælum?

14. Atque hæc breuiter à nobis aſſerta ſunt, alium illa locum poſtulant, ſi pro dignitate eſſent explicanda. Quod nos hoc capite concluſum volumus, illud eſt, *ianuis obſeratis, conclusíſque & peſſulo obductis foribus, contra Spirituum infeſtationes, tutos atque ſecuros non eſſe incluſos mortales.*

CAPVT LXI.

An effuſo innocentium ſanguine licitum ſit vexationes & moleſtias Dæmonum, quas certis locis afferunt, redimere.

1. Vinque præcedentibus capitibus rationes illas diſcuſſimus, quibus *fruſtra* contra quorumcūque Spirituum infeſtationes ſe viuentes muniunt. Præter has aliæ quædam ſunt,

ſunt, quibus contra certos, Dæmonum ſcilicet, vel hominum Spiritus quidam pugnant: quæ & ipſæ vires nullas habent. Has deinceps examinemus. Initium ab ijs facimus, quibus contra moleſtias Dæmonum certatur. Duæ illæ potiſſimæ ſunt. Vnius meminit Toſtatus Abulenſis; alterius Michaël Iſſelt, de hac primum.

2. Docet igitur Iſſelt, quemadmodum primo capite retulimus, lacum eſſe in Liuonia: qui plurimum moleſtijs & infeſtationibus Dæmonum ſit expoſitus; plurimáque ad vicinos populos damna tranſmittat. *Vt ab his ſe expediant miſeri, ſingulis annis, in eundem innocentium infundunt ſanguinem, & de quiete ſunt ſecuri.* Hoc forſitan confirmat, quod hiſtorijs proditum eſt, Tameſiam Italiæ vrbem aliquando à Spiritu, mirum in modum, vexatam eſſe, vt de illa deſerenda aliquoties cogitarint incolæ: eandem verò eſſe liberatam, poſtquam, ſecundum oraculum Apollinis, Virginem Dijs immolarunt. Hoc Ælianus lib. 8. de varia Hiſtor. Nunc hic duo, quæ definiamus, præſens argumentum poſtulat. Alterum eſt: An innocentium effuſus ſanguis, has vires habeat; vt Dæmonum moleſtias tollat. Alterum, An ſi alia ratione mortales non valeant, hac ſe poſſint ab eorundem moleſtijs expedire.

3. Prius illud fortè quis credat, perſuaſus experientia, qua iam multis annis obſeruatum eſt, ad *infuſum innocentium in lacum ſanguinem*, omnes Dæmonum infeſtationes eſſe ſublatas. Verùm quamuis experientia haud leue argumentum ſuppeditet in ijs, quæ ratione atque intelligentia deſtituta ſunt; in ratione tamen vtentibus firmum

argumen

argumentum præbere non poteſt, vt eſt ipſa de rerum naturis certum atque indubitatum iudicium feramus.

4. Ea eſt conditio illorum,qui ratione atque intelligentia pollent; vt quamuis à ſenſibilibus rebus affici quodam modo poſſint; rebus tamen ſenſibilibus ſemper maneant ſuperiores: vt ob id ſi quid per res ſenſibiles in ijs obſeruetur fieri; id non tam ſenſibilium virtuti, quàm voluntati eorum,qui ratione vtuntur,ſit aſcribendum.

5. Commune rectè philoſophantium axioma eſt, ea quæ inferiorum ſunt virium,in res virtute præſtantiores poſſe nihil. Quàm verò viribus res corporeas vniuerſas ſuperant Spiritus? Et quorum virtus omni re corporea eſt ſuperior, rebus corporeis illi poterunt cogi, vt vel loca infeſtare deſinant, vel ſedes ſuas mutent?

6. Quocirca *non hac vis ineſt effuſo innocentium ſanguini, vt Spiritus coërceat.* Qui moleſti ſunt antequam ſanguis effunditur; moleſti eſſe poſſunt effuſo ſanguine. Sunt ſanguinis vires magnæ ad Spiritus animantium in corporibus conſeruandis: at effuſi, quæ poſſunt eſſe ad Dæmonum Spiritus aut locis proſcribendos, aut potentiam reprimendam?

7. Et *innocentium* ſanguis cur potius has vires hîc habere dicitur,quàm *nocentium*? An inculpata vita vim aliquam ſanguini tribuit? & perditorum hominum mores ſanguini officiunt? vt quod hic non poteſt, ille poſſit? Rurſus cur hominum potius effuſo ſanguine tolluntur moleſtiæ; quàm brutorum animalium.

8. Omnino Dæmonum hæc nequitia eſt.Nequam,
vt

vt grauissimorum criminum miseris mortalibus sint authores, molestias nullas effuso sanguine inferre volunt, quas alioquin possent. Hanc ob caussam hominum sanguinem postulant, & hominum innocentium postulant, & contra omnia iura postulant nequissimi.

9. Neque nouum hoc ipsorum est studium: humano sanguine recreantur plurimum sanguinarij, & ab *initio mundi homicidæ*, Domino teste Ioan.8. Nónne hoc probant crudelia, quibus mundum propemodum vniuersum dementârunt, sacrificia? ritus impij & barbari? De his in hunc modū Alexander ab Alexandro. *Schitotauri*, inquit lib. 6. cap.16. Genialium dierum, *pro hostijs Dianæ aduenas immolabant: Laodicei Palladi Virginem: Arcades Ioui Lycæo puerum. Plerique iuxta Borysthenem vecordi animo homines victimas dare, & in sacrificijs Deorum humanis oßibus adolere solebant. Blemmyæ, Cimbri, Galli, Druidæ, & Germani statis diebus, humanis litant hostijs, & cruore captiuorum adolent aras; tunc propitiari Deum maximè arbitrati, cùm per cruciatum homines excarnificarent, ex pœnis hominum diuinitatem & auguria captantes. Fuitque apud Phœnices & Carthaginenses nimium diu seruatum, vt infantes principali honore insignes sorte ductos, in regio ornatu Saturno immolarent hostias: Et quem sors morti destinarat, morti subtrahere non licebat, quare multorum ciuium largis fletibus deplorata funera fuêre. A quibus sacris dum desiuissent, postea victi ab Agathocle, Deos propterea subiratos arbitrantes, vt numen placarent, ducentos nobilium filios mactârunt ad aras. A Rhodijs quoque & Cretensibus factitatum comperimus, vt hominem epulis grauatum, ac pueros impuberes*

festis diebus Saturno mactarent. In Chio & Salamine mos multa secula viguit vt Diomedi & Dionysio homines discerptos iugularēt. Eiusdem Dionysij templum fuit in Arcadia, in quo puellæ ad aram difflagellabantur ad necem: sicut Spartæ in ara Mercurij, & Orthiæ Dianæ pueri. Quin etiam alij ingenti simulachro viminibus intexto, & viuis hominibus oppleto, ac igne succenso hominibúsque fœdum in modum exanimatis, maximum holocaustum offerri putauerunt. Boijs & Celtis purgato captiui hostis capite, caluariam auro celare, & in eo poculo in solennibus libare, religiosissimum erat. Proditur Aristomenes Messenius Ioui, quem Ithometem appellant, trecentos simul homines, in quibus Theopompus fuit, vno sacrificio mactasse: & Lacedæmonios eo vesaniæ processisse, vt Marti humana victima litarent. Galatæ & Massagitæ non aliter Deos ritè cōsuli arbitrati sunt, quàm iugulato homine apud aras Deorum, ex cuius casu, tum ex membrorum laniatu & fluxu sanguinis futura diuinabant. Cimbri noxios homines seruatos, sudibus affixos, Dijs pro hostijs dabant. Galli præter Hesum & Theutatem, Mercurium, quos humano cruore placabant, grauioribus morbis, aut periculis affecti, ad placandas Deorum aras, aut homines immolabant, aut se immolaturos vouebant: ad cuius aram etiam grandæuos ætate pro victimis prosecabant. Lusitanis vetus mos erat, ex intestinis hominum exta prospicere, atque inde omina & diuinationes captare, abscissásque captiuorum dextras pro munere Dijs offerre. Thraces Zamolsim, quem maximum Deum putant, non aliter fieri propitium æstimarunt, quàm si ad aram facili lancearum ictu homo concideret; eam optimam, & Dijs gratissimam victimam opinati. Germani quoque ritu barbarico, Mercurio humano

cruore litare religiosissimum putârunt. Idem fecêre Senones; qui, cæso publicè homine, infanda sacra statis diebus anni celebrabant, his portentis delicta expiari opinati. Persis quoque ad habendas Dijs gratias viuentes iuuenes, eósque spirantes sub terra defodere assuetum fuit: quem morem Græcis inoleuisse accepimus, vt in anniuersaria celebritate Baccho viuos homines sacrificent, quique ita fuisset immolatus maximam inter suos probitatis laudem ferebat. Longum est exequi, qui Taurorum mores fuerint, vt apud aram hominem sisterent, & post solennes preces hominis caput clauo ferirent, illúdque cruci affigerent: truncúmque corpus ex ingenti rupe in præceps darent. quod cùm Leucadijs commune fuisse traditur, vt in Apollinis sacro, auertendæ Deorum iræ, hominem de montis specula deiicerent, & in mare præcipitem agerent. Fuítque apud Albanos vsurpatum, vt hominem sacris initiatum, qui sanctitate polleret, diu seruatum & opiparè saginatum apud aras sisterent, eúmque furiali carmine excantatum, quibusdam additis precationibus cum alijs hostijs immolarent. Et Romani in foro boario ad placandas Deorum iras, sub terras viuos defodere veriti non fuerunt? licuítque diu in sacris hominem interimere & Dijs immolare; adeò vt Saturnum & Latialem Iouem humana placarent hostia: cuius simulachrum, dum sacrificarent, humano sanguine proluebant. Hæc Alexander. Iisdem miserijs Satan populum Dei inuoluit olim, de quo Regius Propheta Psal. 105. *Commisti sunt inter Gentes, & didicerunt opera eorum, & seruierunt sculptilibus eorum, & factum est illis in scandalum. Et immolauerunt filios suos, & filias suas Dæmonijs. Et effuderunt sanguinem innocentem, sanguinem filiorum suorum & filiarum suarum, quas*

 sacrifi

sacrificauerunt sculptilibus Chanaan. Et infecta est terra in sanguinibus, & contaminata est in operibus eorum. Quid quod & Christianos quosdam dementauit? Fuerunt anno Domini 1273. quidam flagellantes dicti, qui non nisi effuso humano sanguine Deum placari crediderunt & docuerunt. Itaque hæc Dæmonis carnificina.

10. Constitutum igitur hoc sit vim sanguini innocentum illam non inesse, vt Dæmonibus vel silentium imponat, vel necessitatem loco cedendi afferat. Sed si certum sit molestias hac ratione tolli: & non tolli posse alia, *licebítne securitatem effuso sanguine mercari*, & vexationem redimere?

11 Primùm credi non debet ad eas aliquando angustias Christianum populū venire posse, *vt alia, quàm hac ratione sibi prouidere nequeat.* Potest oratione ad Deum facta, qua omnia sunt possibilia. Potest sanctissimæ Crucis signo. Potest exorcismis. Potest alijs, quas sequentibus capitibus explicabimus, rationibus.

12. Et si alia non posset, *hac profectò non debet.* Non Dæmonum solùm molestiæ sustinendæ, sed aduersa omnia, ipsa quoque præsentissima mors adeunda potiùs, quàm cum Innocentium sanguinis effusione Spirituum malignorum vexatio redimenda, & multis grauibúsque de causis.

13. *Prima sit*, quòd nullum amicum obsequium (quemadmodum procul dubio hoc est) Dæmonibus Dei atque hominum hostibus iuratissimis fideles impendere aut possint aut debeant. *Nolo vos socios fieri Dæmoniorum*, inquit Apostolus.

14. *Altera est*, quòd sine superstitionis crimine hæc non peragatur: in eáque interueniat, si non expres-

sum,

sum, profectò tacitum cum Dæmonibus pactum, quod ipsum quoque diuinis & humanis legibus Christiano populo seuerissimè interdictum est. *Et quis consensus templo Dei, cum idolis*? 2.Corinth.6.

Tertia est, quòd grauissimum hic Innocentium homicidium committatur: quod nec priuata cuiusquam, nec publica Magistratus vllius authoritate aut præcipi potest, aut probari. *Insontem & iustum non occides*, dicitur Exod.23. 15.

CAPVT XLII.

An odoribus quibusdam, herbis & suffumentis, Spiritus Dæmoniorum pellantur, & loca ab ipsorum infestatione liberentur.

1. Meminit doctissimus Theologus, Tostatus Abulensis, in 2.Reg. cap.16. q. 43. opinionis cuiusdã, qua creditur suffumẽtis quibusdam Spiritus Dæmoniorum fugari. Hæc præterquam, quod peruulgata est, eodem Abulense teste, etiam duobus videtur niti fundamentis. Alterum est, quòd contrarijs suffumentis ijdem Spiritus alliciãtur; &, vt certis se locis sistant, prouocentur. Alterum, quòd ab Angelo edoctus sit Tobias, fumo cordis atque iecoris piscis cuiusdam, *omne Dæmoniorum genus*, vt Scriptura loquitur (cap.6.) *extricari*.

2. In Assertione hac, quamuis quæ ad ipsam stabiliendam afferuntur, falsa omnia non sint; non sunt tamen omnia certa & indubitata: ipsa verò

cum veritate subsistere nequaquam potest.

3. *Certum est* ex corde atque iecore excitato fumo fugatos Dæmones. Tobiæ id habet sacra historia. Asseruit, qui mentiri non potest, Angelus probauit effectus.

4. Sed vt hoc certum; *ita incertum*, imò falsum, suffumentis quibusdam Spiritus delectari, allici, ad homines prouocari. Quæ enim illa suffumenta? ex quibus odoriferis rebus? quomodo Spiritus afficiunt? Qualiacunque suffumenta sunt; oportet obiecta sint olfactus: at quæ olfactus obiecta, illa, quâ talia, non nisi olfactum afficiunt: & per olfactum eos, qui vim olfaciendi habent, alliciunt. An hæc in Spiritibus locum habent?

5. Si verò nullis suffumentis recreantur Spiritus, *quomodo verum est, quod Assertio habet* contrarijs fugari & abigi? Nónne eadem contrariorum potentia?

6. Et hæc ipsa, quibus Spiritus pelli dicuntur suffumenta, nónne olfactus debēt esse obiecta? Quomodo igitur à Spiritibus percipiuntur, qui nec olfaciendi virtutem habent, nec habere possunt?

7. Eandem ob causam, qua suffuméta atque odores, reiicimus etiam herbas quasdam, quas Dæmoniorum spiritibus quidam censent esse intolerabiles. In harum numero sunt artimesia rubea, barba Iouis, solsequium, leuisticus, hisopus, saluia, polegium, folia sambuci, &c. Omnis, quæ his inest, virtus corporea est: omnis quæ quippiam potest, in corpora tantùm, non in Spiritus potest.

8. Atque hæc quæ diximus de ijs Spiritibus intelligimus, *qui loca infestant*. Hi nullis herbis & suffumentis alliciuntur. hi nullis herbis aut suffumentis

mentis proſcribuntur. At de ijs, *qui humana corpora obſident*; non eadem ratio. Poſſunt his quædam herbæ & ſuffumenta eſſe contraria, quæ quãuis ipſos ſedibus ſuis non pellant; impediunt tamen, ne quantam vellent, in mortales exerceant tyrannidem.

9. Impediunt verò, non *per ſe, & directè* in Spiritus agenda, ſed virtute ſibi ingenita, corpora, in quibus latent, afficiendo; qua affecta minus inſtituto Dæmonum ſeruiunt: tantúmque de Dæmonum vexatione diſcedit, quantum contrariæ virtutis ipſis affertur.

10. Hæc verò aliena non eſſe, intelliget; qui attendet, primò, Dæmones ſæpè in humanæ vexationis ſubſidium humores hominum aſſumere, pérque eos citatos, maiores moleſtias afferre: deinde meminerit herbarum odorúmque quorundam eã eſſe virtutem, vt humores componere, reficere, & renouare valeant, adeóque mortalibus voluptatem atque lætitiam conciliare. Quemadmodum igitur agentia tanto minus in ſubiecta poſſunt; quanto plura ſunt, quæ ijs reſiſtunt; ita tanto minus per humores in homines poſſunt Dæmones, quanto maior in humores contraria ipſorum inſtituto, per herbas & odoramenta allata virtus eſt.

11. Quocirca non malè dictum eſt à D. Hieronymo (quemadmodum Hieronymum citant Burchardus, Iuo, & Gratianus, 26. quæſt. 7. *Dæmonium ſuſtinentibus licet herbas habere, ſine incantatione.* Vide item Albertum Magnum ſuper nono Lucæ, & Lyram, atque Paulum Burdegalenſem in 1. Reg. 16.

12. Ex dictis intelligimus non statim *superstitionis* damnãdos esse Exorcismos, in quibus *herbæ* etiam assumuntur: quoniam quamuis *per se* ad Dæmonum proscriptionem non faciant: vires tamen eorum in corporibus impediunt. Quando verò ad easdem herbas *benedictio* accedit, fit, vt ex duplici causa contra Dæmones valeat: virtute, inquam, sibi ingenita, & sanctificatione per verbum Dei facta.

13. Quod diximus de herbis: de *lapidibus* quoque dictum volumus. Neque enim minor quibusdam virtus inest, quam ipsis herbis. Quocirca & idem Hieronymus, teste Gratiano, non herbas tantùm, sed petras quoque, sine incantationis crimine permisit Dæmonium sustinentibus, ibid. 26. q. 7.

14. Idem iudicium est de certis quibusdam *animalibus*, seu ipsorum *carnibus*, siue in cibum sumantur, siue corporibus Obsessorum adhibeantur: vt ob id non errare dicendi sint, qui in Energumenorum curatione, operam Medicorum docent requirendam.

15. Idem de *Musico concentu*, & Musicorũ instrumẽtorum melodia cum Boëtio in suo, de Musica lib. dicimus. Quocirca quãuis alijs atque alijs causis, alij atque alij tribuerint, quod pulsante cytharam Druidæ, melius habuerit Saul, non iudicamus tamen in errore versari eos, qui concentui magnam partem eiusdem requiei concedant.

16. Hæc igitur atque his similia, quæ diximus, Dæmonum studia impediunt, atque efficiunt, ne quantam desiderant, Obsessorum corporibus molestiam afferant; sed tamen Dæmones sedibus suis, id est, humanis corporibus non pellunt, propterea quod

quod in Spiritus hæc non agant, sed Spirituum operationes retardent:& retardent eosdem non *in se*, sed suis instrumentis:cũ quo consistit, vt & alijs rationib⁹ Spiritus molesti esse possint miseris mortalibus; & si nec hoc detur, possint in corporibus latere, quamuis nulla molestia corpora afficiant. Idem docent Soarez Tom.3.Disput.15.Sectione 4. Abulensis in cap.16.2. Regum, & alij plerique.

CAPVT LXIII.

An Spiritus defunctorum hominum prohibeantur ad viuos redire, si ipsorum cadauera sub foco sepeliantur.

1. REiecimus duos modos, quibus contra Dæmonum infestationes quidam se muniunt: *duo* restant examinandi, quibus ab humanorum Spirituum molestia, libertas exspectatur. Posterior sequenti, prior est hoc capite discutiendus. Is Philapporum est: hi cadaueribus defunctorum sub foco defossis, ipsorum ad viuos reditum,& quas afferre solent molestias,prohiberi credunt,quemadmodum capite primo ex Beucero annotauimus. Verum *bene ne credunt*? Christianísque hominibus *licetné* hoc modo contra defunctorum Spiritus pugnare? Res sic se habet.

2. Primum,*hac ratione nullum emolumentum ad defunctorum Spiritus accedit.* Nam si perpetuis supplicijs ob peccata sua sunt destinati; quemadmodum ex nulla re alia; ita neque ex hac subsidium aliquod capiunt. Quod si de salute sua sunt certi,

ob defectus tamen quosdam expiandi, priusquam aditus ad cælorum regna pateat; & ipsi intelligunt frustra hæc fieri, & idem intelligunt viuentes, qui à sanctissimis Augustino atque Gregorio instituti sunt de subsidijs, quibus defunctorum Spiritus iuuantur.

3. Sic *nec detrimentum ex hac sepultura capiunt defunctorum Spiritus.* Neque enim eos, qui piè in Christo defuncti sunt, retardat, cur minus à pœnis, quibus expiantur, eripiantur. Neque grauioribus supplicijs illos implicat, quibus omnis spes salutis est adempta. Nullis defunctorum Spiritibus incommodare possunt viuentes: aliquibus possunt prodesse.

4. Rursus sepultura hæc compedes non iniicit defunctis, *ne ad viuos redire valeant.* Defossa continentur sub fodo cadauera ne erumpant,& viuentes terreant: Spiritus à corporibus liberi, nisi aliunde ipsis ne redeant,necessitas afferatur, cur redire nequeunt?

5. Quid quòd *iniuria quadam defunctis hic inferri videantur?* Omnibus quidem, quòd honesta & Christiana ipsis sepultura negetur, quàm meritò vniuersi possunt postulare: Certis verò aliquibus, piè inquam in Christo defunctis; quod ne viuentium petant suffragia,prohibeantur.

6. *Nec sine superstitionis crimine hic sunt viuentes,* qui defunctorum corpora sub foco recondunt. Quid quæso ne ad viuos aliquando Spiritus redeant, faciunt eorum sub foco defossa corpora? An forsitan vim hanc focus habet; vt si defunctorum corpora possideat, mox Spiritibus lex posita sit,ne loco se mouere valeant? Annon hoc focus habet,

habet,ſed Spirituum illa eſt conditio; vt poſtquam è corporibus egreſſi, ſi ipſorum ſub foco concludantur corpora, ipſi certo loco debeant eſſe affixi? An fortè ſi nec hoc eſt, nec illud, ita Deus cõſtituit; vt quamprimũ ſub foco continentur corpora: omnis ad viuos redeũdi Spiritibus ſit ſublata libertas?

Non vim hanc habet focus, vt facultatem Spiritibus redeundi adimat. Neque enim per ſe hoc ipſe locus efficit; neque ignis, qui loco fouetur & continetur; neque quicquam, quod cum foco cõiunctum eſt. Poſſunt hæc longiſſimo interuallo à Spiritibus diſtare, vt ob id in Spiritus valeant nihil: & quamuis diſtarent nihil; Spiritum tamen ipſa, quia corpora ſunt, non poſſunt afficere. 7.

Nec Spirituum eſt illa conditio, vt loca reuiſere atque moleſtare nolint, quorum cadauera focus cõtinet. Si enim redire nolunt, id vel ratione detrimenti fiet, quod timent incurrere, ſi redeant: atqui nullum ipſis poteſt afferri; vel emolumenti, quod ſuo reditu metuunt amittere. Sed nullum eſt, quo priuari vlla ratione poſſunt. 8.

Dei fortè lege prohibentur? At quæ illa? quibus reuelata? quo tempore? vbi locorum? Et quas ob cauſas hac ratione Deus Spiritibus reditum voluit eſſe interdictum? Hæc niſi proferantur; dici poteſt *lege Dei* Spiritibus reditum prohibitum; probari non poteſt, nec debet credi. 9.

Experientia dicet aliquis edocti ſunt Philappi hanc ſepulturam focalem prohibere Spirituum moleſtias. Quid ſi negetur illam exceptione carere? Sed neque ſi exceptionem nullam admittat, Chriſtiano homini probari debet. Multa quotidiana experiẽtia fieri obſeruamus, quę damnant docti 10.

&

& pij: quæ non Deum, ſed Dæmonem habent authorem: quid ſi ex horum genere ſit hæc defunctorum ſepultura?

11. Et eſt profectò quod vehementer hanc rem de ſuperſtitione ſuſpectam facere debeat Chriſtiano homini. Cùm enim naturæ viribus reditus hic Spiritibus non prohibeatur: de Dei quoque voluntate nullum argumentum extet; neque Eccleſiæ authoritate probetur: vix alio, quàm ſuperſtitionibus loco cum aliis multis habenda eſt.

12. *Dæmonum igitur ope fieri dixerim*, aut plurimum quod hi defunctorum Spiritus non redeant. Placet ipſis illudi mortalibus vanis opinionibus, vtque has foueant, ne Spiritus redeant, efficiunt; aut quod veriſimilius eſt, ipſi hominibus in Spirituum humanorum perſona moleſti eſſe volunt. Quid mirum? Luculenta eſt D. Auguſtini ſententia lib. 2. de doctrina Chriſtiana, cap. 22. & 23. *Dæmones ſeducere homines vanitati deditos, rebus vanis.* Affectant verſipelles Dei ſimilitudinem etiam in hoc, quod quemadmodum Deus operatur effectus gratiæ mediantibus Sacramentis ſenſibilibus, non tanquam cauſis, *ſuapte natura* ſufficientibus, ſed tanquam ſignis effectuum: ita ipſi quædam efficiunt adhibentibus hominibus media, quæ reuera ad ipſos effectus nihil conferunt, quibus proinde vtuntur tanquam effectuum quibuſdam ſignis.

13. Hinc iam manifeſtum eſt & Philappos in graui errore verſari, quando hac ratione Spirituum infeſtationibus obuiant: & Chriſti fidelibus hoc pugnæ & armorum genere contra Spirituum moleſtias pugnandum non eſſe. *Nolo vos ſocios fieri Dæmoniorum,*

moniorum,inquit Apostolus 1.Corinth.10.*quæ enim participatio iustitiæ cum iniquitate? aut quæ societas luci ad tenebras? quæ conuentio Christi ad Belial? quis consensus templo Dei cum idolis?* 2.Corinth.6.

CAPVT LXIIII.

An iactus fabarum nigrarum, contra molestias Spirituum defunctorum olim profuerit, iámque Christiano populo permitti possit.

Alter modus, quo contra defunctorum Spiritus se munierunt quidam, olim, apud Romanos maximè, in vsu fuit, & *lemuralium* sacrorum nomine est celebratus. De quo breuiter Alexander ab Alexandro libr. 3. Genialium dierum, cap.12. *In Lemuralibus fabam noctu iacere vsurpatum est; Lemures se ex domo eiicere clamantes: quem nigram esse conuenit, ipsámque lotis manibus & pede nudo, per ora versare, & post terga reiicere, ærisque, tinnitum facere, vtq; Lemures fabis redempti domo abirent, nouies orare, idq; Maio mense tribus, vicibus fieri, donec solutis religione animis Manes expiatos ducerent.* Ita Alexander. Sed eadem Ouidius lōgè ante ipsum his versibus 5. Fastorum: I.

Ritus erat veteris nocturna Lemuria sacri,
Inferias tacitis Manibus illa dabunt.
Annus erat breuior, nec adhuc pia Februa norant,
Nec tu dux mensum Iane biformis eras.
Iam tamen extincto cineri sua dona ferebant.
Compositíque nepos busta piabat aui.
Mensis erat Maius maiorum nomine dictus,

Qui

Qui partem prisci, nunc quoque moris habet.
Nox vbi iam media est, somnóque silentia præbet,
Et canis, & variæ conticuistis aues.
Ille memor veteris ritus, timidúsque Deorum
Surgit, habent gemini vincula nulla pedes.
Signáque dat digitis medio cum pollice iunctis,
Occurrat tacito ne leuis vmbra sibi.
Cumque manus pura fontana perluit vnda,
Vertitur, & nigras accipit ore fabas.
Auersúsque iacit, sed dum iacit: Hæc ego mitto,
His, inquit, redimo méque meósque fabis.
Hæc nouies dicit, nec respicit: vmbra putatur,
Colligere, & nullo terga vidente sequi.
Rursus aquam tangit, Temesæáque concrepat æra,
Et rogat, vt tectis exeat Vmbra suis.
Cum dixit nouies; Manes exite paterni,
Respicit, & purè sacra peracta putat.

2. *Fabarum* vsus varius fuit apud priscos, sed qui cum *superstitione* coniunctus fuit, aut nullus prorsus, aut cum *maiore* nullus, quàm qui in Spiritibus proscribendis obseruatus fuit.

3. Et *vnum* quidem, quem damnare nemo potest, habuerunt à Deo Opt. Max. cuius sacræ literæ secundo meminerunt (2. Reg. 17. & Ezech. 4.) Hoc in hominum cibum cedunt: de quo sic Plinius Naturalis historiæ lib. 18. cap. 12. *Fabæ*, inquit, *multiplex est vsus omnium quadrupedum generi præcipuè homini, frumento etiam miscetur apud pleráque gentes, & maximè panico solida & delicatius fracta. Et quia hebetare sensus existimatur atque insomnia facere, Pythagorica sententia damnatur: vnde illud: A fabis abstineto. Quamuis alij aliam huius velint causam.*

4. *Alium* habuerunt ex hominum instituto. Nam loco

loco *calculorum* seruiebant in suffragijs. Quemadmodum enim olim Germani concilio coacto, si quid, quod minus placeret & propositum fuisset, murmurare & fremitu dissentire & sententiam aspernari: si verò quid complacitum fuisset, frameas & tela concutere, sonóque armorum & tripudijs se approbare significabant; teste Alexandro ab Alexandris lib.4.Genialium dierum cap.11. ita Græcis & quibusdam Gentibus suffragia *fabis* dabantur. Vsus hic ex se sine crimine est, & reprehensione vacat.

Tertius illarum vsus fuit ex hominum quidem instituto, sed tamen suggestione Diaboli, & cum graui superstitione coniunctus. Atque hic varius est. Nunc enim ad sacrificium referri solebant domum à segete: & dicebantur, teste Festo, *refrinæ*, atque ex ipsis facta puls, quæ dijs offerebatur, dicta à veteribus *fabacia*. Nunc in Auctionibus adhibebatur, & per ipsas concipiebatur spes maioris lucri. Græcis quoque earum vsus seruiebat ad iudicium. Nam alba apud ipsos in sortibus auspicata fuit & boni euentus: nigra mali, eodem Alexandro teste, lib.3.cap.5. 5.

Ad hunc tertium superstitiosum ipsarum vsum referendus *ille*, quo ad Spiritus domibus proscribendos adhibebantur: *sed tamen superstitionum magnitudine & multitudine reliquos hic superare videtur*; *& ad rem nihil pertinere*. Quid enim ad fugandos Spiritus proiecta post tergum faba? & faba nigra? & in ore aliquoties prius versa? & ab eo proiecta, cuius lotæ manus, & pedes nudi? & cum æris tinnitu proiecta? & cum nouies, vt Spiritus domum deserant, repetita precatione? 7.

Quia

7. Quia verò modus hic superstitionis plenissimus est, idcirco Christianis hominibus, quibus omnis cum Dæmonibus communio prohibetur, est interdictus. *nec potest aut honestatis vllo colore, aut necessitate aliqua vrgente permitti, vel vsurpari.* Interdictus quoque est infidelibus, vt nec *iam* sine crimine sint, si fabarum iactu domibus Spiritus pellant; nec *olim* peccato caruerint; quando pepulerunt. Sic à crimine aliqui, soli potuerint illi esse, quos ignorantia excusauit.

8. Cæterùm, quia post *fabarum iactum* Spiritus defunctorum viuentibus, vt plurimum, molesti esse desierunt apud superstitiosas gentes; non immeritò quęritur. Vtrum hac re vel Spiritibus seruitũ sit, vt ob id molesti esse noluerint: vel ipsis imposita necessitas, vt non potuerint esse molesti. Et si horum neutrum, quas ob causas, post *fabaca sacra* Spirituum cessauit molestia. Quid igitur dicendum?

9. *Non seruitum est defunctorum Spiritus fabarum iactu.* Quicunque apud Gentes ex hac vita discesserunt, ad illam alterius vitæ conditionem peruenerunt, in qua nec fabarum vsus, nec quicquam aliud simile vllum ipsis subsidium, potuit afferre. Desperata omnium fuit salus.

10. Visne igitur illis allata, & discedere coacti. *Nec vis allata, nec coacti discedere.* Qua enim re vis allata? Ipsis ne fabis? An viuentium oratione discessum imperantium? An cæremonijs cum fabarum iactu coniunctis? An his omnibus? Fabæ spiritus generant Pythagoricis, non Spiritus pellunt. Viuentes nullum habent in dictos Spiritus imperium. Cæremoniæ erant argumenta superstitionis,

tionis. Simul omnia grauis idololatria.

11. *Cur igitur cessarunt Spectra?* Non *semper* cessarunt. Spectra quæ Pausaniam Spartanorũ Regem vexabant: & quæ Neronem atque Ottonem Romanorum Imperatores sequebantur (de quibus cap. primo) etiam sexcentis fabis & albis & nigris, etiam centies, & non tantùm nouies repetita oratione, proscribi non potuissent. Quos Deus ob commissa flagitia per Spectra & defunctorum hominum Vmbras terrere & punire decreuit, illi v. tantur quot qualibusue velint fabis, diuinam vindictam non effugient.

12. Molestare interim *Spiritus desiisse post fabarum sacra profana* persæpè negari non debet. Neque enim frustra hic labor à Gentibus susceptus fuisset. Veruntamen molestare desierunt, quia molestare noluerunt, qui molesti esse potuerunt: & non quidem defunctorum hominum Spiritus (nisi forsitan rarius) quamuis defunctorum hominum Spiritus haberentur, sed Spiritus Dæmoniorum, qui voluptatem quandam ex hoc fabarum iactu venabantur, idque *duas* potissimum ob causas.

13. *Prima est*, quòd Dei creaturis mortales abuterentur: & quas homini ad vtilitatem, & Deo ad gloriam seruire oportebat, illæ in profanos & impios Dæmonum vsus conuerterentur, dum hisce Dęmonibus quædam sacra fiunt, maximo cum Creatoris omnium contemptu.

14. *Altera est*, quòd hac ratione etiam impiæ & falsæ in hominum animis vel alerentur, vel insererentur opiniones. Neque enim clam est, persuasum Gentilibus fuisse defunctorum Spiritus in

fabas transire. ob quam causam à fabis etiam abstinendum quidam censuerunt, teste Alexandro ab Alexandro, quem superius citauimus. Quæ opinio non potuit non plurimum confirmari, quando miseris persuasum fuit, post nouies repetitam orationem Spectra, quæ molestare viuentes solent, proiectas fabas colligere, quemadmodum Ouidius testatur.

NOTATIO IN SEquentia Capita.

Refutatis falsis modis, quibus loca à Spirituum infestatione liberari posse videbantur: nunc aßignandi & examinandi sunt veri: Et primùm illi, quibus loca per se infesta purgantur, tum quibus purgantur ea, quæ propter homines leguntur infesta. Priores duplicis sunt generis. vel enim scitur conditio Spirituum: vel ignoratur. In priori illo tres sunt discutiendi. primus est, quo Dæmoniorum Spiritus profligantur. Alter, quo ablegantur, & iuuantur boni, siue purgandi. Tertius is, quo contra damnatorum hominum Spiritus pugnatur, de primo primum.

CAP

CAPVT LXV.

Varios esse modos, quibus loca à Dæmonum infestatione liberantur: & modorum esse varias differentias.

1. Modi, quibus contra Dęmones belligeratur, varij sunt, sed tamen ad *quinque* pręcipuos redigi possunt omnes: quorum vnus in oratione consistit: alter sanctissimæ Crucis vsu nititur: tertius Rebus consecratis: quartus Reliquijs: quintus Exorcismo; cum quo coniungimus Inuocationem nominis Christi. Quod si quidam sunt alij; vel ad hos reuocantur, vel rarius sunt in vsu vt ille, cuius in vita Simeonis Abbatis, qui salus dictus est, fit mentio, quo ex vico quodam infesto pulsus est Diabolus cantu tibiæ, teste Leontio Episcopo Neapoleos, insulæ Cypri. Ille quoque, quo ad pręsentiam Sanctorum hominum ijdem quandoque in fugam conuersi, quemadmodum Thesi 9. cap. 27. dictum est.

2. Magna est inter hos modos, & multiplex *differentia. Prima est,* quòd quidam ex his sine sermone non perficiantur; quidam sine eo consistant; quidam solius mentis sint exercitia. Primi generis est Exorcismus; secundi, Res consecratæ, Crux, atque Reliquiæ: tertij, Oratio; quamuis hæc aliquando vocalis sit.

3. *Hinc altera* differentia accipitur. Quidam enim cooperationem hominis requirunt, quinimò, sine hominis cooperatione non consistunt; ne dicam, quod hominis sint actio. vt Oratio, Crux,

atque Exorcismus. Quidam, quamuis aliquando cum cooperatione hominis coniuncti sint, non tamen illam requirunt, vt Res consecratę atque Reliquiæ, quas vel suspensas esse locis certis, satis est ad Spiritus abigendos.

4. *Rursus quidam immediatè* valent ad profligandos Spiritus, alij minimè. Oratio non directè ipsos Spiritus petit, sed ad Deum contendit, cuius opera à Spirituum infestatione petimus liberari. At Exorcismus, Crux, Reliquiæ, Res sacræ, ipsos per se impetunt Spiritus.

5. *Quarta differentia est*, quòd quidam *per se* efficaces videantur: alij omnem, quam habent, efficacitatem aliunde accipiant. Huius generis sunt Res consecratæ: quæ, si consecrationem dempseris, à rebus naturalibus nihil differunt: reliqui omnes ex se ad Spiritus abigendos valent.

6. Huic *quinta differentia proxima est*. Quidam impetratorij tantùm sunt purgationis locorum, non autem per se loca purgant, alij sunt operatorij, vt ita dicam, & *per se* efficaces. Prioris generis Oratio est, qua à Deo & Sāctis petitur, vt vel hi à Deo obtineāt, vel ille præstet libertatē. Posterioris generis sunt reliqui, qui directè ipsos aggrediūtur Spiritus.

7. *Præterea*, Quidam vnum tantùm vsum habent, alij plures. Exorcismus solùm locis purgandis seruit, & Spiritibus proscribendis. cæteri præter hoc alios habent fines, quemadmodum aliàs demonstratum est.

8. *Item* quosdam modorum necesse est adhiberi *ipsis locis*, quæ Spiritibus infesta sunt, si Spiritus profligari debeant: quidam alijs quibuscunque possunt, & tamen ad proscribendos Spiritus valent.

lent. Oratio vt in infestis locis fiat, necesse non est. At si Crux alijs fiat, alijs adhibeantur Exorcismi, alijs suspendantur vel ponantur Reliquiæ & Res consecratę, quam infestis, parum promoueris.

9. Sic quosdam expedit *ÿs ipsis temporibus* adhiberi, quando iam Spiritus molesti sunt: alij possunt adhiberi alijs. illis vtilissimus est Exorcismus, in quo cum Spiritibus in certā en descenditur: Crux item præsentissimum aduersus eosdem telum: his oratio, Reliquiæ, sacræ Res.

10. Plures inter dictos modos possunt assignari differentiæ, sed pluribus opus non est. Forsitan etiam assignatæ nimiæ sunt. Modos igitur singulos discutiamus & probemus.

CAPVT LXVI.

De Oratione, qua Dæmoniorum Spiritus fugantur, deq́; eius, præ reliquis bonorum operum generibus, in hoc negotio efficacitate.

1. O*Rationem ad Spiritus Dæmoniorum profligandos, & loca ab ipsorum molestia & infestatione liberanda plurimum valere*, exemplis plurimis clarum est. Superius, ca. I. nos horum duo assignauimus. Primum est presbyteri, cuius B. Augustinus meminit, qui *oratione* atque sacrificio Missæ domum Hesperij purgauit. Alterum Sacerdotum, qui à Moguntino Præsule, cum authoritate missi, aqua lustrali atque *comprecationibus* profligarunt pestilentem in agro Bingensi Spiritum. His addimus tertium, ex vita Beati Gregorij, cuius hortatu, *Litanijs*, formidabile quoddam Dæ-

monis, quasi cornuti, Spectrum, quod certo cuidam loco ita infestum erat, vt in eo commorari nullus posset, abactum tandem est, & expulsum. Ita in vita Gregorij refert Ioannes Diaconus libr. 4. cap. 93. Addamus & quartum ex eiusdem vita, vbi (lib. 4. cap. 93.) refertur *oratione* in fugam conuersum Nequam Spiritum, qui in forma cati Religioso viro haud parum fuit molestus. Pluribus opus non est. Quotiescunque ferè vel Cruce, vel Exorcismis Dæmones profligati sunt, suas etiam partes egit *Oratio*: qua sine nec Crux, nec Exorcismus à fidelibus adhibita videntur.

2. His alia quædam adiungimus, quæ eiusdem orationis, aduersus Dæmones vim egregiè declarant: Fortunati inquam Tudertinæ Ecclesiæ Episcopi; quem *oratione* Dæmones ex hominum corporibus eiicere solitum. lib. 1. Dialog. cap. 10. scribit B. Gregorius. & D. Bernardi; qui continua vnius noctis *oratione* Cremonæ Dæmonem profligauit, vt in eius vita habet Bernardus Bonæuallensis. Et B. Hilarionis; qui in Cypro Insula, à misera Dęmonum vexatione, *oratione* ad Deum facta, ducentos propemodum, partim viros, partim mulieres, eripuit; teste B. Hieronymo in eius vita.

3. Verùm nec si hęc atque his similia exempla desiderarentur, de assertione dubium animum licebit habere; propter tria, quæ Sacræ literæ insignia suppeditant argumenta. Primum petitur ex promissione orationi facta: alterum ex vi orationis, ipsiúsque effectibus, quos admodum habet excellentes: tertium ex Domini sermone, qui orationem plurimùm in Dæmonibus profligandis docet valere.

Primum

Primum tanto firmius est, *quòd promißio orationi ab illo sit facta*, qui quod promisit, & potest præstare, quia omnipotens est: & debet præstare, quia fidelis est: & volet præstare, quia benignus est, atque misericors, ab illo, inquam, in cuius fœmore scriptum, *Rex Regum, & Dominus dominantium*, Apoc. 19. *Cui data omnis potestas in cœlo, & in terra*; Mar. 16. *qui* (quòd ad propositum nostrum facit) *habet clauem abyßi, & catenam magnam in manu sua*, vt loquitur sanctissimus Ioann. *& apprehendere potest Draconem, serpentem antiquum, eúmque ligare & mittere in abyssum, & claudere atq; signare*, Apoc. 20. 4.

Sed quæ promißio? quæ? Primum ipse docet voti compotes futuros, qui se ad Deum per *orationem* conuertunt. *Petite*, inquit, *& dabitur vobis*. Matth. 7. Deinde dictis suis in eadem re iuramenti contestatione fidem facit: *Amen*, inquiens, *dico vobis, si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis*. Ioannis 16. Nec hoc contentus, multis rationibus ad certam nobis spem faciendam vtitur. *Quis*, inquit, *ex vobis homo, quem si petierit filius suus panem, nunquid lapidem porriget ei? aut si piscem petierit, nunquid serpentem dabit ei? Si ergo vos, cùm sitis mali nostis bona data dare filijs vestris, quanto magis Pater vester, qui in Cœlis est, dabit bona petentibus se*, Luc. 11. 5.

Alterum argumentum ab *Orationibus effectibus petitur*. Tales *orationi* tribuuntur, vt omnino ex ipsis concludi possit, *Oratione*, loca, à quacunque, quorumcunque Spirituum, infestatione purgari. Qualia enim sunt corporis languores sanare? fluxam & caducam hanc vitam prorogare? pacem & tranquillitatem conciliare? ab hostibus & inimicis liberare? victoriam impetrare? soli vbertatem, 6.

& pluuiam obtinere? Atqui hæc omnia *Oratione* perfecta sunt, *Infirmatur quis in vobis*, inquit S. Iacobus, cap. 5. *inducat Presbyteros Ecclesiæ, & orent super eum, & oratio fidei saluabit infirmum.* En corporis sanitas. Orauit Dominũ Ezechias (Isaiç 38.) *Obsecro*, inquit, *Domine &c.* & sequitur: *Audiui Orationem tuam: ecce adiiciam super dies tuos, quindecim annos.* En prorogatio vitæ. *Obsecro*, ait Apostolus 1. Timoth. 2. *primum omnium orationes fieri, pro omnibus, vt quietam & tranquillam vitam habeamus.* En pax. *Audiui orationem tuam*, loquitur Deus Ezechiæ (Isaiæ 38.) *& de manu Regis Assyriorum eruam te, & ciuitatem istam.* En ab hostibus libertas. *Cùm Moyses leuaret manus*, dicitur Exod. 17. *vincebat Israël.* En victoria. *Multum valet oratio iusti assidua. Elias homo erat, similis nobis, passibilis, & Oratione orauit*, inquit S. Iacobus (ca. 5.) *vt non plueret super terram; & non pluit annos tres, & menses sex. Et rursus orauit, & cælum dedit pluuiam, & terra dedit fructum suum.* En vbertas soli, & pluuia. Quid multis? *Oratio* parit sapientiam & intellectum, Iacobi 1. sterili vtero fœcunditatem impertit: Genesis 15. eruit à probro, & morte, Daniel 13. placat iratum Deum: Exod. 32. Cœlum & Paradisum aperit: Lucæ 23. Denique nihil ita arduum, nihil tam difficile, quod per *Orationem*, aut factum non sit, aut certè fieri non possit. Hæc fieri *oratione* potuerunt: non poterunt profligari Spiritus Dæmoniorum?

7. Quòd verò *plurimum valeat ad Dæmones abigendos, & exigendos*, hæc Domini docet oratio: *Hoc genus Dæmoniorum non eiicitur nisi Oratione & ieiunio*, Matth. 17. Quid hac apertius? quid disertius dici potest? quid accõmodatius ad rẽ præsentẽ afferre?

De

8. De vero enim Dæmonio erat Domini ſermo. Illud Apoſtoli eiicere nequibant. eiecerat Dominus, ad preces parentes filij, qui torquebatur. Apoſtolis ſciſcitantibus, cur non potuerint eiicere, qui & facultatem eiiciendi accepiſſent: & Dæmonia, iam multa eieciſſent, reſpondetur: *Hoc genus Dæmoniorum non eiicitur, niſi in ieiunio & Oratione.*

9. Sic de vera Oratione Dominus loqui intelligendus eſt. Hoc primò ipſa vox, *oratio*, inſinuat, quæ per ſe ſumpta, non niſi mentis in Deum eleuationem ſignificat, tum inde manifeſtum eſt, quod multus in *Oratione* fuerit Dominus (Luc. 6.) & idcirco Dæmonium eiicere potuerit: Apoſtoli, qui minus in *oratione* fuerunt frequentes (quemadmodum de ipſis, Domino obiiciebant Phariſæi, Lucæ 5.) eiicere nequibant.

10. Verumenimuerò in quo nos maximum præſidium ponimus, leue fortè quidam, in noſtra cauſa, exiſtimant: propterea quod non de Dæmonibus *ex locis* exigendis, ſed ex *corporibus humanis* expellendis, Dominus loquatur. Deinde quod *certum* quoddam Dæmoniorum genus nominet, quod *Oratione* pellatur: vt ob id Oratio *communis quædam machina*, contra omnes Spiritus dici non debeat. Accedit tertium, quod non minus præſidij in *Ieiunio* ponat, quàm *oratione* (vtrumque enim coniungit) vt idcirco vel dici debeat æquè, orationem & ieiunium valere ad Dæmones locis profligandos, vel non valere orationem.

11. *Tria* his tribus argumentis quæruntur, ad quæ, vbi breuiter reſponſum fuerit, Caput concludemus. Primum eſt, An Domini ſententia demonſtrari poſſit, Dæmones *non ex hominibus tantùm, verùm*

rum etiam locis infestis oratione proſcribi. Secundum, An oratio ad *omnes Spiritus* profligandos valeat;an ad aliquos tantùm.Tertium,cur *potius orationi* tribuamus exilium atque proſcriptionem Spirituum.Dæmoniorum,quàm Ieiunio;cùm orationi Dominus Ieiunium coniunxerit, & vtriuſque pares eſſe vires inſinuet.

12. Poteſtne igitur Domini ſententia doceri,etiam locis, & non tantùm hominibus per Orationem proſcribi Dæmones? *Poteſt omnino*,quamuis enim de ſolo hominem inhabitante Dæmonio ſermo ſit;alia tamen, quæ loca infeſtant, non excludit. Hoc primùm inde clarum eſt, quod *Oratione* docuerit, *omnia* obtineri poſſe; tum deinde ex illo, quod non ita locis,quæ infeſta reddunt; ſicut hominibus quos obſident, videantur coniuncta atque vnita, vt idcirco difficilius multò homines, quàm loca relinquant. denique propterea, quod etiam in hominibus ſint, veluti in quibuſdam locis;vt ob id,ſi doceatur,*oratione ex hominibus* eiici, hoc ipſo demonſtratū ſit,oratione *locis* pelli poſſe.

13. Sic ad *omnes Dæmoniorum Spiritus* profligandos valet *oratio*. Eſto vnius generis Dominus meminerit:ſed illud tale fuit, vt cætera omnia *oratione* in fugam conuerti certum ſit,ſi demonſtratum ſit hoc *oratione* pelli. Quomodo verò?quia quod *oratione* docetur profligari, cæteris omnibus onerosius eſt, & difficilius. Eiiciebant paſſim Diſcipuli Chriſti Spiritus verbo, & nomine Domini inuocato: verùm ad hoc Dæmonium nomen Domini inuocatum non ſufficiebat: aliæ pro hoc expugnando erant neceſſariæ machinæ,*Oratio atque ieiunium*.Nunc hinc argumētamur. Si quod difficillimè

limè pellitur Dæmonium,*oratione* pelli poteſt;poterit pelli quodcunque cuius vires ſunt inferiores. At pellitur *oratione*, quod difficillimè pellitur. Poterit igitur quodcunque aliud Dæmoniorũ genus.

14. *Cur verò orationi,non Ieiunio.* Spirituum profligationem tribuimus (Ad hoc plurima eſſent dicenda.Nos pro inſtituti,& loci ratione,multa paucis. Primum eſt. Ieiunij hîc etiam vires magnas eſſe. Alterum non Ieiunium tantùm, ſed & Eleemoſynas, & alia pietatis Chriſtianę exercitia poſſe permultum. Tertium, hæc per ſe ad Dæmones profligandos non valere. Quartum per ſe valere *orationem*.Quintum, *orationi* potiſſimum tribuiſſe Dæmonum eiectionem Dominum. Sextum adiunxiſſe Ieiunium quod hoc, vt mens ad Deum per *orationem* veniat,efficiat.

15. *Primum infinita declarant,* quæ pro *Ieiunij* commendatione,partim à ſacris literis, partim in ſanctis Patribus,repe riuntur.docent enim peccata ne committantur, impedire: commiſſa expiare: ad paradiſum,vnde propter violatum Ieiunium, expulſi fueramus, reditum præſtare: mentem ad Deum eleuare: promerita ſupplicia redimere: impendentes clades arcere:magna Dei beneficia impetrare: ſanitati demum vtriuſque hominis plurimum conferre. Omnia hæc breui oratione complexus B.Hieronymus, Epiſt.ad Euſtochium: *Medicinale Ieiunium*, inquit, *omnem aufert languorem, & omnem tribuit virtutem & gratiam.*Cæterùm vim eius aduerſus Dæmones diſertè exprimit Athanaſius lib.de Virginitate. *Quiſquis*, inquit, *immundo Spiritu vexatur certum habere debet, Spiritus malos Ieiunio afflictos abſcedere,vim Ieiunij metuentes.*

Sic

16. Sic *de Eleemosynæ præstantia dubium nullum est.* Et hanc agnoscit, qui in sacris literis mediocriter est versatus. Docet Tobias (cap.4.) *Eleemosynam à monte liberare: peccata purgare; & non pati animam ire in tenebras.* Idem Regius Propheta, Psal. 40. *Beatus*, inquit, *vir, qui intelligit super egenum & pauperem; in die mala liberabit eum Dominus. Dominus conseruabit illum, & viuificabit eum, & non tradet eum in animam inimicorum eius.* Docet Saluator ad cælestis gloriæ præmium, per Eleemosynam perueniri: *Facite*, inquiens, (Lucæ 16.) *vobis amicos, de mammona iniquitatis, vt cùm defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula.* Docet Salomon, præter hæc, etiam promouere bona externa, & fortunę casibus obiecta. Notum est illud Prouerb. 28. *Qui dat pauperi, non indigebit.*

17. *Nec paruæ sunt vires quorumcunque pietatis Christianæ exercitiorum. Pietas*, inquit Apost. (1.Tim.4.) *ad omnia vtilis est.* Et Salomon (Sapient.3.) *Bonorum laborum gloriosus est fructus.* Non ignorarunt has Ezechias Rex, atque item sanctissimus Paulus: vnde ille in extremo vitæ periculo constitutus, ausus est dicere: *Obsecro Domine, memento quæso, quomodo ambulauerim coram te, in veritate, & corde perfecto,* (4. Reg. 20.) Hic verò: *Bonum certamen certaui, cursum consummaui, fidem seruaui. In reliquo reposita est mihi corona iustitiæ, quam reddet mihi Dominus, in illa die, iustus Iudex: non solùm autem mihi, sed & ijs, qui diligunt aduentum eius* 2.Timoth.4.

18. Quod verò tertio loco dicebamus, *opera hæc ad Dæmones profligandos instituta non esse, nec per se eò tendere*, dubium non est. Ieiunium corporis afflictioni seruit, & vt Spiritui caro subiiciatur, institutum

tutum est: Eleemosyna ad proximi miseriam subleuandam facit. Reliqua pietatis exercitia ad futuræ vitæ gaudia obtinenda conferunt. At *Oratio per se valet ad profligandos Dæmones.* Ipsam generale quoddam mortalium voluit esse præsidium Deus Opt. Maxi.ad *omnia* omnino bona obtinenda:ad *omnia* omnino mala propulsanda,etiam immundorum Spirituum molestias: quemadmodum, quam Dominus orandi formam reliquit, quæque ab ipso, quòd *Dominica* dicatur, nomen obtinuit,egregiè demonstrat & explicat.

19. Quòd *Orationi potissimum Dominus Dæmonum eiectionem tribuat*, multis hoc loco ostendit doctissimus Tostatus Abulensis.Nec de hoc dubitat,qui & *Orationis* vires agnoscit: & quid ieiunium orationi coniunctum efficiat,attendit.

20. Denique *Orationem Ieiunio iuuari cui dubium?* Nonne duæ eius alæ?altera, qua cælum conscendit, & ad Dei conspectum peruenit; altera, qua à Deo,quod postulat,obtinet?Et ad illud iuuat Ieiunium: ad hoc Eleemosyna. Vt optimè dixisse credendum sit B.Chrysostomum,quando hom.71. ad Populum,*orantem leuem vocat & alatum.*

21. Sed tamen *Eleemosynæ Dominus non meminit,nec aliorum pietatis operum:* propterea; quod non ita cum *Oratione* coniuncta sint,nec tanta ipsorum ad bene orandum necessitas;quanta Ieiunij. omnino necesse est,vt per *orationem* mens in Deum eleuetur; ad quod iuuat Ieiunium: vt verò, quod petit, obtineat(ad quod prosunt pietatis opera) necesse non est.

CAP.

CAPVT LXVII.

De reliquiarum vsu in profligandis Dæmonibus, quásque ob causas Dæmones Reliquias non sustineant.

1. VNa omnium propemodum tam Catholicorum, quàm Hæreticorum sententia est, *Dæmones Reliquias Sanctorum fugere.* Ex Hæreticis, post alios, hoc admittunt Magdeburgenses centuria 4.cap.13.col.1446. Pro Catholicis sunt Hieronymus & Chrysostomus: Hieronymus lib.contra Vigilantium:Tu, inquit, (Dæmonem alloquitur,qui per os Vigilantij Reliquias Sanctorum vilissimum puluerem appellauerat)*sæpè vilissimo hoc tortus es puluere.* Chrysostomus docet eos fugere, quemadmodum fures, qui fugam capessunt,si quando in suppellectilem incidunt regiam. Verba eius hæc sunt, homilia septima, de septem Machab.*Vt audaces latronum duces, siue impij sepulchrum effossores,si fortè,dum prædas agunt,aut spolia capienda conquirunt, in arma vel ornamenta Imperatoris incurrerint, quamlibet cupidi prædarum, tamen agnitis Regis insignibus deterrentur, vt fugiant, nec comminus accedere, vel attingere audeant: ita profectò & Dæmones, qui verè & latronum principes sunt, & Magistri; vbi coronatorum Martyrum viderint corpora posita, longè illicò à conspectu eorum pauidi fugiunt,& absiliunt.*

2. Nec temerè tam hi, quàm illi, in hanc opinionem venerunt. Exempla pro hac re tot sunt, & tam clara; vt omnino in luce meridiana cæcutire dicendus sit, qui hæc velit negare: neque primis tantùm

tantùm illa ſunt temporibus data;ſed noſtris quoque: & non ab ijs conſcripta, quorum fides ſuſpecta ſit; ſed ijs, de quorum fide dubitare parum honeſtum.

Ex multis aliquot produximus Diſputatione de Dæmoniacis,hìc contenti ſimus *ſemicinctiis & ſudariis* D.Pauli;de quibus S. Lucas cap. 19. hiſtoriæ Apoſtolorum,in hunc modum: *Virtutes non quaſlibet faciebat Deus per manum Pauli, ita vt etiam ſuper languidos deferrentur à corpore eius ſudaria, & ſemicinctia;& recedebant ab iis languores, & Spiritus Nequam egrediebantur.* Addimus ſequens ex Theodoreto, ipſius Theodoreti verbis: quod quemadmodum argumentum noſtrum confirmat,ita pluribus locis,in hac Diſputatione poteſt ſeruire. *Execrandus,* inquit, *Marcio, multas ſpinas impietatis ſeminauit in Regione Vrbis Cyri. Eas cùm conaret euellere radicitus, noctu venit quidam Dæmon exitialis, clamans,& lingua vtens Cyriaca: Cur,inquiens, tu bellum geris cum Marcione? Cur hanc pugnam aduerſus eum ſuſcipis? Quanam is te vnquam affecit moleſtia? Deſine belligerare, deſine à maleuolentia: aut diſces experientia, quantum bonum ſit quies. Scias, quod te iam pridem confodiſſem, niſi chorum Martyrum te cuſtodiantem vidiſſem, cum Iacobo. Hæc ego audiui, & dixi cuidam ex familiaribus, qui prope me dormiebat: Audis, inquam, quæ dicuntur? Ille verò: Omnia, inquit,audiui,& cùm vellem ſurgere,& reſpicere,& ſcire quis loqueretur, tua cauſa quieui, quia te putarem quieſcere. Ambo itaque ſurgentes,reſpeximus,neque vllum, qui moueretur,vidimus,nec qui loqueretur, audiuimus. Illa verba alij quoque, qui nobiſcum habitabant, audiuerunt. Intellexi igitur, quod Martyrum, quidem*

quidem chorum dicebat lecythum olei Martyrum, qui cum à multis Martyribus collectam haberet benedictionem, pendebat in meo lecto. Sub meo autem capite erat magni Iacobi vetus amictus; qui quouis claustro adamantino fuit mihi validior. Ita Theodoretus histor. Sanct. Patrum, cap. 21. & ex ipso Cæsar Baronius Tomo 5. hist. Eccles. circa annum Domini 424. Sed illustrius exemplum refert Beda lib. 3. Hist. Anglorum, cap. 11. quod quia etiam pluribus locis huic Disputationi potest seruire, etiam ipsius verbis asscribimus: *Monasterium nobile fuit in prouincia Lindissi, nomine Beardanum. Huc quodam tempore hospes venit, qui solebat nocturnis sæpius horis repente ab immundo Spiritu grauissimè vexari. Cùm igitur benignè susceptus post cœnam in lecto membra posuisset; subitò à Diabolo arreptus, inclamare, dentibus frendere, spumare, & diuersis motibus cœpit membra torquere. Cúmque à nullo vel teneri, vel ligari potuisset, cucurrit Minister, & pulsans ad ostium nuntiauit Abbatissæ. At illa aperiens ianuam, exiuit cum vna Sanctimonialium fœminarum ad locum virorum: & euocans Presbyterum, rogauit secum venire ad patientem. Vbi cùm venientes, viderent multos affuisse, qui vexatum tenere, & motus eius insanos comprimere conati, nequaquam valebant, dicebat Presbyter Exorcismum, & quacunque poterat, pro sedando miseri furore agebat. Sed nec ipse, quamuis multum laborans, proficere aliquid valebat. Cúmque nihil salutis furenti superesse videretur, repente venit in mentem Abbatissæ puluis ille præfatus (intellige cineres S. Osuualdi Martyris) statimque iussit ire ministram, & capsellam, in qua erat, adducere. Et cùm illa afferens intrasset atrium domus, in cuius interioribus Dæmoniosus torquebatur, conticuit ille subitò, intentíque*

intentíque

tentíque ora tenebant reliqui, quem res exitum haberet solicitè expectantes. Et post aliquantum horæ spacium resedit qui vexabatur, & grauiter suspirans: Modò, inquit, sanum sapio: recepi enim sensum animi mei. At illi sedulò sciscitabantur: Quomodo hoc contigisset: quibus ille: Mox vt virgo hæc cum capsella, quam portabat, appropinquauit atrio domus huius, discesserunt omnes, qui me premebant, Spiritus maligni & me relicto nusquam comparuerunt. Hactenus Beda. Habet quoque hîc locum quod de peste inguinaria à ciuitate Treuirensi depulsa scribit Gregorius Turonensis in libello vitæ S. Nicetij, verba eius hæc sunt. *Cùm lues inguinaria Treuericum populum in circuitu ciuitatis valde vastaret, & sacerdos Dei (Nicetius) pro ouibus commissis Dei misericordiam imploraret assiduè: factus est sonus de nocte magnus tanquam tonitruum validum super pontem amnis, ita vt putaretur, vrbs ipsa absorberi. Cùmque omnis populus exterritus in lectulis resedisset, lætiferum sibi interitum operiens, audita est in medio vox vna cæteris clarior dicens: Et quid hic, ô socij faciemus. Ad vnam enim portam Eucharius sacerdos obseruat: ad alteram Maximinus excubat: in medio versatur Nicetius: Nihil hic vltra praualere possumus, nisi sinamus hanc vrbem eorum tuitioni. Hac audita voce statim morbus quieuit, nullúsque ab eo vltra defunctus est.* Quæ autem & quanta hæc pestis inguinaria fuerit, docet Paulus Diaconus. Vide Baronij Tom. 7. fol. 502.

Verùm quamuis in hoc aduersarij nobiscum consentiant, negant tamen *reliquias* ad Dæmones profligandos adhiberi posse; quod constantissimè admittunt, agnoscunt, & confitentur Catholici. Hinc illi *reliquias* proscribunt, abiiciunt, Vulcano

tradunt, in cineres redigunt; &, vt omnino extra omnem mortalium ſint conſpectum, procurant. Hi eaſdem ſtudioſè conquirunt, diligenter conſeruant, religioſè venerantur, & magno habent in honore.

5\. Si ab illis cauſam ſuæ opinionis, & facti ſciſciteris, reſpondent vſum *reliquiarum*, qui in Dæmonibus profligandis poſitus eſt, ſuperſtitioſum eſſe, & cum ſumma Creatoris contumelia coniunctum. Quocirca docent non idcirco Dæmones *reliquias* non ſuſtinere; quòd illas oderint, deteſtentur & fugere cogantur, ſed vt fuga homines ad *reliquiarum* cultum, & impiam ſuperſtitionem inuitent. Fingunt, inquiunt, fugam; non coguntur fugere, nec fugiunt inuiti.

6\. Contraria Catholici ratione ad contrariam opinionem, & factum inducuntur. Credunt Dæmones non fugam fingere, ſed fugere coactos: *reliquiarum* eam vim eſſe & poteſtatē, vt in ipſarum præſentia nequeant conſiſtere verſipelles Spiritus.

7\. Et profectò, quamdiu in ea cogitatione atque ſententia hærent aduerſarij, vt credant ſuperſtitioſum eſſe *reliquiarum* vſum, *reliquijs* ad Dæmones profligādos vti nec poſſunt, nec debent: quamuis etiam certum eſſet, vſu *reliquiarum* ipſos à maximis Dæmonum poſſe liberari moleſtijs; & aliter liberari non poſſe: propterea, quòd *omne quod ex fide non eſt, peccatum ſit*; *& omne, quod contra conſcientiam eſt, ædificet ad gehennam*; peccatum autem ob nullius, vel boni conſecutionem, vel mali depulſionem permiſſum ſit.

8\. Sed vt hunc errorem deponant cæci: intelligant etiam, quàm procul à ſuperſtitionis crimine abſint

ſint Catholici, *duo* demonſtranda ſunt. Primum, *reliquias reuera moleſtas eſſe Dæmonibus*, eoſdémque torquere, vt ob id ipſos non fugam fingere, ſed coactos fugere credendum ſit. Deinde dici non poſſe, *Dæmones, fuga ſua, ad reliquiarum cultum homines allicere*; quamuis etiam reuera (quod tamen falſum eſt) non torquerent. Vbi hæc duo in gratiam Aduerſariorum demonſtrata fuerint, noſtra proſequemur.

9. *Torqueri ad reliquiarum præſentiam Dæmones*, primò diſerta Patrum ſanctiſſimorum hominum ſentẽtia eſt. Vnius nobis ſufficit auctoritas Chryſoſtomi. *Reliquiæ Sanctorum*, inquit ille (homil. 66. ad populum Antiochenum) *Dæmones ſiſtunt & torquent: & vinctos ab illis ſoluunt ſæuiſsimis vinculis.* Et libro contra Gentiles, de vita S. Babilæ, Antiocheni Epiſcopi & martyris: *Ea*, inquit, *eſt Sanctorum poteſtas, vt illorum ſuperſtitum Dæmones, ne vmbras quidem, aut veſtes; vita autem defunctorum, & loculos quoque reformident.* Rurſus, ſermone in adorationem catenarum S. Petri: *Has catenas*, inquit, *potentiarum, quæ ab ipſo defecerunt, Princeps exhorruit, & nunc etiam exhorret & multo cum timore illas ſubterfugiens, comprimitur. Has aërea Spirituum multitudo metuens ac tremens, iaculíſque inde emiſsis perculſa, longius profugatur*, &c.

10. Deinde, idem, vt cætera omittam, docent *reliquiæ* S. Babilæ martyris. Nónne ob eius ſepulchri viciniam, oraculum Apollinis ſiluit? Nónne vt loquelam idolum reciperet, arcam martyris remoueri iuſſit apoſtata Iulianus? Volunt Centuriatores diabolum de induſtria ſimulaſſe ſe impediri à martyre, vt vſum *reliquiarum* ſcilicet veneratio-

 nis

nis induceret: ſed quam id præter omnem rationem dicant, ſequens miraculum clarè oſtendit: quod, vix arca martyris abducta, ignis de cælo deſcendens, idolum, vnde diabolus oracula reddebat, totum conſumpſerit. Vide Bellar.tom.1.Cont. vltima, lib.2.cap.2. Vetus hoc exemplum eſt, quod produximus. Recens eſt illud Thomæ Fazelli libro decimo, prioris Decadis rerum Sicularum: cui tanquam oculato teſti fidem meritò adhiberi licet. *Eſt*, inquit, *Agyra*, *D.Philippi* (Petri Apoſtolorum principis hic diſcipulus fuit, Siculis ab eodem ad Chriſti Euangelium prædicandum miſſus) *templum, miraculorum frequentia celeberrimum: hic anno ſalutis 1541. ſolenni D. Philippi feſto ducentas penè arreptitias offendi. Hæ vt Diui Imaginem exhibitam conſpexerunt, mox ac ſi hoſtis capitalis adeſſet, illius aſpectum formidantes, voce ſublata, veſtimenta ſcindere, crines vellere, vinculíſque, quibus ſtrictiſsimè impediebantur, diffractis, quædam etiam è cuſtodum manibus elabi cœperunt: quorum deinde inuſitati clamores, omníque gemitu maiores, veluti rugitus immanes, ita toto templo viciníſque agris perſonuêre, vt è propinquo bellum ingens ac ſæuum, cruentiſsimúmque prælium committi videretur.* Quomodo eædem ibidem liberatæ: quomodo & alijs rationibus vis reliquiarum ibidem confirmata, pluribus oſtendit, quæ hîc referre noluimus. Commodiorem locum habent illa in de Dæmoniacis Diſputatione.

11 Si vox mentis indicium eſt, *etiam ex voce*, quam Dæmones effingunt, aliquod argumentum, pro ipſorum tortura accipitur. Neque enim maligni Spiritus ad *reliquiarum* præſentiam voces excitant,

tant, quæ hilaris atque exultantis animi indicium ſint, ſed quæ anguſtias mentis, & ſummas moleſtias produnt. De ijs ſic S. Hieronymus epiſt. 27. (loquitur de S. Paula) *Cernebat varijs Dæmones rugire cruciatibus; & ante ſepulchra Sanctorum, vlulare homines more luporum, vocibus latrare canum, fremere leonum, ſibilare ſerpentum, mugire taurorum, alios rotare caput, & poſt tergum terram vertice tangere, ſuſpenſiſq; pede fœminis veſtes defluere in faciem.* Ita Hieronymus.

Dubium non eſt, quin Dæmonibus moleſti fuerint ſancti Dei homines *dum viuerent*, quorum iam mortuorum *reliquias* fugiunt. At cur viui moleſti fuerunt, mortui non item? Neque enim tantùm, quod in ipſis viuebat, Dæmonibus moleſtiam afferebat: afferebat moleſtiam, atque adeò torquebat, quod cum viuis erat coniunctum: *ſemicinctia*, verbi gratia, atque *ſudaria* ſancti Pauli. Si verò hos viuorum poterant ſemicinctia atque ſudaria; in quibus tamen viuorum animus nunquam reſedit; non torquebunt, inuiſáque erunt oſſa, in quibus Spiritus aliquando ſedes ſuas habuerunt? 12.

Naturale omnibus eſt, quos *inuidia atque odio* proſequuntur, eorum nec aſpectum ferant, nec præſentiam: deteſtentur etiam imagines, mores, amicos. Ipſorum quicquid eſt; graue eſt, moleſtum eſt, tortura eſt. An odio ſancti homines non proſequuntur Dæmones? non ijs inuident? Si verò proſequuntur & inuident, poſſunt æquis oculis intueri cadauera? ſuſtinere *reliquias*? veſtes? imagines? 13.

Difficile eſt mortalibus, & non niſi perfecto- 14.

rum hominum opus, vt eos mortuos ament, & non persequantur atque detestentur, à quibus *viuis* graues iniurias sustinuerunt. Plerique omnes in mortuis vlciscuntur, quorum viuorum sustinuerunt potentiam: At quanta quidam Dæmonum à sanctis viuentibus passi? Et quod vix optimus aliquis; harum iniuriarum ipsi nequissimi Nequam obliti, mortuos non detestabuntur? non odio prosequētur? non cum molestia sustinebunt?

15. Dubium non est tortos esse *Christi* præsentia diabolos: ipsorum in promptu est confessio. *Venisti*, inquiunt quidam illorum, *ante tempus torquere nos*. Matth, 8. Verùm cur de tortura conqueruntur? quia scilicet, verebantur, ne *sedibus suis* pellerentur. Quàm porrò debuit Dominus torsisse iam eiectos, quando solus timor, quòd eiiciendi essent, torsit? At plurimi sanctorum, Dæmones locis suis, & sedibus eiecerunt. Non igitur non possunt ijs graues & molesti esse sancti.

16. Hinc clarum est ineptè dici *Dæmones fugam simulare*: ad fugam nulla vi cogi. Si torquent Sanctorum *reliquiæ*; si molestæ sunt & inuisæ: quomodo Spiritus fugam ad ipsarum præsentiam simulant? quomodo non fugere coguntur? Nónne ab ijs, qui molesti esse solent, si possumus, quàm citissimè nos expedimus? Nónne apud ipsos summa cum difficultate retinemur?

17. Sed ad alterum caput doceamus dici non posse *Dæmones ad reliquiarum cultum fuga sua inuitare, atque alligere mortales*. Hoc verò ex illo certum est, quòd cultus *reliquiarum* in earum rerum genere sit, quæ per se bonæ sunt: Dæmonum autem hoc ingenium, vt ad bonum inuitent neminem. Quid

enim hîc dubium? quid non certum?

Clarius propositum nostrum ostendunt partim *mala*, quæ *reliquiarum* intuitu mortales declinant, partim *bona*, quæ cum *reliquiarum* cultu coniuncta sunt. Ab illis enim Spiritus Nequam non possunt reuocare mortales. Ad hæc non possunt inuitare. Sed quæ *mala* declinantur? 18.

Mala hæc plurima sunt. Nos summa capita referimus. Est *superbia*, quæ hoc nomine mortalibus displicere incipit, quod etiam corpora atque cineres eorum in honore habeantur, qui hostes superbiæ, & humilitatis studiosi sectatores fuerunt. Est *amor congerendi diuitias*, quas intelligunt ijs contemnendas, qui arduum atque difficile ad cælum iter ingrediuntur. Est *luxuria*, cuius illecebras tanto magis detestantur, quãto maiori in honore sunt non apud Deum solum, verùm etiam homines; qui corpora sua mortificauerunt propter Deum. Est *ira*, cuius non possunt nõ frangere impetus, quando in memoriam venit (venit autẽ ad *reliquiarum* intuitum) summa Sanctorũ mansuetudo, qui etiã pro persecutoribus suis Deo supplicarũt. Est *gula*, à qua sibi cauendum censent ipsorum exemplo, quorum cùm pignora vident, has voces audire videntur: *Vsque in hanc horam & esurimus, & sitimus, & nudi sumus.* Est *inuidia*, quam detestantur recordatione charitatis, quæ in ijs flagrauit, quorum coram intuentur & venerãtur *reliquias*. Est *acedia*, quam cane peius & angue putant fugiendam, si ad cælum peruenire cupiunt, exemplo eorum, quibus vnum hoc præcipuum fuit studium, vt cum Deo essent quàm sæpissimè, sedula & ardenti oratione, rerúmque diuinarum contemplatione. 19.

20. Sed non ad *mala* solùm declinanda *reliquiarum* cultu vrgentur mortales, etiam inuitantur ad faciendda *bona*. Quæ verò? Ad omnium propemodum virtutum exempla. Quarum quæso? Ad *contemptum diuitiarum*, quas reliquiarum honori potius, quàm sibi seruire volunt. Ad *afflictiones corporum*, quibus nunc susceptis peregrinationibus, nunc abstinentia & ieiunio, nunc alijs rationibus vis infertur. Ad *humilitatem*, cuius maxima indicia ad Sanctorum sepulchra & *reliquias* exhibentur. Ad *castitatem*, quæ sæpè hoc nomine suscipitur, quia illorum *reliquiæ* in honore habentur, qui ob castitatem Deo placuerũt. Ad *orationis studium*, quæ ad Sanctorum reliquias propemodũ est continua, omitto breuitatis studiò reliquas.

21. Hæc cum reliquiarum cultu coniuncta. An hæc proposita sunt Dæmonibus in *reliquiarum* fuga, quam dissimulare dicuntur? Quærunt Nequam, vt castra vitiorum deserant, & ad virtutum arces confugiant mortales? id est, sua castra relinquant, & ad hostium, id est, Dei, properent?

22. Non quærunt hoc nequissimi. Placet ipsis *superbia*, omnium vitiorum mater & origo. Placet *auaritia*, qua plurimos illaqueant. Placet *luxuria*, quam in omni ætate, cuiuslibet improbitatis, & turpitudinis nouerunt esse escam. Placet *ira*, vt quæ homines *sensibus integris*, vt beatus Chrysostomus loquitur, (homilia decimaoctaua in Matthæum) *facit insanire*. Placet *gula*, quæ eodem Chrysostomo authore (homilia quinquagesima octaua) homines efficit sues, imò ipsis suibus deteriores. Placet *inuidia*, quæ fraternæ charitatis apertissimè iura violat.

Et qui

Et qui miseros mortales cupiunt in vitijs excellere, illis fortè placebunt virtutum exercitia? placebit ijs contemptus diuitiarum; qui diuitiarum laqueis omnes cupiunt inuolutos? Afflictio corporis; qui mox conditum hominem ad corporis oblectamenta inuitârunt? Humilitas; qui ob nimiam superbiam de cælo deiecti fuerunt? Castitas; qui locis delectantur humidis, & virtutem habent in vmbilico & renibus? Studium orationis; qui iuratissimi illius sunt hostes, ad quem oratio dirigitur? 23.

Forsitan negantur virtutum *exercitia* esse, quæ diximus; propterea, quod *ex fine*, qui in ipsis propositus est malus, vitium contrahant omnia. Ea siquidem finis mali conditio est, vt cùm ad opera accedit, etiamsi præstantissima inueniat, deprauet ipsa atque corrũpat. Sed hoc examinemus. 24.

Primum omnium, quod obiicitur, in omnibus locum non habet. Non hoc propositum est in *vitiorum* fuga. finis qui opus deprauet, oportet opus accedat: at sine opere est vitiorum fuga. Vel igitur ob hoc Dæmones fugam dissimulare non debent; quòd multa mala, quæ alioquin committerentur, omittuntur. 25.

Deinde, dicendum non est, opera *omnia*, quæ fiunt, à fine deprauari. Cùm enim ipsa ex se bona sint, si deprauantur, non ipsis insito fine deprauantur, sed alio aliquo, qui ex agentium voluntate accedit: at quis vmquam ex ijs, qui *Reliquias* in honore habuerunt, aliud sibi propositum fuisse dicat, quam Dei atque Sanctorum honorem? Vtrum verò hic malum? Dei an Sanctorum? Num vtrisque suus honos debetur? 26.

27. Tribuitur fortaſsis Dei honor Sanctis. Et hoc quis cogitauit? quis dixit? quis ſcripſit? quis fecit? *Infinitis partibus* honor, qui Sanctis tribuitur, inferior eſt illo, qui debetur & tribuitur Deo. Deum vt boni omnis authorem & conſummatorem honoramus; Sanctos vt Dei amicos, noſtroſque apud Deum patronos & interceſſores.

28. Sed nimium excreſcit oratio. Nimis multa cum Aduerſarijs. Noſtra repetamus. Igitur, cùm certum ſit, non ſimulare fugam Dæmones, ſed inuitos fugere, & *Reliquias* non ſuſtinere; *cauſam*, cur fugiant, inquiramus: Quæ igitur illa? An *Deus*; qui ipſos cogit ad præſentiam *Reliquiarum* fugere? An *Sancti*, quorum *Reliquiæ* habentur, in fugam conuertant? An ipſis *Reliquijs* vis illa inſita eſt, vt locis atque hominibus nequam Spiritus pellant? An *homines* ſunt; qui vt alijs rebus, ita adhibitis Reliquijs, eoſdem proſcribunt? An denique horum nihil, ſed ipſi *Dæmones* ſunt, qui quamuis nullam à *Reliquijs* vim patiantur, ipſas tamen ſuſtinere ex odio nequeant.

29. Quinque hîc modos inſinuamus, quibus *Reliquijs* Spiritus pelli, poteſt intelligi: quem, vel quos probemus, inquirendum eſt, antequàm Caput concludamus.

30. *Deum ad Sanctorum Reliquias Dæmonibus exilium, aut fugam imperare poſſe* extra controuerſiam eſt. Quid non poteſt Deus, *cuius nomen omnipotens*? Exod. 15. Dubium item nullum, frequenter imperauiſſe, quando difficiles Nequam Spiritus eſſe potuerunt: & ipſe hac ratione Sanctorum ſuorum voluit gloriam illuſtrare, & mundo innoteſcere. Verumtamen non ſolo hoc nomine, neque ſemper hoc, Dæmones fugam capeſſere credendi ſunt.

Poteſt

Poteſt Deus Dæmonibus diſceſſum & fugam non imperare, & tamen ipſos ad fugam cogi certũ eſt.

Sanctos, quorum Reliquiæ habentur, propriè Dæmones fugare dici non debet, quoniam, vt ipſi per ſe miracula non perpetrant; ita neque Dæmones in fugam per ſe conuertunt. Magna fuit ipſorum in Dæmones poteſtas, quamdiu communem nobiſcum in terra vitam egerunt: mortui iam, & cum Chriſto in cælo regnantes in Dæmones per ſe poſſunt nihil. Si quid poſsũt, poſſunt oratione, quẽadmodum reliqua ita Dæmonum fugam impetrare. 31.

Reliquijs poteſtas aliqua, quæ in Dæmones agat, eoſque ſedibus pellat, nõ ineſt. Si ineſt, qualis quæſo illa eſt? Spiritualis, an corporea? Spiritualis in re corporea, vt *Reliquiæ* ſunt, ineſſe non poteſt. Corporea ad Spiritus profligandos, quales ſunt Dæmones, nihil facit. 32.

Sunt-ne igitur *homines*, qui *quemadmodum rebus alijs, ita adhibitis Reliquijs Dæmones proſcribũt*? Sunt vtique: quoniam penes homines hanc poteſtatem futuram, diſertè Chriſti probat oratio. Marci vltimo, &c. vt ergo illi Dæmones in fugam conuertunt vſu nominis Ieſu; ita vſu *Reliquiarum*, vſu Rerum aliarum. 33.

Sed præter hanc, alia ratio eſt, quam quinto loco inſinuamus, *quod Reliquias etiam per ſe ferre nequeunt Spiritus*; ita, vt quamuis homines aduerſus Dæmones Reliquijs ſe non arment, & his armis inſtructi eos non impugnent: ſi tamen ipſas alicubi Nequam Spiritus deprehendant vel obſeruant, mox fugam capeſſant. Hoc pulchrè B. Chryſoſtomus ſimilitudine oſtendit, quam initio huius Capitis attulimus. 34.

Duo

35. Duobus igitur modis ad profligandos Dæmones *Reliquiæ* faciunt: primò *per se*, secundò *ex vsu* eas Dæmonibus adhibentium. In priori modo simplex est ratio, cur fugiant; in posteriori duplex siue bipartita. Ibi per se fugere dici possunt, ob odium, quo erga *Reliquias* flagrant, maximum: hic præterea compelli exorcizantium authoritate. Ibi *Reliquiæ* veluti obiecta quædam Dęmones mouent, vt fugam ineant: hic sunt quædam quasi instrumentales causæ, quibus Exorcistæ(quibus diuinitus in Spiritus hos collata potestas)vtuntur.

CAPVT LXVIII.

De crucis aduersus Dæmones efficaci vsu: & quod hic nullam sapiat superstitionem.

1. QVemadmodum de Reliquijs communis est,tam Catholicorum, quàm Hæreticorum, sententia, quod ad profligandos Dæmones valeant; sic communis consensus de *Cruce*. Ex Hæreticis inter alios ita sentit Brentius, teste Alano, Dialogorum lib. 4.cap.3. Ex Catholicis omnes omnino: vt non sine causa in Prouerbium abierit, *Dæmones fugere Crucem*.

2. Iisdem etiam rationibus vtrique inducti sunt; multitudine scilicet exemplorum, quæ omnis ætas suppeditat. Nos aliàs duplicis generis protulimus,quorum quædam ostendunt *Cruce* ex hominibus Dæmones esse exactos, quædam alijs locis profligatos. Vide Disput.de Dæmoniacis.

3. Prioris generis sunt, quod Gregorius Lingonicus

nicus Episcopus ex Energumenis ad se adductis, *signo* crucis iusserit Dæmonia discedere, vt loquitur Gregorius Turonensis in vita Patrum: quod eodem signo, eadem à muliere exegerit Albinus Andegauensis Episcopus, quemadmodum testatur Vincentius lib. 23. cap. 143. quod idem præstiterit Iosephus quidam nondum Christianus; vt habet Epiphanius Hæresi 30.

Pro posterioribus seruit Gregorius Neocæsariensis; quam sæpe contra Dæmones his armis depugnasse testatur Gregorius Nyssenus, in vita eius B. Antonius; qui hoc armorum genere omnibus Dæmonibus fuit terribilis. S. Margareta; quæ *Cruce* Dæmonem in forma Draconis sibi appropinquantem profligauit, teste Metaphraste in eius vita. Iulianus Apostata; qui dum se *Cruce* signat, Dæmones, quos euocaret, fugat; quemadmodum Oratione in eundem scribit Nazianzenus. His addimus, quod vtrisque plus ad propositam disputationem facit, vt in Anastasio Imperatore refert Glycas, part. 4. *Erat, inquit, his temporibus Rex Persarum Coades, qui cùm in castello quodam gemmas magni pretij didicisset, ac quominus potiretur, ab incolis loci genijs, impediretur, omni genere præstigiarum vsus est. Nam & Iudæos, & quosuis alios accersitos adhibebat: neque tamen illorum quisquam aliquid efficere potuit. Tandem Antistes eius loci, solo Crucis signo expulit.* Hæc Glycas. Quocirca optimè Paulinus Natali octauo S. Felicis.

4.

Nos Crucis inuictæ signum, & confeßio munit.
Armatique Deo mentem, non quærimus arma
Corporis: & quamquam mēbris videamur inermes,
Arma tamen gerimus, quibus & sub pace serena

Contra

Contra Incorporeos animi decernimus Hostes.

Eodem quoque modo Dæmonum ingenio loquuntur Aduerſarij,& Catholici. Volunt illi Dæmones hic nequiter agere, & fuga ad ſuperſtitioſum honorem *Crucis* mortales inuitare. Aſſerunt hi ex *Crucis* odio & deteſtatione fugere. Nos quamuis de hoc aliâs aliqua; hîc tamen pro Catholicorum opinione pauca, ex iam allatis exemplis argumenta addemus, tum noſtra proſequemur.

6. Et principio quidem *eos, qui exempla literis conſignata poſteritati tradiderunt*, in illa ſententia non fuiſſe, vt putarent Dæmones fuga ad *Crucis* cultum ſuperſtitioſum allicere, certum eſt. Res geſtas ita narrant, vt ſignificent, & tortos eſſe Dæmones,& Crucem fugiſſe coactos.

7. Deinde *qui Cruce contra Dæmones ſunt vſi*, id de ingenio Dæmonum nec ſuſpicati ſunt, nec ſuſpicari potuerunt. An putârunt hoſtem pelli rebus hoſti gratiſſimis? aut ad Dæmones pellendos, animo non pellendi acceſſerunt? Omnino, quia prodigioſos effectus *Crucis*, priorum, & ſuorum temporum exemplis deprehenderunt; eandem ad Dæmones vi pellendos valere, credere & potuerunt, & debuerunt.

8. An in eadem cum Aduerſarijs ſententia fuerunt, *qui nos præceſſerunt*, & vel hæc ad *Crucis* ſignationem fieri viderunt, vel facta audierunt? Vix de vllo hoc legimus; de pluribus verò, quod ad Dæmones profligandos *Crucem* valere crediderint.

9. Quid quod *omnium* hæc fuerit ſententia? omnes hanc *Crucis* virtutem agnouerint? Poſſet hoc aliunde doceri, ſed vnius Apoſtatæ Iuliani ſuffecerit exemplum. Ille ex vſu atque conſuetudine, quæ

apud

apud Christianos vigebat receptissima; *Cruce* se aduersus Dæmones muniens, conseruatus est.

Hæc cùm ita sint, cùm pro se Catholici habeant tot, & tam varia exempla: cum sequantur eorum, qui *Cruce* Dæmones profligárunt; eorum, qui profligatos viderunt & audierunt; eorum, qui hæc posteritati tradiderunt sententiam; cùm sequantur totam antiquitatem, damnari iustè possunt? argui superstitionis? Idololatriæ? præsertim, quando diuinis literis edocti sunt, vt *Maiores suos audiant & sequantur:* Deut. 4. 10.

Sed hæc ex hominum *opinione* argumenta desumpta sunt. Ita est. Nulla igitur sunt? Non ita est. Ex *rebus ipsis* deprompta hic non desiderantur. Primùm, tam variorum hominum opinio plurimum valet. *Quod enim vniuersa tenet Ecclesia, &c.* vt B. Augustinus loquitur (lib. 4. contra Donatistas, c. 24.) *omnibus retro seruatum est temporibus, non pro hominum tantùm opinione bonum est minimeque detestandum; sed reuera quoque bonum est, & nullo modo damnandum.* 11.

Præterea, quando ad Crucem, à *Iuliano* factam, euanuit Dæmon, an non *Crucis vim* sensit? Aut rursus ad honorandam *Crucem* voluit inuitare perditum Apostatam; quem à *Crucis* honore semel auocauit? Voluit persuadere, vt Christianus fieret; quem antea ad deserenda Christianorum castra, cum spe maximi lucri, induxerat? quid potest fingi ineptius, dici absurdius? Si vmquam fugam dissimulauerunt Dæmones, ad effictam *Crucem*: profectò, cùm se signo *Crucis* Apostata signauit, fugam dissimulare non debuerunt. 12.

Iosephus, Iudæus adhuc, *Crucis* vim obseruauit, in 13.

Dæmo

Dæmonum eiectione; quando mox ad *Crucem* ab ipso productam obsessos relinquebant impostores; hácque re commotus ille animum ad Christianam religionem adiecit: An fortè, vt Christianus fieret Iosephus, adlaborarunt Dæmones?

14. Cùm *Coades*, Persarum Rex, cuius iam meminimus, Spe gemmarum consequendarum, omnis generis superstitiones, aduersus infestos Dæmones admisisset; quî fit, vt ad solam *Crucem* factam omnis Dæmonum vis abacta sit? An superstitiones non fuerunt, quibus frustra Dæmones tentarunt Gentiles, atque Iudæi? & sola fuit superstitiosa *Crux* ab Antistite facta? Cui hoc, vel per somnium venit in mentem? Aut superstitiosi non fuerunt Iudæi, atque Gentiles; aut omni superstitionis suspicione caret Antistes cum *Cruce*.

15. Si in *sola* Dæmonum *fuga Crux* vires suas demonstrasset; forsitan vis *Crucis* posset esse suspecta: iam verò tam sunt multa, tam sunt varia, tam sunt magna, per *Crucem* perpetrata; vt vel ex ijs virtutem eius in Dæmonum eiectione omnino oporteat astruere.

16. *Sed ex Cruce, Crucis* vim contra Dæmones cognoscamus. *Crux* signum est rerum Dæmonibus maximè exosarum. Quas igitur res exosas Spiritus Nequam habent, & detestantur; earum signis gaudent? afficiuntur? recreantur? Et rebus, & rerum signis cruciantur Dæmones.

17. Dubium non est, quin odio persequantur Nequam *illa*, quæ magno in honore habet Deus. Contrariorum enim sunt ingeniorum; contrariorum studiorum. Quantì verò *Crucem* facit Dominus? In summo illo & supremo die; in summo suo triumpho;

triumpho, quando venturus eſt *cum poteſtate magna & maieſtate*, *crucem* vult eſſe præcipuum, & illuſtriſſimum inſigne. Matth.24. Num igitur non poſſunt deteſtari *crucem* diaboli?

18. Dubium non eſt, implacabili odio Dæmones deteſtari *Deum Opt.Max.* Dubium nullum, quin quæ Dei honorē promouent, abominentur, quantum verò promouet *crux*? *Crux*, in qua Chriſtianis *gloriandum* cenſet Apoſtolus? Galat.6.

19. Omitto mortales ex *cruce* occaſionem ſumere *bonorum* multorum, quæ ipſi faciunt, & deteſtantur verò Dæmones: ſumere occaſionem multorū *malorum*, quæ ipſi fugiunt, & deſiderant verò Dæmones an hoc ipſo, quo ad *crucem* fuga ſua alliciunt Dæmones ſuadent bona? diſſuadent mala?

20. Denique, ipſam *in ſe crucem* inſpiciamus, quidnam in ea ſuperſtitioſum eſſe poſſit, inueſtigemus. Duo in ipſa ſunt, motus quidam manu in aëre factus, & exſpectatio fugæ Dæmonum. Vtrum horū ſuperſtitioſum? Prius illud, an poſterius? Prius res naturalis eſt: alterum officium pietatis aut charitatis.

21. Fortè nec hoc, nec illud damnatur; ſed quod fuga Dæmonum ex *tali* manus motu exſpectetur. Cur hoc? an quia effectus Spiritalis, & quaſi diuinus, à re ſperatur corporea; quæ cum illa affinitatem habet nullam? Verùm ſimile quid in ſacramentorum vſu obſeruamus, quæ tamen ad ſuperſtitionem reuocare extremæ eſſet dementiæ.

22. Dicitur forſitan ſacramenta diuinam habere inſtitutionem. Quid ſi eadem niti dicamus *crucem*? quomodo quod aſſeretur, refutabitur? Si Scripturæ poſtulantur, poſtulabuntur eædem pro

Z ſacra

ſacramentis, quæ cùm hîc in quibuſdam deſiderentur, vel illorum authoritas eleuabitur, vel *crux* non idcirco reiicietur, quòd pro ſe diſerta non habeat Scripturarum teſtimonia.

23. Sed nec neceſſe eſt omnia diuinam habeant inſtitutionem, quę ad Spirituales effectus producendos vſurpantur, & corporea ſunt. Ab Apoſtolis Apoſtolicíſque viris quædam probata & vſurpata eſſe potuerunt; quædam à primitiua Eccleſia recepta, quæ vel hoc nomine non damnari, ſed probari; non contemni, ſed in honore haberi debent. *Quid ſi ex horum genere ſit ipſa crux?*

24. Omnino verò rem ita ſe habere, ſequentibus docemus; & eò breuius, quo magis ad finem properat oratio.

25. Primùm hîc pro nobis eſt *antiquiſsimus Scriptor* Tertullianus; qui, libro de Corona militis, *Traditiones Apoſtolicas* enumerans: *Ad omnem*, inquit, *progreſſum atque promotum: ad omnem aditum & exitum: ad veſtitum & calceatum: ad lauachra: ad menſas: ad lumina: ad cubicula: ad ſedilia: quacunque nos conuerſatio exercet, frontem crucis ſignaculo terimus.*

26. Secundò, ſeruit *regula* beatiſſimi Auguſtini, qua lib. 4. contra Donatiſtas, cap. 24. id cenſet *Apoſtolicam habere traditionem*, & inſtitutionem, *quod in vniuerſa Eccleſia, & omnibus retrò temporibus ſeruatum eſt, quamuis ipſum etiam tale ſit, vt ab Eccleſia potuerit inſtitui.* Quid verò? Annõ in vniuerſa Chriſti Eccleſia omnibus retro tẽporibus fuit vſus *crucis*?

27. Tertiò, valet hîc *regula*, qua vſi ſunt Irenæus, atque Tertullianus, ille lib. 3. cap. 3. hic libro de præſcriptionibus hæreticorum. Vbi docẽt ex *Apoſtolica deſcendere traditione, quod pro tali habetur in iis*

in ijs Ecclesijs, vbi est integra & continuata successio ab Apostolis. An in nostris Ecclesijs illa non est? an pro Apostolica traditione à nobis non habetur *crucis* vsus?

Addimus, pro his, quartum pro nostra causa argumentum, quod communi Ecclesiæ *Doctorum consensus*, vsus *crucis* prò Apostolica traditione habeatur. An hic errare potest aut fallere? Si potest, nónne necesse est totam Ecclesiam errare? vt quæ Doctores suos atque Magistros, non possit non sequi? 28.

Constitutum igitur sit *crucem* ad Dæmones profligandos & proscribédos valere. Sed *quæ crux*? & *quomodo*? Hoc definiamus, & capiti finem imponamus. 29.

Primum verò, ex ijs, quæ hactenus dicta sunt, haud obscurè cognoscitur, illam *crucem intelligimus, quam manu in aëre formamus*: illam, quã *transeuntem* vocauimus. Alia verumtamen est, quæ in imaginum constituitur genere, & *permanens*, siue *constans* dicitur: & vel in plano pingitur, vel in solida aliqua materia effingitur, quamuis ad Dæmones pellendos valere, quamuis exemplis probari non possit; ratione tamen non minus certum est, quàm illa Dæmones pelli, quę manu formatur. 30.

Cùm enim *crucem* detestentur Dæmones; quidni hanc *constantem* detestarentur, quæ & *crucis* nomen habet, & non minores, quàm *transiens* illa, & in aëre formata, vires habet? 31.

Quid, quòd hæc plus contra Dæmones seruire posse videatur? Etenim cùm ad *crucis* conspectum Dæmones fugam capiant; illa *crux* hîc melius seruit, quæ perseuerat; quàm quæ mox, postquam 32.

manu facta est, euanescit: propterea, quod hac pulsi, mox possint redire, illa ita pelli videantur, vt reditus omnino sit prohibitus.

33. Hoc attendisse videntur Maiores nostri, cùm olim profanis idolorum delubris, quæ Dæmonum erant domicilia, destructis, mox *crucis* vexillum erexerunt. Hoc, qui Maiores hodie in Indijs æmulantur. Neque enim *cruce* Christi erecta, tantùm voluerunt reuocari ad memoriam Christi, quos pertulit, cruciatus & passionem; aut significare loca illa, quibus *crux* erecta, Christo seruire; verùm etiam hoc signo ad ipsa, Dæmonibus omnem accedendi aditum prohibere.

34. Fortè etiam hinc profecta Catholicorum consuetudo, vt in ædibus, *crucis* Christi, atque crucifixi habeant imagines. Cùm enim ædes à Dæmonum infestatione cuperent esse liberas: *crucis* autem atque crucifixi imagines scirent ipsis esse exosas; hoc ipso existimauerunt Dæmonibus ædes suas interdictas, quo *crucis*, crucifixíque essent instructæ & ornatæ imaginibus.

35. Optandum esset, vt quæ Maiorum nostrorum in hac re fuit pietas; eadem nostris vigeret temporibus. Nunc proscriptis ex domibus Christi, sanctorúmque imaginibus & insignibus, cùm Veneris atque Priapi; aliísque fœdis & profanis splendeant omnia, nónne Dæmonibus aditum ad ædes atque domicilia nostra patefacimus?

36. Patefacere ostendit exemplum puellę, quę cùm in balneis Veneris imaginem fuisset impudentius intuita, & ad eandem se composuisset; mox à Dæmone obsessa est, vt habet grauissim⁹ author Prosper Aquitanicus, lib. 6. de Promissionibus.

Quem

Quemadmodum non decet in familia audire sermonem lasciuum: ita nec tabulas haberi conuenit impudicas. Loquax res est pictura tacita, & sensim irrepit in animos hominum. Lingua loquitur auribus, pictura oculis; multóque loquacior est pictura, quàm oratio, &, 37.

Segnius irritant animos demissa per aures,
Quàm quæ sunt oculis subiecta fidelibus; & quæ
Ipse sibi tradit Spectator.

Aristoteles adeò putat picturas, statuásque lasciuas ad morum corruptelam facere, vt velit per Magistratum publicis legibus caueri, ne quid imaginũ sit in ciuitate, quod admoneat turpitudinis.

Quocirca bene Canon 100. sextæ in Trullo. *Oculi tui recta aspiciant, & omni custodia serua cor tuum, iubet Sapientia. Corporis enim sensus sua facilè in animum effundunt. Picturas ergo, quæ oculos perstringunt, & mentem corrumpunt, & ad turpium voluptatum mouent incendia, nullo modo deinceps imprimi iubemus. Si quis autem hoc facere aggressus fuerit, deponatur.* Bene quoque Clemens Alexandrinus, postquam Paganos reprehendit, quod in cubili decumbentes Venerem nudam respiciant in tabellis depictis: habeant quoque Paniscos & nudas puellas, & ebrios Satyros, &c. tandem concludit. *Horum non solùm vsus, sed etiam aspectus & auditus deponendam esse memoriam, vobis annunciamus.* 38.

Intellexerunt hæc Græci: de quibus scribit Vvilhelmus Durantus, Mimarensis Episcopus, lib. 1. cap. 3. Rationalis diuinorum Officiorum, quod imagines solùm ab vmbelico supra, & non inferius pingant; vt omnis stultæ cogitationis occasio esset sublata. 39.

40. Sed *quomodo* crux Dæmones fugat? Reſpondemus breuiter. Aliter fugat illa *tranſiens*, aliter *permanens*. Illa, vt obiectum, atque efficiens; hæc, vt obiectum tantùm: breuiter hoc, ſed obſcurè. Explicandum igitur.

41. Conſtanti atque *permanenti cruci* non aliqua vis ineſt, vt in præſentes Dæmones agat; quemadmodum ſuus ineſt calor igni, quo calefacit circunſtantem aërem. Hoc ipſo fugare dicitur, quod illam ferre Dæmones nequeant, illam deteſtentur, odio proſequantur.

42. Idem odium efficit, vt fugiant *tranſeuntem*. Nam & ipſa *crux* eſt. Verumtamen hoc maior illis vis infertur: quod ad odium, quo per ſe *crucem* fugiũt Spiritus, accedat imperium, in virtute, & cum virtute *crucis*, diſceſſum imperantium, atque ipſos cædere cogentium: vt hic cum *cruce* etiam homines agant in Dæmones, ibi ipſa per ſe in eoſdem agat *crux*.

CAPVT LXIX.

De rebus conſecratis: quibus ſine vllo ſuperſtitionis crimine, docetur Catholicos vti, ad loca à Dæmonum infeſtatione & moleſtia purganda: docetur item, quæ res hic præcipuum locum obtineant: & quomodo hæc præſtent aperitur.

1. DE *rebus conſecratis* multa ſatis in illa, de Dæmoniacis, Diſputatione. Omnia nobis in præſenti negotio ſeruiunt: alia directè, alia indirectè. Indirectè illa, quibus demonſtratum

ſtratum eſt res illas valuiſſe ad morbos pellendos, catenas diſſoluendas:abigendas locuſtas : intumeſcentis maris fluctus frangendos:aliáque his ſimilia : directè verò,quæ docuerunt ijſdem vim Dæmonibus eſſe allatam.

Et hoc quidem egregiè præſtant, quæ pro Dæmonum ex humanis corporibus eiectione dicta ſunt; ſed maximè exempla, quibus eoſdem locis pulſos,& in fugam conuerſos docuimus:exempla, inquam, Sicæorum Archimãdritæ Theodori; qui benedictæ aquæ aſperſione,domum à Dæmonum infeſtatione liberauit:& Sacerdotum, qui ex Moguntinenſi agro Dæmonium , quod iam tribus annis magnas attulerat moleſtias, eadem luſtrali aqua profligarunt. 2.

Poterant hæc ſatis eſſe pro præſenti argumento : quia tamen hîc etiam quædam difficultatem habent; illa non prætereunda,ſed diſcutienda exiſtimamus. In his primum eſt; An hic Dæmones fugam ſimulent; an potius cogantur *rebus conſecratis*, vt inuiti, diſcedant. Alterum eſt; Quænam *res conſecrata*, maximè ad Dæmones locis proſcribendos valeant. Tertium, Quomodo illæ Spiritus in fugam conuertant; an vno atque eodem omnes;& rurſus eodem, quo crux atque reliquiæ, de quibus præcedentibus capitibus. 3.

De primo illo ſic ſtatuimus: *Dæmones non hîc fugam ſimulare, & ad ſuperſtitionem fuga inuitare*; ſed rebus ſacris,inuitos pelli,& in fugam conuerti. Docemus duabus rationibus. Prima ſumitur ex rebus, quæ vſu rerum conſecratarum ſunt perfectæ:altera ex modo,quo res conſecrantur. 4.

Primam ſic formamus. Non minus eſt veriſimile, 5.

rebus consecratis, verè, & non tantùm, pro Dæmonum voluntate, Dæmones locis proscribi, & in fugam conuerti; quàm ijsdem, & non pro Dæmonum voluntate, res aliquas præclaras, & vires naturæ superātes, esse perfectas: Sed aliæ multæ præclaræ res, *rebus consecratis* perfectæ sunt, quæ pro Dæmonum voluntate fieri non potuerunt: Non igitur, pro sua voluntate, res sacras fugiunt, sed inuiti in fugam conuertuntur Dæmones.

6. Tria hîc, tanquam certa, constituimus: quartum ex his, pro nostra sententia inferimus. Ponimus res magnas vsu *rerum consecratarum* esse perfectas. Ponimus illas nec Dæmonum opera, nec pro Dæmonum voluntate esse perfectas. Ponimus non aliam esse rationem fugæ Dæmonum, & operum, quæ rerum consecratarum vsu sunt perfecta. Ex omnibus concludimus, Dæmonibus vim rebus consecratis afferri, dum fugiunt, & à locorum infestatione desistunt. Docemus singula.

7. *Primum probant innumera propemodum*, aliàs à nobis allata: qualia sunt, quod *oleo consecrato* plurimis infirmis sanitatem restituerit sanctissimus Hilarion, vt in eius vita refert B. Hieronymus, quod *consecrato sale* idem præstiterit S. Monegundis, teste Gregorio Turonensi, in eius vita; quod *lustrali aqua* Aphrates quidam, cuius Theodoretus vitam, résque gestas describit, innumerabilium locustarū multitudinem abegerit, fregerit *eadem* intumescentes maris fluctus S. Germanus, quemadmodum venerabilis Beda, testatur, lib. 1. cap. 17. historiæ Anglicanæ, & catenas, quibus quidam constricti tenebantur, dissoluerit Euernoldus, Rateburgensis Episcopus, vt scribit Krantius, lib. 5.

lib.5. Vandaliæ: & tantùm non mortuum priſtinæ ſanitati reſtituerit B. Chryſoſtomus, teſte Metaphraſte 13. Nouembris, &c.

8. *Quod verò hæc pro voluntate Dæmonum, eorúmque opera facta ſint*, quis dixerit? Ea eſt ratio miraculorum, vt viribus Dæmonum nulla ratione fieri poſſint. Vel Dæmonum igitur opera hæc non ſint; vel miracula non ſunt.

9. Miracula forſitan Dæmonum opera fieri poſſunt? Non poſſunt. Hic Theologorum omnium ſenſus eſt, & conſenſus. Naturæ vires illa ſuperant: naturali igitur virtute, qua ſola inſtructi ſunt Dæmones, fieri nequeunt.

10. Miracula fortè non ſunt, quæ recenſuimus? Quidni eſſent? Totius antiquitatis opinione; totius Eccleſiæ ſententia, pro miraculis habita ſunt. Et non niſi diuina virtute illorum pleraque (ne omnia dicam) fieri potuerunt; Illa igitur, ſi non omnia, miraculi loco habenda.

11. Poſſint Dæmones locuſtas abigere: poſſint intumeſcentes maris fluctus frangere: poſſint catenas diſſoluere. An poſſunt cæcis reſtituere viſum? ad vitam reuocare mortuos? mox priſtinæ ſanitati reſtituere ægros? Non ſit in terris poteſtas, quæ cum ipſorum conferri queat; tanta tamen non eſt, vt omnia, quæ vſu *Rerum ſacratarum* perfecta ſunt, poſſint.

12. Cùm igitur hæc Rebus conſecratis perfecta ſint; ſimiliáque fiant quotidie, cur negatur *earundem Rerum* virtute fugari Dæmones? *An non in eodem prodigiorum genere* (quod tertio loco probandum eſt) *ſunt omnia*? an maius opus, Dæmonum proſcriptio; quam aut vinculorum diſruptio, aut

mirabilium morborum curatio? aut mortuorum ad vitam reuocatio?

13. Maius opus non est Dæmonum profligatio: multo illa sunt maiora. Et siue maius sit, siue minus; in eodem certè cum illis genere est. Quemadmodum illa naturalibus rerum viribus non perficiuntur; ita nec Dæmonum proscriptio.

14. Profectò, quemadmodum amens necesse est sit, qui dum prodigia hæc vsu *Rerum consecratarum* fieri videt, non agnoscit *Rerum consecratarum* virtutem; ita potest non esse amens, qui cùm illa virtuti *Rerum consecratarum* tribuit, solam Dæmonum proscriptionem excipit, & ad hanc nihil credit valere *Res consecratas*; quæ tamen, vt ad hunc finem valeant, singulari studio benedicuntur & consecrantur.

15. Hæc pro primo argumento. *Secundum sic constituimus*. Nullus potest, aut debet superstitiosum existimare, si quod à Deo petitum est, obtinetur, & effectum suum consequatur: At à Deo petitur, vt *Res consecratas* valere velit ad Dæmones profligandos; Non igitur superstitiosum existimare Dæmones *Rebus consecratis* proscribi.

16. Hìc dubium non est, peti *à Deo*, vt Res, quas in vsum generis humani condidit, *velit valere ad profligandos Dæmones*. Quid habet aliud orationis forma, qua benedicuntur? *Oramus*, inquit Sacerdos, (in consecratione salis & aquæ) *vt creatura tua mysterijs tuis seruiens, ad abigendos Dæmones, morbósque pellendos, diuinæ gratiæ sumat effectum*. Et, in consecratione Agnorum Dei, *Vt à te benedicti, virtutem accipiant, contra omnia diabolica tentamenta, &c.*

Dubium

Dubium item non eſt, effectus,quod ad *Res ſacras* fieri oratione à Deo contendimus, *ad Rerum ipſarum vſum plerunque conſequi.* Adhibetur aqua non conſecrata infirmis; & non ſequitur ſanitas: adhibetur Dæmonibus; mouentur nihil. Adhibetur *eadem,* oratione Sacerdotis,*benedicta* ijſdem infirmis; & ſequitur ſanitas.adhibetur Dæmonibus; & rugiunt, magníſque clamoribus editis, in fugam conuertuntur. 17.

An verò poteſt ſuperſtitioſum eſſe, vel credere *Rebus conſecratis* hæc fieri? vel ad hos effectus producendos *res conſecratas* adhibere?Cui vel per ſomnium hoc in mentem venire poteſt? Quoniã cum rogatus eſt Deus,vt *Res conſecratas* velit valere ad Dæmones profligandos, quando iam conſecratis Dæmones proſcribuntur; omnino credendum eſt, & Deum velle ipſas ad hoc valere, & nullum peccatum eſſe, credere valere. 18.

Nec vlla hic ſuperſtitionis ſuſpicio potuit in mentem venire Catholicis, dum in hunc finem *Res conſecrant*, quoniam Res ſenſibiles, etiam ad effectus Spirituales, atque ſupernaturales valere poſſe, ſacrarum literarum authoritate inſtituti nouerunt. Sciebant in veteri lege *aquam à ſacerdotibus maledictam* prodere, miris modis, crimen adulterij.Hoc à Deo Iudæorum gens inſtituta obſeruabat. Numer. 5. Sciebant in noua reperiri *piſcinam*, quæ ab Angelo mota, ſanitatem priſtinam, primò ipſam ingredienti reſtituebat. Ioan. 5. Sciebant *radicem à Salomone monſtratam* valuiſſe ad expellendos ab obſeſſis corporibus, Dæmones. Sciebant ad idem valuiſſe *fumum à piſcis iecore* excitatum: quod ab Angelo didicerat Tobias. Tob. 6. 19.

Promiſit

20. Promiſit Deus diſcipulis ſuis; quod, *ſi quid in nomine eius peterent, voti fierent compotes.* Ioan.16. Ponamus nullam promiſſionem factam diſcipulis;rogauerint ipſi Dominum; vt ſi quid in Chriſti nomine peterent, conſequerentur. An ſi poſtea in Chriſti nomine quid petiuiſſent, & obtinuiſſent; fuiſſent ſuperſtitioſi? Fuiſſent ſuperſtitioſi, ſi crediſſent preces, in *nomine Chriſti* factas, eſſe efficaces?poſtquam etiam earum efficaciam rebus ipſis eſſent experti? An non ſimile eſt,quod de *Rebus conſecratis* credimus?

21. Similius eſt, quod de Gedeone legimus; Iudicum 6. Huic occupato in excutiendo frumenta, apparuit Angelus,libertatem populo Iudaico promittens, *ſe duce futuram.* Ille de promiſſione fieri certior petit Sacrificio, Angelo offerendo quæritur, An poſtquam quod oratione optabat fieri, conſecutus eſt,peccauit,vel quando credidit per ſe victoriam obtinendam; vel quando victoriam obtinuit? Quis peccaſſe dicet?

22. Magis ad rem facit, quod addimus. Piſcina fuit Hieroſolymis, quæ ſanitatem primum ipſam ingredientibus præſtabat, eo quo ipſam Angelus mouiſſet, tempore. Ponamus ita eſſe, vt hanc virtutem aliorum oratione obtinuerit (neque enim hoc impoſſibile) quærimus nunc, vtrum criminis rei fuiſſent, qui vel credidiſſent ſanitatem hoc ſe baptiſmo conſecuturos,vel ad ſanitatem obtinendam aquas fuiſſent ingreſſi?Quod peccatum? Et in *Rebus conſecratis* peccatum.

23. Addimus quartum, quod proximè accedit ad *Res conſecratas.* Salomon monſtraſſe dicitur radicem, quæ naribus obſeſſorum admota, quoduis

Dæmo

Dæmonium pellabat. Ponamus Regem hoc à Deo obtinuiſſe. Neque enim virtus illa radici ineſſe potuit. Quid inde? Omneſné, qui vel radice poſtea vſi ſunt, vel vſum radicis crediderunt eſſe licitum, fuerunt ſuperſtitioſi? Quis credet? Et ſuperſtitioſi ſumus Catholici, dum *Rebus conſecratis* vtimur, & vtendum cenſemus?

24. Non poteſt non omne peccatum in Deum redundare, ſi quod à Catholicis hic committitur: ſiue *credant rebus conſecratis* Dæmones pelli; ſiue ijſdem Dæmones pellant. Ipſi omnino extra omnem ſunt culpam. Omnis, quæ hic eſt, Dei eſt. Quid ita? quia antequam Res conſecratæ eſſent, ijs vti noluerunt, quod non ignorarent talem vim rebus naturalibus non ineſſe: poſtquam conſecratæ fuerunt, & vt ad Dæmones profligandos valerent, à Deo petiuerunt, vſi ſunt: quid potuerunt aliud concludere, quàm orationem ſuam apud Deum locum habuiſſe? placere Deo, vt contra Dæmones *conſecratis Rebus* vtantur? placere, quod hanc de Rebus conſecratis habeant opinionem?

25. Fortè dicitur, orationem ipſorum apud Deum locum habere, Deúmque eſſe, qui per ſe ad ipſorum preces Dæmonibus diſceſſum imperat, nihil ad hoc conferentibus *Rebus conſecratis*. At dici hoc non debet, Omnino enim, ſi ſine crimine, de *rebus conſecratis*, quod ſentiunt, ſentire nequeunt; omnino ſi *rebus conſecratis* quod faciunt, facere nequeunt; omnino, inquam, oportet Deum ipſorum deſiderio non ſatisfacere. Quare? quia cum per *res cõſecratas* illa ſibi tribui poſtulauerint; aliter, quam per ipſas fieri, non poſſunt non ſibi perſuadere.

26. Fortè dicitur, hic, vt alias, aliquando, malorum deſide

desiderio Deum facere satis; & mala permittere petentibus mala. At quis vnquam, quod vniuersa Ecclesia postulat, peccatum dixerit? Quando etiam Deus prauo alicuius communitatis desiderio satisfecit? Sed & quando prauis quorundam desiderijs satisfecit; non ita satisfecit; vt ipsos ad peccandum inducat, in peccato confirmet, ad peccatum promoueat; quæ tamen hîc necesse est fateamur, si malo nostro voto, in profligatione Dæmonum, ad *Rerum consecratarum* vsum satisfecit. *Hactenus de primo.* Nunc quæ res ad Dæmones profligandos faciant, videamus.

27. *Rerum consecratarum genera sunt* varia, sed ad *tria* prima reuocari posse videntur. Quædam ad cultum diuinum pertinent, & ad hunc finem consecrantur; quædam vsum habent in Sacramentorum administratione: quædam vsibus hominum extra Sacramētorum administrationem deseruiūt.

28. Posteriores hæ duplicis generis sunt. Aliæ pro hominum incolumitate, & ad pellendos morbos consecrantur: aliæ, vt aduersus Nequam spiritus sint arma, atque præsidia. Hæ rursus, vel arcent Spiritus, nec accedant & molesti sint; vel ipsos inde, vbi sunt & molestiam pariunt, abigunt.

29. Hæc *Rerum consecratarum* genera, sed quæ ad Dęmones proscribendos faciunt? Respōdeo, *Omnes Dæmonibus exosas esse: alias tamē alijs magis:* quamobrem alijs, præ alijs, contra Dęmones confligendū.

30. Exosæ sunt, *quæ ad diuinum pertinent cultum.* Primùm hoc nomine, quòd consecratæ sunt. Rerum sacrarum hostes sunt Dæmones. Deinde quòd harum vsus ipsis seruire non possit; qui ante consecrationem ipsis liber esse potuit. Tertiò quod

diuinus

diuinus honor ijs perficitur; cuius non minores, quàm ipsius Dei sunt aduersarij.

Exosæ sunt, *quarum vsus est in Sacramentis*, ob easdem causas; verumtamen non solas. Hoc etiam nomine displicent, quòd instrumenta quædam sint, & pharmaca; quibus cælestis Samaritanus vulneribus mortalium medetur, animarúmque salutem (quam impedire semper desiderant Dæmones) promouet. 31.

Exosæ sunt illæ tertij generis, *quas petimus à Deo prodesse nobis, ad incolumitatem & morbos pellendos.* Quia præterquam, quod consecratæ sint, & Dæmonibus subtractæ, etiam suos effectus sæpissimè consequuntur; quos quia ægrè conspiciunt Dæmones; meritò causas detestantur, & execrantur à quibus illi proficiscuntur. 32.

Postremæ denique non possunt non exosæ esse. Cùm enim in hunc finem consecratæ sint, vt aduersus Dæmones arma sint, possunt-ne Dæmonibus esse gratæ. 33.

Quin verò, quia hoc *fine* consecrantur, his maximè in lucta, contra Dæmones, vtendum censemus; non similiter reliquis. Hæ propriũ suum hîc vidẽtur habere vsum: reliquæ nõ item: vt ob id non tantum in his, quàm illis, præsidij ponendum sit. 34.

Et inter has præferendas existimamus, in præsente negotio, illas; quibus vt Dæmones ijs, quibus locis degunt, discedant, rogatus est Deus. Ex quarum genere sunt *Aqua benedicta*, atque *Cereus*, qui Purificatæ virginis Matris festo consecrari solet. Has maximè in hac, contra Nequã Spiritus pugna, seruire docent formæ, quibus consecrantur. Cùm consecratur Aqua, rogatur Deus, vt *Elemento huic*,

huic, virtutem ſuæ benedictionis velit infundere, vt creatura myſterijs eius ſeruiens, ad abigẽdos Dæmones, diuinæ gratiæ ſumat effectum, vt quicquid in domibus, vel in locis fidelium, hæc vnda reſperſerit, cereat omni immunditia, liberetur à noxa: Non illic reſideat Spiritus peſtilens, non aura corrumpens; diſcedant omnes inſidiæ latentis inimici: & ſi quid eſt quod aut incolumitati inhabitantium inuidet, aut quieti, aſperſione huius Aquæ effugiat: vt ſalubritas per ſui nominis inuocationem expedita, ab omnibus impugnationibus ſit defenſa. In benedictione autem Cerei petitur; vt per Ceræ ſanctificationem, *Dominus conterat Diabolum, & diſperdat de cunctis habitationibus colentium Deum: de baſilicis, de domib⁹, de angulis, de refectorijs, de lectulis, de vniuerſis locis, in quibuſcunque Deo famulantes habitant & requieſcunt; dormiunt, vigilant, ambulant & conſiſtunt. Nec audeat ille malignus Spiritus inquietare amplius, vel pauorem immittere, ſuper eos quos Sancti Chriſmatis ſui vnctione fecit eſſe munitos.* Ita libri Rituales.

36. Hinc fuit, vt *harum Rerum* freqűentiſſimus vſus ſit apud Catholicos, ijs locis atque temporibus, quibus plerunque Dæmones moleſti eſſe ſolent: apud morti vicinos; vbi tempeſtates excitantur: vbi Spectra locis ſunt infeſta, &c.

37. Sed ad *modum* veniamus, quo *Res conſecratæ* contra Dæmones valere exiſtimantur. Hic primum quæritur, Eodemne valeant, quo Crux atque Reliquiæ, de quibus præcedentibus Capitibus? an alio aliquo? Deinde, Vtrum ipſæ inter ſe, vna atque eadem ratione?

38. Ad prius dicimus has *directè*, atque *per ſe* aduerſus Dæmones valere; illas non item. Non hic Reli-

quiarum

quiatum vſus eſt, vt Dæmones profligant: non Crucis. ſunt illæ pignora Sanctorum, quos Deus honorat. Eſt hæc index beneficij, nobis in ipſa comparati. At per ſe ad Dæmones profligandos *Res conſecratæ* inſtitutæ ſunt, conſecratæ ſuut.

39. Alterius ex *Rerum conſecratarũ* diſtinctione pendet ſolutio. Sed & inter has, illæ quas maximè ſeruire hìc diximus (*aquam benedictam cum Cereis intelligo*) non eodem modo contra Dęmones valent. ſeruit aduerſus ipſos *Aqua* tanquam inſtrumentum virtutis diuinæ: ſeruiunt *cerei*, vt inſtrumenta, atque ſigna; quemadmodum alio loco docebitur.

40. Et quia vtraque, vt inſtrumenta ſeruiunt; hinc ſi effectus ſuos conſequi debent, vſus ipſarum neceſſarius eſt: atque ipſa *per ſe propriè* non ſufficiunt. Quia verò *cerei* etiam ſigna ſunt, oportet vt ardeant, ſi perfectè id, cuius ſigna ſunt, debent ſignificare. Sed & de hoc aliàs.

CAPVT LXX.

De Exorciſmis, & Conſecratione, atque Benedictione locorum aduerſus malignatium Spirituum infeſtationes atque moleſtias.

1. DE Exorciſmo, qui ad profligandos Dęmones adhibetur, duo potiſſimum examinari poſſunt. Primum, An reuera ad Dæmones, locis ſuis pellendos valeat. Alterum, An quæ in ipſo à Catholicis aſſumuntur, ſuperſtitioſa ſunt & pernitioſa. De vtroque plurima dicta ſunt in illa, de Dæmoniacis, Diſputatione, quæ quia hoc loco ſeruire poſſunt omnia, nihil hìc de *Exorciſmo*.

Verùm, quoniam præter Exorciſmum, alia ratio eſt, Dæmones partim à locis arcendi: partim ex locis proſcribendi: quæ ad Exorciſmum proximè accedit, opere pretium fecerimus, ſi vires eius inquiramus, atque ipſam ab Aduerſariorum calumnijs vindicemus.

2. Illam quidam Rituales libri continent. & *quinque* partibus concludunt. Hæ ſunt, diuini auxilij Imploratio, Pſalmorum, vt vocant, Gradualium recitatio: lectio Euangelij; Thurificatio, ſiue incenſum, & concluſio.

BENEDICTIO DOMVS noua, aut Dæmonibus infeſtæ.

Adiutorium noſtrum in nomine Domini,
Qui fecit cælum & terram.

Oremus.

Omnipotens ſempiterne Deus, qui Sacerdotibus tuis, præ cæteris, tantam gratiam contuliſti, vt quicquid in tuo nomine dignè perfectéque ab ijs agatur, à te fieri credatur: quæſumus immenſam clementiam tuam, vt quòd modo viſitaturi ſumus, tu viſites, & quicquid benedicturi, benè ✠ dicas, & ad ea, quæ acturi ſumus, dexteram tuæ potentiæ extendas: ſitque ad noſtræ humilitatis ingreſſum & introitum Sanctorum tuorum meritis, fuga Dæmonum, & Angeli pacis ingreſſus, Amen.

3. Hic quod damnetur nihil eſt. Dubium non eſt *Sacerdotibus, præ cæteris hominibus, gratiam eſſe collatam,*

latam. Docet B.Chryſoſtomus libr.de Sacerdotio, *Sacerdotes Principibus atque Regibus magis eſſe reuerendos.Nihil eſſe purpuram,nihil diadema,nihil veſtes aureas,omnia hæc vmbras eſſe,& vernis floſculis leuiora,ſi cum Sacerdotij dignitate conferantur.*

4. Dubium non eſt credi poſſe,*à Deo agi, quidquid in Dei nomine à Sacerdotibus digne perfectéque agitur.* Diuina id probant hæc eloquia. *Non vos eſtis, qui loquimini ,ſed Spiritus patris veſtri , qui loquitur in vobis.*Matth.10.*Qui nos ſpernit , me ſpernit ; qui nos audit me audit.* Lucæ. 10. *Saule, quid me perſequeris?* Act.9. *An experimentum quæritis , eius qui in me loquitur Chriſtus?*2.Cor.13.&c.

5. An malum fortè,quod Deum rogamus, vt *viſitare* atque *benedicere* dignetur,quod nos viſitamus atque benedicimus ? Si hoc facit; quod malum eſt , ſi vt faciat , rogamus ? Facere verò iam dicta docent.

6. An malum,quod *fugam poſcimus Dæmonum?* At dedit poteſtatem fugandi; docuitque fugandi modum. Aut igitur hic nullum crimen,aut non ſine crimine Deus.

7. An malum , quod *Angelorum petimus ingreſſum?* At huc petimus, vt Dæmonum conatibus illi obſiſtant. Aut igitur fuga Dæmonum petenda non eſt; aut, vt nobiſcum ſint Angeli pacis , licet petere. Si , quemadmodum Pſalm.33.dicitur , Deus *immittit Angelos in circuitu timentium eum:& eripit eos,* quod malum , ſi Angelorum auxilium poſcimus ? Si *Angelis ſuis* (Pſal. 90.) *mandauit de nobis,vt cuſtodiant nos in omnibus vijs noſtris,*vt cuſtodiãt in certis locis petere non poſſumus?Perpetuũ bellũ contra

malos Spiritus gerunt Angeli boni, teste Origene, super illud Christi, *An putas*, quia non possum: vt nostri causa hoc suscipiant rogamus. Denique quantum & hic. Quantum verò, & hic, & in alijs rebus Angeli possint, nemo ignorat. Nota est B. Augustini sententia. *Vnaquaeq;*, inquit ille (libr.83. qq. q. 79. *res visibilis in hoc mundo habet Angelicam potestatem sibi praepositam.* Et (8. super Genesin ad literam cap.24.) *Angelis*, inquit, *Deo subditè fruentibus, & Deo beatè seruientibus, subdita est omnis corporea creatura; omnis irrationalis vita, omnis voluntas vel infirma, vel praua, vt hoc de subditis vel cum subditis agant, quod naturae ordo poscit in omnibus, iubente illo, cui subiecta sunt omnia.*

8. Displicet fortè, quòd *Sanctorum meritis* hæc petuntur. Verùm displicere hoc non debet. Quanta, & quot beneficia genti Iudæorum Deus contulit, propter merita Patriarcharum Abraham, Isaac, & Iacob? An Sanctorum noui Testamenti merita cum horum non conferenda?

9. Displicet quòd benedictione diuina postulando *Crucem formemus*? At Crucis vsus in omnibus benedictionibus iam olim fuit receptus. *Hoc signo Crucis*, inquit B. Augustinus Serm. 119. de Tempore, *consecratur corpus dominicum, sanctificatur fons Baptismatis: initiantur etiam Presbyteri & caeteri gradus.* 8. Idem Tract. 11. ad finem cap. 10. Ioannis: *Signum Crucis*, inquit, *nisi adhibeatur siue frontibus credentium, siue ipsi aquae, qua regenerantur; siue oleo, quo Chrismate vnguntur, siue sacrificio, quo aluntur, nihil eorũ ritè perficitur.* Sed de Crucis signo aliàs plura.

10. *Versus verò, qui Orationi praeponitur*, & qua *Adiutorium Dei, qui fecit cœlum & terram petitur*; nullo modo

modo poteſt diſplicere. Tanto iuſtior eſt, quanto certius nobis conſtat, & ſine Dei auxilio nihil nos poſſe; & opem Dei non defuturam omnibus eandem, in quacunque neceſſitate, implorantibus. Quid, quod in hunc optimè conueniat; quod de ſimili (*Deus in adiutorium meum intende*) habet Caſſianus? Coll.10.cap.10. *Ad omnem ſtatum*, inquit, *ad vniuerſos incurſus propriè ſatis & competenter aptatur. Habet ſiquidem aduerſus diſcrimina inuocationem Dei, habet humilitatem piæ confeſſionis; habet ſolicitudinis ac timoris perpetui vigilantiam. habet conſiderationem fragilitatis ſuæ, exauditionis fiduciam, confidentiam præſentis ſempérque adſtantis præſidij.* Hæc Caſſianus. Apud quem plura, quæ ad eius commendationem faciunt, licebit legere.

11. Quod autem Verſus *hic diuidatur*, & priorem eius partem Sacerdos dicat, poſteriorem circumſtans populus, nihil ipſe detrahit. Nec in nobis id debet deprehendi. Exemplum Seraphim Angelorum, in hoc ſequimur, de quibus Iſaias Propheta, cap.6. quod *clamabant alter ad alterum, & dicebant: Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus exercituum.* probamus inſtitutum S. Ignatij, à quo Orientalis primum, deinde Occidentalis Eccleſia habet, quod & Pſalmi & Dei laudes per Antiphonas *alternatim*, dicantur, teſte Nicephoro, lib.13.cap. 8. Atque hactenus de prima parte.

SECVNDA PARS.

Hęc tres, vt ita dicam, habet proceſſus: quorum ſinguli *quatuor* potiſſimum abſoluuntur actibus. recitatione quinque Pſalmorum Gradualium; oratione Dominica: Poſtulatione, & aquæ benedi-

ctæ, per domum, vel locum Aſperſione. De quibus ſic liber Ritualis. *Deinde Sacerdos incipiat Pſalmos Graduales, & proſequatur quinque primos, aquam benedictam aſpergendo per loca domus, quibus finitis dicatur:*

Kyrie eleyſon, Chriſte eleyſon, Kyrie eleyſon.
Pater noſter. Et ne nos. Sed libera nos.

Oremus.

DOmum tuam, Domine, clementer ingredere, & in tuorum tibi corda fidelium perpetuam conſtrue manſionem: & præſta vt in hac domo nulla malignorum Spirituum dominetur nequitia. Per Dominum, &c.

Deinde incipiat Pſalmum. Qui confidunt &c. *cum reliquis quatuor, & vt prius ſpargat domum aqua benedicta, quibus finitis dicat.*

Kyrie eleyſon, Chriſte eleyſon, Kyrie eleyſon.
Pater noſter, Et ne nos. Sed libera nos.
Domine exaudi, &c. Dominus vobiſcum, &c.

Oremus.

OMnipotens ſempiterne Deus, qui in omni loco dominationis tuæ totus aſſiſtis, totus operaris: adeſto ſupplicationibus noſtris, vt huius domus ſis protector, & nulla hic nequitia contrariæ poteſtatis obſiſtat, ſed virtute Spiritus ſancti, & operatione fiat tibi hic primùm ſeruitium, & deuota libertas exiſtat. Per Dominum noſtrum, &c.

Poſtremum incipiat Pſalmum, De profundis, *& proſequatur ipſum cum alijs Gradualibus Pſalmis, interímque aſpergat domum aqua benedicta, quibus completis dicat.*

Kyrie eleyſon, Chriſte eleyſon, Kyrie eleyſon.
Pater noſter. Et ne nos. Sed libera nos.
Domine exaudi. Dominus vobiſcum.

Oremus.

DEus, qui in omni loco dominationis tuæ dedicator aſſiſtis, exaudi nos, quæſumus, vt inuiolabilis huius domus permaneat bene ✠ dictio: & beneficia tui muneris vniuerſitas, quæ ſupplicat mereatur. Per Chriſtum, &c.

An

An hic aliquid superstitiosum, & Christiano homine indignum? *Psalmorum* vis magna est. *Psalmus*, ait Basilius in Psalm. *animarum est tranquillitas, arbiter ineundæ pacis, cuius annutu exundantes ac tumultuariæ cogitationes se contrahunt, & conquiescunt.* Et post. *Psalmus est amicitiæ conciliator, vnio dissidentium, pacis inter hostes stabiliẽdæ sequester.* Et rursus. *Psalmus est profligandis Dæmonibus, & depellendis, quoddam amuletũ, Angelicæ tutelæ conciliator.* 10.

Et quamuis ad id solum valere videantur, quod postulant; dubium tamen vllum, etiam ad Dæmonum profligationem valere: vel propterea, quod Spiritu sancto dictante sint conscripti; quem & cuius orationem non possunt non declinare, & detestari Nequam Spiritus. 11.

Sed cur hi (*Graduales*) sumuntur, & non alij? Quæro ego, cur alij sumerentur, & non hi? Non dubium, quin magnis grauibúsq; rationibus permota Ecclesia, *hos* præ reliquis, in hoc negotio elegerit: cur *quindecim* assumpserit: cur in *tres* classes distinxerit: cur *quinque* in quolibet actu acceperit. Sed tamen si rationes nobis deessent, res hæc iustè damnari non posset; quoniam, vt Origenes, homilia 5. in Numeros: *In Ecclesiasticis,* inquit, *obseruationibus sunt nonnulla huiusmodi, quæ omnibus quidem facere est necesse, nec tamen ratio eorum omnibus patet.* Psalmos sequitur repetitum, *Kyrie eleyson Christe eleyson, Kyrie eleyson.* Sed cur hac precandi vtitur formula? cur eadem *repetitur*? cur repetitur *ter*? cur *græco* idiomate? cur hoc in *hoc negotio*? cur *ante* orationem Dominicam. 12.

Vtimur instituti exemplo BB. Iacob; & Marci: quorum ille Sanctissimus Christi Apostolus; 13.

hic eiusdem Euangelista. Eadem enim isti in suis Liturgijs vsi leguntur. Ab his autem per totas Orientis atque Italiæ prouincias *dulcis,& nimis salubris*(vt loquitur Cōcilium Vasense sub Leo.1. can. 3.)*consuetudo intromissa est,vt frequentius Kyrie eleyson cum grandi affectu ac compunctione dicatur.*

14. *Repetitio eiusdem* ab ijsdem. Magni autem affectus & compunctionis argumentum est, quemadmodum Concilium insinuat. Frustra verò non fieri, & Domini in horto docet sæpius repetita oratio:& Cæcus,cuius importunam,& sæpius repetitam orationem præteriens reprehendebat turba, Lucæ 8.

15. *Trinam repetitionem* S.Thom.3.p.q.83.a.4.putat pertinere ad gloriam Mysterij Trinitatis, aut ad triplex malum deprecandum, ignorantiæ, culpæ, pœnæ. Amalaricus Fortunatus, lib. 4. cap. . hanc eius dat causam. *Dum imploramus*, inquit, *diuinam misericordiam per Kyrie eleyson, & Christe eleyson, & iterum* Kyrie *eleison:tres articulos,aliquo modo diuinæ Maiestatis & Trinitatis celebramus in Eclesia. Primus est ante assumptam humanitatem,quando Trinitas inuocabatur sine copulatione humanæ naturæ. Secundus est post assumptum hominem, quando Christus videbatur in terra, & nihil minus à suis credebatur Deus & filius* Dei. Tertius articulus *est ex eo tempore, quo voluit clarificare illum assumptum hominem plus quam esset, quādiu mortalis erat*. Ita Fortunatus.

16. In forma *Græcum idioma retinemus.* quia illa recepimus. Nec male,quoniam vt habet B.Augustinus,Epist.278.contra Pascentium, *sicut Græca lingua,quod est Omousion, vna creditur vel dicitur fidelibus Trinitatis omnino substantia: sic vna rogatur,*

vt ipse

vt misereatur, à cunctis latinis & barbaris vnius Dei natura, vt à laudibus Dei vnius nec ipsa lingua barbara sit, vt à latinis, aliena.

Sed quorſum *hoc loco, vbi cum infeſtantibus Spiritibus nobis eſt bellum?* Quorſum alijs omnibus propemodum, vbi diuina imploratur miſericordia? Non malè olim ſtatuit Vaſenſi concilium, can. 3. vt ad Matutinum, ad Miſſas, ad veſperam dicatur ſæpius *Kyrie eleyſon.* Non malè modo faciunt Chriſtiani, quando idem idem nunc repetunt in horis Canonicis; nunc in defunctorum Officijs; nunc in publicis priuatíſque litanijs: nunc ante atque poſt cibum ſumptum. Non malè facit Exorciſta, cum Spiritus moleſtantes locis eſt expulſurus, *Kyrie*, inquit, *eleyſon, Chriſte eleyſon, Kyrie eleyſon.* Quemadmodum alibi non parua eius vis; ita nec parua ſperatur hoc loco. Et vim eius cum alia, tum duo exempla egregiè produnt. Notú eſt Theodoſio Iuniore Imperante, Proculo Patriarcha cum clero, & maxima Vrbanæ multitudinis parte ſupplicantibus, puerum in aërem ſublatum fuiſſe: populo verò obſtupefacto, & longo tempore vociferante *Kyrie eleyſon*, rurſus dimiſſum dixiſſe, ſibi præceptum, ne in cantico ter ſancto adderetur clauſula: *Qui crucifixus eſt pro nobis.* ita Zonaras, & Abbas Vrſperus, in Theodoſio. Paulus Diaconus libr. 14. Hiſto. Idem Paulus lib. 16. auctor eſt Iuſtiniano imperante, terræ motu concuſſa Antiochia, ciues qui remanſerant, diſcalceatos omnes. Litanias feciſſe clamantes *Kyrie eleyſon:* túmque apparuiſſe in viſu homini Dei cultori, qui diceret, omnibus reſiduis ſignificandum: ſuperſcriberent in luminaribus ſuis: *Chriſtus nobiſcum, ſtate,* & hoc facto iram Dei

17.

ſtetiſſe. Hæc Diaconus.

18. Optimè verò Dęmoniacę *orationi*,(vt aliàs propemodum ſemper)*in Exorciſmo præponitur*. Oratione enim Dominica ſumma rerum petendarum à Deo, continetur. humilium autem Deo placuit ſemper deprecatio. at humilis animi confeſſio eſt *Kyrie eleyſon*. Eo ipſo igitur Dei animum nobis deuincimus, & de rebus ſperatis piè pręſumimus, quo ſæpius hanc vocem ingeminamus. Quocirca & iuſtiſſimè *Kyrie eleyſon* vſurpamus.

19. Ridetur fortaſſis, quòd *oratio Dominica* dicatur: petatur, fiat voluntas Dei, regnum eius adueniat, detur panis quotidianus &c. cùm omnis cogitatio noſtra eſt de Dæmonio expellendo. At voluit Dominus vt precaturi, dominicam orationem dicamus: *Cum oratis*, inquit, *dicite Pater noſter*. Deinde oratione Dominica non *hæc tantùm* petuntur: petitur etiam, vt liberemur à malis vt non inducamur in tentationes. Deinde quamuis ſolùm Dæmonum petatur proſcriptio; *tota* tamen Oratio Dominica rectè recitatur: primò, quia reuerentia, qua Deum proſequimur, efficit, vt in oratione eius nihil mutatum velimus eſſe, nihil omiſſum, nihil additum. Tum deinde, quia omnes orationis partes etiam quodam modo ad depulſionem Spirituum faciunt. *Sanctificatur* melius Dei nomen, quo pauciores ſunt, qui nos à bono impediunt, hoſtes. Facilius Dei *regnum* aduenit, ſi regnum eius apud nos non habeant Dæmones. Facimus promptius Dei *voluntatem*: ſi nullis moleſtemur Dei hoſtium inſidijs. *Panis* verò *quotidiani* nomine, nonne bonum omne continetur? aut bonum non eſt immunitas à Dæmonum moleſtia? Reliqua per ſe clara ſunt.

ſunt. Iuſtiſſimè verò, quemadmodum in alijs neceſſitatibus; ita in hac orationem Dominicam dicimus, quod hanc plurimum apud Deum poſſe credamus. *Cognoſcit Pater filij verba*, inquit Chryſoſtomus Hom.14.in Matth. Et B. Auguſtinus libr. 50.Homil.hom.42.*Spem*,inquit,*habemus obtinendæ cauſæ noſtræ; quando talis Iuriſperitus nobis preces dictauit, qui ſedet ad dexteram Patris.*

20. An diſplicet *Numerus*: quod tertiò oratio repetatur? At pro diſtinctione Pſalmorum in *tres* claſſes,ter dicitur oratio Dominica. Deinde ſi oratio ſemel dicta bona,cur repetita mala?Chriſtus,nonne tertiò in horto ad orationem conuerſus? Quid ſi honor ſanctiſſimæ Trinitatis hîc ſit propoſitus? Sed & Chryſoſtomus,Euthymius,atque Theophilactus in 26. Matthæi docent hunc numerum rei veritatem perfectionem atque conſtantiam ſolere declarare, quod ſequentibus ſacrarum literarum exemplis verum eſſe probat Maldonatus in 26. Matthæi,*Vos*,inquit, *illud plenum omnis generis animalium, quod Petrus vidit, ter de cælo demiſſum eſt, Act.10.D.Paulus ter Dominum ſe rogaſſe dicit, vt Spirituum Satanæ à ſe toëeret,2.Corinth.14.Petrus Chriſtum ter negauit:Matth.26. Chriſtus Petrum ter interrogauit,Diligis me plus his?Ioan.20.*

21. Deinde pro diſtinctione Pſalmorum *triplex* ſubiungitur *poſtulatio*. Prima,*tria* petuntur à Deo.velit clementer *ingredi domum*: velit in cordibus fidelium conſtituere *perpetuam manſionem*: velit in domo nullam *dominari Spirituum nequitiam. Omnia digna Deo, nobis vtilia pulchro ordine.* Digna Deo: *quia deliciæ eius eſſe cum filijs hominum.* Prou. 8.ſeruantibus ſermones ſuos promiſit fore,vt cum

Patre

Patre apud ipsos mansionem faciat. Ioan. 14. Et hostem idcirco vicit, ne pro libidine nobis dominetur. Quàm verò omnia hæc nobis vtilia? Quàm etiam pulchro ordine? Non poteſt *manſionem* in nobis facere, niſi prius ad nos ſit ingreſſus. An verò poſtquam iam ingreſſus, & habitationem fecit; poteſt nobis dominari malignorum Spirituum nequitia?

22. Secunda petuntur propemodum eadem : ſed præterea, vt in locis, quæ benedicuntur, *ipſi fiat ſacrificium, & exiſtat deuota libertas*. libertas hęc mentem reuocare debet ad Deum, à quo locus ipſam obtiuuit: vnde deuota dicitur Seruitium, vt exhibeatur, digniſſimum eſt, etiam locis profanis, cùm vbique Dei, erga humanum genus, exiſtant beneficia. Intelligebat hoc, qui dicebat: *In omni loco dominationis eius benedic anima mea Domino.* Pſal.102.

23. Eadem complectitur ferè tertia oratio. Nec malè *ſapius* eadem petuntur: quia efficaciter, & pluribus petendum: quòd feriò expetitur. Addit hoc, quòd rogatur Deus, vt *inuiolabilis permaneat benedictio domus, & vt mereatur vniuerſitas bona, quæ poſtulat.* Hoc petitur bonorum operum exercitium: illo perſeuerentia. quia verò vtrumque bonum; vtrumque petere non malum, ſed bonum.

24. Vna quæ in hac parte adhibetur, diſplicet *Aqua luſtralis*. hæc omnia, quæ hactenus commendauimus, corrumpit & deprauat. ita Aduerſarij. Sed pro hac Aqua aliàs in illa de Dæmoniacis Diſputatione tam à nobis dicta ſunt multa, vt pluribus opus non ſit. Tertiam igitur partem accedamus.

25. Euangelium Lucæ continet Tertia pars, non quod

quodcunque, ſed quo hiſtoria Zachæi deſcribitur, de quo ſic liber Ritualis. *Poſtea in principaliori loco domus legatur ſequens Euangelium.*

Dominus vobiſcum.
Et cum Spiritu tuo.

Sequentia Sancti Euangelij ſecundum Lucam. Gloria &c.

IN illo tempore. Ingreſſus Ieſus perambulabat Iericho, Et ecce vir nomine Zachæus: & hic Princeps erat Publicanorum, & ipſe diues. & quærebat videre Ieſum, quis eſſet: & non poterat præ turba, quia ſtatura puſillus erat. Et præcurrens aſcendit in arborem ſycomorum, vt videret eum: quia inde erat tranſiturus. Et cum veniſſet ad locum, ſuſpiciens Ieſus, vidit eum, & dixit ad illum. Zachæe, feſtinans deſcende: quia hodie in domo tua oportet me manere. Et feſtinans deſcendit, & excepit illum gaudens. Et cùm viderent omnes, murmurabant, dicentes quod ad hominem peccatorem diuertiſſet. Stans autem Zachæus, dixit ad Dominum, Ecce dimidium bonorum meorum Domine, do pauperibus: & ſi quid aliquem defraudaui, reddo quadruplum. Ait Ieſus ad eum: Quia hodie ſalus domui huic facta eſt: eò quod & ipſe filius ſit Abrahæ Venit enim filius hominis quærere, & ſaluum facere, quod perierat.

Euangelium hoc præter alios, hîc duos vſus habet. Primò, hoc confirmantur Chriſtiani, non malàs eſſe ſuas, quas ad Deum, pro immunitate *domus aut loci*, dirigunt orationes: tum deinde, ad Dæmonum valet profligationem. Docemus vtrumque. 26.

Septem in vniuerſum, quaſi, à Deo iam *dictis orationibus* petita ſunt. Hæc inquam. velit domum *clementer ingredi:* velit *perpetuam in nobis conſtituere manſionem: pellere nequitias malignorum Spirituum:*

conce

concedere hic sibi seruitium: deuotam hic existere libertatem: per manere suam in ea benedictionem: hacq; contingere, etiam nostris interuenientibus meritis. Omnia hæc fieri docet dictum de Zachæo Euangelium. ingressu videlicet Christi in domum Zachęi. quódque significet se in ea oportere manere: attulisse sua præsentia salutem: in alium virum commutatum Zachæum: & ad hisque similia valuisse Zachæi pietatem.

28. Ad *Dæmonum* verò *profligationem* valet, *tribus de causis*. Primò, quia ipsius lectione in audientium animis excitantur actus virtutum quarundam, quarum iurati hostes & aduersarij sunt Dęmones. Deinde, quia studia & pietatem orantium accendit, quando per Christi in Zachæi domum aduentum, intelligunt non Dæmona solùm pelli, sed mirabiles quoque fieri animorum, cum ingenti mortalium lucro, mutationes. Tertiò, quia, quæ in Euangelio dicuntur, partim filij Dei sunt verba, partim Spiritus sancti oracula. Possuntne Dæmones æquo animo audire eius verba; qui *verbo* ipsos, dum communem nobiscum vitam ageret, eiiciebat? qui in mundum venit, vt *opera Dæmonum* dissoluat? ad cuius conspectum olim se *torqueri*, magnis clamoribus testabantur?

29. Valere ad Dæmonum eiectionem Euangelij verba, etiam inde insinuatur, quod nedum sacra verba, sed & codices, & chartæ miracula ediderunt. Narrat Gregorius Turonensis, de vita Patrum, cap. 6. quod cum Auerna ciuitas incendio conflagraret, S. Gallus Ecclesiam ingressus, diutissimè ante sanctum altare Deum exorauit, surgénsque apprehenso Euangeliorum codice, eóque

aperto,

aperto, obuiam ſe igni obtulerit, ſubitóque incendium exſtinctum ſit; vt ne fauillæ quidem remanerent. Sic S. Martianus, cum iam flamma ſerpens Eccleſiæ Sanctæ Anaſthaſiæ appropinquaret, accepto in manus ſacro Euangelio, per tegulas in tectum conſcendit, precibúſque & lachrymis illæſam ab incendio ſeruauit. Ita Nicephorus lib. 5. ca. 22. Rurſus Zonaras in Baſilio Macedone ſcriptum reliquit, Rhodos libro Euangelium ab igne erepto illæſo, fidem Chriſti amplexos eſſe. Quid pluribus opus?

Hinc non malè in Conſtantinopolitano 8. Can. 3. Patres, *Sacram*, inquiunt, *imaginem Domini noſtri Ieſu-Chriſti, & omnium Saluatoris æquo honore, cum Libro Euangeliorum Sanctorum, adorari decreuimus. Sicut enim per Syllabarum eloquia, quæ in libro feruntur, ſalutem conſequuntur omnes, ita per colorum imaginariam operationem, & ſapientes & idiotæ cuncti ex eo, quod in promptu eſt perfruuntur vtilitate. Quæ enim in ſyllabis ſermo, hæc & Scriptura, quæ in coloribus prædicat & commendat.* 30.

Quarta pars Thurificatione, ſiue incenſo perficitur, de quo ſic liber Ritualis. *Deinde benedicitur incenſum iſto modo.*

Per interceſſionem Michaëlis Archangeli, ſtantis à dextris altaris incenſi, & omnium Sanctorum Angelorum incenſum iſtud digneris Domine benedicere ✠ & in odorem ſuauitatis accipere. Per Dominum, &c.

Poſtea Sacerdos ponat incenſum ſuper ignem in thuribulo, & incenſet domum dicendo.

℣. Incenſum iſtud à te benedictũ aſcendat ad te Domine.
℟. Et deſcendat ſuper nos miſericordia tua.
℣. Domine exaudi.
℟. Et clamor meus, &c.

Oremus.

Oremus.

TE Deum Patrem omnipotentem ſupplicitet exoramus, pro hac domo, & pro habitatoribus eius, vt eam benedicere ✠ & ſanctificare ✠ digneris: vt ſint promtuaria eorum plena, eructantia ex hoc in illud: tribue etiam ijs de rore cæli abundantiam, & de pinguedine terræ vitæ ſubſidium, & deſideria eorum ad effectum tuę miſerationis perducas, & ad introitum noſtrum hanc domum benedicere ✠ & ſanctificare digneris, ſicut benedicere dignatus es Abraham, Iſaac, & Iacob, vt inter parietes eius, & angulos eius inhabites. Per Chriſtum, &c.

Oremus.

VIſita quæſumus Domine habitationem iſtam, & omnes inſidias inimici ab ea longè repelle: & Angeli tui ſancti habitent in ea, qui nos in pace cuſtodiant, & benedictio tua ſit ſuper nos ſemper: In nomine Patris ✠. & Filij ✠, & Spiritus Sancti. ✠ ℟. Amen.

32. Iuſtitiam *benedictionis incenſi* hoc loco non probamus. Res ſenſibiles ſine ſuperſtitione poſſe benedici copioſiſſimè probat Diſputatio de Dæmoniacis. An peccatum, quòd ad interceſſionem *B. Michaëlis, & ſanctorum Angelorum* benedici petimus? At ſi malum non eſt nobis intercedentibus benedici, cur malum benedici intercedentibus Angelis? ſi verò neutrum malum eſt, quomodo malum eſt, quod vel noſtra, vel Angelorum interceſſione benedici poſtulamus? Malumne eſt bonum petere?

33. Sed non ſolùm crimine vacat Incenſi vſus: verùm etiam ad Dæmonum valet profligationem, & quidem *quintuplici* nomine. Primò, quia rogatus eſt Deus (an fruſtra?) vt velit illud ad hoc valere. Secundo, quia incenſum eſt in genere Rerum conſecratarum, quæ ex ſe exoſæ ſunt Spiritibus. Tertiò, quia

tiò, quia per interceſſionem S. Michaëlis, atque Angelorum eſt conſecratum; quorum ob id, huius rationem habere, & cum ipſo ad Dæmonum expulſionem concurrere credendũ eſt. Quartò, quia fumus, qui inde excitatur; in vaſe tali, quod ad Dæmonum profligationem valet, excitatur; vt probat oratio, qua thuribulum conſecratur. Hæc ita habet. *Domine Deus, qui dum filios Iſraël, in deſerto murmurantes, ob rebellem ſuam audaciam durum vaſtarat incendium; Aaron tunc orantem arrepto de igne altaris thuribulo tibi incenſum ponentem exaudire, eóſque de incendio liberare dignatus es, benedic quæſumus hoc thuribulum: & præſta, vt quoties thus in eo adolebitur, votum populi tui tibi boni odoris efficias, ſitq́ꝫ fuga Dæmonum repulſio phantaſmatum, & immũdarum abſceſſio cogitationũ. Per Chriſtum, &c.* Quintò denique, quia vtrumque ſignum eſt rerum Dæmonibus inuiſarum. Thus quidem orationis ſanctorum, quæ, velut thus, ad conſpectum Dei, conſcendunt (Pſal. 140.) Thuribulum verò corporis Chriſti. Pulchrè enim B. Auguſtin. homil. 6. in Apocal. *Thuribulum aureum corpus Chriſti ſanctum interpretatur. Ipſe enim Dominus*, inquit, *factus eſt thuribulum, ex quo Deus odorem ſuauitatis accepit, & propitius factus eſt mundo; quia obtulit ſe ipſum in odorem ſuauitatis.* Vide Innocentium III. lib. 2. Myſteriorum Miſſæ, cap. 16.

34. *Oratio*, quæ poſt benedictum incenſum adhibetur, *duplex* eſt; vtraque tam iuſta, quàm quæ vtraque petuntur, iuſta. Niſi fortè diſpliceat, quod in tali loco, & non in conſecrato habeatur. Sed aures Dei ad preces ſupplicium attentæ, quocunque etiam loco illæ fundantur.

35. *Conclusio* breui benedictione constat : de hac ita liber Ritualis. *Postea domum & omnes in ea habitantes benedicat dicens.*

Et benedictio Dei omnipotentis Patris ✠, & Filij ✠, & Spiritus sancti ✠, descendat super hanc domum,& omnes habitantes in ea,& maneat semper. ℟. Amen.

36. Hìc damnari potest nihil. Christum hìc imitamur,& sanctum veteris legis Patriarcham Iacob. Ille,quando ferebatũr in cælum, *eleuatis manibus discipulis suis benedicebat*, Marci vltimo. Hìc *benedictionis danda gratia* extendens manum,dextram posuit super caput Ephraim;sinistram super caput Manasses, Genes.40. Adde quòd Dominus populo suo benedici aliquando, sub Sacramento trinæ inuocationis iubeat. Num. enim 6. sic habetur. *Sic benedicetis filijs Israël,& dicetis illis: Benedicat tibi Dominus,& custodiat te. Ostendat,Dominus faciem tuam tibi,& misereatur tui. Conuertat Dominus vultum suum ad te, & det tibi pacem.* Et hactenus de benedictione. Hac vel certè simili forma vsus videtur Theodorus Archimandrita : qui rogatus à Theodoro,regio duce,vt domum à molestantibus Spiritibus liberaret; illam dicitur ingressus,& totam noctem psallendo, & Deum obsecrando traduxisse : atque aqua, cui benedixerat aspersisse : at sic à Spirituum molestia liberasse. Vide Metaphrastem in vita Theodori,apud Surium,Tom.2.

MODI

MODI QVIBVS LICItum eſt contra impugnationes & moleſtias Spirituum purgandorum agere.

CAPVT LXXI.

Eſſe aliquam rationem atque modum, quo viuentes poßint ſe liberare à moleſtia, quam ipſis purgandi Spiritus aff:runt.

EXpoſitis rationibus, quibus à Dæmonũ infeſtatione loca liberantur; proximum eſt, vt modos explicemus, quibus ne moleſti ſint hominum purgandi Spiritus, efficitur. Et breuiſſimè dici poteſt *vnum eſſe:* & quidem eundem cum illo, quo à moleſtia liberamur mendicorum, atque pauperum, qui ſtipem atque eleemoſynam importuniùs petunt. Quis ille? *Satisfaciat Spirituum deſiderio.* Quod verò deſiderium? Noſtra vt opera iuuentur à miſeria. Qua opera? Quæ miſericordiam ſpiret, non quæ pietatis habeat, atque beneuolentiæ nihil. 1.

Breuibus hic multa complector; & quia multa breuibus, explicanda & comprobanda. Omnia verò vel ad conditionem pertinent Spirituum, qui moleſti ſunt: vel ad noſtrum officium: vel ad opera, quibus ipſorum inopiæ ſubuenimus. 2.

Conditio Spirituum illorum inſinuatur eſſe miſera; quæ aliorum auxilio indigeat, & poſſit ſubleuari: *officij noſtri ratio,* vt ipſis ſubueniamus, *opera,* media ſunt, quibus ſubleuantur. Primum hoc capite perſequemur, reliqua ſequentibus. 3.

4. Et quidem esse quosdam Spiritus, qui hoc solùm nomine molesti sunt, vt in miserijs, quas sustinent, aliquod leuamen, accipiant, extra controuersiam est; nec hoc loco probandum: quòd verò *aliorum opera iuuari possint*, quis dubitabit?

5. Si iuuari non possunt; cur, vt iuuentur, molesti sunt? An fortè temeritatis arguendi atque imprudentiæ? quasi, qui tentent, quod consequi est impossibile? At procul à purgandis Spiritibus omnis temeritas: procul imprudentia. Et vt temerè *possint* agere ipsi; vt tamen temerè quicquam agant, Deus non permittit, cuius prouidentia fit, quod ad nos redeant, nostris rebus intersint, nos molestare possint.

6. Si subsidium ipsis nullum potest afferri, ex ipsorum ne hoc est conditione, quę postulet, vt errent solùm, & viuentibus molesti sint? an ex viuentium impotentia, quibus facultas, vt subsidium præstare valeant, negata est? Prius illorum conditio non postulat: sed potius vt certis, definitísque locis, quas meruerunt, pœnas luant, idque in assumptis corporibus, quibus illæ nequaquam debentur, sed in se ipsis, quę causa peccatorum fuerunt. Si verò facultas illa viuentibus diuinitus concessa est, vt ab *immundorum* Spirituum molestia se vindicare valeant; negata erit, qua se ab *humanorum* Spirituum molestia liberent?

7. Vnum quoddam corpus est Ecclesia, cuius caput est Christus: vnio igitur erit, & membrorum inter se, & cum suo capite Christo: quoniam, vt pulchrè Apostolus loquitur 1. Corinth. 12. *pro inuicem solicita sunt membra, & si quid vnum membrum patitur, compatiuntur omnia.* At defuncti iusti, qui

nobis

nobis molesti sunt, huius corporis membra quædam sunt, atque nexibus fidei, spei atque charitatis nobiscum colligati: (neque enim inquit beatus Augustinus, lib. 20. de ciuitate Dei, cap. 9. *priorum animæ defunctorum ab Ecclesia, quæ regnum est Christi, separantur*) possumus igitur ipsis compati: possumus auxiliari: possumus miseriam ipsorum subleuare.

8\. Sanctus Ephem, Syrus, cum iam moriturus esset, & viuentium pro se postularet suffragia, pulchrè ostendit defunctos viuentium suffragijs iuuari, duplici similitudine. *Videtis*, inquit, *exemplum ex particularibus Dei creaturis: veluti in fœtu vitis. Vna acerba in agro, & vinum quod in dolijs positum est: quando igitur racemus in vite viget: tunc de statu suo mouebitur, quod est immobile in domo. Vinum* (subiungit) *mei simile intelligitur. Capa etiam, quæ posita est in agro, cùm tempore suo virescere incœperit, arida quæ in domo est germinat. Si igitur rerum fœtus sic inter se consentiunt, quantò magis mortui in memorijs vestrarum oblationum oblectantur?*

9\. Cùm *mortui possint prodesse mortuis*, vt suo exemplo docent Elisæus atque Abraham, quorum hîc Lazarum sinu suo excepit, Luc. 16. ille mortuum excitauit, 4. Reg. 13. Cùm viui viuis, quemadmodum Apostolus insinuat, dum vult *alterum alterius onera portare*, Galat. 6. Cùm *mortui viuis*, vt defuncti Onias atque Hieremias probant, dum pro Israëlitarum orant populo, 2. Mach. 15. quidni *viui* poterunt prodesse *mortuis*?

10\. Ad Ephes. 5. cap. vult nos Apostolus ambulare in dilectione, sicut Christus dilexit nos, *qui tradidit semetipsum pro nobis*. At Christus multis modis di-

lectionem ſuam demonſtrauit. *Viuens in terris profuit viuentibus.* Nam præterquam quod corpòris ſanitatem pluribus reſtituit, etiam à peccatis abſoluit Magdalenam, Luc.7. Paralyticum, Matth.9. Zachæum, Luc.19. Petram, Luc. 22. Latronem, Luc.23. Idem *mortuus profuit mortuis:* deſcenſu ſuo ad inferos, quo plurimos ſoluit ab inferni doloribus, Act. 2. vt illos prætereаm, quos ad vitam reuocauit, & quorum aperuit ſepulchra, Matth. vlti. Idem *mortuus profuit viuis:* morte ſiquidem vitam nobis promeruit ſempiternam: & iam noſter pro nobis apud cæleſtem Patrem in cælis non deſinit eſſe aduocatus atque patronus. Denique & *viuens profuit mortuis:* quando nunc puellam in domo, Matth.9. nunc adoleſcentem in via, Luc.7. nunc Lazarum in ſepulchro ad vitam reuocauit. Et nos igitur viui, ad Chriſti exemplum, quod Apoſtolus poſtulat, non tantùm viuis, ſed & mortuis, poſſumus, ſi non debemus, dilectionis argumenta exhibere, atque ipſorum neceſſitatibus, quas patiuntur, ſubuenire.

11 *Amici noſtri* ſunt dicti Spiritus. Nihil mali cupiant viuentibus: quin potius cupiunt bona omnia. Tantum igitur abeſt, vt fruſtra moleſti eſſe velint, vt potius de moleſtijs nobis inferendis nihil cogitarent, niſi ſpes ſubſidij certa ipſis eſſet propoſita.

12. Pluribus ad hanc rem confirmandam opus non eſt: ipſa, quæ hic ſuppetunt exempla magnam fidem faciunt; *exempla*, inquam, illorum, qui ad viuos redierunt, ſua deſideria verbis atque rebus aperuerunt, & ſe viuentium opera adiutos fuiſſe, magna grati animi ſignificatione, teſtati ſunt. Gregorius

gorius Magnus, vrbis & orbis ſanctiſſimus Pontifex, refert (4.Dialog.cap.40.) animam Paſchaſij, quæ in Thermis Puteolanis apparuit S. Germano, ipſius Germani precibus eſſe liberatam. Alter Gregorius Turonenſis, libro de Gloria confeſſorum, cap.5.docet, ſanctam quandam Virginem, nomine Vitalianam, iam defunctam, ſignificaſſe S.Martino, ſe ob leue quoddam peccatum purgatorio igne expiari, à quo eiuſdem precibus ſit erepta. De S. Seuerino teſtatur Petrus Damianus, in Epiſt. ad deſiderium, quòd poſt mortem cuidam presbytero, eiuſdem cum Seuerino Eccleſiæ, apparuerit; ſignificarítque ſe ob horas Canonicas non ſuis temporibus recitatas, ſuſtinuiſſe pœnas purgatorias, & tandem beatorum collegio aſſociatum. In vita S. Malachiæ ſcribit ſanctiſſimus Bernardus ſororem precibus ſancti, à pœnis purgatorijs liberatam, à quibus, vt eius precibus interuenientibus liberaretur, aliquoties ante, per viſum admoneri ſanctus vir videbatur. De Bernardo verò ſcribit Vvilhelmus Abbas, cap.10. lib.de vita Bernardi, eiuſdem precibus adiutum quendam, & ſocietate ſanctorum in cælo adiunctum, qui iam annum integrum pœnas eaſdem purgatorias ſuſtinuerat. Et Arnulphus presbyter quidam S. Remberto, Archiepiſcopo Breméſi apparuit; ſéque ieiunio quadraginta dierum, quod ille pro ipſo, atque ab ipſo rogatus, perſoluerat, pœnis ſe ſolutum, & fœlicitate Sanctorum donatum teſtatus eſt. Surius Tomo 1. Sanctorum. Omitto alios plures, quorum mentio fit capitib.75.76.78.&c.

CAPVT LXXII.

Multis, magnísque de causis conuenire, vt purgandis Spiritibus viui succurrant, quando excitatis molestijs ipsorum auxilia postulant.

1. CONditionem purgandorum Spirituum exposuimus, quídque molestia sua quærant: nunc quamuis libertas à molestijs, quam expetimus, nos per se vrgere possit, vt ijs subueniamus, & libertate fruamur; non tamen sola illa mouere debet: plurimæ causæ sunt, & grauissimæ; quæ, vt his Spiritibus, quibuscunque possumus modis, subueniamus, nos impellunt.

2. Et aliæ quidem ab ipsis Spiritibus sumuntur: aliæ ex nostra viuentium persona: aliæ ex malis, quæ Spiritus illi patiuntur: aliæ ex diuina prouidentia: aliæ ab exemplo Maiorum: aliæ ex ratione honestatis: aliæ ex fructibus, qui cum hoc pietatis studio sunt coniuncti.

3. *Spirituum illa conditio est*, vt omnino misericordia digni sint, & omnibus modis opera nostra debeant iuuari. Neque enim aut Dei, aut illorum viuentium sunt hostes: quinimò Deum diligunt super omnia, nihílque eius honore prius habent: hominum verò & diligunt, & expetunt, & quibus modis possunt, promouent salutem atque incolumitatem. Qui igitur digni sunt beneficio, indignè illo priuabuntur.

4. *Summa eorum est necessitas.* Nam & grauissimè plectuntur, & decretas pœnas, nisi aliunde subleuentur, vsque ad nouissimum quadrantem dependere compelluntur. Vnde & dici solet huiusmodi,

extrema

extrema neceſſitate premi. Nec malè. Pauper eſt enim, qui parum habet. Pauperior, qui nihil habet. Adhuc miſerior, qui nihil habet, nec quæſtum vllum, vlla omnino ex re, facere poteſt. At omnium eſt miſerrimus, qui nihil in bonis habet; & nihil quicquã amplius lucrari poteſt: & multa præterea debet; & eius ſeueritatis creditorẽ ſuſtinet, qui dilationem nullam, nullas concedit inducias, ſed ſeueriſſimè illud vſurpat: *ſi non habet in ære, luat in pelle.* At hæc conditio eſt Spirituum horum, qui ad nos redeunt.

5. Quid, quod vel hoc nomine noſtra ſuffragia opémque mereantur, quod in pœnis conſtituti, *pro noſtra ſalute ſint ſoliciti, illámque Deo ſuis orationibus commendent?* digníque ſint noſtra oratione, qui nos dignos cenſeant ſua oratione? Scio eſſe, qui hoc inficientur, verum vtrum bene, vehementer dubito. Quid quæſo, cur minus pro nobis orent impedit? An quia Deum nondum vident? At orabant olim pro Iudæorum gente Onias atque Ieremias. 2. Machab. cap. vltimo; qui nec ipſi Deum videbant. An quia longè inferioris conditionis ſunt viuentibus? Verùm hoc nihil impedit: quia etiam minimus quiſque ſine crimine, imo cum laude orat pro ſummis Eccleſiæ capitibus. An quia grauitas ſuppliciorum, quæ patiuntur, ſic mentem occupat, vt omnem de alijs rebus cogitandi occaſionem adimat? At epulo in inferno maiora tormenta ſuſtinebat; qui tamen pro fratribus orabat Lucæ 16. Et in maximis tormentis conſtituti Martyres, pro aliorum ſalute fuerunt ſoliciti; quemadmodũ ſuo exemplo docet B. Stephanus, Actuum 7. Non eſt illa ſuppliciorum pœnarúmque, quas de-

functi patiuntur, acerbitas; vt vel rationis vſum impediant, vel pium voluntatis affectum perturbet, quemadmodum vel ipſa, quam pro ſe faciunt, oratio demonſtrat.

6. Nos ipſos penitius introſpiciamus. *ex nobis quid illis debeamus*, intelligemus. Membra quædam ſumus illius corporis cuius caput Chriſtus eſt: an ſoli? Nequaquam. Et illi ſunt eiuſdem corporis membra, qui in cælo cum Chriſto regnant, & qui alicubi purgatorijs pœnis, ob defectus, quos commiſerunt, expiantur. Quod igitur membrorum in noſtro corpore officium ergà ſe mutuo, natura docente, diſcimus, id ijs præſtemus, qui eiuſdem corporis, ſub Chriſto capite, ſunt membra. Quid illud? *Compatiuntur ſibi mutuo*, inquit Apoſtolus, *membra*: viciſſim aliorum, qua poſſunt, ratione, miſeriam ſubleuant. Quidni igitur purgandis Spiritibus ſubueniamus?

7. *Mala, quæ patiuntur hi Spiritus*, etiam nos impellere debent ad hoc officium ipſis præſtandum. Tanta enim ab ijs, qui partim viderunt, partim experti ſunt, ea quorumdam eſſe prædicantur, vt humana oratio illorum magnitudinem aſſequi nequeat. *Illum tranſitorium ignem*, inquit B. Gregorius in Pſal. 3. Pœnitentialem, *omni tribulatione præſenti exiſtimo intolerabiliorem*. Et B. Auguſtinus in Pſal. 37. *Quamuis*, inquit, *Salui fiant per ignem, grauior tamē ille ignis erit, quàm quidquid poteſt homo pati in hac vita*. Et Beda in eundem Pſal. *nulla putat eſſe ſupplicia Martyrum, vel latronum cum purgatorijs pœnis conferenda*. Similia docent Anſelmus in 1. Corint. 3. & D. Bernardus, ſermone de obitu Humberti. Igitur ſi in hac vita mortali naturaliter condonamus

donamus reis, alioquin nobis infestis, in quos publica iustitia seuerius animaduertit; vel cani quoque vel alteri bestiæ indignius tractatæ; magna nos ratio vrget, vt Spiritibus illis magno Spiritus affectu compatiamur, operámque, quam à nobis efflagitant, fideliter impertiamur.

His accedit, quod hoc officij genere *diuinæ voluntati satisfieri* credi debeat. Cùm enim non nisi singulari diuinæ prouidentiæ consilio Spiritus ad viuos redeant, & hoc fine, vt viuentium subsidia impetrent, atque à pœnis, quas sustinent grauissimas, eripiantur, redeant: an non, qui ipsorum miseretur, diuinæ voluntati satisfacere credi potest? 8.

Maiorum studium hîc multis & magnis argumentis se prodit, & nos vrget. Res luce meridiana clarior est: tantóque plus ponderis, apud nos, habere debet; quantò iam pauciores sunt, qui Maiorum exemplis insistunt. Nam etsi sectæ admodum inter se sint dissectæ; ad vnum tamen omnes in defunctorum perniciem conspiráσse deprehenduntur: nec quicquam præsidij defunctis impertiuntur; nec alios pacatè impartiri sinunt. 9.

Virtutum etiam officia (in quibus honestatis ratio consistit) *hic plurima concurrunt*: *fidei*, quod contra nostrorum temporum Hæreticos, purgatorias pœnas, rebus ipsis, testemur. *Spei*, quam de diuina clementia hîc concipimus, & nostra opera alijs profutura confidimus: *charitatis*, quam hoc officij genere proximis, maximè indigentibus, impēdimus, denique aliarum *quarumcunque* virtutum, quarum opera defunctorum causa suspicimus. 10.

Quantus

11. *Quantus verò, ex his ad nos fructus*? ſed præter illum, inſignis quoque retributionis ſpes excitari poteſt. Omnino nobis polliceri poſſumus, quod quam vicem viui nos mortuis; eandem nobis mortuis viui ſint præſtituri, ſecundum illud: *Qua menſura menſi fueritis, remetietur vobis*. Lucæ 6. Vt interim taceam, quod hac re etiam eos nobis mirè deuinciamus, pro quibus ſuffragia facimus; & ſperare poſſimus, quod nos commendatiſſimos habituri ſint in cælis, quibus vt à ſupplicijs eriperentur, authores fuimus in terris.

12. Poſſem pro hoc argumento Sanctorum Patrum plures proferre ſententias. Sed pro omnibus vna ſuffecerit D. Auguſtini; qui in libr. de Cura pro Mortuis, cap. 4. ſic loquitur: *Non ſunt prætermittendæ ſupplicationes pro Spiritibus mortuorum; quas faciendas pro omnibus in Christiana & Catholica ſocietate defunctis, etiam tacitis nominibus quorumcunque, ſub generali commemoratione ſuſcepit Eccleſia: vt quibus ad iſta deſunt parentes, aut filij, aut quicunque cognati, vel amici, ab vna ijs exhibeatur pia matre communi.* Ita Auguſtinus.

13. Forſitan negatur fieri poſſe, vt *vnus alterius in ſe onus ſuſcipiat*, & quas alius promeritus eſt, liberè pœnas ſuſtineat. At negare hoc non debet Chriſtianus homo. Quemadmodum in naturalibus pes non ſua tantùm, ſed oculorum quoque cauſa, munere ſuo fungitur: nec rurſum, quod oculi vident, id ad illorum propriam, ſed ad communem membrorum omnium vtilitatem referendum eſt, nec denique quod in familia ritè inſtituta vnuſquiſque induſtria ſua conficit; iſtud velut peculium in proprium commodum ſeorſum ſeponit, ſed in communem

munem omnium vſum,in medium adducit; ita in Eccleſia quoque myſtica membra ſibi inuicem deſeruiunt,mutuáſque ſibi inuicem operas præſtant.

14. Agnouit hoc optimè Sanctiſſimus Paulus. Vnde ad Rom.15.bona à Iudæis conuerſis facta docet profuiſſe Gentibus. *Si*, inquit, *Spiritualium eorum participes facta ſunt gentes, debent & in carnalibus miniſtrare ijs*. Et ipſe, veluti communis omnium fidelium præceptor, & Doctor Gentium, perpeſſiones ſuas docet alijs prodeſſe. *Gaudeo*, inquit ad Coloſſ.1. *in paſsionibus pro vobis & adimpleo ea, quæ deſunt paſsionibus Chriſti in carne mea pro corpore eius, quod eſt Eccleſia.* Denique ad ſimilia ſtudia hortatur Epheſios, & in Epheſijs Chriſtianos omnes. *Eſtote*,inquit cap.5.*imitatores Dei:ſicut filij chariſsimi, & ambulate in dilectione ſicut Chriſtus dilexit nos, & tradidit ſemetipſum pro nobis.* Vult dicere: Quemadmodum myſtici corporis caput, Chriſtus Ieſus, ardenti charitate motus, pro membris ſuis ſemetipſum tradidit; ita vnumquodque eiuſdem membrum,pro altero ſeſe tradat,oportet.

15. Pronior eſt Deus ad miſerandum, & promeritam pœnam condonandum; quàm ad condemnandum, vel puniendum. *Miſericordia eius ſuper omnia opera eius*.Pſal.144. *Magnificata eſt*,inquit idē Propheta, Pſal. 56.*vſque ad cælos miſericordia tua & vſque ad nubes* (quæ infra cælum ſunt) *veritas*(& iuſtitia) *tua*. Sed exploratum eſt eundem non ob propria tantùm, ſed etiam ob aliena flagitia, multos ſæpè calamitatibus inuoluiſſe, & inuoluere quotidie.Ob peccatum *Dauid*,ſeptuaginta Iudæorum millia peſtilentia extinxit,2.Reg.24.Ob vnius Acham ſacrilegium tria eiuſdem populi millia in

fœdam

fœdam fugam conuertit; Iosue 7. Ob vnius *Ionæ* fugam nautas cum cæteris vectoribus multum diúque tempestate iactauit; Ionæ 1. Ob *Pharisæorum* in Christum peccatum, totam Iudæorum gentem innumeris cladibus oppressit, &c. Si ergo Deus Opt. Max. hæc atque similia mala irrogat insonti propter alterius scelera; cur pœnam temporariam iusto, vel etiam iniusto propter vltroneam alterius satisfactionem non condonet.

16. Ob insignem *Abrahæ* pietatem pepercit Deus Loth & Abimelech; Genes. 19. & 20. paratúmque se declarat ob *decem tantùm iustos*, omnibus Sodomitis & Gomorrhæis, eorúmque vicinis parcere: Gen. 18. Ob insignem *Dauidis* religionem, pepercit Salomoni; 3. Reg. 11. Propter Apostoli *Pauli* charitatem ducentis naufragis animabus; Actuum 28. Propter *Moysi* intercessionem toti Israëli; Exod. 32. Propter *offerentium* fidem Paralytico vtriusque hominis sanitatem præstitit; Matth. 9. Denique, ipse inquit, Ezech. 22. *quæsiui virum, qui interponeret sepem, & staret oppositus contra me, pro terra, ne dissiparem eam.* Cùm hæc igitur Dei beneficia admittantur; cur negatur eius beneuolentia, in temporalium pœnarum, quas alij pro alijs in se suscipiunt, condonatione? Cur negatur piè defunctorum viuentes posse in se onera suscipere? pro ijsdémque satisfacere? Quantum possint proborum, sanctorúmque hominum merita, pulchrè ostendit B. Chrysostomus homilia 2. in Psalm. 50. *Sanctus Dauid*, inquit, *non solùm cùm in corpore esset, placuit Deo, sed & post mortem suam viuis inuenitur præstitisse solatium. Contigit namque Ezechiæ Regi, inimicas in temporibus Iudæorum gentes circumuallasse*

lasse Hierosolymam. Et cùm esset Ezechias iustus vir, rogauit Deum: & prostratus lachrymis deprecabatur, vltionem de aduersarijs postulans. Venit ad eum Isaias Propheta, & dicit: Ne putaret ille, quia iustitia sua exauditus est. Et certè iam defecerat Dauid, & habebat multos annos requiescens. Quid ergo dicit ei? Protegam hanc ciuitatem propter me, & propter Dauid seruum meum. Dauid mortuus est, & merita eius vigent. Ita Chrysostomus. Hinc optimè Sanctissimus Pontifex Leo, Sermo.3. de Ieiunio septimi mensis: *Apostolorum*, inquit, *meritis & orationibus confidimus nobis per omnia misericordiam Dei nostri esse praestandam.*

17\. Quid igitur est, quæret aliquis, quod ab Apostolo dicitur, ad Galat. 6. *vnusquisque onus suum portabit*? Quæro ego quid sit quod idem Apostolus, eodem loco; velit *alterum alterius onera portare*? Forsitan sibi contrarius Apostolus? aut est apud ipsum, Est & non? *Fidelis Deus* (idest testor Deum) inquit 2. Corinth. 1. *Sermo noster, qui fit ad nos, non est in ipso Est & Non.* Sunt igitur, qui dicant, de ijs loqui Apostolum; qui sine pœnitentia ex hac vita discedunt, quorum *onus aliorum nullus in se suscipiet*, sed ipsi quas meruerũt pœnas æternas persoluent. *Vnusquisque*, inquit in hunc locum Anselmus, *grauabitur propria conscientia peccatorum.* Sed & illi, qui purgatorijs pœnis expiantur, *onus suum* portant; quia nihil recipiunt, quod non *gesserunt in corpore.* Id enim meruerunt perseuerando in fide & charitate vsque ad mortem, vt etiam post mortem aliorũ opera possent iuuari. Eodẽ modo responsum sit illi, ad Rom. 2. *Reddet vnicuique iuxtà opera sua.* Et illi ad Gal. 6. *Quæ seminauerit homo, hæc & metet.*

Hæc

18. Hæc D. Auguſtini ſententia eſt, lib. de Cura pro mortuis gerenda cap. 1. vbi ſic loquitur: *Cùm hæc ita ſint* (quod ſcilicet mortui per alios iuuentur) *quomodo huic opinioni contrarium non ſit, quod dicit Apoſtolus* (*2. Corinth. 5. omnes enim aſtabimus ante tribunal Chriſti, vt ferat vnuſquiſque ſecundum ea, quæ per corpus geſſit, ſiue bonum, ſiue malum, non te ſatis videre ſignificas. Hæc quidem Apoſtolica ſententia ante mortem admonet fieri, quod poßit prodeſſe poſt mortem: non tunc, quando iam recipiendum eſt, quod quiſque geſſerit ante mortem. Verùm hæc ita ſoluitur quæſtio; quoniam quodam vitæ genere acquiritur, dum in hoc corpore viuitur, vt aliquid adiuuent iſta defunctos: ac per hoc ſecundum ea, quæ per corpus geſſerunt, eis quæ poſt corpus religioſe, pro illis facta fuerunt, adiuuantur. Sunt enim quos nihil omninò adiuuant iſta, ſiue pro ijs fiant, quorum tam mala ſunt merita, vt neque talibus digni ſint adiuuari: ſiue pro ijs fiant, quorum tam bona; vt talibus non indigeant adiumentis. Genere igitur vitæ, quod geßit quiſque per corpus, efficitur, vt proſint, vel non proſint, quæcunque pro illis piè fiunt, cum reliquerit corpus. Nam meritum, per quod iſta proſint, ſi nullum comparatum eſt in hac vita, fruſtra quæritur poſt hanc vitam. Ita fit, vt neque inaniter Eccleſia, vel ſuorum cura pro defunctis, quod potuerit religionis impendat: & tamen ferat vnuſquiſque ſecundum ea, quæ per corpus geßit.* Hactenus Auguſtinus.

CAPVT

CAPVT LXXIII.

Modos, quibus à molestia Dæmonum infesta loca liberantur, non prodesse ad illas molestias tollendas, quæ à bonis hominum Spirit.bus afferuntur.

1. Demonstratum est esse Spiritus purgandos, & posse iuuari, & merito esse viuentium opera iuuandos: sequitur doceamus,quo modo iuuentur. Et si generatim loquamur, hic duplex esse videtur, quemadmodum duplex est, quo à pauperum & mendicorum (ad quorum conditionem hos Spiritus accedere diximus) molestia contingit liberari. Vnus durus est, & inhumanus: alter humanus,& Christiano homine dignus.Ille apud pauperes accidit,nunc simplici eleemosynæ negatione;nunc verbis asperioribus; nunc etiã inflictis & intentatis verberibus: hîc eleemosynæ erogatione, aut condolentis, & iuuare desiderantis animi significatione.

2. Vtroque horum, contra purgandorum Spirituum molestias,agi potest: sed priori agere inhumanum;posteriori vt agatur,postulat,vt diximus, officium hominis Christiani.Quis probet,vt cum amicis agatur durius? amicis, inquam, quibus quod petitur, sine nostro detrimento, imò cum magno emolumento, præstare possumus?

3. Hinc est, quod *ratio,* qua nos ab horum Spirituum molestia liberamus hoc primum, *à priori illa differat*; quod cum his Spiritibus *amicè*; non, vt cum illis, hostiliter agendum sit.

4. Differt deinde, quod *quibus* præsidijs contra molestias infestantium Dæmonum agimus; *illis contra molestias*, quæ ab his Spiritibus afferuntur, depugnandum non sit: hostilia illa atque aduersaria sunt arma: contra hostes & aduersarios, illorum proprius est vsus: at hostes non sunt hi, qui apparent Spiritus, & quamuis molesti sint, non tamen molesti esse cupiunt: Molestia, quæ afferri videtur, solùm subsidij est humilis postulatio.

5. Et quo, ex omnibus iam dictis, armorum genere cum ijs agendum? Crucene, an reliquijs? Rebus consecratis, an exorcismis? an oratione, quali oppugnantur, & ædibus, aliisque locis proscribuntur Dæmones?

6. Adhibentur contra malignos Spiritus *cruces*, quòd illas ferre nequeant. At cruces hi Spiritus non horrent: in illis gloriantur cum sanctissimo Paulo: per illas se, à peccatis, Dæmonúmque potestate sciunt ereptos: per illas habere ingressum in vitam æternam.

7. Adhibentur contra illos *reliquiæ*. An his terrentur purgandi Spiritus? has fugiunt? pignora sociorum? qui sub ijsdem, cum ipsis, vexillis militârunt? quorum mox sperant se posse perfrui consortio?

8. Adhibentur contra eosdem *res consecratæ*. Nec has reformidant nostri Spiritus. Benedictis rebus recreantur, qui gratissimam illam aliquando vocem: *Venite benedicti Patris, &c.* Matth. 25. cum summa suà audituri sunt voluptate?

9. *Exorcismos* fortè, quos ferre nequeunt Dæmones, ipsi reformidant? Non reformidant: propterea, quòd exorcismi ijs rebus constent, quæ nec his

Spiri

Spiritibus exoſæ ſunt, nec Spiritus hos moleſtia afficere poſſunt.

Oratio denique, qua dominus; ſiue loca conſecrantur, & qua Spiritibus acceſſus interdicitur, hos Spiritus non attingit. Ipſa hoc docet orationis forma; vt quæ non bonorum, ſed malorum Spirituum meminit. Quòd ſi alia aliqua ad Deum dirigitur; vel ſolùm malorum Spirituum petit, vel ſolùm petere debet exilium.

10

Quæ cùm ita ſint, probari non debet eorum conſuetudo, qui, vbi ad Spiritibus infeſtas ædes liberandas vocantur, *mox ad exorciſmos* confugiũt: Spiritus adiurãt, & in Chriſti ſanctiſſimæque Trinitatis nomine diſceſſum imperant. Quid ſi hominum purgandi ſint Spiritus, qui moleſti ſunt? hos cõtra quid hæc arma, atque machinæ? Quemadmodum imprudenter agunt, qui pro quibuſuis Spiritibus orationes Deo offerunt; ita, qui quoſuis exorciſmis aggrediuntur. Cognoſcendi prius Spiritus antequam de modis, quibus ab ipſorum moleſtia liberemur, cogitemus. Verùm de hoc aliàs.

11.

Quòd ſi quando Spiritus purgandi, poſt hos adhibitos infeſtis locis modos, moleſtare deſinũt: non hoc ipſis modis tribuendũ eſt, ſed Spirituum voluntati: qui cùm ſubſidium ex moleſtia nullum ſperent, fruſtra moleſti eſſe nolunt: quemadmodum nec diuitibus illis moleſti ſunt pauperes, à quibus ſtipem nullam exſpectant. Sed *modos*, quibus non tam profligantur, quàm iuuantur, inquiramus & diſcutiamus.

12.

CAPVT LXXIIII.

De varijs modis, quibus à molestia purgandorum Spirituum contingit liberari: & de multiplici modorum differentia.

1. SAnctissimus Ecclesiæ Doctor Augustinus, sermo. 34. de verbis Apostoli, *trium* meminit, quibus, vt à purgatorijs pœnis Spiritus, ita à purgandorum Spirituum molestia viuentes liberantur. *Orationibus*, inquit, *sanctorũ Ecclesiæ, salutari sacrificio, & eleemosynis, quæ pro eorũ Spiritibus erogantur, non est dubitandum mortuos adiuuari, vt cum ijs misericordius agatur à Domino, quàm eorum peccata meruerunt. Hoc enim à Patribus, id est, Apostolis traditum vniuersa obseruat Ecclesia.*

2. Tribus his *quartum* adiungit B. Gregorius, *ieiunium*, scilicet, quemadmodum sacri docent Canones (13. q. 2.) *Animæ*, inquit, *defunctorum quatuor modis soluuntur: aut oblationibus Sacerdotum, aut precibus sanctorum, aut charorum eleemosynis, aut ieiunio cognatorum.* Eadem ad verbum repetit Iuo Carnotensis Episcopus, lib. 5. cap. 124. Eorundem quoque mentio fit in vita Remigij Episcopi Rhemensis per Hincmarum scripta.

3. Dictis adiungit *alieni restitutionem* S. Brigida, lib. 6. Reuelationum: fortè idcirco, quod defunctorum quidam ad viuos dicantur redijsse, ipsósque admonuisse; vt quæ habuerunt viui, & non restituerant, veris Dominis restituerent: fortè etiam, quod ex sancto Augustino didicisset, *non dimitti peccatum, nisi restituatur ablatum.* Sunt qui etiam *peregri*

peregrinationes postulant, quod hæ à quibusdam Spiritibus expetitæ legantur. Et in vita Rhemensis Episcopi Remigij adduntur *lachryma*. Et à beato Athanasio *oleum* atque *cera*, quemadmodum videre est in oratione de his, qui dormierunt.

Alij alios modos adiungunt,& quidam omnia, in vniuersum, *pietatis officia*. Nec malè forsitan. Cùm enim viuorum opera quæcunque viuis prodesse possint, propter coniunctionem, quæ inter ipsos est,tanquam diuersorũ sub vno capite membrorum; quidni viuorum etiam mortuis prodessent, cùm & illi, B. Augustino teste, *eiusdem corporis viua sint membra*? 4.

Sed siue tres modi sint,siue quatuor,siue etiam plures; dubium non est à molestia Spirituum liberari viuentes illis ipsis, si leuamen pœnarum Spiritibus in sua miseria, his afferri potest. Quæcunque enim hisce Spiritibus ad leuamen pœnarum proficiunt;eadem molestias, quæ à Spiritibus afferuntur, tollunt. 5.

Vtrum verò *leuamen* adferant, posterius discutiendum est,cùm singulos persequemur;id certum est egregiarum ipsos virtutum esse exercitia. *Oratio* actus religionis est; quemadmodum & *sacrificium Missa*, & vsus *cereorum*. *Eleemosyna* misericordiæ *ieiunium* cum *fletu* temperantiæ: *alieni restitutio* iustitiæ, quemadmodum & *peregrinationum* persolutio. Omnes, quatenus ob miseriam Spirituum subleuandam suscipiuntur, officia præstantissimæ charitatis. 6.

Itaque magnũ est inter ipsos discrimen. Quamuis enim ab vna charitate omnes possint imperari; in se tamen propriarum virtutum sunt officia. 7.

Sed & præter hanc, aliæ ſunt inter ipſos differentiæ, quas vbi breuiter iudicauerimus, caput hoc erit concludendum.

8. Quidam igitur tales ſunt, vt intermitti ſine crimine non poſſint: in quorum genere eſt *alieni reſtitutio*, & quæ ex voto ſuſcipienda eſt *peregrinatio*. Alij, quemadmodum cum laude ſuſcipiuntur, ita ſine culpa ferè omittuntur: quocirca hi ad opera *ſupererogationis*, quæ vocantur, referuntur: *alieni reſtitutio* non item, quemadmodum nec perſolutio *voti peregrinationis*.

9. Rurſus inter priores illos, alij immeditatè tendunt in DEum: vt *oratio*, *cerei atque ſacrificium*. Alij faciunt ad proximi miſeriam ſubleuandam, vt *eleemoſyna*. Alij ad corpus ſpiritui ſubiiciendum, vt *ieiunium*, atque *lachryma*, quæ in carnis afflictione poſita ſunt.

10. Ex hoc quarta differentia petitur, quæ ad triplicia hominis bona ordinem dicit. *Eleemoſyna* ſiquidem cum vſu *luminum*, bonorum externorum eſt. *Ieiunium* cum *fletu* corporis. *Oratio* animæ. *Sacrificium* ferè omnium.

11. Præterea quidam ex dictis modis, ſunt communes pluribus: quidam paucioribus. *Eleemoſynam* ſoli, quibus bona ſunt fortunæ, poſſunt præſtare, quemadmodum & *Cereos* accendere. *Sacrificium* Miſſæ ſoli ſacerdotes. *Ieiunium* eſt difficile afflictis viribus. *Oratio* cum *lachrymis* communis omnibus.

12. Denique, quidam horum modorum poſtulant operantium probitatem: quidam non item. Prioris generis ſunt *eleemoſyna*, atque *ieiunium*: poſterioris *ſacrificium* Miſſæ, atque *oratio*; illa maximè,

quæ

quæ non priuato ſtudio, ſed in Eccleſiæ perſona offertur. Sed de his ſuis locis plura.

CAPVT LXXV.

Oratione iuuari piè defunctorum Spiritus, qui viuentibus quandoque ſunt moleſti: verumtamen aliter iuſtorum, aliter improborum oratione.

Ratione purgandos Spiritus iuuari, Catholicorum omnium ſenſus eſt, & conſenſus. quem etſi non verbis teſtarentur, rebus ipſis tamen freqentiſſimè declarant. Quoties pro defunctis *orant*? Tremenda myſteria in Eccleſia nunquam celebrantur, niſi defunctorũ quoque, *qui nos præceſſeunt, & cum ſigno fidei in Domino obierunt*, fiat commemoratio. Horæ Canonicæ nunquam à perſons Eccleſiaſticis recitantur, aut decantantur, niſi *& fidelium animabus defunctorum pax* à Deo petatur. Nunquam è menſa ſurgitur, niſi & Deus rogetur vt *requiem æternam velit dare defunctis.* Cemiteria ſi quando tranſire contigit; *pia fidelium defunctorum eſt memoria.* Si ſermo de defunctis incidat; *duinam* ſimul *ipſis conſolationem* optamus. Si quem ex vita migraſſe audiamus; *vt anima ipſius bene veit Deus*, precamur: omitto his ſimilia plurima. 1.

Et hæc quidẽ Catholici faciunt quotidie. Quid olim Maiores? Idem prorſus. *Pro omnibus*, inquit Cyrillus Hieroſolymitanus, Catecheſi 5. Myſtag. *oramus, qui inter nos ita functi ſunt.* Procubuit 2.

Theodosius Iunior ad reliquias S. Ioannis Chrysostomi, & *pro animabus parentum suorum Archadij & Eudoxiæ, iam defunctorũ supplicauit*, teste Theodoreto, lib. 5. histor. cap. 26. Constantinus Magnus, vt habet Eusebius, lib. 4. in vita eius, voluit sepeliri in celebri templo; vt *multarum mortuus orationum fieret particeps*. Iosaphat, vt Damascenus habet, in eius vita, in hunc modum, pro patre suo orauit: *Colloca eum in locum refrigerij, in loco quietis; & ne memineris iniquitatum eius antiquarum*. De Macario sic scribit Palladius. *Pro consuetudine sua, pro defunctis preces fundebat Macarius*. De Theodoro Sicæorum Archimandrita refert in eius vita, Gregorius presbyter; quod *pro defuncta matris salute Deo supplicarit*: apud Surium, Tom. 2. Seruiunt pro hoc argumento nobis illi, qui vitorum *orationes pro defunctis expetiuerunt*: vt sunt Iphrem Syrus, qui *pro se mortuo expetijt fieri preces*: quemadmodum ex eius testamento clarum est, apud Surium, Tom. 1. Eduardus Rex Anglorum; qui teste Alredo, in eius vita *easdem sibi mortuo cupiuit impendi*. S. Eusebia; quæ *has sibi voluit præstari* à suæ professionis sacris Virginibus; vt in eius vita refert Metaphrastes. Euphrasia vxor Antigoni, viri pijssimi Constantinopolis, tempore Theodosij; quæ & *se & maritum defunctum volit esse commendatos precibus Euphrasiæ Iunioris, filiæ* sicut clarum est in eius vita, apud Surium, Tom. 2. S. Kunegundis Imperatrix; quæ congregationi à confugia scripsit, *vt animam mariti defuncti, Herici Imperatoris Deo commendarent, & orationis alitonia reficerent*. Surius Tom. 2. in eius vita. B. Paulinus Nolanus, epist. 5. ad Delphinum Episcopum *cuius orationibus animam*

nam fratris sui commendat. Eandem commendat Epist.6. ad Amandum, eidem Amando Episcopo.

Et hi tempore legis gratiæ vixerunt. Quid illi, qui hanc præcesserunt? Et *illi idem* præstiterunt; & tam Maioribus nostris, quàm nobis exemplum, quod sequamur, præbuerunt. Id vel solus egregiè demonstrat Iudas ille Machabæus: quem hoc nomine commendant sacræ literæ: cuius post factum, hæc oratio subiungitur: *Sancta & salubris est cogitatio pro defunctis exorare, vt à peccatis soluantur.* 2. Machab.12. 3.

Nec exemplo Maiorum tantùm hîc mouentur Catholici; etiam sequuntur eorumdem doctrinam. Clemens Apostolorum discipulus sic habet, Epist. 1. *Oportet diligenter Orare pro mortuis. Si voluerimus,* inquit B. Chrysostomus. Hom. 21. in Acta. *mortuo leue facere, Preces pro illo faciamus continuas.* Et Homil. 41. in priorem ad Corinth. *Iuuetur mortuus non lachrymis, sed Precibus, supplicationibus, eleemósynis.* Et infra: *Ne fatigemur mortuis auxilium ferre, Preces pro illis offerentes.* Ambrosij hæc est sententia, lib.2. Epist.8. ad Faustinum, de obitu sororis. *Non tam deplorandam, quàm prosequendam Orationibus reor; nec mœstificandam lachrymis, sed oblationibus animam eius Domino commendandam.* 4.

Sed neque si vel exemplis essent destituti, vel Maiorum vocem non audiissent, dubitare possent. *Oratione* purgandos Spiritus iuuari? Quid non potest *Oratio*? apud Deum præsertim, in cuius potestate sunt de quibus nostra Disputatio est. Spiritus? pro cuius voluntate expiantur? 5.

Dubium igitur non est, *Oratione Spiritus purgandos iuuari posse.* Quid si adiutos doceamus? 6.

Seruiunt hîc nobis ſuperius recenſiti Germanus atque Martinus Epiſcopi; Malachias atque Bernardus Abbates: quorum primus animam Paſchaſij teſte Gregor. lib.4. Dial. cap. 40. alter Vitalianam Virginem, vt habet Gregor. Turon. lib. de Gloria Conf. c.15. tertius ſororem, quemadmodum de eodem ſcribens refert Bernardus, quartus Monachum, vt in eius vita cap.10. Vvilhelmus Abbas ex purgatorijs pœnis *Oratione* liberauit.

7. Adiicimus dictis S. Eliſabètham Regis Hungariæ filiam. Huic dormienti (vt in eius vita ſcribit Iacobus Montanus, apud Surium Tom.6.) matris vmbra viſa eſt obuerſari, lugubríque vultu, & flexis poplitibus orare, ſui quamprimũ miſereretur: ob vitam enim negligentius actam igne ſe pœnas ſoluere: moxque hoc viſo expergefactæ: ac poſt *effuſas ad Deum Preces*, lachrymáſque denuò in ſoporem depreſſæ, iterum apparere, ac immortales gratias agere, pro matura liberatione: diceréque tanti apud Deum *Preces* eius reputari, vt tam vita functis, quàm ijs, qui adhuc ſupereſſent, ſubuenire auxilio poſſit. Ita Montanus. Addimus Anglorum Regis ſororem virginem integerrimam, Tettam: quæ virgini ſorori defunctæ & ob nonnullas peccatorum labeculas, pœnas adhuc luenti, veniam *oratione* obtinuit. Argumento fuit ipſius tumuli terra, quæ ſubſederat; & rurſum aſſurrexerat, hiatúmque inanem replebat. Hoc Rudolphus Rabani diſcipulus, lib. de S. Charitate.

8. Cæterùm, quamuis *Oratio* his Spiritibus proſit, non *omnis* tamen æquales habet vires. Alia alia eſt præſtantior. Vna alia plus iuuat. Quæ enim ab ijs, qui in Chriſti ſunt gratia, proficiſcitur, longè eſt præſtan

præstantissima; propterea, quòd non solùm vim habeat *impetrandi*, verùm etiam *satisfaciendi*. Ab hac longè distat illa peccatorum hominum quæ solam vim *impetrandi* obtinet.

9. Hinc est, vt vno modo tantùm *Oratio* peccatorum defunctis dicatur suffragari: duobus iustorum. Possunt peccatores impetrare defunctis requiem: iusti possunt & requiem ijs impetrare, & pro ijsdem satisfacere, quod nequeunt peccatores: Hoc attendisse videtur Imperatrix Kunegundis, cùm animam defuncti mariti maluit *Religiosorum hominum Orationibus* esse commendatam; quod *iustorum*, vt dicebat, *Preces plurimum valeant apud Deum*. Habetur in vita eius, apud Surium, Tom.2.

CAPVT LXXVI.

Quod, & quomodo Missæ sacrificium iuuet piè defunctorum Spiritus, qui post mortem viuentium subsidia postulant.

1. ALterum subsidium, quo à purgandorum Spirituum molestia viuentes & ipsi à tormentis liberantur, *sacrosanctum altaris est Sacrificium*, de quo sic post alios, Concilium Tridentinum, Can.6. Sess.22. *Si quis dixerit Missæ Sacrificium esse tantum laudis, & gratiarum actionis, aut nudam commemorationem Sacrificij in Cruce peracti: non autem propitiatorium, vel soli prodesse sumenti, neque pro viuis & defunctis, pro peccatis, pœnis, satisfactionibus, & alijs necessitatibus offerri debeat, anathema sit.*

2. Hoc grauissimos insultus sustinet à veteris religionis

gionis hoſtibus. Sed tantò conſtantius tenetur & defenditur à Catholicis; quantò maioribus præſidijs munitum eſt. Nullum hîc eorum deſideratur, quæ pro ſe habet Oratio; de qua præcedenti Capite.

3. Primùm hic eſt omnium, qui nunc ſunt, Catholicorum conſenſus; non tam verbis, quàm rebus ipſis confirmatus. Nullum *Miſſæ Sacrificium* peragitur; in quo non *defunctorum fiat commemoratio.* Sunt preterea Miſſæ *pro defunctis*, vt vocamus; partim *anniuerſariæ*, partim quæ *primo*, *ſeptimo*, atque *trigeſimo depoſitionis die* celebrantur, &c.

4. Conſenſum hunc confirmant exempla Maiorum. Pro anima fratris Saturi *Sacrificium* obtulit B. Ambroſius quemadmodum ex Oratione funebri conſtat, quam in obitu eiuſdem habuit. Pro matre B. Auguſtini idem *Sacrificium* fuiſſe oblatum, idem teſtatur Auguſtinus libr. 9. Confeſſionum. Sic D. Bernardus, cùm Verduini in Gallia ageret, *Sacrificium altaris* obtulit pro Epiſcopo Oſtienſi recens defuncto: vt patet cap. 4. libro 4. Vitæ eius. S. Gallus Abbas pro Columbano, capite 25. eius vitæ. Pro Gallo Ioannes Epiſcopus Conſtantienſis: in eiuſdem Galli vita, cap. 29. S. Seuerus Rauennenſis Epiſcopus pro Geminiano Præſule; in vita ipſius apud Surium Tomo 1. Anſelmus pro anima Olberti, qui alieniori animo aliquando ab ipſo fuerat; in vita ipſius ab Ediuero Anglo conſcripta: apud Surium, Tomo 2. Præterea Hugo Epiſcopus Gratianopolitanus diem obitus patris atque matris dicetur celebrem feciſſe *tremendo Sacrificio*, quod pro ipſorum ſalute offerebat, quemadmodum teſtatur Guigo V. Prior primæ Carthuſiæ,

Carthusiæ, dum vitæ ipsius describit cursum. Et Vdalricus Episcopus Augustanus, cùm Adelbertum in prælio intellexisset occubuisse, primum quidem corpus Augustam defert, & honestæ sepulturæ mandat; mox deinde Spiritum per *sacræ immolationis hostiam* Deo rogat esse commendatum. Ita Bernardus Agiensis in ipsius vita: qui eundem, Romæ aliquando agentem, cùm nondum Episcopus esset, testatur Senioris animam Deo inter *sacra orationum libamina* commendasse. Et Episcopus Herbipolensis Embrichus, quemadmodum in vita dilexit Babonem Bambergensem Episcopum, ita mortuum egregijs Christianæ pietatis officijs prosecutus est. Humeros funeri subiecit: pro anima defuncti publicè *Missæ Sacrificium* obtulit: & cathedram conscendens ad præsentes maximo numero auditores, egregiam habuit orationem funebrem. Vide vitam Babonis apud Surium, Tomo 4. Refert quoque Venerabilis Beda lib. 3. Histor. Angl. de gestis Regis Osvvaldi, fratres Ecclesiæ Hagulstaldensis singulis annis, pridie quàm Rex Osvvaldus fuit occisus, conuenire solitos, ad locum; vbi Crucem aliquando orationis causa erexerat: ibique preces pro salute animæ ipsius, & *victimam sacræ oblationis offerre.* Habent hic locum desideria viuorum, qui pro se defunctis idem *Missæ sacrificium* offerre efflagitarunt: vt sunt Ephrem Syrus in suo Testamento; Venerabilis Beda in præfatione vitæ S. Cuthberti, Episcopi Lindisfarnensis apud Surium Tomo 2. Margareta Regina Scotiæ; in eius vita apud Surium, & alij quamplurimi. Et ne pluribus recensendis molesti simus, vnica oratione B. Augustini

concludi

concludimus, qui Sermone trigesimo quarto de verbis Apostoli, *docet Ecclesiam vniuersam, pro defunctis, in sacrificio Missæ orare solere.* Nec est, quod de sancti Doctoris testimonio dubitemus. Extant Iacobi, & Clementis, aliorúmque Liturgiæ, quæ hanc rem egregiè confirmant. Extant Concilia omnium Prouinciarum, quæ *Sacrificij* pro defunctis meminerunt. Vide cap. 82.

5. In veteri lege, *hoc Sacrificio*, defunctorum animæ adiutæ non fuerunt. Nec mirum. Nouæ, non veteris legis est *Sacrificium.* Sed tamen *Sacrificiorum* virtute animæ non fuerunt destitutæ. Illa ipsa *Sacrificia* veteris legis ipsis profuerunt, quemadmodum probat *Sacrificium*, quod pro interfectis in bello obtulit Dux Iudas Machabæus, 2. Mach. 12. ex quo etiam B. August. libro de Cura pro mortuis, cap. 1. probat nostrum mortuis prodesse.

6. Cum exemplis consentit veteris Ecclesiæ doctrina. Grauissima est oratio B. Chrysostomi, hom. 69. ad Pop. *Non temerè*, inquit, *hæc ab Apostolis sancita fuerunt, vt in tremendis Mysterijs defunctorum agatur commemoratio. Sciunt enim illis inde multum contingere lucrum, multam vtilitatem.* In eandem sententiam loquitur B. Augustinus; de verbis Apostoli, Serm. 32. *Hoc*, inquit, *à Patribus traditum vniuersa obseruat Ecclesia, vt pro ijs, qui corporis & sanguinis Christi communione defuncti sunt, cùm ad ipsum Sacrificium suo loco commemorantur, oretur ac pro illis quoque id offerri commemoretur.*

7. Sed & *Sacrificij* huius dignitas magnum hîc præbet argumentum. Neque enim duodecim tantùm talenta argenti à Iuda Machabæo offeruntur, sed infinitus gratiarum omnium thesaurus; videlicet

licet vnigenitus Dei filius, idque per Ecclesiam, cuius charitas & deuotio Deo gratissima; vel per ipsum, verius, vnigenitum Dei filium. Idem enim hic offerens & res oblata; & eadem quoque oblatio. Qui enim semel pro peccatis Deo se obtulit, nunquam se offerre desistit: quamuis vnâ cum ipso, ipsa quoque Ecclesia per suos ministros ipsum offerat, suásque preces & vota cum hoc *Sacrificio* coniungat.

8. Hinc quoque est, vt *Sacrificium* hoc pro defunctis oblatum vires magnas habuerit, quamuis reuera defuncti non essent, pro quibus offerretur. Id insigni exemplo ostendit Ioannes Eleemosynarius, Episcopus Alexandrinus, quemadmodum in vita eius docet Leontius Neapoleos Episcopus. *A Persis quidam abductus captiuus*, aiebat, *in custodia, quæ appellatur Lethe, asseruabatur vinctus. Lex autem erat apud Persas, vt qui coniecti essent in eam custodiam, nunquam reuocarentur (& ea ratione consentaneum est, eam fuisse vocatam Lethen. obliuionem.) Illinc autem cùm quidam affugissent, & in Cyprum venissent, affirmarunt parentibus adolescentis, eum in custodia mortuum esse. Illi igitur tres, quotannis Synaxes celebrabant, tanquam eo mortuo. Quatuor anni præterierant: & ecce filius illinc aufugiens, redit domum. Quem cùm parentes non tanquam qui fugisset è custodia, sed tanquam qui surrexisset è mortuis cum magno stupore aspexissët, & fuissent ineffabili voluptate repleti retulerũt, quẽadmodũ ei mortuo, quæ fiunt mortuis, fecerint, Iusta: indicãtes quoque dies sãctorũ Epiphaniorũ, salutaris Paschæ & sanctæ Pẽtecostes, quibus eadem perfecerunt. Hæc cùm ille audiisset, & in memoriã reuocasset: parentibus affirmabat, quod his ipsis diebus fuerit*

relaxa

relaxatus à vinculis, aduentu cuiusdam, qui gestabat lampadem, & omni securitate perfunctus: diebus autem sequentibus rursus vinculis, sicut prius, constrictus. Hæc Lentius. Simile exemplum apud Gregorium Magnum homilia 37. in Euangelia est videre. Affert quoque pro eodem argumento aliud non minus prodigiosum, Venerabilis Beda libro 4. Hist. Angl. cap. 20. quod ipsius verbis referimus. *In præfato*, inquit, *prælio, quo occisus est Rex Elbuinus, memorabile quoddam factum esse constat, quod nequaquam silentio prætereundum arbitror, sed multorum saluti, si referatur, fore proficium. Occisus est ibi inter alios de militia eius iuuenis, vocabulo imma. Qui cùm die illo, & nocte sequente, inter cadauera occisorum, similis mortuo, iaceret: tandem recepto spiritu reuixit, ac residens sua vulnera, vt potuit, ipse alligauit. Quod dum faceret, inuentus est, & captus à viris hostilis exercitus, & ad Dominum ipsorum, Comitem videlicet Edelredi Regis adductus. Ille suscipiens eum, curam vulneribus egit. Et vbi sanari cœpit, noctu eum, ne aufugeret, vinciri præcipit. Nec tamen vinciri potuit. Nam mox, vt abiére, qui vinxerant, eadem sunt eius vincula soluta. Habebat enim germanum fratrem, cui nomen erat Tunna, presbyterum & Abbatem: qui cùm eum in pugna peremptum audisset, venit quærere, si fortè corpus eius inueniri posset: inuentúmque alium, illi per omnia simillimum putauit ipsum esse, quem ad Monasterium suum deferens, honorificè sepeliuit: & pro absolutione animæ eius, sæpè Missas facere curauit: quarum celebratione factum est, quod dixi, vt nullus vincire posset, quin continuò solueretur. Interea Comes, qui eum tenebat, mirari & interrogare cœpit, quare ligari non posset: an fortè literas solutorias, de*

quibus

quibus fabulæ ferunt, apud se haberet, propter quas ligari non posset. At ille respondit. Nihil se talium artium nosse: sed habeo fratrem, inquit, presbyterum in mea Prouincia: & scio quia ille, me interfectum putans, pro me Missas crebras facit: & si nunc in alia vita essem, ibi anima mea per intercessiones eius solueretur à pœnis. Multi itaque accensi sunt in fide ac deuotione pietatis ad orandum, vel eleemosynas faciendas; & efferendas Domino victimas Sacræ Oblationis, pro ereptione suorum, qui de seculo migrauerant. Intellexerunt enim, quòd Sacrificium salutare ad redemptionem valeret, & animæ & corporis sempiternam. Hactenus Beda. Tertium refert ex Petro Cluniacensi Thomas Bozius lib. 15. cap. 2. de Notis Ecclesiæ. Et hoc Petri Cluniacensis verbis asscribimus: *Est in Gratianopolitano Episcopatu locus in venis subterraneis, plurimum ferri habens; quod multo incolarum & rusticorum sudore assiduè eruitur, ac fornacibus coctum & expurgatum, per circumiacentes terras fabris ferrarijs, vel quibuslibet, pro lucro venditur. Inde & villa, quam iidem homines iuxta incolunt, Ferraria nuncupatur. Solent autem huiusmodi homines, dum terræ abdita fodiendo perscrutantur, spe maioris lucri longius procedere, & per subterraneos specus pertinaciter maiorem ferri materiam perscrutari. Huic operi, dum quodam tempore Rusticus indefessus instaret; & intima terræ fodiendo longius procederet; repente maxima moles terræ delapsa, aditum per quem ingressus fuerat, obturauit. Quia tamen fodiendo longius processerat; ac multum post se spatij exhausta terra inane reliquerat, mortē euasit, & velut in domo clausa, à validis munitionibus vndique circumsepta, egredi quidem non potuit, incolumis tamen permansit. Sed tenebris tam tenebrosi carceris*

circumseptus, spe omni euadendi sublata, ac velut in amplo sepulchro sepultus, mortem ipsam adhuc viuens, iam se cernere existimabat. Hunc iam per aliquot dies non apparentem vxor sua mortuū credens, ad animam eius Spiritualibus beneficijs adiuuandam conuersa est. Vnde per annum integrum omni hebdomada vnam ei Missam à Sacerdotibus celebrari faciens; & pro eo Panem, & Candelam offerens, salutari sacramento, vt mos est Ecclesia, anima defuncti mariti subuenire satagebat. Vna tamen, anni, hebdomada exstitit, qua mulier, alijs intenta negotijs, Missam, vt proposuerat, marito prouidere neglexit. Ecce verò totius anni penè emenso spatio, rursus fossores, metalli officio assueti, irrequieti instantes ad locum, in quo iam dictus Rusticus adhuc viuens latebat, paulatim fodiendo perueniunt. Quorum dum voces, & malleorum sonitus iam appropinquantium Rusticus inclusus audisset; quantū potuit nisibus vociferari cœpit. Cuius illi vocem audientes, & (vt pote artū illius periti) hominis subterranei esse cognoscentes; sese inuicem cohortati sunt: & ad eum tandem, post multum fossionis laborem peruenerunt. Quem accensis luminibus curiosè circumspicientes; illum esse, quem anno iam præterito ibidem obrutum esse sciebant agnouerunt. Admirati, & vt par erat, tantæ rei nouitate stupefacti, quomodo illic viuere potuisset, instantissimè inquirebant. At ille respondit, Isto, quem modo remouistis, terræ obice foramini, per quod intraueram, obiecto; cùm hoc carcere, quem videtis, retentus fuissem, atque aliquantis diebus sine cibo & lumine permansissem: subito mihi iam penè deficienti cum Pane simul, & lumine quidam astitit, qui me confortatus, & ad cibum capiendum admonens, tetras tenebras illa Candela, quam ferebat, clarissimè illustrabat. Eo Pane, per spa-

tium

tium septem aut octo dierum (vt mihi videbatur) refectus, totidem diebus illa Candela illustratus, & famis periculum euadebam, & huius fossæ tenebras euitabam. Post septem dies verò vel octo, rursus ille, qui prius cum recenti Pane, & renouato lumine adueniebat, eáq; mihi dimittēs recedebat. Hoc per vnius (vt mihi videbatur) anni excursum æquo penè tēporis interuallo nunquā facerè destitit: excepto vnius hebdomadæ spatio, quo mihi præsentiam suam, munúsque solitū, nescio qua de causa subtraxit. Hoc illi ab eo audientes, & quod pro illo vxor eius, per totum illum annum fecerat, in memoriam reuocantes cuncta ei protinus exposuerunt: deinde hominem de cauernis illis subterraneis educentes vxori propriæ, vicinis omnibus & populo ad tantum spectaculum concurrenti mirum dictu, post annuam sepulturam, incolumen reddiderunt. Qui simul congregati, & quod pro eo mulier fecerat, & quod ille de se narrabat, examinantes, eisdem diebus Panem, quo reficiebatur, & Candelam, qua illustrabatur, & in illo specu oblata fuisse inuenerunt, quibus mulier pro eius requie, & Missam celebrari faciebat, & sacerdoti Missam celebrante Panem simul, & Candelam offerebat. Hęc Cluniacensis: & ex Cluniacensi, Bozius.

Sunt & hic exempla illorum, qui *Missæ Sacrificio* adiuti fuere. Produximus primo capite hominem quendam, pro quo verisimile est *salutarem hostiam* esse oblatam, qui, vt B. Gregorij verbis vtar) lib. 4. Dialog. cap. 39.) *reuersus ad balneum eum minimè inuenit.* Huic addimus, quod in vita B. Anselmi legitur, ipsum integro anno institisse *Sacrificijs* quotidianis, pro amico defuncto; qui tandem apparens se Sancti precibus adiutum esse testatus est. Tertium ex Beati Gregorij lib. 4. Dialogor.

cap.54.licet adiungere. Iussit ille 30.diebus continuis *Sacrificium altaris* offerri pro Iusto Monacho, & hic postea apparens cuidam eiusdem professionis homini, illud sibi profuisse ad libertatem à pœnis, est testatus. Quartum præbet S. Bernardus, qui & ipse pro quodam ex suis, quem cognouerat in alia vita expiari, *Sacrificium altaris* obtulit, & vt alij offerrent præcepit: eundémque post aliquot dies à pœnis purgatorijs intellexit esse absolutum. Ita in vita eius libr. 1. cap. 10. Vvilhelmus Abbas. Quintum suppeditat Malachias, Hyberniæ Episcopus, qui cùm in somno percepisset per dies quadraginta sororem defunctam nihil gustasse; intellexit cuius escæ inedia laboraret: & diligenter discusso numero, cognouit illo triginta dierum spaciose pro sorore non obtulisse *hostiam altaris* incruentam. Repetit igitur *Sacrificia*, & post visa est eidem soror in pulla veste solum peruenire ad limen Ecclesiæ, nec vlterius posse. Intelligit ergo vir Sanctus, necdum pro defuncta satisfactum. Rursus igitur prioribus pietatis exercitijs insistit & post illa rursus apparet soror; sed iam in candida veste, & in Ecclesiam introire. Quia tamen altare prohibebatur accedere; necdum sibi iudicabat *à Sacrificio* cessandum. Quid ergo? Reuertitur ad eadem officia iam quartò; & ab omni cognouit pœna sororem tandem liberatam; postquam eandem cœtui Sanctorum vidit associatam: Bernardus hæc in vita Malachiæ. Pluribus opus non est. *Nisi Catholica Ecclesia*, inquit Isidorus lib. 1. de Officijs, cap. 18. *crederet fidelibus defunctis dimitti peccata, non pro eorum Spiritibus vel Eleemosynam faceret, vel Deo Sacrificium offerret.*

Ex

Ex dictis manifestum est, *non frustra hoc sacrificium pro defunctis peragi.* Verùm hoc non de illo, tantùm dictum volumus; quod à Sacerdotibus, integræ & probatæ vitæ perficitur; verùm etiam illis, quorum mores minus probantur. Non officit hic Ministrorum indignitas: propterea, quod principale agens in hoc *Sacrificio hoc* Deus sit, aut Ecclesia; ipsúmque *Sacrificium ex opere operato*, vt in scholis loquimur, suum habeat valorem. 10.

Sed tamen vt hoc certum: ita certum dignitatem Ministri hic plurimum valere: & efficere, vt quod ex se, & *opere operato* meritorium est, & satisfactorium; etiam ratione personę offerentis, & ministrantis fiat meritorium & satisfactorium. 11.

CAPVT LXXVII.

Qua ratione Eleemosynæ liberant à molestijs, quas purgandi Spiritus quandoque afferunt.

QVam rationem tenuimus, vt probaremus piè defunctorum Spiritus iuuari oratione, & salutari sacrificio; eandem in *Eleemosyna*, pro hac re, virtute demonstranda sequimur. 1.

Pro ipsa est primùm Catholicorum consensus. Videmus plerúmque, si quando pinguioris fortunæ homines ex hac vita discedunt, mox largas à defunctorum amicis, pro defunctorum salute, fieri *Eleemosynas*; easdémque repeti primo, tertio, septimo, trigesimo, atque anniuersario depositionis die. Sed & ipsi defuncti antequam ex hac vita discedant, illud (Lucæ 16.) *facite vobis*

amicos de mammona iniquitatis, vt cùm defeceritis &c.ad se putāt pertinere; & ob id pauperum haud postremam in extremis habent curam.

3. Est secundò pro id eadem re studium Maiorum; qui nos præcesserunt, eademque nobiscum Christianam legem sunt professi. Rem, quamuis certa est, paucis tamen exemplis illustrasse non oberit. Primùm sit Pammachij, cui testimonium dat S. Hieronymus, ad eundem; quod vxoris suæ sanctam fauillam, ossaque veneranda, *Eleemosynarum balsamis rigârit*; sciens scriptum: *Sicut aqua exstinguit ignem, ita Eleemosyna peccatum*, Eccles.3. Alterum est Hugonis Gratianopolitani Episcopi; qui diem obitus matris atque patris *Eleemosynis*, quo ad vixit, celebrem duxit. In vita eius Guigo V. Prior primæ Carthusiæ. Tertium est coniugis Otthonis II. quæ Romæ agens; in Apostolorum templo mariti animam, & orationibus, & *Eleemosynis*, quas faciebat, Deo cupiebat esse commendatam. Ita in vita S. Adalberti Martyris & Episcopi Pragensis, apud Surium Tomo 2. Quartum est Henrici Imperatoris; qui cùm in vita molestior fuisset Herberto Archiepiscopo Coloniensi, ipsum defunctum voluit prosequi largis *Eleemosynis*, alijsque Christianæ pietatis exercitijs. Hoc Rupertus Tuitiēsis in vita eius apud Surium, Tom.4. Quintum est Bābergensis populi; qui pro Præsule suo Babone orationes ad Deum fudit, & in pauperes insignes *Eleemosynas* profudit, quemadmodum legere est in actis eius Babonis apud Suriū, Tom.4.

4. Est tertiò pro *Eleemosyna* eorum exemplum, qui in veteri lege claruerunt Iubetur Tobias, à patre, *panem & vinum super sepulturam iusti constituere*

tuere cap. 4. Quam quæſo ob cauſam ? An fortè in defunctorum gratiam, vt habeant, quo ſe reficiant ? cui hoc, vel per ſomnium, in mentem venit ? Voluit pater filium inſtruere conuiuium, atque pauperes vocare; vt illi poſt acceptam *Eleemoſynæ* gratiam, defunctorum animas Deo commendarent, & pro ipſorum ſalute orarent.

5. Sunt quoque Sanctiſſimorū Eccleſię Pręſulum, pro hac re tabulæ, & codices. *Oportet*, inquit Clemens Apoſtolorum diſcipulus, Epiſt. 1. ad Iacob. fratrem Domini, *pro mortuis Eleemoſynas dare*. Et B. Chryſoſtomus, Hom. 20. *Si voluerimus*, inquit, *mortuo benefacere, Eleemoſynas demus*. Et Ho. 41. in priorem ad Corin. *Iuuetur*, inquit, *mortuus non lachrymis, ſed precibus & Eleemoſynis* Et Hom. 3. in Epiſt. ad Philip. *Pauperibus*, inquit, *pro ijs indeſinenter Eleemoſynas demus*. Et Ho. 21. in Acta, *Non fruſtra Eleemoſynæ fiunt pro defunctis*. Et B. Ambr. lib. 2. de Exceſſu fratris Satyri, hortatur, parētes vt portionē hęreditatis, quæ ad filios mortuos pertinebat, Spiritibus ipſorum, per *Eleemoſynas* pauperum tranſmittant.

6. Elæmoſynæ quoque præſtantia; & quam in Scripturis habet commendationem, facilè oſtendit, quod probamus, ſed duo maximè. Alterum, quod Dominus docet *nos recipi materna tabernacula per eos, quibus Eleemoſynas conferimus*. Lucæ 16. Alterum, quod illa ita *peccatum dicatur exſtinguere, quemadmodum ignem aqua*, Eccleſ. 3. Vtroque enim indigent hi Spiritus; vt ſcilicet, & in æterna tabernacula recipiantur: & à peccato, id eſt, pœnis peccatorum, abſoluantur. Quocirca optimè Theophilactus in 12. Luc. *Diſtributiones*, inquit, *& oblationes, quæ pro defunctis fiunt, non parum conducunt etiā ijs,*

qui in grauioribus delictis mortui sunt.

7. Exempla eorum, qui *Eleemosynis* adiuti sunt, nulla proferimus: quia res clara est. An frustra *panem & vinum* super sepulturam iusti posuit Tobias? Frustra Pammachius ossa vxoris *Eleemosynarum balsamis* rigauit? Frustra ad *Eleemosynas* pro defunctorum salute faciendas hortati Clemens, Ambrosius, Chrysostomus? Frustra *easdem* fecerunt Hugo Episcopus Gratianopolitanus? Hēricus imperator? Coniux Otthonis I I? Ciuitas Bambergensis? Optimè dixisse credendum est Isidorum lib. 1. de Officijs capit. 18. quando sic loquitur. *Nisi Catholica Ecclesia crederet fidelibus defunctis dimitti peccata, non pro eorum Spiritus vel Eleemosynam faceret, vel Deo sacrificium offerret.*

8. Porrò; quemadmodum non vna oratio orationum omnium, quæ pro defunctis fiunt: ita neque vna *Eleemosyna*. Alia illius est conditio, quæ priuato nomine suscipitur, citra vllam notitiam & voluntatem eius, pro quo offertur: alia illius, quæ ex commissione fit defuncti; qui in viuis constitutus, salutis suæ causa pecuniam aliquam assignat quæ pœnam purgatoriam per ministros redimat. *Eleemosyna* primo modo suscepta, nisi ab eo fiat, cui in gratia est, parum pro defuncto efficit. Deo enim, quod ex gratia & charitate ortum non est, absolutè gratum non est: tametsi ex liberalitate mera; opera *moraliter* tantùm bona mirificè interdum remuneret. At quæ secundo modo fit, nihil de valori perdit, quamuis etiam in grauissimis peccatis sit, qui ex voluntate defuncti *Eleemosynas* largitur. *Eleemosyna* enim hæc non tam est illorum, qui proximè erogant; quàm dominorum, qui donant.

CAPVT LXXVIII.

Ieiunium etiam prodesse purgandis Spiritibus: & ab eorum molestia liberare viuentes.

Qvas hactenus prosecuti sumus rationes; eas peruulgata D. Augustini sententia, ad defunctorum Spiritus iuuandos, & ab eorum molestia se expediendi valere, iam probatum est. Solet his addi *Ieiunium*, atque alienorum bonorum Restitutio, quæ apud defunctorum sunt hæredes. quàm bene sequentibus exponendum est. 1.

De *Ieiunio* hoc certum, *magnas eius in Sacris Litteris esse commendationes.* Neque enim consulitur solùm; sed etiam præcipitur: & ad mala quæcunque depellenda: bona huius atque futuræ vitæ promerenda valere, tam sunt multa, quæ probant; vt oleum atque operam perdere sit, in his percensendis occupari. 2.

Atque vt hoc certum, ita dubium non est, *per se ob corporis afflictionem & refrenandum carnis sensum suscipi.* Quocirca licet Paulus, Antonius, Hilarion; cæterique eremi cultores, qui carni bellum indixerant: non negligerent vigilias, asperum vestitum, extremum corporis laborem: *Ieiunium* tamen, tanquam validissimum, aduersus carnis insultum, præsidium, in prima semper acie collocabant; nihilque perinde atque *Ieiunium*, ad Monachi professionem pertinere prædicabant, viuóque exemplo confirmabant: Imò verò, qui assiduo *Ieiunio* se non macerarent, eos Monachi appellatione vix dignos censebant. 3.

4. Nihilominus, quemadmodum ad alia plurima vires habet magnas; ita *ad purgandorum Spirituum pœnas redimendas valere* qui negat; ignorat, quæ Maiorum de *Ieiunio* sententia fuerit atque opinio. Certè defunctos ipso iuuari Angeli testimonium confirmat, apud Bedam libro 5. Hist. cap. 13. *Multos* inquit, *preces viuentium, & eleemosyna, & Ieiunia, & maxima celebratio, vt ante diem iudicij liberentur, iuuant.* Confirmat Sicæorum Archimandrita Theodorus; qui non oratione contentus, vnius hebdomadis *Ieiunium* pro defuncta matre suscepit; teste Gregorio presbytero, in eius vita, apud Surium Tomo 2. Confirmat Hinc marus in vita Sancti Remigij, Archiepiscopi Rhemensis; qui defunctos ex purgatoriis pœnis docuit liberari, fidelium precibus, eleemosynis, *Ieiunijs*, fletibus, & hostiæ salutaris oblationibus. Omitto alios, quorùm posterius mentionem faciemus.

5. Hoc forsitan prisca Iudæorum consuetudo confirmat; quos non solùm pro defunctis orasse, eleemosynas erogasse, sacrificia obtulisse; verùm longa quoque *Ieiunia* celebrasse, certum est. Primo Regum vltimo, habitatores Iabes Galaad, propter mortem Sauli & filiorum eius, septem diebus *Ieiunio* se leguntur macerasse. Secundo Reg. cap. 3. Dauid *idem* præstitit, cum manipularibus suis; postquam de morte Abner factus est certior.

6. Eodem pertinere videtur Veterum *fletus*, & *planctus* ad plures sæpe dies productus. Nullum siquidem dubium, quin eiusmodi *luctui* alias quoque, quæ rei præsenti conuenirent, afflictiones adiunxerint. Imò verò Christus Dominus ipsum

ſum formaſſe *Ieiunium*, *Luctus* nomine, & appellatione, deſignat. Nam cùm diſcipuli Ioannis cum eo expoſtularent atque dicerent: *Quare nos & Phariſæi ieiunamus frequenter, diſcipuli autem tui non ieiunant?* reſpondit illis Ieſus, Matthæi 9. *Numquid poſſunt filij ſponſi lugere* (hoc eſt ieiunare) *quamdiu cum illis eſt ſponſus?*

7. Nec exempla hîc deſiderantur eorum, qui *Ieiunijs* viuorum à purgatoriis pœnis ſunt liberati. Petierat quadraginta dierum *Ieiunium* presbyter quidam Arnolphus à S. Remberto Bremenſi Archiepiſcopo, cui poſt mortem apparuerat, neceſſitates ſuas ipſi exponens: & abſolutio dierum *Ieiunio* grati animi ſignificatione, eidem Remberto ſe omni pœna ſolutum eſſe ſignificauit. Surius Tom.1. in vita Sancti Remberti. Sic *Ieiunio*, quod Sancta Lutgardis virgo, pro defuncto Simone, nobili quodam viro, ſuſcepit; intellexit eundem quieti Sanctorum donatum, & ab omni moleſtia purgatorijs ignis liberatum. Ita Thomas Cantipratenſis in vita eius apud Surium, Tom.3. Sic Lioba, & ipſa ſanctiſſima Virgo, intellexit profuiſſe *Ieiunium* triduanum, cum precibus coniunctum, quod pro virgine quidam indixerat, poſtquam à pœnis intellexit eandem eſſe abſolutam. Hoc in vita eius Rudolphus, Rabani diſcipulus, cap.4.

8. Cæterùm quod de Oratione priuata diximus; videlicet, non niſi ex mera liberalitate illam, apud Deum ſatisfacere & valere; ſi ab eo pro defunctis ſuſcipiatur, qui extra Dei gratiam eſt: idem de *Ieiunio* cenſendum eſt; ex Dei, ſcilicet, liberalitate ſolùm illud defunctis prodeſſe.

9. Atque hoc non de illo ſolùm intelligimus, quod

quod ſponte à viuentibus ſuſcipitur; verùm etiam illo quod ex defunctorum ſuſcipitur commiſſione. Neque enim huius *Ieiunÿ*, quod ex commiſſione ſuſcipitur; eadem ratio, quæ Eleemoſynę; quàm ſeruus nequam pro Domino facit. Dum ſeruus de pecunia Domini ſui facit eleemoſynam; opus illud propriè domini eſt, non ſerui: quocirca malitia miniſtri non vitiat opus. At dum ſubditus *ieiunat*; opus ſubditi eſt, non domini.

CAPVT LXXIX.

An, & quomodo, alieni reſtitutio, piè defunctorum Spiritus iuuet: & viuentes ab ipſorum infeſtatione liberet.

1. INter ſuffragia, quibus defunctorum Spiritus illi, qui purgantur, iuuantur, etiam *alieni Reſtitutionem* poſuit S. Brigitta Virgo. Sed ſi rem exactius diſcutiamus, inueniemus quidem illam omnino ad ſalutem eſſe neceſſariam, veruntamen inter Suffragiorum genera, quibus defuncti iuuantur, propriè reponendam non eſſe.

2. Prius illud primò B. Auguſtini ſententia manifeſtum eſt, aſſerentis *Peccatum, niſi reſtituatur ablatum, remitti non poſſe.* Tum etiam inde colligitur, quod aliena reſtituere, non eſt pro peccato. quod iniqua oblatione in Deum admiſſum eſt, Deo ſatisfacere, ſed à peccandi libidine deſiſtere. quouſque enim, quod poſſum, & iure reſtituere debeo, non reſtituo, in Dei & proximi offenſa ſemper perſiſto. Quocirca quemadmodum ad vitam

æternam omnino necessum est, vt à peccato desistamus, ita, vt aliena dominis suis restituamus.

3. Inter Suffragia verò defunctorum illam numerari non debere, vel ex iam dictis manifestum est. Quis idcirco animas defunctorum à pœnis, quas iustissimas sustinent, eripi dixerit, quod à consuetudine peccandi cessent viuentes?

4. Alia Suffragiorum genera hoc nomine mortuos iuuare videmus, quia pietatis quædam sunt opera, quæ ex commiserationis affectu, liberè à viuentibus in defunctorum gratiam suscipiuntur. At *Restitutio* non liberè suscipitur, prorsus est necessaria. Et suscipitur, non commiserationis affectu erga pauperes, sed ne ipsi viuentes, si sibi hac in parte desint, dispendium salutis irreparabile patiantur.

5. Et quid est, ob quod defunctis *illam* prodesse, dici debeat? Vel enim ipsi, cùm viuerent, *aliena restituere* non potuerunt: & omni culpa, atque reprehensione vacant. Vel potuerunt, sed *restituere* noluerunt, & salutis iacturam fecerunt. Vel hæredibus suis, quantum in ipsis fuit vt post mortem restituerent, mandauerunt: atque hic si *restitutio* secuta non est, omnis hæredum, non defunctorum culpa est. Quod si negligentius eandem hæredibus mandauerunt, & negligentia mortifera non fuit, ipsa non *restitutione alieni*, quæ per hæredes fit, sed purgatorio igne expiabitur.

6. Si *alieni Restitutio* illos, vt dicitur, à purgatorijs pœnis liberaret, nonne omnino tamdiu purgatorijs pœnis detineri dicendum est, quamdiu *Restitutio alieni* facta non fuerit? Quid verò, si nunquam fiat? semper propter aliorum negligentiam

infelices erunt, piè in Christo defunctorum Spiritus? Quis credat?

7. Rursus, si *alieni Restitutio* iuuat; nonne statim, vt illa facta fuerit, à pœnis eripientur? Quid verò, si negligentia maiorem pœnam mereatur? Etenim pro ratione peccatorum atque negligentiæ; purgatorias pœnas, à defunctis exigi dubium nullum est.

8. Est hæc purgandorum Spirituum conditio, vt quas sustinent; pro suis delictis & erratis, pœnas sustineant. Iam verò, quòd *aliena* post ipsorum mortem *non restituantur*; non ipsórum, sed hæredum; & quorum est extremam voluntatem exequi, delictum est, & peccatum.

9. Sed ad viuos dicuntur quidam rediisse, & *alieni Restitutionem* quæ ipsorum culpa contracta fuit, persuasisse. Sit hoc ita. veruntamen persuaserunt non tanquam sibi profuturam; sed tanquam viuentium bonum.

10. Neque hoc mirum videri debet. Cùm enim boni sint Spiritus, & viuentium salutis amantes, qui redeunt; vt viuentibus bene sit, & vt malum non patiantur, omnino petere credēdum est; Quocirca & inter alia *alieni* possunt *Restitutionem* vrgere; præsertim apud eos, quibus viuentibus peccati occasionem aliquam se dedisse iudicauerint.

11. Interim tamen, nec hæc eorum admonitio, quemadmodum nec ipsa *alieni Restitutio*, pœnarum aliquod subleuamen est. Nihil eorum, quæ defunctorum Spiritus agunt, ipsos releuat. Bene pati possunt: bene agere, quo vel sibi, vel aliis quippiam mereantur non possunt. Quemadmodum nec pro se, nec pro alijs, facere possunt satis.

Vnum

Vnum *alieni Restitutione* fortassis est, quod ipsos iuuat:hoc scilicet, si ipsa pietatis studio ab hæredibus fiat, atque cum desiderio, vt ijs, quorum nomine fit, bene fiat;& à miseria, in qua sunt, eripiantur. Hic pietatis affectus, quædam quasi viuorum pro defunctis Oratio est; cuius magnas ad Spiritus subleuandos esse vires, superius demonstratum est capite 75. 12.

CAPVT LXXX.

An & quomodo iuuentur purgandi Spiritus peregrinationibus, quas viuentes ipsorum causa persoluunt.

SEquitur, vt quid de *Peregrinationibus*, quas defunctorum Spiritus aliquando postulant;& quibus ipsi dum viuerent, se obligarunt, sentiędum sit, definiamus: atq; Vtrum ita illæ necessario à viuis, in defunctorum gratiam suscipiendæ sint, vt nisi persoluantur, optata requie perfrui nequeant, ostendamus. 1.

Primùm hic certum est *Peregrinationum vsum antiquißimum esse*. Nam & Apostolorum temporibus (ne vlterius progrediamur) viguerunt : & Apostolorum exemplo confirmantur. Sanctissimus Martyr Ignatius, ad B. Ioannẽ Euangelistam scribens, ipsum plurimum obtestatur, vt sibi liceat *petere Hierosolimam, visendorum Sanctorum causa.* Clemens Romanus, tertius post B. Petrum Pontifex, & eiusdem egregius discipulus, (lib. 1. Recognit.) testatur se, vnà cum Sanctissimo Petro, 2.

Sanctorum

Sanctorum sepulchra visitasse. Et *iter* D. Pauli, *quod Hierosolymam suscepit*, vt ibidem Pentecosten celebraret, (Act. 20.) egregiè, si D.Hieronymo fides habenda(Epist.7. ad Marcellam) *Peregrinationum* vsum commendat.

3. Deinde certum est, *& celeberrimum earundem vsum exstitisse.* Probant hoc iam dicta, sed in primis Christi exemplum, qui vnà cum parentibus, secundum consuetudinem, *Hierosolymam dicitur ascendisse*, cum annorum esset duodecim: & eorum, qui omnibus temporibus floruerunt. Neque enim *vlla* ætas fuit, quæ *Peregrinantium* exempla non suppeditat. Nos in singulis, vnum proferimus, aut alterum. *Prima* suppeditat, quos iam recensuimus, Petrum, Paulum, Clementem, atque Ignatium. *Secunda* Origenem, qui teste Eusebio, libr. 6. cap. 11. *Romam*, & D. Alexandrum, qui *Hierosolymam est peregrinatus*, vt habet Hieronymus de Viris illustribus in Alexandro. *Tertia* Constantinum, atque eiusdem matrem Helenam, quorum *hac loca sancta inuisit*, ille Christianos, vt *eadem inuiserent*, templo egregio Hierosolymis in monte Caluariæ exstructo, inuitauit, teste Nicephoro lib.8. cap. 50. & lib.9. cap. 32. *Quarta* Eudoxiam, atque Hieronymum. Et vterque quidem Palestinam *religionis causa perlustrauit:* Illa verò hoc non contenta, decies millies sextarios olei ad vsum lucernarum templo sacro contulit. quemadmodum Zonaras testatur, Tom. 3. de Theodosio. *Quinta* vniuersum propemodum Christianum orbem, quem pietas Iustiniani Imperatoris exstructis plurimis templis & eisdem Sanctorum Reliquijs exornatis attraxit. *Sexta* ætas præter alios offert Christianissimos Galliæ

Galliæ Reges, Clodoueum atque Childericum: hic vnà cum alijs multis *inuisit sepulchrum S. Germani*, postquam paralyticum ibidem intellexit sanitati restitutum, vt scribit Gregorius Turonensis, lib.5.cap.32. ille pugnaturus contra Gothos, victoriam sperauit certiorem, si *peregrinatione*, suo nomine, ad reliquias D.Martini suscepta, eius patrocinium postulasset. Et hoc Gregorius Turonensis, lib.2.cap.37.

4. Certum est tertio, *non fuisse infructuosas.* Nónne Theodosius Imperator *victoriam contra Evgenium obtinuit*, postquam prius *Sanctorum sepulchris aduolutus iacuisset*? Habet hoc Eusebius, lib.11.cap.33. Nónne Sidonius Apollinarius Aruernensis Episcopus ad B.Hieronymum scribens, (lib.1.epist.5.) ingenuè fatetur se ad *limina Apostolorum spe sanitatis obtinendæ profectum & voti compotem esse factum*? Infinita sunt pro hoc argumento exempla, apud Augustinum, lib.22.de ciuit.Dei, cap.8.De ijs qui reliquias SS.Geruasij & Prothasij visitarunt, sic scribit B.Ambros. (Epist.85.) *Cognouistis*, inquit, *imò vidistis ipsi multos à Dæmonijs vexatos purgatos: plurimos etiam, vbi vestes Sanctorum manibus contigerunt, quibus laborabant*, debilitatibus absolutos. Domestica & quotidiana exempla omittimus.

5. Sic dubium non est *cum egregijs virtutibus esse coniunctas.* Hanc ob causam Maiores nostri illas susceperunt, ad eásque suscipiendas alios inuitarunt; & eos, qui religiosè suscepissent, commendarunt. Quid quod minus pietatis atque religionis se habere existimarent, *nisi in ijs locis Christum adorassent, in quibus primum* (vt B. Hieronymus loquitur) *Euangelium de patibulo coruscauit*?

6. Quintò dubium non eſt, *culpa carere eos, quinimò rem Deo gratam præſtare, qui voto ad has peregrinationes ſuſcipiendas Deo ſe obſtringūt*. An quod per ſe bonum eſt præſtare, vt id faciamus, *voto* nos obſtringere nequimus? Quodcunque tandem bonum eſt, ſi ad id præſtandum *voto* ſe mortales obſtringant; & melius redditur, & Deo fit gratius atque acceptabilius.

7. Facit verò votum, vt quod per ſe liberum eſt, neceſſario præſtandum ſit, poſtquam Deo fuerit promiſſum: quocirca & ijs, *qua ex voto peregrinationes ſuſcipiunt, ſumma incumbit neceſſitas, vt illas perſoluant*. Hinc optimè B. Hieronymus Ruſticum hortatur (epiſt. 46.) vt *peregrinationem*, quam ad ſancta Paleſtinæ loca vouerat, perſolueret. *Redde*, inquit, *quod præſente Domino vouiſti, ne ante rapiaris, quàm tuam ſponſionem impleas*. Atque loco 6. loco conſtitutum ſit.

8. Hinc iam clarum eſt, *crimine eos non vacare, qui quas Deo promiſerunt, non perſoluunt peregrinationes*. Diſplicet Deo *infidelis & ſtulta promiſſio*; Eccleſ. 5. & damnationem quædam dicuntur habere, quæ *primam fidem irritam fecerunt*, id eſt, non præſtiterunt, quæ Deo vota fecerunt. 1. Timoth. 5. Hæc omnia certa.

9. Sed quid, Si ex hac vita quidam diſceſſiſſent, nondum perſolutis, quas vouiſſent, *peregrinationibus*, detrimentúmne aliquod ſalutis, ob hoc, paterentur? Et ſi ipſorum ſalus deſperata nondum eſt: poſsúntne viuentes ipſorum nomine *peregrinationes*, cum defunctorum fructu, ſuſcipere, atque ipſorum votis ſatisfacere? Denique itáne neceſſaria eſt hæc votorum perſolutio, vt quamdiu reddita

non

non fuerint, à cælorum regno exclusi sint miseri? Hæc præcipua præsentis argumenti capita.

9. Primum caput *distinguendum est*. Vel enim viuentium quadam culpa accidit, cur minus peregrinatio promissa persoluta sit, vel nulla ipsorum hic est culpa. Si nulla viuentium interuenit culpa, nec iacturam salutis faciunt, cum ex hac vita discedunt: nec dispendium aliquod huius nomine patiuntur. Si culpa interuenit: pro qualitate ipsius, reatus est pœnæ. Etenim si mortifera est, desperata est salus: Si venialis, purgatoria pœna expiatur.

10. Atque vt purgatoria pœna defunctorũ expiari potest culpa hæc; *ita potest viuorum subsidio tolli*. Quidni in hac re viuorum suffragia proderunt defunctorum Spiritibus, quæ in quibuscunque alijs leuamen afferre possunt? An deterior hîc mortuorum, quam in alijs conditio est?

11. Possunt in hoc negotio iuuari piè defuncti fideles. Et quidem iuuari possunt *peregrinationibus* etiam iustorum, quas defunctorum nomine viui suscipiunt; nõ propterea solùm, quod sic votis suis per amicos defuncti dicantur satisfacere; verùm etiam, quia *peregrinationis* hoc officium sine *corporis molestia* non suscipitur, & *cum oratione* semper coniunctum est: quæ vtraque, quam defunctis prosint, ex supra dictis manifestum est. Atque ita secundo capiti responsum sit.

12. Cæterum, Quid si *peregrinatio* nulli suscipiatur, miseri ne semper erunt defunctorum Spiritus, qui easdem promiserunt? Hoc tertio loco explicandum est. Respondetur verò breuiter, quod res est, *Non semper fore miseros*. Nam cum pro qualitate delicti pœna purgatorij sustineatur, tum demum

ipſius erit finis, quando pro negligētia ſatisfactum erit, ex qua *peregrinatio* debita intermiſſa eſt.

14. Quàm miſera eſſet Spirituum conditio, qui ex hac vita diſcedunt; ſi requiem habere ante non poſſunt, quàm perſoluerunt vota, ad quæ ſeſe, cum viuerent, obſtrixerunt? Nónne aut perpetuò purgatoriæ illis pœnæ ſunt ſubeundæ; aut omnibus facultas facienda, vt ad viuos redeant, & viuorum patrocinia implorent? Quis hæc credat?

15. Præterea nec iuſtitiæ leges ſeruarentur, ſi mox vt *peregrinatio* debita à viuis, defunctorum nomine perfecta eſt, defuncti pœna liberarētur. Etenim fieri poteſt, vt leui negotio *peregrinatio* perficiatur; negligentia verò, propter quam intermiſſa eſt, maiorem mereatur pœnam. Et rurſum, laborioſa admodum ſit *peregrinatio*, negligentia autem, ex qua intermiſſa eſt, ſit admodum leuis, leuítque pœna expianda. At iniquum eſt, vt grauis negligentia leui pœna, & leuis negligentia graui expiatur ſupplicio.

16. Quocirca quemadmodum *peregrinatione* viuorum votis horum Spirituum fieri poteſt ſatis; ita poteſt quibúſque operibus pietatis, quorum ſæpius mentionem fecimus. Quod ſi tamen quidam ſint Spiritus, qui *peregrinationes* pro ſe fieri poſtulant; non ita poſtulare credendum eſt, quaſi aliàs ad optatam requiem peruenire nequeant: ſed quod hîc plures rationes, quibus iuuentur, aliquando concurrant.

CAP

CAPVT LXXXI.

An, & qua ratione purgandi Spiritus iuuentur cereis & accensis luminibus.

PVrgandos Spiritus accensis cereis & luminibus iuuari ex ipsorum circa mortuos vsu non immeritò quis suspicabitur. *Neque enim hic paruus est, neque simplex.* Nam mox, vt animam exspirarunt, cadaueri nunc plures, nunc pauciores pro viuorum facultatibus apponuntur. Ornant deinde pompam funebrem. Superponuntur ipsorum sepulchris. Adhibentur sacrificijs, & orationibus, quæ pro ipsis, in Ecclesia die tertio, septimo, trigesimo, & anniuersario peraguntur. Sæpè etiam extra hæc in defunctorum memoriam, nunc pro viuentium pietate, nunc ex defunctorum vltima voluntate, in templis, ad Dei honorem accenduntur. 1.

Nec nostris tantùm temporibus hæc obseruantur; obseruata quoque fuerunt priscis, & temporibus Maiorum: & quidem apud homines pietate, doctrina, sapientia atque nobilitate illustres. In funere B. Virginis *cereos ardentésque faces*, perlatos fuisse, testatur Nicephorus, lib. 2. cap. 22. Refert Theodoretus, lib. 5. cap. 35. cucurrisse per pelagus, quasi per terram populum Christianum. *Lampadibus & cereis* omnia impleuisse, vbique lætitiæ argumenta reliquisse, quando B. Chrysostomi corpus translatum est. Gregorius Nazianzenus, oratione de laudibus Cæsarij, ad piam pompam, qua corpus fratris elatum fuit, putat pertinere, quod mater *faces* gestàrit *incensas*. Centurio, quem D. 2.

Petrus conuertit, moriens congregatis omnibus Christianis,cum presbytero Eunomio,cum *Cereis accensis* sepelitur,vt narrat in eius vita Metaphrastes,apud Laurentium Surium, die 13. Septemb. Meminit *lampadum* atque *cereos* B. Hieronymus: dum illustrem Paulę his verbis describit pompam, Tom.1.epist.22.c.13.ad Eustochium: *Paula*, inquit, *translata Episcoporum manibus & ceruicem feretro subiicientibus, cum alij Pontifices lampades cereósque praeferrent,alij choros psallentium ducerent, &c.* De Constantino Imperatore hæc scribit Eusebius in eius vita,lib.4.*Cadauer*,inquit, *in capsula collatum, & purpureo tegmine coopertum,Constantinopolim delatum est,& in basilica sub altißimis gradibus depositum, luminibus super candelabris aureis circum circa accensis.* In sepultura Danielis Stylitæ (quem Zeno Imperator sui Imperij *oraculum* dicere solebat) etsi in ipsa basi,& pede suæ columnæ sepeliretur, nec vsquam fumus efferretur; tamen præsente Euphemio Episcopo, stabant ex vtraque parte tumuli, clerici, qui *faces* ferrent,& *lampades* tenerent manibus;& ea canerent,quæ cani solent in decessu. Hæc in eius vita Simeon Metaphrastes. Sic cum *cereis* terræ mandatū esse corpus Clotildis, Reginæ Francorum,testatur Gregorius Turonensis,lib. 1. cap. 4. Historiæ: quemadmodum cum *ijsdem* corpus Regis Clodouei, eodem Gregorio teste, lib. 8.

3. Et si in hac re D. Augustini sententia locum habet, qua ad traditionem Apostolicam illa refert, *quæ in Ecclesia obseruantur:& à Concilijs definita, & constituta non sunt,nec sacrarū Scripturarum authoritate confirmata*, profectò hunc *cereorum* vsum ab

Aposto

Apoſtolis eſſe profectum, aut probatum, vel poſſumus credere, vel ſuſpicari debemus. Quem enim alium horum primum authorem conſtituimus?

Sed *proſúntne* purgandorum Spiritus? Exiſtimo perſæpè *viuorum eſſe ſolatia*, & quemadmodũ pleraque alia pompam funebrem ornare. Eſſe etiam egregia *monumenta*, quæ viuentes de magnis rebus admoneant. Eſſe *pietatis argumenta*, quibus viui amorem ſuum erga defunctos teſtantur. Denique *purgandorum Spirituum aliquando grata ſubſidia & ſubleuamina*. 4.

Quando verò? Ex *fine* hoc eorum, qui *lumina* conſtituunt, & *cereos* accendunt, definiendum eſt; non ex ipſis cereis aut luminibus. *Cerei* per ſe ad propulſandas tenebras faciunt, quoſcunque alios fines habent; pro hominum, nunc viuorum, nunc defunctorum voluntate ſortiuntur: qui quemadmodum rebus adiaphoris omnibus, ita *cereis* atque *luminibus* fines dare poſſunt. 5.

Atque vt ad varios fines *cereos* ſeruire velle poſſunt, variáſque ob cauſas accendere: ita poſſunt velle prodeſſe purgãdis Spiritibus ijs, qui hominũ ſuffragijs iuuari. Quidni in pietatis ſtudio proderunt piè in Chriſto defunctis, ſi cum viuentium ſæpè graui detrimento ſeruiunt in rebus profanis? 6.

Veruntamen non quæcunque hîc viuorum intentio ſufficere videtur. Quid ſi ſimpliciter, vt defunctis proſint, nulla alterius habita ratione accendantur? *Cultus diuini* hic rationem habendam exiſtimamus, ſi prodeſſe illis debeant: vt quemadmodum eleemoſyna pro defunctis erogata, tunc defunctis prodeſt, cum in vſum cedit pauperum: ita tunc defunctis proſint accenſi *Cerei*, quando 7.

pro defunctorum incolumitate ad Dei cultun obseruandum, atque amplificandum accendun;ur.

8. Hinc est vt optimè dixerit B. Athanasius, sermone in eos, qui obdormierunt (citatus à Damasceno in sermone, Quòd qui in fide hinc migrarunt, sacris operationibus, & viuorum beneficijs multùm iuuentur) tum plurimam retributiorem habere, & defunctis prodesse *oleum & ceram*, quãdo holocausti rationem induunt. Verba eius hæc sunt: *Si quis*, inquit, *diem obierit, licet in aërem deponatur inhumatus, ne omiſsis oleum & ceram, inuocato Christo Deo, ad sepulchrum accendere. Accepta enim sunt Deo plurimámque secum referunt retributionem. Oleum enim & cera holocaustum est: incruenta autem hostia oblatio propitiatio est: quod verò in pauperes collocatur beneficium, omnis bonæ retributionis argumentum est.*

9. Atque hoc fine *accensos Cereos* purgandis Spiritibus prodesse Christianus homo dubitare non potest. Si enim stipes in pauperes erogata, prosest hisce Spiritibus, quando pro ipsorum incolumitate, à viuentibus, erogatur; quidni ijsdem prodessent cerei ad Dei altissimi honorem atque cultum accensi?

10. Orationem plurimùm his defunctis Spiritibus prodesse, aliàs docuimus. At vel oratio quædam fiet à Christianis accensi in defunctorun gratiam *Cerei*, vel certè non sunt sine oratione, proderunt igitur ipsis.

11. Omnino, quemadmodum ieiunium, quod ad carnis afflictionem facit per se non defunctis, sed viuis prodest: prodest autem defunctis: si viui hoc ipsis prodesse per modum suffragij velint; ita quæ à viuis

viuis accenduntur *Lumina* & *Cerei*, quamuis non per ſe: pro viuorum tamen voluntate atque intentione, in defunctorum vtilitatem atque emolumentum cedere poſſunt.

12. Bonum à Chriſtianis nullum ſuſcipi poteſt, quod non, ſi velint,& peccatum nullum obſtet,in proximorum & defunctorum poſſint conferre emolumentum. At bonum quoddam eſt, ad Dei gloriam, diuiníque nominis cultum *Cereos* accendere. Poſſunt igitur id, & non fruſtra ad defunctorum conferre ſubſidium atque ſolatium.

13. Ex dictis colligitur *duobus modis* purgandos Spiritus ex *Luminibus* & *Cereis* accenſis fructũ capere. Primo; ſi ad hunc finem ipſi dum in viuis ad huc agerent, ſumptus faciunt, *Oleúmque, Ceram* atque *Lumina* procurent: Deinde, ſi *hæc* ipſorum iam defunctorum nomine præſtent alij.

14. In hoc poſteriori neceſſe eſt,vt qui defunctorum cauſa hæc faciunt,in gratia ſint;nulliuſque mortalis criminis ſibi conſcij, ſi quidem Spiritibus ipſa velint proficere. In priori hoc neceſſarium non eſt. Eadem huius,quæ Eleemoſynarum,quæ à diuerſis conferri poſſunt ratio. De qua cap.77.

CAPVT LXXXII.

In Miſſæ Sacrificio, præ reliquis,plurimum præſidij ad iuuandos piè defunctorum Spiritus poſuiſſe Maiores.

1. MOdos, quibus purgandi Spiritus à pœnis; & viuentes ab ipſorum moleſtia liberantur, explicauimus. Vnum dictis adiiciendum. Oſtendendum ſcilicet, *præ reliquis*

principem locum obtinere Sacrificium Missæ. quamuis enim hoc Catholici facilè intelligant; quia tamen quidam, tantùm abest, vt credant, vt potius plurimum putent obesse; vel vt his os obstruamus, pro Missa, pauca adiicienda sunt.

2. *Vno* vero, *vno* quod à *Maiorum exemplo* sumitur, contenti erimus argumento. *Ii plurimis modis* Missæ præstantiam atque dignitatem, *præ reliquis*, quibus piè defuncti iuuantur præsidijs, declarant.

3. Principio hoc demonstrant, quod *ipsa Apostolorum ætate Sacrificium Altaris, pro defunctis, obtulerint. Oblationem pro defunctis, annua die facimus,* inquit Tertullianus, Scriptor antiquissimus, de Corona Militis. Similia habet lib. de Monogamia; & in exhortatione Castitatis; & in 2. lib. ad Vxorem. Sed clarius hoc probant Liturgiæ Iacobi Apostoli, atque Marci Euangelistæ; quæ & viuorum, & *mortuorum* necessitates Deo commendant.

4. Secundò, quod *Sacrificium etiam pro defunctis docuerint offerendum.* Licet hoc quidem ex recepta à Maioribus consuetudine colligere, sed tamen disserta est, hic etiam S. Clementis oratio, lib. 6. Constitutionum Apostolicarum, capit. 19. *Pro fratribus,* inquit ille, *qui in Domino mortui sunt, offerte in Ecclesiis vestris.* Accedit his Sanctus Ambrosius, qui lib. 2. Epistol. 8. ad Faustinum, de obitu Sororis, docet ipsam non tam deplorandam, quam prosequendam orationibus, nec mœstificandam Faustini lachrymis, sed *oblationibus* animam eius Domino commendandam. Accedit Ioannes Eleemosynarius, qui Synaxes *iubebat pro ijs celebrari*, qui in Domino piè obdormiuissent; asserens *defunctis plurimum*

rimum prodesse; quæ pro ipsis fierent commemorationes, atque Sancta Ministeria; quemadmodum de ipso scribit Leontius Neapoleos Episcopus, in vita Ioannis.

5. Tertiò, quod *crediderint & docuerint. Hoc ex Apostolica traditione profectum esse.* Sufficerent hic Liturgiæ Iacobi, atque Marci: sed placet adscribere, quod habet Dionysius, capit.7. Eccles. Hierarch. *De prece,* inquit, *pro defunctis facienda, ex diuinis ducibus, id est Apostolis, traditio peruenit ad nos.* Chrysostomus in eandem sententiam loquitur. *Non frustra,* inquit, *ab Apostolis*(Hom.3.ad Philip.) *Sancitum est, vt in celebratione venerandorum Misteriorum, memoria fiat eorum, qui hinc decesserunt.* Hæc totidem verbis, Hom. 96. ad Populum Antiochenum. Cùm Chrysostomo B. Augustinus consentire videtur. Sic enim habet, de Verbis Apostoli, 32. Serm. *Hoc à Patribus traditum vniuersa obseruat Ecclesia, vt pro ijs, qui corporis & sanguinis Christi communione defuncti, cùm ad ipsum Sacrificium suo loco commemorantur, oretur: ac pro illis quoque id offerri commemoretur.*

6. Quartò, quòd *hoc beneficium nullo modo putarint differendum, sed mox pro salute defunctorum peragendum.* Etenim Missæ Sacrificium fiebat etiam pro defunctis, antequam ipsorum corpora tumulo mandarentur, præsentibus corporibus, & orantes ad intentius orandum impellentibus. Docet hoc Dionysius Areopagita, quemadmodum testatur lib.1.cap. 23. Durantus, de ritibus Ecclesiæ. Sic Constantinum cum Liturgia sepultum esse testatur Eusebius, lib. 4. de Vita Constantini, capit.71. D. Bernardus de Malachia, nondum sepulto,(cap.

18. vitæ eius) *Interim*, inquit, *parantur exequia, offertur pro eo Sacrificium, consummantur* ex more omnia, cum summa deuotione.

7. Quintò, quòd *omnibus temporibus, omnibúsque locis, constanter ab ipsis celebratum sit*. Pro hoc clarissimum est testimonium Damasceni. Eius hæc oratio est (Oratione, quod qui in fide hinc migrarunt, &c.) *Diui autem Apostoli*, inquit, *discipuli Saluatoris, qui totum mundi circulum vnum, cœpere prædicandi verbo, quod suis oculis viderant intremendis, impollutis, vitalibúque Sacramentis, memoriam eorum, qui fideliter obdormiuerunt, habendam edixerunt: quod adhuc firmiter, atque adeo sine contradictione obseruat Apostolica Ecclesia & Dei, à finibus vsque ad fines terræ, ab eóque tempore vsque in præsens, & in finem mundi vsque*. Ex eodem capite ostendit consuetudinem Sacrificandi pro defunctis esse *Apostolicam Traditionem*, Isidorus his verbis (libro 1. de Ecclesiast. Officijs cap. 18. *Sacrificium pro fidelium defunctorum requie offerre, vel pro ijs orare, quia per totum orbem custoditur, credimus quod ab ipsis Apostolis traditum sit*. Sed & hìc seruiunt nobis Concilia, quæ in omnibus propemodum Christiani orbis Prouinciis celebrata sunt, & Sacrificij pro defunctis tanquam receptissimi & vsitatissimi præclaram faciunt mentionem. Pro *Africa* est Concilium III. Carthaginense, cap. 29. & IIII. cap. 79. Pro *Hispania* Bracarense I. cap. 34. & 39. Pro *Gallia* Cabilonense, vt habet Canon: Visum est: de Consecrat. dist. 1. Pro *Germania*. Vvormatiense capit. 10. Pro *Italia* Concilium VI. sub Symmacho. Pro *Græcia* cap. 69. Capitulorum ex Græcis Synodis, collectorum à Martino Bracarensi Episcopo.

Sextò,

Sextò, quòd *singulis annis ipso dormitionis anniuersario, Missæ Sacrificium pro defunctis repetiuerint.* Meminit huius consuetudinis Tertullianus, de corona Militis: Damascen⁹ Sermone de fidelibus defunctis. De eodem sic Gregorius Nazianzenus, Oratione 10. in laudem Cæsarij. *Atque alia quidem persoluimus*, inquit, *alia verò dabimus, Anniuersarios honores & commemorationes offerentes.* — 8.

Septimò, quòd *non annuis solùm dormitionis diebus, sed tertio, & nono & quadragesimo hanc hostiam obtulerint:* quemadmodum iam citatus testatur Damascenus. Præterea *Tregesimo* die, pro se, Sacrificium hoc offerri petiit Ephrem, in suo Testamento. Pro *quadragesimo* sic loquitur B. Ambrosius, de obitu Theodosij: *Eius ergo Principis & proximè conclamauimus obitum, & nunc Quadragesimũ celebramus assistente sacris altaribus, Honorio Principe: qui sicut Ioseph patri suo. Iacob, quadraginta diebus humationis officia detulit, ita & hic Theodosio patri iusta persoluit.* B. Remigius testamento suo, quod varijs libris exaratum legimus (inquit Durantus, lib. 2. de Ritibus Ecclesiæ Catholicæ cap. 43.) nepoti Agarimero vineam, & quædam alia legauit; vt à Patribus suis *omnibus diebus Festis & Dominicis*, pro commemoratione sua, sacris altaribus offeratur *Oblatio.* — 9.

Octauò, quòd *non facilè hoc beneficium putauerint defunctis esse negandum.* Nam pœnitentibus, etsi quædam alia negarentur, De his ita habet Concilium Arelatense II. Canon. 12. *Qui in pœnitentia positi vitam excesserunt, placuit nullum communione vacuum debere dimitti, sed pro eo, quod honorauit pœnitentiam, Oblatio illius (id est pro illo) recipiatur.* — 10.

Conci

Concilium Carthag. III. cap. 79. ſic ſtatuit: *Pœnitentes, ſi caſu in itinere, vel mari, mortui fuerint memoria eorum orationibus & oblationibus commendetur.* Idem conſtitutum in Concilio Vaſenſi I. cap. 2. & Vaſenſi II. cap. 4.

11. Nonò, quod *ſi quando graui in aliquos pœnæ voluerunt admimaduerſum, huius ſacrificij beneficio defunctum priuarint.* Hoc B. Cyprianus lib. 1. Epiſt. 9. his verbis docet, *Epiſcopi*, inquit, *anteceſſores noſtri ſalubriter cenſuerunt, ne quis fratèr excedens, ad tutelam, vel curam, clericum nominaret. Et ſi quis hoc feciſſet, non offerretur pro ipſo, nec pro dormitione eius Sacrificium celebraretur. Neque enim*, adiungit, *ab altare Dei meretur nominari, in Sacerdotum prece, qui altari Sacerdotes, & miniſtros ſuos Leuitas auocare voluit.* Sic Concilium Bracarenſe Canon. 35. vetuit fieri *Sacrificium*, pro ijs, qui ſibi *crudeles manus intuliſſent, aut Catechumeni ex hac vita diſceſſiſſent.*

12. Decimò, quod *hoc ſingulariter, defunctis prodeſſe teſtati ſint*, B. Chryſoſtomus Homilia 21. in Acta Apoſt. *Non fruſtra*, inquit, *ab Apoſtolis ſancitum, vt & in celebratione venerandorum Myſteriorum, memoria fiat eorum, qui hinc deceſſerunt. Nouerunt illis multum hinc emolumenti fieri, Multum vtilitatis.* Eadem habet totidem verbis Homil. 69. ad populum Antiochenum. In eandem ſententiam loquitur B. Auguſtinus, in Enchiridio, cap. 110. *Neque*, inquit, *negandum eſt defunctorum animas pietate ſuorum viuentium iuuari, cum pro illis Sacrificium mediatoris offertur.* In eandem Theophilactus, in cap. 12. Lucæ: *Oblationes*, inquit, *& diſtributiones, quæ fiunt pro defunctis, Non parum conducunt etiam ijs, qui in grauibus delictis mortui ſunt.* In eandem B. Greg. lib.

4. Dialog.

4.Dialog.cap.55. *Multum,* inquit,*solet animas, etiam post mortem sacra oblatio hostia salutaris adiuuare, ita vt hanc nonnunquam ipsa defunctorum anima expetere videantur.* In eandem Cyrillus Hierosſ. Catecheſi Myſtag. 5. *Maximum credimus animarum iuuamen pro quibus offertur obſecratio ſancta illius, & tremendi,quod in altari poſitum eſt, ſacrificij.*In eandem Ioannes Eleemoſynarius, Theſi 4.huius capitis.

13. Vndecimò,quod *hoc ſingulariter pro ſibi chariſſimis vel obtulerint,vel offerri deſiderauerint.*B.Ambroſius, oratione de morte Satyri fratris.*Tibi nunc,*ait,*omnipotens Deus,innoxiam commendo animā: Tibi hoſtiam offero. Cape propitius & ſerenus fraternum munus, Sacrificium ſacerdotis.* Idem Ambroſius in orationibus de obitu Theodoſij & Valētiani, ſe pro ipſorum animabus ſacrificaturū pollicetur. S.Auguſtinus,lib.9.Confe.de matre Monica agens:*Quotquot hæc,* inquit, *legerint,meminerint,ad altare tuū,Monicæ famulæ tuæ, cum patritio quondam eius coniunge.* Seruiunt hîc exempla quę Theſi 4.c.76.allata ſunt.

14. Duodecimò,quod *hoc beneficium ſacrificij ſub defunctis petiuerint impendi.*De matre ſua eadem idem ſcribit Auguſtinus,lib.9.Confeſſ.*Non iſta mandauit nobis*, ait, *ſed tantummodo memoriam ſui, ad altare tuum fieri deſiderauit, cui nullius diei prætermiſſione ſeruierat.*Idem *Sacrificiū*, pro ſe fieri petiit Ephrem Syrus: idem Venerabilis Beda: idem regina Scotiæ Margareta,quemadmodum demonſtratum eſt Theſi 4.cap.76.

15. Decimotertiò, quod *dum ſuffragiorum, quibus defuncti iuuantur,mentionem faciunt,hoc reliquis proponant & proferant.*quemadmodum Chryſoſtomus atque Auguſtinus faciunt: ille Homil.3.in Epiſt.ad

Philipp. hic cap. 110. Enchiridij. Vtrumque ſequitur Concilium Florentinum, in vnione Arm. vt ob id Cyrillus Hieroſolymitanus Catech. 5. Myſtagogica, *maximum iuuamen animarum dixerit eſſe, obſecrationem ſancti illius, & tremendi, quod in altari poſitum eſt, Sacrificij.*

NOTATIO.

Abſolutis & examinatis modis duplicibus, quibus partim contra Dæmoniorum Spiritus pugnatur: partim liberamur à moleſtijs, quas afferunt purgandi Spiritus: reliquum eſt, vt diſcutiamus Quomodo infeſtantibus Spiritibus hominum damnatorum ſit occurrendum: hoc ſequentibus aliquot Capitibus examinamus. Primum verò hic, in ordine totius Diſputationis eſt.

CAPVT LXXXIII.

Non deeſſe rationem viuentibus, quâ ſe liberent à moleſtia, quam afferunt damnatorum hominum Spiritus.

1. Svnt, qui vel *nullam*, vel certè mortalibus *ignotam* exiſtimant eſſe *rationem*, qua viuentes ſe à *Spirituum damnatorum hominum moleſtia* liberare valeant. Et forſitan non temerè. Neque enim apud hos illi modi videntur ſeruire; quibus Dæmonum profligantur Spiritus: neque

neque alij, quibus purgandorum animæ iuuantur: propterea, quòd vt ab illis, ita ab his Spiritibus dānatorum, hominum Spectra plurimum differant.

Nec videntur hic superesse rationes *aliæ*. Quæ enim illæ sunt? Illæne, quarum initiò mentionem fecimus? imprecationes? verbera? districti gladij? ignes? &c. Verùm cùm hæ in nullos Spiritus vires habeant, apud damnatorum hominum Spiritus quid promouebunt? 2.

Verumtamē ex *tribus*, ni fallimur, colligitur *non deesse etiā viuentibus, sua arma, quibus se ab horū Spirituum molestia tueantur, atque defendant*. Principiò quidem, ex horum cum aliorum Spirituum collatione. Tum deinde, ex conditione societatis, quæ est inter Christianos. Tertiò denique ex ijs, qui ad molestias, quas damnatorū Spiritus afferunt, concurrere, & quouis modo operam suam conferre videntur. 3.

Medium inter purgandos hominum, & damnatos Dæmonum Spiritus, in hac molestandi ratione obtinent illi, de quibus nostra iam Disputatio est, Spiritus. Cùm igitur ab illorum molestia, nos charitatis, quæ pro illis fiunt, officijs; ab horum Christianæ religionis præstantissimis præsidijs liberemus; *horum molestias* excutere non valebimū? 4.

Sit licet studium molestandi horum multò maius, quàm purgandorum Spirituum: non tamen maius Dæmonum. Et quamuis magnæ ipsorum vires: multò tamen inferiores sunt viribus Dæmonum. Quod igitur erga hos valemus, illud erga illos non poterimus? 5.

Societatis Christianorum illa est conditio, vt Rempub. quandam cōstituat. Hoc cùm alia multa, 6.

tum in ſacris literis ſæpiſſimè *regni cælorum* compellatio,qua illam Dominus notat, indicat: quòd igitur vnaquæque Reſpubl. habet, vt ſe aduerſus hoſtes tueatur atque defendat;hoc,optimè à Chriſto Domino conſtitutæ Reipublicę,erit negatum? Sola hæc aduerſus ſuos hoſtes ſe tueri,ab ipſorum moleſtia ſe liberare non poterit? An fortè hi Spiritus hoſtes non ſunt?Cur igitur moleſti ſunt? cur pacem inuident? terriculamentis cruciant?

7. Non ſunt ſubiecti viuentibus hi Spiritus, dicet aliquis:extra Chriſti ſunt Eccleſiam.Ita eſt. Et ob eam cauſam, cum ipſis non tanquam nobis ſubiectis agimus,ſed tanquam cum hoſtibus:qui quamuis iure ſubiecti non ſint; nobis tamen ſe ſubiiciunt,hoc ipſo;quod nobis moleſti ſunt:faciuntq́;, vt naturæ iure liceat propulſare à ceruicibus noſtris moleſtias; quas præter ius nobis afferunt.

8. Tres omninò eſſe videntur, *qui ad moleſtias has concurrunt.* Ipſæ defunctorum animæ,quæ excitatis tumultibus, & terriculamentis nos fatigant. Dæmones, quorum opera, corpora, quæ Spiritibus ſeruiunt, cōponuntur & formantur: & Deus; quo vel permittente, vel præcipiente hic omnia fiunt. Cuius verò ratione fieri negabimus, vt à moleſtia hac nos vindicemus?

9. Demonſtratum eſt, iam nec tantas eſſe vires horum Spirituum; nec tantam malitiam, quanta ipſorum eſt Dæmonum. Omnino igitur, ſi à Dæmonum moleſtia poſſumus; vt poſſumus, ab horum infeſtatione atque inſultibus expedire nos poterimus.

10. An fortè, contra Dæmones vires nobis deſunt? At à Dæmonum, creaturarúmque omnium Domino,

mino, sufficientissimæ in Dæmones sunt collatæ. *Ecce*, inquit Dominus, *dedi vobis potestatem calcandi super Dæmones.*

Neque nobis hic Deus ipse est impedimento, Quamuis enim ipso nunc permittente, nunc imperante tumultibus suis molesti sint, Spiritus: ita tamen molesti sunt, vt quemadmodum ab illius voluntate pendet, quod fiant; sic quod cessare debeant: & hoc quidem nostris precibus vrgentibus potest clementer concedere; quemadmodum illud sua iustitia postulante permittere. Sed ad modos. Et primo *falsos* excludamus, tum *veros* probemus. II.

CAPVT LXXXIIII.

Non valere contra damnatos hominum Spiritus, eorúmque molestias, quibus loca reddunt infesta, illas rationes, quibus viuentes se expediunt à molestijs, quæ à purgandis Spiritibus afferuntur.

Posse tolli molestias, quæ à damnatorum Spiritibus, certis locis excitantur, demonstratum est. Sequitur ostendamus, *quibusnam* rationibus tollantur: iísne, quibus contra infestantes Dæmones depugnamus. an quibus vtimur contra illas purgandorum Spirituum; an alijs aliquibus. Rem *duabus* Assertionibus includimus. Prior hoc capite explicanda est. I.

Hæc est: *Rationibus, quibus contra molestias, quæ à* 2.

purgandis Spiritibus afferuntur, vtimur; contra damnatorum hominum Spiritus nequaquam agendum est. Causa Assertionis est: quia neque *hoc nomine* hi Spiritus molesti sunt, quo illi purgandi: neque si essent, *hisce rationibus* eos tentare, atque aggredi liceret.

3. *Quo nomine* damnatorum hominum Spiritus molesti sint, superius cap. 13. demonstratum est. Quod verò, non *idem* ipsis atque purgandis propositum sit, dubitare nemo debet. Purgandi, vt viuẽtium opera iuuentur, importuni sunt: hi spem salutis nullam habent. Qui verò, quod iuuari possint, desperant; vt iuuentur petere possunt?

4. Quod si à morte, *vel* non ad pœnas mox raperentur: *vel* si raperentur, iudicis sententiam non perciperent ante hi Spiritus, quàm vniuersale omnium mortalium futurum est iudicium: *vel* etiam, si post latam à morte sententiam sperarent ad ipsam mutandam aliquando, aut saltem mitigãdam: possent forsitan ad viuos redire, tumultúque suo atque molestia viuentium operam implorare, vt vel ad supplicia, quæ meruerunt, non damnarentur, vel ab ijs, quæ sustinent, subleuarentur: at horum nullum apud infelices locum habet.

5. *Mox post mortem ipsos merita sequuntur supplicia, facilè est coram Deo*, dicitur Eccles. 11. *in die obitus retribuere vnicuique secundum vias suas. Ducunt in bonis dies suos,* inquit Iob, cap. 21. *& in puncto ad inferos descendunt.* Diues Epulo, *mox*, vbi mortuus, in inferno est sepultus, Luc. 16. & *mox* in tormentis hanc edidit vocem: *Crucior in hac flamma.* Si *mox* beatos sua sequitur gloria, impiorum in longum tempus differrentur supplicia? *Postquam diem*

tuum

tuum obieris, inquit Chrysost. homil.37. in Matth. *iudicium & pœna consequetur:* Vide Francis. Soarez, Tom.2.in tertiam partem D.Thomæ, Disput.52.

6. Sic *mox, post mortem, iudicis fertur sententia, & non ad communem vsque carnis differtur resurrectionem*, quidquid dicat Lactantius, lib.7. diuinarum Instit.cap.21. Pulchrè Apostolus Paulus, ad Hebr. 9.cap. *statutum est*, inquit, *omnibus semel mori: post hoc autem iudicium. Iam*, inquit B.Augustinus, lib.2. de Origine animæ, cap.4. *illud salubriter credit, & rectißimè; iudicari animas, cùm de corporibus exierint: Antequam veniant ad illud iudicium, quo eas oportet iam redditis corporibus iudicari. Aiunt*, inquit Damascenus oratione de defunctis, *viri diuinitus illustrati. quod cùm exhalamus spiritū, quasi in libra, humana opera probantur. Et si ipsa mox mortem sequuntur supplicia, differri potest sententia; quæ supplicia præcedit?*

7. *Nec spes miseris esse potest, quod vel tormentorum aliquando futurus sit finis:* quia æternus est ignis, qui cruciat: *vel pœnarum acerbitas poßit mitigari*; quia vt irreuocabilis, sententia, ita constans atque perpetuum supplicium. *Alicuius mitigari eam, cui traditus est, pœnam; vel quibusdam interuallis habere aliquam pausam, quis audacter dixerit?* inquit beatus Augustinus in Psal.105. *quandoquidem vnam stillam diues ille non meruit?*

8. Fortè de iudicis voluntate *dubitare* possunt miseri. Possent, si per Angelos, siue bonos, siue malos, hæc ipsis innotesceret, ipsique iudices essent. At Angeli iudices non sunt, sententia per Angelos non fertur: fertur per ipsum, de cuius voluntate non debent ambigere, iudicem, aut Angelos, iudicis personam sustinentes. Scriptum est, (2.Cor.5.)

Omnes nos manifestari oportet, ante tribunal Christi, vt referat vnusquisque propria corporu prout gessit, siue bonum, siue malum. Et rursus (Rom.4.) *Omnes stabimus ante tribunal Christi. Et vnusquisque nostrũ pro se rationem reddet Deo.*

9. Quæ cùm ita sint, credi non debet auxilij consequendi gratia ad viuos redire damnatorum hominum Spiritus; aut hanc ob causam esse molestos, vt viuentium opera iuuentur. Sed faciamus ita esse: *hoc fine* esse molestos: *ignorare* etiam quæ status ipsorum sit conditio. *Nobis* tamen ijs *rationibus*, quibus purgãdis Spiritibus succurrimus, his subuenire nequaquã licitum est: propterea, quod citra salutis dispendium, *hos damnatorum hominum Spiritus nostris suffragijs iuuari posse*, nequaquã credere possimus; tantũ abest, quod iuuare debeamus.

10 Ea est damnatorum conditio, vt *neque à pœnis quibus adiudicati sunt, possint liberari vnquam, neque in ijsdem leuamen vnquam exspectare.* Hoc quam sit certum, atque indubitatum; quàm firma constantíque fide tenendum atque defendendum, postquam probatum erit, finem capiti imponemus.

11. Ecclesiasticæ hic primùm sententia est, cap.11. *Si ceciderit*, inquit ille, *lignum ad Austrum, aut ad Aquilonem; in quocunque loco ceciderit, ibi erit.* Ad Austrum cadunt saluandi, ad Aquilonẽ damnandi. Manent singuli suis locis illi in æternum felices: hi in ęternum miseri. *Ibi vnumquemque*, inquit D. Bernardus (serm.59. ex paruis) *iudicabit Deus, vbi inuenerit: ibi, inquã, erit immutabiliter & irretractabiliter.*

12. Secundò, hic seruit Regius Propheta, Psal.6. *Conuertere*, inquit, Domine; *& eripe animam meam: saluum me fac propter misericordiam tuam, quoniam non*

non est in morte, qui memor sit tui: in inferno autem quis confitebitur tibi? quasi dicat: Nullus sanè. Nulla ratione fieri potest, vt quis tibi aliquãdo confiteatur, ad te conuertatur, pœnas illius loci euadat.

13. Tertiò, dictis astipulatur Isaias Propheta, cap. vltimo. *Vermis eorum* (damnatorum) *non moritur, & ignis eorum non exstinguitur*. Si *eorum* est vermis; si *eorum* est ignis; ipse autem vermis *non moritur, & ignis non exstinguitur*, omninò necesse est & illos, quorũ est *vermis*, atque *ignis*, perpetuo in *igne* miserè viuere, & *verme* torqueri.

14. Audiamus Dominum: *Bonum est tibi* (inquit ille, Marc.9.) *claudum introire in vitam æternam; quàm duos pedes habentem mitti in gehennam ignis inexstinguibilis: vbi vermis eorum non moritur, & ignis non exstinguitur*. Idem clariùs, Matth.25. *Discedite à me maledicti, in ignem æternum, qui paratus est diabolo, & Angelis eius*. Et ne quis crederet ignem æternum, & non æternum in igne cruciatũ, subiungit. *Et ibunt hi in supplicium æternum, iusti autem in vitam æternã*.

15. Cum Domino consentit discipulus, Domino dilectus; in reuelatione sibi diuinitus facta, edoctus, Apocal.20. *Diabolus*, inquit, *qui seducebat eos, missus est in stagnum ignis, & sulphuris: vbi bestia & pseudopropheta cruciantur die & nocte, in sæcula sæculorum*.

16. Hinc communis illa Ecclesiæ vniuersalis, cum B. Athanasio, confessio. *Quicunque vult saluus esse, ante omnia opus est, vt teneat Catholicã fidem*. Quam illam? *Qui bona egerunt, ibunt in vitam æternam: qui verò mala, in ignem æternum*. Et pulchrè Innocẽtius III. libro de Contemptu mundi, cap.10. *Iustum est*, inquit, *vt quod impiis in suo prauaricatur æterno, Deus vlciscatur in suo æterno*.

17. Atque hinc esse dicam, vt oratio, quæ pro damnatis instituitur, frustra dicatur suscipi. *Qui sine fide*, inquit B. Augustinus ex sententia Magistri, in 4. dist. 45. *per dilectionem operante discesserunt, frustra illis à suis pietatis officia impenduntur.* Idem 24. Moral. habet B. Gregorius.

18. Quid, quod ipsa etiam prohibita sit? *Est peccatum ad mortē*, inquit sanctissimus Theologus Ioannes, 1. cap. 5. *non pro illo dico, vt roget quis?* Et B. Gregorius Bonifacio (habetur 13. quæst. 2. cap. Pro obeuntibus) *non licet pro defunctis impijs, quamuis Christianis fuerint, oblationes offerre, &c.*

19. Quocirca bene B. Augustinus, lib. 3. cap. 12. sic loquitur: *Noli dicere, noli credere suffragia Christianorum pro ijs, qui non baptizati de corpore exierunt, offerenda, si vis esse Christianus.* Et ipse: *Si scirem*, inquit, *matrem meam esse in inferno, non magis pro illa orarem, quàm pro diabolo*, teste Soto in 4. Sentent. dist. 45. quæst. 2. artic. 2.

20. Itaque, vt cum B. Gregorio loquar (4. Dialog. cap. 44.) *Non orant sancti homines pro hominibus infidelibus, impiísque defunctis: quia pro ijs vtique, quos æterno deputatos supplicio iam nouerunt, ante illum iudicis iusti conspectum orationis suæ meritum cassari refugiunt.* Ita Gregorius.

21. Ex dictis non solùm hoc colligimus, suffragijs nostris damnatorum Spiritus non iuuari, sed frustra quoque esse, atque cum animæ nostræ detrimento his Spiritibus *suffragari velle*, atque *suffragari.*

22. Colligitur secundò, in graui eos versari errore; qui damnatorum Spiritus aliquando ex supplicijs, quæ grauissima perpetiuntur, putant *eripiendos.*

quo-

quo nomine,cum quibuſdam,non bene audit Origenes; qui neſcio quos animarum *itus & reditus*,vt B. Auguſtinus loquitur, excogitauit. Huius erroris originem notant Epiphanius, Epiſt. ad Ioannem Hieroſolymitanum, Hieronymus in capit.3. Ionæ. Gregorius 9. Moralium capit. 45. & 46. & libr.34. cap. 12. & 13.

Cum Origene coniunxero, quos idem B.Auguſtinus refutat, 21.de Ciuitate Dei,cap.7.& ſequentibus: qui in nouiſſimo iudicio propter interceſſiones Sanctorum, *neminem hominum putant eſſe damnandum*: eos quoque, qui *impunitatem omnium peccatorum* promittunt aliquando, etiam Hæreticis propter participationem corporis Chriſti: denique illos, qui non omnibus, ſed ijs tantum, *qui apud Catholicos ſunt regenerati*, etiamſi poſtea in multa crimina, erroréſque proruperint, indulgentiam pollicentur, &c. de quibus plura loco citato Beatus Auguſtinus.*Nullis omnino damnatis ſpes ſalutis reliqua eſt.* 23.

Nec aſſertioni noſtræ repugnat,quod Pſalm.76. dicitur: *Nunquid obliuiſcetur miſeri Deus, aut continebit in ira ſua miſericordias ſuas*; *De viuis* enim eſt ſermo Prophetæ, qui quamdiu ſpirant, ſperare poſſunt; ſibíque Dei miſericordiam promittere. Mortuorum longè alia eſt ratio: Miſericordia illi prorſus indigni, qui miſericordiæ tempus turpiter neglexerunt. Quamquam B.Auguſtinus libr.21.de Ciuitate Dei, cap.24. ad *probos* ſolùm velit pertinere, quod à Propheta dicitur, Deum miſericordias ſuas in ſua ira non contenturum. 24.

CAPVT LXXXV.

Iisdem rationibus proscribi Spiritus hominum damnatorum: eorúmque infestationes atque molestias tolli, quibus Spiritus Dæmonum, ipsorúmque molestiæ proscribuntur & tolluntur.

1. NOn prodesse damnatorum hominum Spiritus suffragia, quibus purgandæ animæ iuuantur; nec hisce ab ipsorũ molestijs, quas afferunt, viuentes liberari demonstratum est. An illis machinis oppugnandi sunt, quibus contra Dæmones depugnatur? *Ita omnino censemus*: licet vt assentiamur, hic tam firmis argumentis, vt ibi, non inducamur. Atque hæc 2. nostra assertio est; quam sequentibus, & explicamus & probamus.

2. Et principiò, haud obscurum est, pro nobis *tam firma præsidia hic, vt ibi, non esse*. Ibi exemplorum abundamus sylua; quibus probabamus & Reliquiarum, & Sanctæ Crucis, & rerum consecratarum vsu, Dæmones profligari. Ecclesiæ præterea nitebamur authoritate; quæ hoc ipso probat rerum harum alias cõtra Dæmonum valere insultus; quòd hoc nomine consecrentur, consecratæ verò Christiano populo in hunc finem offerantur; alias Dæmonibus per se esse molestas hic vtroque videmur destituti. Neque enim exempla obuia sunt. Orationes etiam atque Exorcismi, quibus contra Spirituum molestias Ecclesia vtitur, contra Dæmoniorum Spiritus tantùm instituta videntur.

3. Nihilominus etiam *his machinis, vel prorsus iisdem vel paruis immutatis contra damnatorum hominum*

Spiritus

Spiritus feliciter nos pugnare posse credimus: credétque nobiſcum, qui quæ & machinarum illarum ratio, & quæ Spirituum horum conditio ſit, diligenter ſecum expendere velit.

4. Incredibili & Vatiniano *odio* Deum Opt. Max. proſequũtur damnatorum hominum animæ. Hæc ipſarũ conditio. *Machinæ noſtræ*, quibus contra Dæmones pugnandũ docuimus, Deo vehementer placẽt. Hæc ratio machinarũ. Quid ex vtroque? Damnatorum hominũ Spiritus illas fugere atque deteſtari? Quomodo verò? Quia ita natura comparatum eſt, vt quorũ odio flagramus, quoſve deteſtamur; eorum non ſolùm non præſentiam feramus, ſed neque quidquam ipſorum, quæ ipſis vel chara, vel quomodocunque coniuncta ſint, ſuſtineamus.

5. Quod inferimus, rectè inferri quiuis facilè intelligit. At non ita facilè, quod ponimus; *Odio* Vatiniano Deum proſequi damnatorum hominum Spiritus: *Machinas* item, quibus contra Dæmones pugnamus, Deo vehementer placere, & gratas eſſe: At non minus vtrumque certum eſt.

6. Pro impiorum Spirituum, erga Deum *odio* grauiſſima eſt ſacrarum Scripturarum authoritas, omnium Patrum calculo confirmata. *Superbia* (dicitur Pſal. 73.) *eorum, qui te oderunt, aſcendit ſemper*. Hanc enim ſententiam, quamuis ad alios pertinere dubium non ſit; in damnatos tamen hominum Spiritus: atque item Angelicos conuenire maximè, conſtans omnium ſenſus eſt & conſenſus.

7. Sed & ſi ad *voces* damnatorũ hominũ attẽdamus, quod dicimus, facilè probabitur. Plenæ ſunt damnatorum hominum voces blaſphemiarum: plenæ irarum: plenæ conuitiorum. An blaſphemiæ ab amico

amico animo in eum, in quem inuomuntur & expectorentur, proficiſcuntur? Fortè in Deum blaſphemi non ſunt damnatorum hominum Spiritus? Sunt maximè. *Maledicent*, inquit Innocentius III. lib. 5. de Contemptu mundi, capit. 10. *altiſſimo, & blaſphemabunt excelſum: conquerentes eum eſſe malignum qui creauit eos in pœnam: & nunquam inclinatur ad veniam. Audi Ioannem in Apocalypſi capite 16. dicentem: Grando magna deſcendit de cœlo in homines, & blaſphemauerunt homines Deum propter plagam grandinis: quoniam magna facta eſt vehementer.* Ita Innocentius.

8. Scrutemur odij cauſas. Multæ & magnæ in damnatis Spiritibus inueniuntur. *Odium*, inquit Gregorius Niſſenus 8. in Eccleſiaſt. *eſt auerſio ab eo, quod moleſtia afficit.* Quanta verò moleſtia miſeros damnatorum Spiritus afficit Deus? Priuat *bonis*: grauat *malis*. quantis & quot?

9. *Omnibus donis*, quibus in hac vita frui potuerunt, priuati ſunt damnati. Quod ſi quædam, quæ natura conceſſit, retinent, illa ipſa malorum & pœnarum ſunt, ſeges & materia, ſed hoc maximum (*pœnam damni* vocant Theologi) quod Dei Opt. Max. conſpectu frui ipſis negatum eſt. Quocirca Sanctus Auguſtinus, poſtquam plura damnatorum damna recenſuiſſet: *Abſentia*, inquit, *præſentia Chriſti, quoad viſionem eius, ſola omnia prædicta mala ſuperat, & omnibus pœnis eſt intolerabilior.* Ita ille de triplici habitaculo, cap. 2.

10. Sic *torrente malorum* omnium obruti ſunt: quæ cùm ſacræ literæ ſatis explicare nequirent; quibus potuerunt, vel huius vitæ grauibus pœnis, vel quæ grauium pœnarum eſſent indicia adumbrârunt: vt ſunt

ſunt *exteriores tenebræ, dentium ſtridor, fletus, gemitus & eiulatus, ſtagnum ardens igne & ſulphure, frigora niuis, nimius calor, deſiderium mortis, tribulatio, qualis non fuit ab orbe condito, &c.*

Eaſdem quodam modo adumbrat Caſſianus, in Confeſſ. Theologica, part. 3. *Quis*, inquit, *dicere valeat, quæ impijs, & male viuentibus tormenta ſint præparata? In ipſo enim continua mortis loco, qui infernus appellatur; quid aliud niſi iugis flamma, perſeuerans tribulatio & perpetua pœna, atque infinita totius mali calamitas eſſe poteſt? igneus autem fluuius, & fœda palis complet omnia. Ibi ſanè atroces Angeli commorantur, quorum brachia ſunt, vt capita draconum, quorum oculi igneas ex ſe ſagittas emittunt: quorum dentes, vt Elephantis, prominent, & ſtimulant ad tormentum, vt caudæ ſcorpionum: quorum aſpectus tremorem inducit & dolorem atque mortem. Atque vtinam mors poßit in his ſubuenire anguſtijs. Sed quod eſt horribilius ad hoc viuit in tormentis poſitus, vt cruciatibus gubernetur, ad hoc redintegratur, vt roſus ſerpentibus, & iteratis ſubnixe, iterúmque repetitis morſibus attrectetur. Illic vlulatus & planctus, gemitus & mugitus continuè ſonant: ſimúlque clamor confuſus vbique attollitur, vbicunque tormentorum vis exagitat, & incendij arſura extorquet.* Et quæ ſequuntur. 11.

Sed duo ſunt, quæ hanc pœnam augent; *acerbitas*, atque *duratio*. *Intenſißima* eſt, quam miſeri patiuntur. Nihil eſt chiragra in manibus; nihil cholica in ventre; nihil podagra in pedibus; nihil dolor dentium in ore; calculi in renibus; ſi cum pœnis infernalibus, vel illorum malorum aliquod, vel omnia ſimul conferantur. Et his morbis vnum aliquod membrorum affligitur. Quid ſi omnes morbi 12.

morbi iam dicti hominem crucient? quid si in omnibus membris crucient? nónne res propemodum intolerabilis. Rursus, cùm hìc patiuntur, non desunt colloquia amicorum, commoditas lecti, aliáque vitæ solatia. At ibi nulla pars, vel membrum, à tortura vacabit: nulla vnquam consolatio. Pro lecto candens stratum: pro refrigerante aëre, ignis; pro suaui odore, fœtor suffocans: pro amicorum solatio, irrisiones, contumeliæ, maledictæ Dæmonum.

13. Auget & miseriam *eius duratio.* Perpetua miserorum est pœna, *Cremabit*, inquit B. Cyprianus, lib. ad Demetrianum, *addictos ardens semper gehenna & viuacibus flammis vorax pœna: nec erit vnde tormenta vel requiem poßint habere aliquando, vel finem. Seruabuntur cum corporibus suis animæ infinitis cruciatibus ad dolorem.* Et B. Bernardus lib. Meditationum cap. 3. *Procul*, inquit, *à beata patria exulati, cruciabuntur in gehenna perpetua: Nunquam lucem visuri, nunquam refrigerium adepturi: sed per millia millium annorum, in inferno, cruciandi: nec inde nunquam liberandi, vbi nec qui torquet aliquando fatigatur, nec qui torquetur aliquando moritur. Sic enim ignis ille consumit, vt semper reseruet: sic tormenta aguntur, vt semper renouentur.*

14. Quantum verò huius æternitatis cogitatio cruciat? In hac vita, quidquid diuturnum est, molestum est, & graue. Et si grata quies; tamen si sano duos annos in lecto molli continenter cubandum esset, non ferret diuturnæ quietis laborem. Quid si verò vnius anni graues calculi labores ferendi? quanta hæc miseria? At ad pœnas inferni nihil huius vitæ dolores: nihil feruens oleum: confractio

ossium:

ossium: scorpiones, & sexcenta grauissima mala. Quæ igitur *miseria, in perpetuum, infernalia tolerare supplicia?* Nimium longum, quod æternum. Bona esset conditio miserorum; si tot millibus annorum infernales pœnæ essent sustinendæ, quot vnquam fuerunt folia in arboribus; quot sunt arenæ in littore maris; quot guttæ in vastissimo mari. *Sed in æternum pati, nullum annorum myriadibus absoluitur.*

15. Neque ex his *odium* damnatorum Spirituum erga Creatorem suum, tantùm crescit, verùm etiam ex *omnibus*, quæ ipsis diuinitus collata sunt, beneficiis; qualiacunque etiam illa sint. Præbent materiam maioris odij erga Deum *bona fortunæ*, quibus dum corpora fouerent, abundarunt. quoniam hæc ad maiora ipsis seruiunt supplicia. Præbent *bona corporis, atque animæ*; quæ dolent se à Deo, iam malè expensorum rationem exigente, accepisse. Præbent *beneficia omnia*, quæcunque in vniuersum genus Filius Dei triginta, & pluribus, quibus nobiscum annis versatus est, contulit: quoniam & hæc pœnarum augent acerbitatem.

16. Magnum igitur *odium* damnatorũ hominũ erga Deum. Et poterunt hi Deum ęquo animo ferre? poterunt quicquam, quod Deo clarum, gratúmque sit, probare? poterit placere, quod ille probat?

17. Sed fortè *arma* quibus contra Dæmones pugnatur, Deo grata non sunt. Fortè non placent. *Sunt gratissima.* placent vehementissimè. Docemus de singulis, sed pro instituti ratione, breuissimè.

18. Pro *Crucis signo* sunt infinita, quæ per illud Deus Opt. Max. operari dignatus est, omnibus omnino temporibus: quæ quàm sint vera; quàm magna, docet de Dęmoniacis Disputatio. Addo & hoc

nomine

nomine placere, quòd memoriam refricet amarissimæ Filij eius passionis; quam cupit ille, apud nos; iugem esse, atque perpetuam: quod de diuinis rebus mentem admoneat, quæ non potest ipsi non placere, qui mortalium cogitationes cupit esse abstractissimas à rebus terrenis, & coniunctissimas diuinis. Quid, quod *Crux* Filij Dei triumphum, vel maximè sit exornatura? Quando enim *cum maiestate magna atque potestate* venturus est, rationem cum mortalium genere vniuerso positurus. *Tunc*, inquit Dominus, *patebit signum Filij hominis in cælo*. Matth. 24.

19. Similia pro *Reliquijs* afferre possumus. Neque enim quemquam clam est, quem sint omnem propemodum fidem humanam superantia quæ ad Sanctorum *Reliquias* Deus fieri voluerit. Docet & hæc de Dæmoniacis Disputatio. Potest-né Deus non eorum magni facere pignora; quos promisit se *benedicturos? glorificaturos? omnibus malis erepturos? quibus virtutem miracula patrandi in hac vita contulit? & quidem tot, ac tanta, quanta Filius eius non patrauit? quos vniuersus mundus Iudices in extrema illa expectat die? quibus datum accumbere in Regno cælorum, vbi ministrum agit Filius Dei?*

20. Placere Deo *Orationem* dubitat nemo. Ipse illam *consulit*. ipse *præcipit*, ipse *modum orandi præscribit*. Sed & ad orandum *inuitat* studiosissimè. Quibus verò rationibus? *suo exemplo*: *maxima promissione*, *rebus maximis oratione vel confectis, vel impetratis* vt interim pulcherrimarum virtutum cumulum omittam, quæ cum *oratione* coniunctæ sunt, & Deo plurimum placent.

Fortè dubium de *Rebus consecratis*, num Deo proben

probentur. Et pro his, quemadmodum pro Reliquijs atque Cruce, ſunt prodigia & portenta, non niſi ſingulari Dei virtute atque prouidentia, ad *harum rerum* vſum peracta. Accedit quod *heres* propriè Dei dici debeant, vt quæ à naturali ſuo vſu per conſecrationem, quodam modo tranſlatæ ſunt ad diuinum, & natura multò ſuperiorem: & quibus tanquam diuinæ clementiæ quibuſdam quaſi inſtrumentis, Deus humanis neceſſitatibus ſubuenire decreuit.

22. Vnus reſtat *Exorciſmus*. In hoc nihil eſſe, quod damnari merito poſſit, alias demonſtratum eſt: multa eſſe, quæ probentur, Deoque grata ſint, quę iam diximus, confirmant omnia, vt quorum in Exorciſmo vſus eſt præcipuus.

23. Sunt igitur res hæ *grata* Deo. Sunt igitur *ingrata*, & odio, damnatorum hominum Spiritibus. fugient igitur ipſas, deteſtabuntur. non ferent, deſinent ad harum præſentiam mortalibus eſſe infeſti, pacem reliquent.

24. Eſt &, præter iam fuſius explicatam rationem, alia, cur contra damnatorum hominum Spiritus plurimum valere credi debeat machinas, quibus Dæmones expugnantur illa videlicet, quod *veriſimile* ſit nunquam damnatorum hominum Spiritus nobis moleſtos eſſe, niſi Dæmonibus egregie adlaborantibus; ſi non omnia peragentibus: vt ob id credi debeat hos Spiritus ab infeſtando deſiſtere, ſi locis, vbi infeſtant, ipſi Dæmones proſcribantur, & profligentur.

25. Nam primum credi poteſt, damnatorum hominum Animas, ſi quando rebus viuentium autoproſopos perſonaliter interſunt, Dæmonum

 opera

opera ad nos delatas eſſe, aut etiam compulſas; atque ita ipſis ſemper aſſiſtere, vt ne latum quidem vnguem, ab ijſdem diſcedant. An deſerere poſſunt iam in ſuam poteſtatem traditas? Illi præſertim Spiritus, quibus ſtudium fuit continuum; vt quantum Angelus cuiúſque tutelaris pro viuentium bono fuit ſollicitus, tantùm ipſi incommodarent? ad vitiorum latas vias pertraherent?

26. *Corpora* verò, quorum hic vſus eſt, omnino opera quædam ſunt Dæmonum: & à Dęmonibus non tantùm formantur; verum etiam ne diſſoluantur, ſuſtentantur. Non credibile eſt illas damnatorum Spirituum eſſe vires, vt ex aëre corpora ſibi aptare valeant, atque ſuſtentare. Maioribus hic opus eſt, Angelorum ſcilicet, non quidem bonorum, quorum obſequijs damnati indigni; ſed malorum, in quorum infelicem ſocietatem miſeri aſſcripti. Hęc ſuperius demonſtrata ſunt Capite 19.24.25.

27. Quæ cùm ita ſint, nouas hîc rationes, quibus ab humanorum Spirituum moleſtijs liberemur, quærere neceſſe non eſt. Illæ ipſæ, quibus contra Dæmones confligimus, ſeruire poſſunt. Quomodo porrò contra hos Spiritus valere dici debeant: & Vtrum æquales omnium ſint vires; an vna altera præſtantior, explicandum eſſet, niſi quæ ſuperius dicta ſunt, hîc ſeruire crederemus, & breuitati ſtuderemus.

NOTATIO.

DIſcuſſimus modos, quibus partim contra damnatorum hominum Spiritus, partim contra purgandorum pugnatur

pugnatur. duo alij quidam esse videntur, qui tam purgandis, quàm damnatis possunt esse communes. Horum altero Spirituali defunctorum necessitati subuenitur: altero temporali. In illo impenditur beneficium absolutionis ab excommunicatione contracta à viuentibus, in hoc exhibetur sepultura, qua defunctorum corpora carent. Vtrumque antequam vlterius progrediamur, examinare operæ pretiū est.

CAPVT LXXXVI.

An sepultura defunctis exhibita, ipsorum Spiritus prohibeat ad viuentes redire, iisque molestos esse.

QVorundam illa sententia est, vt insepultorum Spiritus tamdiu existiment quiete sua, atque proprijs sedibus carere, & inter viuentes errare, excitatisque tumultibus molestos esse; quamdiu corporibus sua *Sepultura* impensa non est: ea verò impensa molestias omnes desinere. Hinc Poëta Aeneidos 6. — 1.

Non ripas datur horrendas, nec rauca fluenta
Transportare prius, quàm sedibus ossa quierint.

Et Porphyrius, teste Benedicto Perierio cap. 9. de Magia; *Animæ*, inquit, *carentium sepultura circa corpora morantur. Quocirca*, addit, *qui vaticinantium animalium insinuari sibi animas optant, præcipua illorum membra deglutientes, præsentes sibi faciunt animam, Dei ritu vaticinantē. Talis enim anima, vnà cum sui corporis integra sumptione, in corpus humanum se penitus ingerit.* Hæc Porphyrius.

2. Sententia hæc, quamuis pernitiosos errores quosdam contineat; non tamen per omnia falsa est, nec damnari à Christiano homine potest. Nos, postquam vera à falsis distinxerimus, ad præcipuum, quod hic propositum est, cap. respódimus.

3. Verum est *defunctorum Spiritus* (Christianorum in primis) *desiderare, aut certè probare, vt quæ dum vixerunt, fouerunt corpora, suam habeant Sepulturam*. Bonum hoc aliquod ipsorum est: & *bonum est*, Philosopho teste, *quod omnia appetunt. Antiqui illi iusti*, inquit Beati August. lib. de cura pro mortuis agenda cap. 13. *dum viuerent de sepeliendis, aut transferendis corporibus, suis filijs mandarunt: & mortui, vtrum sepulta sint vel insepulta non curabunt?*

4. Ad iniuriam & contumeliam defunctorum omnes pertinere existimant, si *Sepultura* corporibus negata esset. In veteri lege, quando in aliquos Deus grauius voluit animaduertere, ad alias pœnas etiam hanc adiecit, vt *sepultura* infelices carerent, & corpora cederent in escam aut cæli volucribus, aut feris canibus. Apud Græcos, teste Alexandro ab Alexandro (libro 6. genialium dierum cap. 19.) tanta cura *Sepulturæ* fuit, vt decem Prætores, quod bello nauali apud Arginusas, vi tempestatis acti, defunctos in acie non sepelissent, ab Athieniensibus capitis accersiti, & vltimo supplicio affecti fuerunt. Lacedæmonij dum contra Messenios ducunt, ne milites, qui bello ceciderãt, *insepulti* manerent, tesseras in brachijs insculptis nominibus habuêre. Inoleuit mos Athenis, vt singulæ tribus singulas arcas, in quibus cadauera, & dispersas reliquias illorum, qui bello ceciderant, suæ cuiusque tribus, inquisita *colligerent*, in expeditione

ditione vehiculis vexerint.

Hinc non quibuſuis, ſed ſceleratis, & ob inſignia crimina notis beneficium *Sepulturæ* non impendebatur. *Tyranni*, inquit idem Alexander ibidem, *qui malè de Repub. meriti ſupplicio eſſent affecti: aut qui laqueo, aut morte inhoneſta, aut malo letho occubuiſſent, inſepulti abiiciebantur. Et apud Ægyptios, ſi quem prauis moribus vixiſſe contigiſſet, eiectum cadauer in vaſtis ſolitudinibus exponunt. Et Perſæ damnatorum corpora feris & canibus obiiciebant.* 5.

Eandem ob cauſam criminis loco habebatur olim *defunctorum Sepulchra violare*: quod *Sepulchris* illata vis, ſepultis illata cenſeretur. *Qui ſepulchra violant, domos defunctorum:* (inquit Conſtantinus lib.1.C.de violat. ſepulch.) *geminum videntur facinus perpetrare. Nam & ſepultos ſpoliant deſtruendo, & viuos polluunt fabricando: vnde & læſæ Maieſtatis crimen committunt.* 6.

Sed & graues in Sepulchrorum violatores ſtatutæ pœnæ. Rei Sepulchrorum violatorum, ſi corpora extraxiſſent, vel oſſa irruiſſent humilioris quidam fortunæ ſummo ſupplicio afficiebantur, honeſtiores in inſulam deportabantur: aliàs autem relegabantur, aut ad metalla damnabantur. Si autem cadauera ſpoliaſſent: ſi quidem armati id egiſſent, capite plectebantur; ſi ſine armis, vſque ad pœnam metalli procedebatur. L. Sepulch. ff. de Sepulch. violat, &c. 7.

Quocirca Barbarorum ritus non immeritò illi habiti ſunt, quorum Bruno, libr.4. de Cæremonijs meminit, qui defunctorum corpora vulturibus aut canibus dilanianda obiecerunt; aut in maria atque flumina, paludéſque proiecerunt. Sed illo- 8.

rum maximè, qui ſenio confectos primò impiè mactabant, deinde mactatos crudeliter deuorabāt.

9. Porrò quemadmodum hoc verum, ita falſum eſt, & à Catholica religione alienum, *defunctis ad ſedes ſuas aditum non patere, nec requie frui, donec corpora ſepulturæ demandata fuerint. Quis*, inquit Beatus Auguſtinus, lib. de Cura pro mortuis agenda, cap. 6. *Cor Chriſtianum inclinet his poëticis, fabuloſiſque figmentis*, ſcilicet, *quod,*

Nec ripas datur horrendas, nec rauca fluenta,
Tranſportare prius, quàm ſedibus oſſa quierint?

Quis inquam cor Chriſtianum his poëticis fabuloſiſque figmentis inclinet, cùm Dominus hortetur Chriſtianos, ne timeant eos, qui occidunt corpus, & poſtea non habent amplius, quid faciant.

10. Qui ex hac vita in Dei offenſa excedunt, mox ad ſupplicij loca rapiuntur. Nec *inſepulta corpora* aut prohibent, cur minus vel ad ſupplicij loca rapiantur, vel ſupplicia in his locis, peccatis debita patiantur. Demonſtratum eſt hoc cap. 84.

11. Qui piè in Domino moriuntur, nec maculas vllas, quas eluêre neceſſe eſt, habent, mox ad cælorum regna tranſuolant: tantúmque abeſt, vt *inſepulta corpora* felicitatem ſuſpendant, vt quandoque augeant. Et hoc alias demonſtratum eſt.

12. Qui piè in Domino moriuntur: ſed tamen perfectè purgati hinc nondum diſcedunt, à Cælorum quidem regno aliquantulum arcentur; veruntamen non ob negatam *Sepulturam.* nec hanc inter mortales errando vrgent, ſed peccatis debitas alicubi pœnas perſoluunt, vt tandem inueniantur expoliti lapides, apti cæleſtibus ædificijs.

13. Quàm eſſet miſera conditio ſanctiſſimorum hominum,

hominum, ſi quamdiu corpora, carent ſua *Sepultura*, Spiritus à diuino conſpectu prohiberentur? & errare inter mortales oporteret? cùm ipſorum plurimi canibus obiecti? quidam in altiſſima maria demerſi? alij in rotas atque cruces acti, in eſcam ceſſerint feris terræ, atque volucribus cæli? poſt quod quidam in cineres redacti, in ventos ſint diſperſi?

Sed & neceſſe eſſet maximam errantium Spirituum eſſe multitudinem. Neque enim pauci aut olim ſunt reperti, aut noſtris temporibus repeꝛiuntur, quibus *Sepulturæ* beneficium vel ſuo vel viuentium malo, aut iniquo caſu negatum eſt. Si verò omnium horum Spiritus inter viuentes oberrarent, ijſdémque ob ſepulturam, qua carent, moleſti eſſent, nonne perpetuum cum mortuis eſſet bellum? 14.

Poſſent etiam ſummæ crudelitatis argui Magiſtratus Ciuiles atque Eccleſiaſtici; dum quoſdam *Sepultura* volunt eſſe priuatos. An non ſumma inhumanitas, ne quid grauius dicatur, poſt aliàs viuentibus inflictas pœnas, ipſorum Spiritus cælo proſcribere? omni quiete priuare? 15.

Et ſi nulla ſpes quietis eſt Spiritibus, quamdiu *inſepulta* iacent corpora: nunquid ſemper miſeri erunt errones? Miſeria hæc quibuſdam omnino erit ſubeunda. quia ea quorundam corporum eſt conditio, vt *Sepultura* ipſis nulla poſſit impendi, quamuis eſſent, qui impendere vellent & poſſent. 16.

Quocirca errant, qui ſi quando ſibi defunctorum Spiritus moleſtos eſſe intelligunt, mox eorundem corpora Sepultura deſtituta exiſtimant. Multi poſſunt eſſe moleſti, qui & Sepulturam 17.

Gamaliel, qui idem pro ſe, atque Protomartyre Stephano, & Nicodemo expetijt à Luciano preſbytero. Barnabas, qui hoc nomine ter moleſtus fuit Anthemio, Salaminæ Epiſcopo, Zacharias Propheta, qui Calomerio: Thyrus cum quadraginta Martyribus, qui Pulcheriæ Auguſtæ Theodoſij Imperatoris ſorori: atque alij, quorum mentionem facit Bozius lib.15. de Notis Eccleſiæ, cap.6.

21. Sic nec *vniuerſim* negauerim eos aliquando, qui Purgatorio carcere detinentur; eos etiam, qui infernalibus cruciatibus ſunt addicti, *Sepulturam* poſtulare. Quid impedit, cur minus *Sepulturam*, quam res alias, cùm ad viuos redeunt, expetant? præſertim cùm vtrique illam deſiderare poſſint: atque alia etiam, propter quæ tamen ad viuos non redeunt, petant quandoque?

22. Veruntamen vt hoc nomine *omnes*, qui *Sepultura* carent ad viuos redeant, haud eſt veriſimile. multo minus. quòd vbi *Sepulturam* conſecuti ſunt, viuentes moleſtare deſinant. Aliæ ſunt cauſę, quas propter viuentium rebus interſunt Spiritus: vt aliàs à nobis explicandum eſt. Itaque ſi *Sepulturam* expetunt; aliquid præter ſuum officium præſtant.

23. Et *iuſtius* hanc petere poſſunt ij, qui purgantur adhuc, quàm qui damnati ſunt. Neque enim conuenit, vt corporum horum melior ſit conditio, quàm Spirituum. At illorum corpore idcirco honore afficienda ſunt, quod in ipſis digni pœnitentiæ fructus olim ſint perfecti: quod domicilia fuerint Spiritus Sancti: aliquando etiam gloria atque ſplendore ſuper ſolis claritatem ſint decoranda.

24. Quandocunque verò petunt, officium miſericordiæ præſtant viuentes, dum ipſis *Sepulturæ* be-

neficium impendunt, qualeſcunque etiam ſint Spiritus, qui expetant; ſiue illa ſint digni, ſiue indigni. Tum ſolùm prohibentur, quando eadem quidam, iuſtas ob cauſas, per Magiſtratum ſunt priuati, vt ſunt per Eccleſiaſticam cenſuram excommunicati; & qui ob flagitia in eſcam cedunt volucribus cœli, piſcibus maris, aut feris animantibus terræ.

Ex his manifeſtum eſt, quid ad exemplum *Spectri*, quod poſt exhibitam honeſtiorem *Sepulturam* Plinius docet non rediiſſe ad viuos, nec, vt ſolebat antea, moleſtiam eis attuliſſe, reſpondendum ſit. Vel enim priuatum eſt, & ſingulare; quod non probet omnes, quibus *Sepultura* negata eſt, illam excitatis tumultibus, apud viuentes, vrgere: vel, quod veriſimilius eſt, non humanus fuit Spiritus, ſed Diabolicus: qui quamuis poſt *Sepulturam* honeſtiorem moleſtus eſſe deſijt; non tamen *Sepulturæ* officium à viuentibus, ſed aliud quippiam quæſiuiſſe credendus eſt. Sed exemplum Plinij verbis hîc libet aſſcribere. *Erat*, inquit, *Athenis ſpatioſa & capax domus, ſed infamis & peſtilens. Per ſilentium noctis ſonus ferri, & ſi attenderes acrius, ſtrepitus vinculorum longius primò, deinde proximo reddebatur: mox apparebat Idolum, ſenex macie & ſqualore confectus, promiſſa barba, horrendus capillo, cruribus compedes, manibus catenas gerebat, quatiebatque. Inde inhabitantibus triſtes diræque noctes per metum vigilabantur. Vigiliam morbus, & creſcente formidine mors ſequebatur. Nam interdiu quoque, quamuis abſceſſerat Imago, memoria imaginis oculis inerrabat: longiorque timoris cauſa timor erat. Deſerta inde & damnata ſolitudine domus, totáque illi Monſtro relicta; proſcribebatur*

batur tamen, seu quis emere, aut quis conducere, ignarus tanti mali, vellet. Venit Athenas Philosophus Athenodorus. legit titulum, auditóque pretio, quia suspecta vilitas, percunctatus, omnia docetur: ac nihilominus, imò tantò magis conducit. Vbi cœpit aduesperascere, iubet sterni sibi in prima parte domus. Poscit pugillares, stilum, lumen. Suos omnes in interiora dimittit, ipse ad scribendum animum, oculos, manum intendit, ne vacua mens audita simulachra, & inanes sibi metus fingeret. Initio, quale vbique, silentium noctis, deinde concuti ferrum, vincula moueri. Ille non tollere oculos, non remittere stilum; sed obfirmare animum, auribúsque manum prætendere. Tum crebrescere fragor, aduentare etiam, ac iam vt in limine; iam vt intra limen audiri. Respicit, videt, agnoscítque narratam sibi effigiem. Stabat; innuebátque digito similis vocanti: hic contra vt paululum exspectaret, manu significat, rursúsque ceris & stilo incumbit. Illa scribentis capiti catenis insonabat. respicit rursus idem quod prius innuentem: nec moratus tollit lumen, & sequitur. Ibat illa lento gradu, quasi grauis vinculis. Postquam deflexit in aream domus, repente dilapsa deserit comitem: desertus herbas & folia concerpta signum loco ponit. Postera die adit Magistratus; monet vt illum locum effodi iubeant. Inueniuntur ossa inserta catenis & implicita; quæ corpus æuo terráque putrefactum, nuda & exesa reliquerat vinculis. collecta publicè sepeliuntur. domus postea ritè conditis manibus caruit. Hæc Plinius lib. 7. Epistolarum, Epist. 27.

CAP

CAPVT LXXXVII.

An ob censuram excommunicationis Ecclesiasticæ, quidam Spiritus errent inter viuentes, iisque molesti sint: & ab ipsorum molestia libertas non ante speranda sit, quàm ipsi à censura fuerint absoluti.

1. DE vita & miraculis S. Benedicti scribens B. Gregorius libr. 2. Dialog. cap. 23. refert fuisse duas fœminas, genere nobiles, religionem professas; quibus ob incontinentiorem linguam *Excommunicationem* minatus sit vir sanctus: cum verò illæ à pristinis moribus non recederent; post breue tempus mortuas, atque in Ecclesia sepultas, diuina vltio sequuta est, quam his verbis refert Sanctus Gregorius. *Cùm in Ecclesia*, inquit, *Missarum solemnia celebrarentur, atque ex more Diaconus clamaret: qui non communicat, det locum: Nutrix earum, quæ pro iis Oblationem Domino offerre consueuerat, eas de Sepulchru suis progredi, & exire videbat. Quod dum sapius cerneret, ad memoriam reduxit, quæ vir Dei illis adhuc viuentibus mandauit. Eas quippe communione se priuare dixerat, nisi mores suos & verba corrigerent. Tum seruo Dei* (Benedicto) *cum graui mœrore indicatum est, qui manu sua protinus Oblationem dedit, dicens: Ite & hanc oblationem pro iis offerri Domino facite, & vlterius Excommunicatæ non erunt. Quæ dum oblatio pro iis fuisset immolata, & à Diacono iuxta morem clamatum est, vt non communicantes ab Ecclesia exirent, illa exire ab Ecclesia vlterius visæ non sunt.* Hactenus Gregorius.

2. Simile quid apud Ioannem Petrum Maffeium Bergomatem legitur, libr. 5. Historiarũ Indicarum, quod

quod ipſius verbis aſcribimus. *Per eoſdem,* inquit, *dies, vel ex intemperie cœli, vel ex inſalubrium ciborum ſucco atrox morbus naualem turbam inuaſit. Vulgo inter luſum, atque quotidiana miniſteria repente exſpirabant. In ijs miles vnus in mare proiectus, ingentem terrorem omnibus attulit. Noctu quippe infra ſentinam, pulſus frequentes exaudiri cœpit. Quem ad ſtrepitum, cùm arrepta ſcapha vigiles deſcendiſſent, implexum carinæ ſub ipſo gubernaculo defuncti militis corpus offenderunt, ſcilicet pilis cunctis inhorruit. Vbi ex pauore collegêre ſeſe, res ad Nauarchum delata, nec dubium fuit, quin cadauer translatum in littus humo contegerent, quo facto, poſtridie ſuper ipſum ſepulchrum rurſus inhumatus apparuit. Ea re attoniti cuncti, cùm apud ſe cauſam exquirerent, Franciſcus denique, incertum ex qua familia, Monachus, qui concionatoris munere fungebatur: ſagaci coniectura ſuſpicatus eſt, hominem aliquo Interdicti vel Anathematis vinculo conſtrictum è vita exceſſiſſe. Itaque in terram egreſſus, ſanctiſſimi viri Benedicti Abbatis exemplo è Pontificia Formula conceptis verbis, animum demortui ritè expiauit, eíque veniam precatus eſt. Mirum dictu ab eo myſterio reddita mortuo pax; & vaga oſſa tandem in ſuo tumulo quieuêre.* Hæc Maffeius.

Ex his ſimilibúſque exemplis quidam, vt videtur, non ſine ratione in illam ſuſpitionem veniunt; vt credant eos, qui cum *excommunicationis* ſententia, ex hac vita diſcedunt, quietem nullam habere, & inter mortales verſari; donec ab eadem per legitimum Magiſtratum abſoluantur. Quæ ſententia quid probabilitatis habeat, *ex quatuor* quæſtionum reſolutione clarum erit. Prima quæritur, Vtrum *excommunicationis* cenſura in viuentes prolata, ijs

3.

lata, ijs

lata, ijs obſit mortuis. Secunda, Vtrum ita obſit, vt errare ipſos inter mortales ſit neceſſe, in quos prolata eſt. Tertia, Vtrum beneficium abſolutionis ipſis poſſit impendi. Quarta, Vtrum quamdiu illud impenſum non fuerit, quiete optata frui nequeant. Singulas breuiſſimè expedimus.

4. Initio verò id conſtitutum ſit *cenſuram excommunicationis plurimum viuentibus obeſſe*. *Nihil ſic*, inquit B. Auguſtinus Tractatu 27. in S. Ioannem, *debet formidare Chriſtianus, quàm ſeparari à corpore Chriſti. Si enim ſeparatur à corpore Chriſti, non eſt membrum eius. Si non eſt membrum eius, non regitur Spiritu eius. Quiſquis autem, inquit Apoſtolus* Rom. 8. *Spiritum Dei non habet, hic non eſt eius.*

5. Sed obeſtné defunctis? Hoc primum eorum, quæ in quæſtione propoſita ſunt. *Obeſt omnino*, & quidem in corpore, in honore, in anima. In corpore; quia honeſta illud priuatur *Sepultura*, In honore, quia hic haud parum læditur. In anima; quia viuorum ipſi ſubſidia atque ſuffragia, quorum haud paruæ vires, ſubtrahuntur.

6. Vtrum quoque ſic obeſt, vt defunctos inter viuentes errare ſit neceſſe? Hoc ſecundò explicandum. Reſpondetur verò *hoc neceſſe non eſſe*. Poſſunt qui hoc *Anathematis* vinculo conſtricti, ex hac vita diſcedunt, meritis ſuis ita exigentibus mox ad ciuium ſupernorum conſortia admitti. Poſſunt infernalibus carceribus aut purgatorijs locis concludi, & omnis ipſis ad viuos reditus prohiberi. Habeat magnas vires etiam in mortuos *excommunicatio*; vt à proprijs, & quæ quis meretur, locis excludat, non habet.

7. Veruntamen negandum non eſt, quin ijdem

poſt

post fata quandoque viuentibus appareant, molestiámque pariant. Persuadent hoc primum allata iam à nobis exempla. deinde diuinæ prouidentiæ dispositio, quæ cùm alijs rationibus, tum etiam his demonstrare potest, non contemnendam esse, qua in contumaces atque rebelles Ecclesia vtitur, *anathematis* sententiam.

8. Hinc iam ad tertiam quæstionem facilis responsio. *Posse*, scilicet, *ijs beneficium absolutionis impendi.* Vtroque enim Ecclesiasticæ censuræ potestas demonstratur: & hoc, quòd cum ea sepulti requie videãtur carere: & illo, quod absolutio requie optata perfruantur.

9. Interim tamen absolutionis beneficium *non hoc per se præstat defunctis, vt quiete fruantur, & errare desinant*, sed vt suffragijs viuorum iuuentur, & à pœnis citius eripiantur, quæ alioquin diuturniori tempore persoluendæ essent. Quod ad quartam quæstionem responsum volumus. Hæc breuiter omnia.

CAPVT LXXXVIII.

Quanam ratio seruanda sit in locis, à Spirituum infestationibus vindicandis, quando, per quos Spiritus loca sint infesta, ignoratur.

1. QVæ hactenus rationes à Spirituum infestatione loca liberandi assignatæ sunt, illæ tum locum habent, quando, contra quos Spiritus pugna suscipienda est, non ignoratur. Quoniam verò haud rarò vsu venit, *vt conditio molestantium Spirituum lateat*; quomodo ab horum molestia se expedire viuentes possint, explicandum est.

Sunt

2. Sunt qui prædictas rationes etiam hîc valere volunt; propterea, quòd quicunque molesti sunt; illi vel Dæmonum sint Spiritus; vel hominum, partim damnatorum, partim purgandorum. Verumtamen non rectè hi sentire videntur. Quid enim, si ijs modis vtaris, quibus profligantur Dæmones; Spiritus verò, qui molesti sunt, sint hominum, qui purgatorijs ignibus expurgantur? Sic potest accidere, vt cùm rationibus velis vti, quibus iuuantur piæ defunctorum animæ; Dæmones sint, qui molestiarum sint authores; quos contra rationes illæ nihil possunt.

3. Quocirca illorum sententiam non probarem; qui *mox*, vbi de locis infestis vindicandis consilium capitur, ad *Exorcismos* confugiunt, atque ita locis Spiritus putant proscribendos vt ipsis, præter infernum, locum relinquant nullum. Quamuis enim hac ratione persæpè loca purgentur; suo tamen subsidio quidam Spiritus priuantur; quod cum viuentium magno emolumento, ipsis posset impendi, si alijs modis contra Spiritus ageretur.

4. Placet magis illorum studium, qui *suauioribus rationibus* rem aggrediuntur: ijs scilicet, quibus piè defunctorum Spiritus iuuantur: Esto rationes hæ non omnibus Spiritibus prosint, possunt tamen quibusdam prodesse *defunctis: viuos* verò non minus, imò magis, quàm alia misericordiæ in proximos collata beneficia iuuant.

5. Et *viuis illa prodesse* (etiamsi ad defunctos nullum emolumentum perueniat) nemo potest dubitare. Nunquid non magna vis Eleemosynæ? nullo prauo fine, solùm miseros iuuandi studio,

susceр

ſuſcepta? A quocunque *illa* ſuſcipiatur, eandem habet; Deúmque propitium & facilem reddit:ſuſcepta verò ab ijs, qui Chriſti gratia ſunt imbuti, maioribus arctioribúſque rationibus Deum hominibus deuincit.

6. Sic *defunctus poſſe prodeſſe* clarum eſt. Quia poteſt eorum aliquis,qui purgatorijs pœnis expiatur, & ad cælorum regnum aptatur, viuentibus moleſtus eſſe:qui vt ſpe obtinendi ſubſidij moleſtus eſt; ita non fruſtra,ſed magno ſuo lucro moleſtus eſt, ſi viuentium ſubſidio aliquo iuuatur.

7. Fortè crimen eſt, ſi pro damnatis Spiritibus, quales etiam hic moleſti eſſe poſſunt,hæc fiant & adhibeantur præſidia. Eſt crimen,ſi qui hæc ſubſidia Spiritibus impendunt, damnatorum credunt eſſe Spiritus,qui moleſtant,& pro quibus ſubſidia impendunt. At quamdiu hoc ignoratur; non crimen, ſed officium charitatis eſt, quodcunque impenditur obſequium.

8. Hæc cùm ita ſint, vt quod hoc capite propoſitum eſt,definiamus,in hac ignotos Spiritus profligandi ratione, *principio ad orationem,ad Miſſæ ſacrificium,ad eleemoſynas,aliáque pietatis opera*, quibus piè defunctorum Spiritus iuuantur:*iudicarem animum cogitationéſque conuertendas*:& quidem,ſi poſt hæc vexatio atque moleſtia ceſſaret,de quiete nobis congratulabimur: ſin minus,de alio armorum genere conſilium ineundum.

9. Verùm non *ſtatim* officium hoc deponendum; nec *mox* pietatis, quæ diximus, & miſericordiæ præſidia relinquēda. Quid enim,ſi hæc admodum ſint leuia? quid ſi pluribus, aut ijſdem ſæpius iteratis ſit opus? Docet experientia, ſæpè poſt tertiò

atque sextò adhibita pietatis subsidia vexationem esse sublatam: quæ post prima, atque secunda tolli non potuit.

10. Non ea Spirituum, qui pro peccatis pœnas sustinent, est conditio, vt quibusuis, etiam *leuibus*, viuentium subsidijs iuuentur. Ratione peccatorũ, quæ commiserunt, pœnas sustinent: quæ quemadmodum nunc sunt maiora, ita maioribus supplicijs expianda; ita maioribus viuentium subsidijs redimenda. *Si quibusuis* viuentium suffragijs soluerentur defuncti, frustra aliquot annorum suffragia fieri peterent, qui piè in Domino moriuntur: frustra Hagulstaldensis Ecclesię fratres, singulis annis pridie, quàm Osvvaldus Anglorum Rex occisus est, pro eius anima ad Deum preces funderent: vt fundunt teste Beda, lib.3. historiæ Anglicanæ, de gestis Osvvaldi: frustra Ecclesia pro ijs anniuersaria sacra celebraret; pro quibus, iam ante centum, & ducentos annos, illa celebrata sunt.

11. Quando deinde dicta pietatis subsidia *non iuuant, tum rebus consecratis, erecta cruce, suspensis Sanctorum reliquijs, contra Spiritus pugnandum est*. Hæc arma bonis Spiritibus nõ obsunt. Hæc malis, quales esse præsumuntur illi, qui prioribus rationibus non iuuantur, horrori sunt, & detestationi: vt ob id spes sit, propter hæc, ipsos sedes suas mutaturos.

12. Quid si nec his pellantur? *Adhibeantur exorcismorum machinæ*; Adiurationes atque execrationes, & quæcunque Dei ordinatione contra Spiritus vim aut potestatem habent. Nihil nimis inhumanum, nihil nimis crudele, contra hos Spiritus potest adhiberi.

13. Neque *mox* abiiciendus est animus, si quod petimus,

petimus, non ſtatim conſequamur. Sæpius tentandi Spiritus: ſæpius impreſſio facienda. Quemadmodum nō ex hominum corporibus vno atque altero exorciſmo, ita neque ex locis deturbantur. Quædam non relinquunt, niſi importunis viuentium exorciſmis & coniurationibus fatigati.

CAPVT LXXXIX.

De efficacitate omnium prædictorum modorum, & quas ob cauſas non ſemper ſperatos fines conſequantur.

1. Magnas eſſe vires *modorum omnium*, quibus contra quoſcunque Spiritus, Spirituúmque, quas afferunt, moleſtias depugnatur, ex dictis vtcunque manifeſtum eſt. Sortiuntur quoque ſuos, quos viuentes ſperant effectus, haud rarò. Vtrum verò *ſemper*? Hoc inquiramus. Nec ad ſolùm, verùm etiam, *quibus de cauſis*, ne ſemper conſequantur, accidat, exponamus.

2. In priori opus eſt diſtinctione Spirituum. Neque enim hîc eadem videtur eſſe bonorum, ſiue purgandorum ratio, & impiorum, atque in primis Dæmonum. Pro illis non *fruſtra*, à viuentibus ſuſcipiuntur pietatis officia: apud hos aliquando *parum* efficiunt, quæ alioquin per ſe efficaces ſunt, rationes.

3. Prius vt dicamus, ipſæ nos inducunt moleſtiæ, ab *his Spiritibus*, viuentibus allatæ. Cùm enim ſingulari Dei prouidentia, atque bonitate fiat, vt ad viuos hi Spiritus redeant; & hoc ferè nomine ſemper redeant: vt viuorum ſubſidijs iuuentur, quis

dubitabit adiutum iri miseros, si quas ipsi pœnas sustinere debēt, in se viuentes suscipiant? & Christianæ pietatis officijs pro ipsis, veluti vnius corporis membra, satisfaciant?

4. Quocirca horum Spirituum quosdam ita certis locis esse affixos, vt ad extremum iudicij diem, aut etiam ad aliquot sæcula ibidem debeant expiari, & nullo possint viuentium subsidio iuuari, vix credi potest. Quamuis enim quidam, vt quàm diutissimè crucientur, meruerint; nulli tamen à Christi corpore exciderunt: quapropter vt membra membrorum, ita mortui viuorum possunt opera iuuari, illi præsertim, qui, locis, vbi expiantur, mortalibus sunt molesti.

5. Apud *posteriores*, damnatos inquam Spiritus, expurgandi loca assignatę rationes: quādocunque fallunt. Nec nouum hoc. Etiam Apostoli, quibus plena super Dæmones potestas fuit collata; potestate sua quandoque nihil profecerunt: de illis quidam, quod *filij obsessi sanitatem*, per ipsos consequi nequiuerit, apud Dominum conqueritur, Mar. 9.

6. Neque in præsenti negotio hic exempla desiderantur. Scimus quædam loca nec post plurimas grauissimásque machinas potuisse expugnari. Scimus quibusdam mortalibus perpetuum cum infestantibus Spiritibus fuisse bellum. Desperatæ forsitan illi fuerunt salutis, fuerunt aliqui: sed quidam etiam integerrimorum morum, vitæ probatæ, & qui Deo, ob insignem virtutem, chari essent.

7. Sed quæ *huius rei causa*? Non eædem apud damnatorum hominum Spiritus, & apud Dæmoniorū. Nec mirum: quia nec *eodem modo* vtrique rebus viuentium intersunt, ipsósque molestant. Intersunt damna

damnatorum hominum Spiritus inuiti & coacti: intersunt Spiritus Dæmoniorũ lubentes & spontanei. Quapropter illi, si possent, *mox* fugam capescerent, ad primam vim, vel adiurationis vocem: hi si possent, discederent *nunquam*.

8. Hinc fit, vt non ex voluntate damnatorum hominum *causæ* petendæ sint, cur adiurati loca infesta non deserant, & viuentibus pacem permittant, sed illius, cuius imperio ipsi ad viuos coguntur redire. Contrà, quod Dæmones adiurati non cedant, hoc ex ipsorum, atque eius, cuius permissu vexant, voluntate pendeat.

9. Non cedunt adiurati, damnatorum hominum Spiritus *semper* locis infestis, non pacem concedunt viuis. *Cur*? Quia non semper eosdem cedere vult Deus. Non cedunt, nec infestare desinunt *semper* adiurati Dæmones. *Cur*? Quia cedere recusant, nec vt cedant permittit Deus. Sola igitur *Dei voluntate* fit, quod affectus suos machinæ, quibus contra molestias infestantium Spirituum pugnatur, fines suos non consequantur apud damnatorum hominum Spiritus: *Dei & Dæmonum voluntate* fit, quod non consequantur apud Spiritus Dæmoniorum.

10. Et quæ *causæ* Deum hîc possunt mouere? Duæ potissimum. Altera ex Spirituum infestãtium culpa: altera ex hominum, qui ipsorum molestias perpetiuntur, delicto sumitur. Cùm enim nunc viuorum delicta has molestias mereantur: nunc defunctorum Spiritus digni sint, vt contra suam voluntatem, ad maiorem ipsorum contumeliam, has inferant; quis non intelligit, etiam post legitimas machinas adhibitas, quibus alioqui tolli solent,

eaſdem non oportere tolli, ſi nec viuorum hominum, nec defunctorum horum Spirituum peccata ſint æquis moleſtijs vindicata?

11. Cæterùm quòd *Dæmones* ijſdem machinis non ſemper vincantur nec cedant; partim ex ipſorum pendet *voluntate*; partim ex *diuina prudentia* iuſtis rationibus. Quemadmodum ipſorum propria, & Dei voluntate fit, quod viuentibus moleſti ſint, locáque infeſtent; ita ex Dei atque propria voluntate eſt, quòd adiurati à moleſtijs non deſiſtant.

12. *Ipſi* difficulter cedunt; quia malis atque miſerijs mortalium plurimum recreãtur: quæ cum his moleſtijs creſcant, quaſcunque poſſunt, malũt potius ſuſtinere impreſſiones, quàm aut loca, quæ infeſtant, deſerere, aut hominibus, quos moleſtant, pacem concedere.

13. At *diuina prouidentia* alijs rationibus mouetur. Ipſi vel *malum* eorum, qui moleſtias ſuſtinent; vel *bonum*, quod ex moleſtia infeſtantium Spirituum tam hi, quàm alij poſſunt colligere, propoſitum eſt. Malum cedit ad vindictam peccatorum: bonũ ad augmentũ ferè coronę immortalitatis & glorię.

14. Vindex eſt Deus *ſcelerum*, & non futuro tantùm ſæculo, vbi vindictæ proprius locus; verùm etiam in præſenti. Neque hîc vna ipſi ratio vindictæ ſuppetit, ſed multiplex. Intérque eas, illa quoque locum habet, qua per Dæmonũ carnificinam pœnas ſcelerum exigit. Quòd ſi igitur per infeſtãtes Spiritus ſcelera vindicare decreuit, à viuentibus quidem machinæ contra infeſtationes adhibebuntur, ſed quiete optata illi minimè perfruentur, Deo hac Dæmonum carnificina mortalium delicta vindicante.

Eóque

Eóque minus machinæ hæ promouebunt, quò *iustius* his rationibus peccata vindicabuntur. Iustissimè verò vindicari, cui dubium esse potest? Quamuis enim quæuis peccata, quibusuis supplicijs vindicare valeat; quædam tamen sunt, quæ vt per Dæmonum molestias vindicentur, magnæ rationes mouerent. Vide caput decimumseptimum huius Disputationis. 15.

Quod si peccata eorum, qui molestias sustinēt, causa non sunt, cur suos fines non velit consequi adhibitas machinas, nihilominus iniustitiæ redargui non debet Deus Opt. Max. Sæpè in mortales animaduertit, nullis ipsorum meritis exigentibus: quemadmodum, vt alios omittam, & suo exemplo, & sua oratione copiosissimè docet sanctissimus Iob, vir iustus & simplex, & diuino oraculo commendatus. 16.

Atque tum *bonum* egregium propositum est Deo, inprimis quidem *illius*; in quem animaduertit: tum *aliorum*; qui huius exemplo instrui possunt. *Illius* quidem: quoniam vexatio hæc ad cumulum cedit maioris gratiæ, & gloriæ: vt taceam, quod à peccato auocet, & Deo magis coniungat. *Aliorum* verò; quia hoc proborum exercitio ad mentem redeunt, de futura vita cogitant, à peccatis desistere discunt; colligúntque grauissimè aliquando in se, nisi resipiscant, vindicanda delicta: quando etiam in amicos suos grauiter animaduertere Deum cognoscunt. 17.

Adde dictis, aliquando nec malum eorum, qui molestias sustinēt, nec tam horum, quàm aliorum, quod exspectari potest bonum, sed *ministrorum delicta*, qui Dæmones sedibus his proscribere 18.

tentant, in causa esse, cur *frustra* hæ machinæ adhibeantur. Qui in oppido Schiltach sibilo molestus fuit: oppidúmque tandem incendit (de quo Thesi 8. cap.19.) *Exorcismos* contemnebat, quòd Exorcistæ furti, sacrilegiique criminibus essent infames. (Vide Cardanum, lib. 19. de subtilitate) quemadmodum in rebus aliis; ita in hoc arduo Dæmoniorum Spiritus exigendi negotio, haud parum positum est in causis agentibus.

NOTATIO IN SEquentia capita.

Hactenus prosecuti sumus modos, quibus loca per se infesta, vt vocauimus, secundo capite nostræ Disputationis, à Spirituum molestia & infestatione liberari valeant: discutiendum in posterũ erit, quibus rationibus homines iuuemus, qui vbique suos persequentes patiuntur Spiritus: Sed initio definiendum, Aliane hæ sint à prioribus illis modis. Sit igitur.

CAPVT LXXX.

An iisdem rationibus, contra Spiritus, qui certos homines, vbicunque etiam degant, persequuntur, agendum sit: quibus oppugnantur illi, qui loca certa infestant.

I. AD propositam quæstionem breuis est responsio. Quæritur, An ad liberandos à molestia homines, eos, qui vbique patiuntur

tiuntur perſequentes.Spiritus eædem rationes efficaces ſint, atque ſufficiant; quas plurimum valere in locis *per ſe* infeſtis hactenus docuimus.Reſpondetur non ſufficere.Ratio in promptu eſt,quia longè alia illorum locorum , quàm horum conditio. In *per ſe* infeſtis Spiritus ſua quaſi domicilia habẽt; & locorum quidam quaſi ſunt Domini , & poſſeſſores. In his,*propter homines*, infeſtis , veluti hoſpites verſantur; & ob id cum ipſis hominibus ; quos perſequuntur,ſedes ſuas mutant; quas in prioribus illis retinent.

2. Itaque contingit,vt quamuis fortè hoc, vel illo loco proſcribantur Spiritus *ijs rationibus*, quas ſuperius, ad profligandos Dæmones valere diximus, atque *hoc vel illo* loco viuentes , qui eos ferre debent ; tuti ſint,& à moleſtia liberi,rurſus tamen in eaſdem moleſtias incidant , quamprimùm alijs locis,quibus Spiritus proſcripti nõ ſunt, inueniũtur.

3. Omnino in poſterioribus his locis propoſitum eſſe debet, vt Spiritibus non tam ad *loca*, quàm ad *homines*, quos perſequuntur, acceſſus prohibeatur. Nec enim tam *locorum* hîc , quàm *hominum* rationem habent Spiritus. Nec nobis igitur tam cogitandum,qua ratione *loca* reddamus tuta;quàm qua ratione , ne *hominibus* ; quibuſcunque etiam locis degant, detrimentum afferatur,cautum ſit.

4. Porrò *vna* & ſimplex ratio hæc non eſt. Et quid mirum? Vna non eſt hominum,qui moleſtias Spirituum ſuſtinent, conditio. Pro conditione hominum alia atque alia ratio inſtituenda videtur.

5. Quotuplex igitur eſt ? Duplex omnino. Quia duo hominum ſunt genera , qui perſequentes Spiritus ſuſtinent. Vnum *improborum*,qui ob peccata,

in quibus degunt, hanc Spirituum ſuſtinent carnificinam: alterum *proborum*, qui nullis ſuis meritis exigentibus pro Spirituum libidine, magno diuinæ prouidentiæ conſilio ipſorum inſultibus expoſiti ſunt. Alia hi, alia illi ratione iuuantur, & *qua* vtrique? Hoc ſequentibus examinandum: ſi tamen id dixerimus prius, rationes quas hîc præſcribimus, contra *malos* Dæmonum præcipuè Spiritus (qui maximè infeſti eſſe ſolent) valere.

CAPVT XCI.

Qua ratione à moleſtia Spirituum liberi eſſe poſſunt, qui propter peccata, qua commiſerunt, ipſorum infeſtationes ſuſtinent.

1. FAcillima videtur illa eſſe ratio; qua, qui *propter peccata* Spirituum infeſtationes patiuntur, ab ipſorum ſe moleſtia vindicant. *Expediant ſe à peccatis, & de liberalitate ſibi gratulentur.* Si enim hoc ſolo nomine moleſtias Spiritus ferre neceſſe eſt, quia peccatis ſunt impliciti; nónne ſi à *peccatorum laqueis* ſe expediuerint, ſoluti erunt Spirituum moleſtijs? & ceſſabit effectus ceſſante cauſa, à qua ille dependet?

2. Principio igitur omnino hi inducendi ſunt, vt à *peccandi conſuetudine deſiſtant*, vitámque in melius commutent: ſintque ſeduli in virtutum ſtudio, qui in cœno volutati ſunt vitiorum, quibus in miſeram ſeruitutem Spirituum peruenerunt.

3. Verumtamen ſatis hoc nō eſt. Non ſufficit à peccandi conſuetudine deſiſtere ipſum etiam *peccatum* (quod

(quod in anima ſuam quaſi ſedem habet) *radicitus extirpandum eſt*. Non enim infeſtantibus Spiritibus nos ſubiiciunt ipſa tantùm, dum perpetrantur, peccata; verùm etiam *habitus*, quos poſtquam perpetrata ſunt, in anima relinquunt: à quibus tam neceſſe eſt animam expurgari, quàm ab ipſa peccandi conſuetudine deſiſtere.

4. Hîc iam requiritur, & valet *dolor de peccatis perpetratis conceptus, vitæq́; in melius commutandæ propoſitum: & poſt hæc ſacramentalis confeßio atque abſolutio*; quam ſolam ſecundam tabulam relapſis Deus voluit eſſe. Et priora illa quemadmodum neceſſaria ſunt; ita, poſteriora ſi deſint, fruſtra exſpectatur peccatorum venia; fruſtra à Dæmonum infeſtationibus libertas. Prætermittendum nullum, aſſumenda omnia, & ſingula.

5. Et hæc quidem omnia ad Spirituum horum moleſtias tollendas omnino ſunt neceſſaria: ſi ad ipſa accedat *Corporis & Sanguinis Domini, in venerabili ſacramento perceptio*, maior vis Spiritibus affertur: eóque difficilior ijs videtur fieri ad homines acceſſus, quo pluribus maioribúſque præſidijs iam ſunt armati. An fortè aut contra Dæmones arma non ſunt corporis & ſanguinis Chriſti ſacramenta? aut leuia ſunt?

6. Suaderem & horum ſacramentorum *frequentiorem vſum* his, qui moleſtijs Spirituum ob peccata expoſiti fuerunt: propterea, quòd Nequam, quam ſortiti ſunt ſemel, viuentes vexandi prouinciam, difficulter relinquant: vt ob id neceſſarium videatur ijſdem mortales armis ſæpius inſtrui; quibus maiori victoriæ ſpe contra hoſtes depugnatur. His rationibus contra infeſtantem Spiritum pugnauit

gnauit infelix mulier, cuius ſequenti capite mentionem faciemus.

7. Ad hæc, *virtutum ſtudium* poſtularem. Digniſſimum hoc;quoniam & nobis dictum illud Apoſtoli,Rom.6.*Sicut exhibuiſtis membra veſtra ſeruire immunditiæ & iniquitati, ad iniquitatem, ita nunc exhibete membra veſtra ſeruire iuſtitiæ in ſanctificationem.* Sed & virtutum ſtudium vehementer exhorreſcunt Dæmones. *Credite mihi fratres*, dicebat B. Antonius teſte Athanaſio in eius vita, *pertimeſcit Satanas piorum vigilias,orationes,ieiunia,voluntariam paupertatem,miſericordiam,humilitatem,maximè autem ardentem amorem in Chriſtum Dominum.* Quid quod fortè hoc etiam ſit neceſſarium?*Cùm immundus Spiritus exierit ab homine*, inquit Dominus, Lucæ 11.*perambulat per loca inaquoſa, quærens requiem. Et non inueniens dicit: Reuertar in domum meam,vnde exiui. Et cum venerit,inuenit ſcopis mundatam, & ornatam.Tunc vadit,& aſſumit ſeptem alios Spiritus nequiores ſe,& ingreſſi habitant ibi. & fiunt nouiſſima hominis illius peiora prioribus.* Quid hac parabola Dominus? ſignificat ex duobus Diabolum accipere cauſam,vt reuertatur in domum, vnde expulſus eſt:videlicet,ſi aut inueniat *vacuam* aut *ſcopis mundatam.* Vacua eſt domus eorum, qui contenti tantùm ſunt peccata depoſuiſſe, & de ſtudio virtutum ſolliciti non ſunt. *Scopis purgata* eorum, qui exterius tantùm virtutem colunt, & radicitus peccata non extirpant.

8. Hanc rationem contra Spiritus purgandi non fruſtra aſſumi,pluribus exemplis doceri poſſet:nos vno contenti ſumus Catharinæ Virginis & Viduæ Sueuicæ,filiæ S.Brigittæ,quæ cum Neapoli agens,

à qua

à quadam muliere, quę nocturnas molestias graues à Dæmonio patiebatur, interrogaretur, quibus rationibus se ab ijsdem expedire posset: primum suasit puram peccatorum *confessionem*: aiebat enim *ob peccata in confessione celata plerunque id genus illusionis accidere.* deinde *peregrinationem* ad S. Crucis templum; quæ nudis pedibus, & deposito lineo indusio, cum humilitate, octo continuis diebus perageretur: tertiò *orationem dominicam atque salutationem Angelicam*, coram Crucifixi imagine in eodem templo septies repetitam. Complet mulier iussa, & vexatio cessat. Vide Surium Tomo 2. in eius vita, fol. 354.

9. Probarem quoque vehementer; cum *sanctorum omnium*, tum *præcipuè proprij Angeli*, cui quisque ab ortu natiuitatis, commendatus est, inuocationem atque tutelam. Huius enim inter alia haud postremum hoc officium est, vt contra inferorum potestates mortalibus sit præsidio. Nec obstat quod, si naturæ vires attendas, quibusdam Dæmonibus hic sit inferior: quoniam quod natura negauit; gratia supplet: qua fit, vt omnibus omnino malis, etiam potentissimis, minimus inter bonos sit superior: quemadmodum alicubi post B. Augustinum docet S. Thomas.

10. Quòd si his machinis aduersaria potestas Dæmonum non frangitur, nec à molestando & infestando his rationibus prohibentur, *alijs armis* tentandi essent; ijsdem, quibus bonos & probos homines, qui eorundem insultus sustinent, vtiliter posse instrui confidimus. Et quæ illa, sequens caput hæc explicabit.

CAPVT

CAPVT XCII.

Explicantur rationes, quibus à molestia & persequentium Dæmonum infestatione, liberari possunt homines probi.

1. QVia ignorant mortales, *odione an amore digni sint*, quamdiu in corpore à Deo peregrinantur; idcirco etiam ijs, quos conſcientia ſceleris non arguit, ſi quando perſequentes Dæmones patiuntur, illis ante omnia rationibus vtendum exiſtimarem, quibus diximus eos iuuari, qui ob ſua delicta Dæmonum carnificinam patiuntur. Neque enim nocet, ſi in peccatorum numero nos habeamus, quoniam *beatus homo, qui ſemper eſt pauidus:* nocet autem plurimum, ſi cum Phariſæo nos pro *iuſtis* ventitemus.

2. Addo quod, quãuis etiam eſſet probabile, nos in Dei eſſe gratia, & peccati mortalis grauari mole; *hæc arma* aſſumi poſſent. quoniam non ob grauia ſolùm, verùm etiã ob leuia peccata, & perſequentes & obſidentes Dæmones aliquando ſuſtinẽt viuentes. Docet hoc clarè de Dæmoniacis, à nobis data Diſputatio: vt idcirco, quemadmodum neceſſe eſt impios ſua peccata deponere, ſi à Dæmonum infeſtationibus volunt eſſe liberi; ita neceſſe ſit iuſtos, ſuos veniales relinquere defectus, atque næuos, propter quos moleſtias Dæmonum ſuſtinent.

3. Quemadmodum illis igitur, ita his à peccatis otium, Confeſſionis ſacramentum, vſum venerabilis Euchariſtiæ, virtutum ſtudium, tutelaris Angeli inuocationem, atque alia his ſimilia ſedulo commendarem. *Quid ſi horum nihil iuuat?* Ad *alia* præſidia confugiendum. quæ *illa*?

Primum

Primum eſt *oratio communis Eccleſiæ*, hoc nomine inſtituta: valet illa à priuato quocunque ſuſcepta plurimum: quantum valebit ab vniuerſa ſuſcepta Eccleſia? & ſuſcepta ex fraterna quæ ſummopere Deo placet, charitate? ſuſcepta verò, pro homine, vt creditur iuſto? & quem maxima neceſſitas, cum ſumma humilitate coniuncta, ad communes preces implorandas cogit? 4.

Deinde eſt vſus *Rerum conſecratarum*: in primis cereæ illius imaginis quam *Agnum Dei* dicimus; quam contra Dæmonum inſultus valere & forma, qua conſecratur, demonſtrat, & his verſibus confirmat Andreas Fruſius: 5.

Ille (Pontifex) *preces recitat mira pietate refertas,*
Quas veteris ritus formula certa tenet.
Poſtulat in primis ſacrati aſpectus vt Agni,
Agnum ad cæleſtem concita corda leuet.
Vtq; ſalutiferæ memores vitæq; necíſque,
Criminis & vitij noxia vincla terant.
Hoſtis vt inſidias ſtigij ac certamina vincant,
Diſcipulas mundi, carnis & illecebras.
Aeternæ vt fugiant diſcrimina cuncta ſalutis,
Et ſupera nunquam deſtituantur ope.

Sunt tertiò *Reliquiæ*. Quos *illæ* certis locis Dæmones proſcribere poſſunt; omnibus non poſſent? An minor harum hoc, quam quocunque alio loco vis atque poteſtas? Si verò omnibus locis proſcribunt; nónne omnibus locis liberum conſtituunt, & reliquunt hominem, qui alias vbique perſequentes Dæmones patitur? 6.

Poſtremùm præſidium in *exorciſmis* ponerem. Quòd alijs rationibus non potuit, id fortè, hoc conficietur. Pro hoc mirabile exemplum eſt, quod 7.

ex

ex vita S. Bernardi hic ad lõgum placet adſcribere: In muliere accidit, quę miſerrimè à Diabolo vexabatur, ſed iuſta ſua culpa. *Apparuit illi diabolus in ſpecie militis valde pulchri aſpectu, & in amorem ſuum intus ſuggeſtione latenti, extra locutione blandienti animũ eius fallaciter inclinauit. Cúmque aſſenſum mulieris obtinuiſſet, expãſis brachijs, pedes eius ſupra vnam manum ſuarum poſuit: altera verò manu caput eius operuit ſibique eam huius fœderis ſigno dotauit. Illa quidem virum habebat ſtrenuum milite, ſed huius execrabilis commercij penitus ignarum. Abutebatur ergo illa etiam in eodem loco cubante marito inuiſibiliter, impuriſsimus ille adulter, & incredibili vexabat libidine. Sex annis tãtum latuit malum, nec detexit mulier perdita tanti criminis probrum, ſeptimo verò anno confuſa eſt in ſeipſa & expauit, tũ propter colluuionẽ tam continuæ turpitudinis, tum propter timorem Dei, cuius iudicio ſingulis momentis timebat intercipi & damnari. Confugit ad ſacerdotes, & piaculum confitetur. Peragrat loca ſancta, & Sanctorum implorat ſuffragia. ſed nulla ei confeſsio, nulla oratio, nulla eleemoſynarum largitio ſuffragatur. Quotidie vt prius & importunius à Dæmone infeſtatur. Denique in publicum tantùm ſcelus effuſum eſt. Quo audito & cognito, maritus eius contubernia execratur. Interea ad locum prædictũ vir Dei Bernardus cum comitatu ſuo venerat: cum vt audiuit aduentum infelix mulier: ſe ad pedes eius tremebunda proiecit. Aperit ei lachrymis perfuſa horribilem paſsionem & ludificationẽ inueteratam & quod ei nihil profeciſſent, quæcunque feciſſet ſibi presbyteris imperata. Addit ſibi ab oppreſſore ſuo aduentum eius prædictum & minaciter interdictum, ne ante eius veniret præſentiã: quia nihil ei prodeſſet, & ipſe recedente Abbate, qui*

fuerat

fuerat amator, crudelißimus eius fieret persecutor. Audiens hæc vir Dei, blandis verbis consolatur mulierem, & de cælo promittit auxilium: præcepitq́, vt die altera (tam enim nox instabat) confidens in Domino reuertatur. Reuersa mane, cum viro Domini blasphemias & minas, quas eadẽ nocte ab incubo suo audierat, retulisset. Ne cures, inquit vir Dei, minas eius: sed tolle baculum hunc nostrum & pone in lecto tuo: &, si quid potest, agat. Egit mulier quod iussum fuerat, & recubans in lecto suo, signo crucis munita, iuxta se baculum ponit. Adest ille continuò: sed nec ad consuetum opus, nec ad cubile ipsum præsumpsit accedere: tamẽ minatur acerrimè, quod discedente viro Dei, ipse in eius supplicia reuerteretur. Instabat dies Dominica, & voluit vir Dei per edictum Episcopi populum in Ecclesiam accersiri. Cúmque ipsa die populus maximus ad Ecclesiam conuenisset: inter Missarum solennia, comitãtibus Episcopis Ganfredo Carnotensi & Brictio Nannetẽsi, ipse ad ambonem conscendit, & vt omnes, qui in Ecclesia erant, candelas accensas in manibus teneant, locuturus edicit. Quod & ipse cum Episcopis & clericis faciens, inauditos diaboli ausus publicè aperuit: & fornicatorem spiritum, qui in tam horrenda inquinamenta, etiam contra naturam suam, exarserat, cum omnium fidelium, qui aderant, subscriptione anathematizat, & authoritate Christi, tã ad illam; quàm ad omnes mulieres deinceps interdicit accessum. Extinctis itaque sacramentalibus illis luminibus, extincta est deinceps tota virtus diaboli: & mulieri post confeßionem communicanti, nunquam postea apparuit inimicus, sed irregreßibiliter eliminatus aufugit. Hæc ex vita D. Bernardi.

Magna hæc virtus *Exorcismi*: ſed cuius ex ſanctitate viri Dei vires non parum auctæ fuerunt: 8.

quo nos vtimur, etiam magna virtus, ſed non tanta, ſemper, quanta illius: quod in ſanctitate, Exorciſtæ noſtri multum S. Bernardo cedant: quò fit, vt noſter optatum effectum nō ſemper conſequatur: quod dum fit, perſecutio Spirituum patienter ſuſtinenda: & ferendum, quod emendari non poteſt: & ex neceſſitate facienda virtus.

CAPVT XCI.

Communis quædam ratio, quà à perſequentium damnatorum Spirituum moleſtia, tam probi, quam improbi liberantur.

1. PRæter bipartitam iam duobus præcedentibus capitibus, explicatā rationem, qua improbitatem Spirituum declinant tam mali, qui in peccati vindictā. Illam ſuſtinent, quam pij, qui ob virtutis exercitium, alia quædam datur, quæ vtriſque ex æquo ſeruit: cuius licet vires tantæ non ſint, quantæ priorum; hic tamen quid poſſit, explicandum eſt.

2. *Tribus* videtur illa modis conſtare. Vnus à *loco* petitur: alter ab hominū *ſocietate:* tertius à *lumine.* Certa quædam ſunt loca (*templa* puto) quibus ſi, qui perſequentes ſuſtinent Spiritus, inueniantur, vt plurimum ſunt tuti. Sunt vt plurimum tuti, ſi *ſoli* non agant, ſed ſocietate gaudeant aliorum. Denique ſi *tenebras* fugiant, & in *luce* verſentur.

3. Quod dicimus eorum confeſſione didicimus, qui moleſtantes Spiritus ſunt paſſi. Hi requiem ſe in locis Deo conſecratis; in hominum ſocietate, & clara luce habuiſſe, non ſemel profeſſi ſunt. Sed ne horum nobis teſtimonio deſtitutis, rationes deſunt atque argumenta.

Decli

Declinant hi Spiritus *templa*, quia morum & omnis pietatis ſunt ſcholę, quia imaginibus, atque reliquijs inſtructa ſunt: quia Chriſti venerabile corpus, ſub ſpeciebus panis continent: denique quia per conſecrationem ab Epiſcopo factam, omnis ipſis aditus ad illa eſt præcluſus. 4.

Et *multitudinem* declinant: ferè tentant & moleſti ſunt ſolitarijs: plurima pro hac re ſunt exẽpla. Clariſſima verò duo; Euæ, primæ omniũ parentis: atque Chriſti ſaluatoris: quorũ hunc in deſerto, illã in paradiſo aggreſſi. Vtrumque cùm ſolus egeret. 5.

Fugiunt quoque *lucem*: quid mirum? principes ſunt tenebrarum: à Deo, qui lucem inhabitat inacceſſibilem, longè receſſerunt: gaudent operibus tenebrarũ ad exteriores inferni tenebras deſtinati. 6.

Verumtamen, vt diximus, non *tantæ vires harum machinarum* quantæ illarum, quarum ſuperius mentionem fecimus: duobus modis hæ ab illis differre videntur: primò, quod ad tempus tantum libertatem à moleſtia tribuant: deinde, quod non ita, vt prioris illæ ſint certæ. 7.

In prioribus hoc propoſitum, vt Spiritibus acceſſus prohibitus ſit, atque ab omni moleſtia liberi ſint viuentes. In his neque hoc eſt propoſitum, neque ſi propoſitum eſſet, aut ſperare, aut exſpectare poſſunt viuentes. 8.

Fallunt quoque poſteriores hi modi. Sunt Spiritus quidem, qui etiam in *luce meridiana* ſunt moleſti. Sunt qui nec quantumuis magnam hominum verentur *multitudinem*. Sunt qui *templis* vix ſuſtinent. Exempla omnium aliàs dedimus. 9.

Finis tertiæ partis de Infeſtis locis.

LIBELLVS DE TERRIFICATIONIBVS, NOCTVRNISQVE TVMVLTIBVS, QVÆ hominum mortes portendere ſolent.

CVM argumento de locis infeſtis communes eſſe videntur ſtrepitus nocturni, atque terriculamẽta, quæ quorundam mortem præire, & indicare ſolent. Quocirca non abs re fecerimus: ſi de horum authore, & finibus pauca dicamus: modum etiam, quo illa fiunt, & tempora atque loca, quibus fiunt, expoſuerimus. Nam excitari hos ſtrepitus, & hominibus haud rarò his timorem incuti, nemo poteſt dubitare. Tot horum præbet exempla quotidiana experientia: quot ſufficere poſſunt, ad hanc rem non doctis ſolùm, & literatis hominibus, verùm etiam, rudi populo perſuadendam.

CAP

CAPVT I.

Inquiritur causa efficiens nocturnorum terriculamentorum, quæ mortis solent esse indicia: & ostenditur illa non fieri, vel à Deo, vel ab eorum animabus, quorum mortem significant.

Difficilis verò res est definire, quænam horum tumultuum, & terrificationum causa efficiens sit, quísve author; sed quamuis difficilis, non tamen impossibilis: forsitan verum authorem inueniemus, si prius, à quibus fieri non possint demonstrauerimus. 1.

Primum omnium certum est, ab aliquo fieri. Quæcunque enim fiunt, cum sui ipsorum causæ esse nequeant; omnino oportet, aliquid præter se habeant, quodcunque tandem illud sit, quòd ipsorum causa sit, ipsáque efficiet. Habebunt igitur & hi tumultus aliquam sui causam. 2.

Quam verò ipsorum causam afferemus? à quo tumultus hi fieri dicendi sunt? Necesse est aut à rebus corporeis, aut ab incorporeis proficisci. Neque enim video quidnam hic tertium admittere debeam. 3.

Porrò in rerum incorporearum genere gradus sunt plures. Atque vt ab imperfectioribus initium sumatur: sunt hic hominum Spiritus tam viuentium, quam vita defunctorum: sunt Angelorum, tam bonorum, quam malorum. Et, qui omnium Spirituum pater est, Deus Opt. Max. 4.

5. Hos gradus inter res corporeas distinguere hic necesse non est. Quamuis enim inter ipsas multi sint, quemadmodum & inter incorporeas, ad tumultus tamen hos excitandos nihil faciunt, quæcunque ad gradus hos, quomodocunque etiam, reuocantur. Si quid in genere rerum corporearum est, cui hos tumultus & terrificationes tribuere debemus, erunt homunciones quidam (fortè lares domesticos benedixeris) qui inter hominem atque brutum à quibusdam medium quiddam dicuntur, & nec homines verè sunt, nec bruta.

6. Cum igitur tam sint varia rerum genera, à quibus tumultus, de quibus quæstio est, excitari dicemus? Age hoc inquiramus. At equidem duo hîc certa atque extra omnem controuersiam posuerimus; reliqua quia difficultatem habere possunt, diligentius excutienda sunt. Certum est à Deo Opt. Max. non excitari. Certum non excitari à Spiritibus eorum, quorum mortem significant.

7. De Deo nullus dubium animum habere potest. Indignum est, diuinæ Maiestati has terrificationes & ludificationes asscribere; sed & quæcunque sub cælo fiunt, si duo aut tria, quæ prorsus diuinam virtutem requirunt, excipias, aut per proprias rerum causas, aut Angelorum opera & ministerio exequitur.

8. Non ignoramus esse quosdam, qui humanum animum, eius scilicet, cuius mortem hæc signa præcedunt, è corpore emigrare putant, atque horum tumultuum authorem asserūt, verum hi grauissimè errant. Potéstne animus corpus deserere; & ipsum interim vegetare atque mouere? Aut fortè vnus idémque animus diuersis locis existit? & qui,

qui, verbi causa in superiore domus parte hos tumultus excitat;idem corpus,quod alibi decumbit, conseruat, & fouet? Neutrum horum dici potest.

9. Sed nec tumultus hi eos, quorum mortis indicia sunt tum latere possent, si ab ipsorum Spiritibus excitentur (neque enim potest animus quæ agit, ipse ignorare.) At latere tam est certũ,quàm certissimum, quod fiant.

10. Quid quod nec ab animo hominis omnia commodè fieri possunt,quæ in hoc genere fieri quandoque obseruamus; aut si fieri possint,cur sic fieri debuerint, rationes iustas satis vix reddere possimus: Verum quoniam hæc dubia non sunt,reliqua persequamur.

CAPVT II.

Docetur terrificationes, & dictos tumultus non fieri ab homuncionibus quibusdam: sed nec esse tales, quales dicuntur, homunciones.

1. QVi homunciones quosdam, medium inter bruta & homines,sub humana tamen forma, animantium genus constituunt, qui occultis quidem locis latitent, sed tamen hominum aspectibus se quandoque offerant;illi cum ratione quadam hos tumultus ijs authoribus tribuere videntur; quemadmodum & multa ijsdem, quæ hominibus obsequia exhibent,asscribunt.

2. Sed tamen si rectè philosophari voluerimus, deprehendemus neque tales homunciones in re-

rum natura esse, neque si essent, mortales hominum posse præscire; quocirca nec indicare, neque si præscirent, tumultuum horum atque terrificationum authores esse.

3. Si enim sunt hi homunciones; vbi quæso degunt, & sua habent domicilia? Mirum valde est, quod inter homines versari dicantur; & tamen nullus vspiam, vbi domicilia sua habeant, locus repertus sit.

4. Deinde qua ratione genus suum, ne intercidat, conseruant, & propagant? (Neque enim putandum est ipsos immortales esse & perpetuam hic vitam agere, quemadmodum in cælis agunt Angeli) An forte eadem ipsorum, quæ hominum, atque brutorum animantium conditio est; vt quidam ipsorum occidant, alij in eorum locum succedant? At quemadmodum ipsorum non inueniuntur domicilia; ita neque aliquando inuentus est, ex his vnus, qui ex hac vita discesserit: non inuentus est, qui in defuncti locum sit suffectus.

5. Quibus etiam rationibus vitam suam sustentant? quibus rebus victitant? Aëre viuere, dici non debent; bestiarum atque brutorum animalium cibum tribuere absurdum est, cùm ad homines proximè accedant, & vix alio, quàm statura differre videantur. An igitur humanus cibus illis tribuendus est? sed hic sæpè non suppetit, cùm in desertis castris, reliquis ædificijs, ad quæ nec homines veniunt, nec humanus cibus defertur, plerique ipsorum versari dicantur.

6. Quærimus quoque, Vtrum æternæ beatitudinis, & quam in futura vita expectamus, felicitatis participes fieri valeant; an potius vnà cum corpore animus-

animus ipſorum intereat? Secundum hoc dici nequit, cùm & humanam formam referant; & multa, quæ ſine ratione non fiant, peragere dicantur. At primum illud nulla ratione dici debet; cùm media, quæ ad ſalutem illam aſſequendam neceſſaria ſunt, atque à Chriſto Domino inſtituta; prorſus ab ipſis negligantur.

Omnis ratio cur hi humunciones eſſe aſſerantur, ex ipſorum apparitionibus deſumpta eſt, quia ſcilicet aliquando inter homines ſunt viſi, ſed profectò hinc paruum argumentum ad ipſos aſtruendos colligitur, quàm quæſo multa ſunt, quæ ſub aſpectum cadunt, & tamen non niſi ſenſuum ſunt illuſiones, & præſtigiæ? aut certè ſpirituum ſub humana forma apparitiones? 7.

Sed quamuis etiam homunciones hos admittamus, tumultuum tamen horum cauſa dici non debent: propterea quod mortes hominum quorum hi tumultus indicia ſunt, præſcire nequeant. Cùm enim inferioris conditionis eſſe dicantur ipſis hominibus, nec tantùm valere iudicio & ratione, quantùm homines, profectò quod homines non poſſunt, nec ipſi poterunt, hominum ſcilicet mortes præſcire, & indicare. 8.

Fortè quia alijs occupationibus non diſtrahuntur, ad hominum naturas & temperamẽta diligentius attendunt, & idcirco, quæ nos alijs occupationibus impediti præſcire nõ poſſumus, illi præſciũt. Sit ita verum, qua ratione iam illorum exitus præſcire dicendi ſunt, quibus violenta mors adfertur? Cùm igitur etiam horum ex hac vita diſceſſum tumultus pręcedant, quemadmodum non horum, ita neque priorum tumultuum authores dici debent. 9.

10. Conſtituamus etiam ita eſſe,vt hominum mortes poſſint præſcire, necdum tamen hos ipſis tumultum aſcribere poſſe videmur. Id primum inde manifeſtum eſt, quòd cum paruo admodum ſint corpore, magnas vires habere credi non debent, quocirca nec tumultus hos,qui quandoque magni ſunt, & magnas vires requirunt ab ipſis excitari vlla ratione poterunt.

11. Præterea quoſcunque ipſi tumultus excitant, eos neceſſe eſt corporum colliſione(& quidem eorum quæ concuti audiantur)excitari. Audimus ſæpè aſſeres deferri, ligna aptari, raptari inſtrumenta, clauos infigi, & mox poſtquam ad loca, vbi tumultus excitantur,aduolamus, nullum in ſimilibus corporibus motum fuiſſe, magnis argumentis deprehendimus.

12. Denique diuerſis quandoque locis, maximéque diſtantibus hi tumultus excitantur.An fortè diuerſis etiam locis hos homunciones conſtituemus?aut poſtquam in hoc loco excitarunt,ad alium, vt ibidem excitent,tranſmigrare dicemus? Dici hæc poſſint, an cum ratione vehementer dubitauerim.

13. Spirituum igitur opera terrificationes fieri, ex dictis videmur poſſe concludere. Spiritus ſunt,qui tumultus excitant; qui gemitus & eiulatus effingunt: qui funus deducunt, qui tumbas, in quibus defunctorum corpora reconduntur, faciunt. Spiritus ſunt, qui vniuerſa hæc, atque his ſimilia efficiunt.

CAPVT

CAPVT III.

Demonſtratur dictos tumultus non excitari à Spiritibus hominum illorum, qui ex hac vita diſcedunt.

REſtat inquiramus, à quibus Spiritibus fiant,qui excitantur tumultus:An ab humanis, qui hanc vitam vna cum corpore, quod aliquando informarunt, reliquerunt; an ab Angelis: ſiue illi beati ſint, ſiue æternis ſupplicijs; ita eorum meritis exigentibus, mancipati. 1.

Humanos Spiritus ad viuos quandoque redire dubium non eſt. Id aliâs à nobis multis rationibus demonſtratum eſt. Dubium quoque non eſt, plurima ipſos officiorum genera apud viuos exercere,verumtamen exerceant quæcunque velint; in hoc certo genere operas ſuas ipſos collocare credendum non eſt. 2.

Animorum poſt hanc vitam non illa propria conditio eſt,vt Dei apud homines ſint miniſtri;aut quædam in hoc mundo pro officio munia obeant, adſintque rebus humanis, ſed vt laborum ſuorum fructus recipiant; & vel Deo perfruantur, vel debitas pœnas perſoluant, quocirca in hoc genere, quod agant, habent nihil. 3.

Non ſine ſingulari Dei prouidentia, atque diſpenſatione fit;vt viuorum rebus defuncti adſint:& quæcunque hanc Dei prouidentiam atque diſpenſationem requirunt, rarius eueniunt: at tumultus hi rari non ſunt:ſunt propemodum quotidiani. 4.

Petebat

5. Petebat Epulo, vt ad viuos rediret Lazarus, qui fratres miserandæ suæ cōditionis admoneret. Quid hic Abraham? Habent, inquit, Moysen & Prophetas: audiant illos: vrget secundo Epulo: putat futurum, vt pœnitentiam agant, si quis ex mortuis ad eos venerit. Sed bene Abraham: Si Moysen, inquit, & Prophetas non audiunt, neque si quis ex mortuis resurrexerit, credunt. An non idem dicere nos possemus? habere, inquam, viuos Moysen, & Prophetas? habere tot præsentissimæ mortis exempla, & argumenta? opus non esset; vt ad viuos defunctorum animæ redeant, & instantis mortis commonefaciant?

6. Si sacras literas consulamus, reperiemus Deum per Angelos plerunque expediuisse, & non per humanos spiritus; si quando aliquid præter rerum ordinem fieri voluit: quorsum igitur humanorum Spirituum in hoc negotio, non autem Angelorum, si quidem aliquorum vellet, opera vteretur.

7. Cum tumultus hi atque strepitus mortis quædam indicia sint; quibusnam humanis Spiritibus ipsos excitandi officium tribuemus? ijsne, qui cum Deo iam in cælis vitam fœlicem agunt? an qui purgatorio igne expurgantur? an qui in inferno socij sunt Dæmonum?

8. Esto primi illi Deo reuelante cognoscere possint, qui ex hac vita discessuri sint; vt tamen ijs hoc Deus reuelet (cum ipsorum non intersit) velitque mortis hominum, quasi nuncios quosdam esse, quis credat.

9. Si quando rebus nostris Beatorum Spiritus intersunt sese exhibere solent, & ea quidem forma, vt agnosci facilè possint; quemadmodum exempla

eorum,

eorum, qui apparuerunt, docent, at vbi ſtrepitus hi excitantur, authores ipſorum conſpiciuntur nunquam.

Adde quod beati Spiritus vix vnquam rebus noſtris autoproſopos interſint: Angelorum ferè opera fiunt, quæcunque per ipſos fieri videntur. Et qui proprijs negotijs, cum maximè deberent, rebus noſtris non interſunt; intereſſent, quando ratio ipſos nulla vt aliorum interſint, cogit? 10.

Eadem propemodum de ſecundis Spiritibus dici poſſunt. Neque enim credi debet, quòd interitus hominum cognoſcant: quare nec eorum vlla ſigna dare poterunt. Neque quod appareant, quin ſtatus ſui conditionem appareant; quare nec hic quidquam negotij habebunt. 11.

Sed & illi ad viuos redeunt, non vt rebus noſtris proſpiciant verùm vt ſuis conſulant: vt noſtras preces, inquam, atque patrocinia obtineant. Quando autem vel preces, vel patrocinia per eos, qui hos ſtrepitus excitant, expetita? 12.

Tertios ſimiliter duæ cauſæ prohibere videntur: prima eſt, quòd mortem hominum illi præſcire non valeant, quocirca nec vlla eius ſigna dare: altera, quòd etſi ſcire valeant, id tamen officij nobis impendere non permittat odium noſtræ ſalutis, quo flagrant maximo. 13.

CAPVT

CAPVT IIII.

Animas puerorum, & eorum, qui cum solo peccato originali, vel etiam veniali hinc discesserunt, non excitare hos tumultus & terrificationes.

1. SVnt præter eas animas, quæ vel in cælo degunt, vel inferni pœnas experiuntur, vel expiantur igne purgatorio; aliæ quædam, eorum scilicet hominum, qui aut cum solo originali peccato ex hac vita discesserunt, aut ad originale venialia quædam, vt vocamus, adiecerunt. Ab his tumultus hos excitari fortè existimauerit quis: nec vt apparet, immeritò.

2. Cùm enim ad cælum admitti illæ non possint, ob onus peccati, quod circumferunt: & peccatum ipsorum inferni intolerabilibus cruciatibus vindicari (vt quidam volunt) non debeat; alicubi videtur ipsis inter homines aliquis esse posse locus, vbi quamuis non prorsus miseram, non tamen felicem vitam agant.

3. Hîc verò, inter alia etiam hoc officij genus subire dici posse videntur; vt horum tumultuum sint authores: & quam ipsi secuturam mortem intelligunt, eandem externis quibusdam signis & argumentis hominibus reuelent ac denuncient.

4. Quid enim toto tempore agerent? quas occupationes haberent? diuinorum contemplatio illis negata est: naturalium rerum cognitio apud ipsos est parua: in ijs, quæ præsentes obseruant, se occupant:

cupant: inter quæ, cùm poſſit eſſe mors hominum; omnino & illam videntur poſſe præſcire; & eandem his tumultibus denunciare.

5. Porrò hoc officij genus ijs potiſſimum animabus tribuendum videtur, quæ cum originali venialia peccata coniunxerunt. Cùm enim hoc nomine aliqua, ſenſus etiam, & non damni tantùm, pœna dignæ ſint; & illa, quæ in inferno infligitur, nimis pro leuibus iſtis erratis videatur grauis; nónne dici poſſet iuſtiſſimum eſſe, ſi ad hanc hos tumultus & ſtrepitus excitandi conditionem damnati dicantur?

6. Omnino enim Spiritibus hiſce pœna eſſe videtur, & certis locis aſtringi; & hominum conditiones morbóſque obſeruare, & viuentes mortis aliquorum certiores reddere; atque aliquando funebrem pompam inſtituere, & deducere.

7. Porrò licet pœna hæc hiſce Spiritibus tribuatur, non tamen putandum eſt omnium animas, qui huius conditionis ſunt, hoc ſupplicij genus experiri. Non vnus eſt Deo modus, quo peccata vindicet: punit quoſdam hac, quam nunc explicauimus ratione, cum alijs alias ſeruat rationes, ſine vlla tamen eorum, qui puniuntur, iniuria.

8. Probabiliter hæc, vt videtur, dicuntur, vtrum verè, nullus facilè, niſi cui reuelatio aliunde facta eſt, dixerit. Verumtamen & hæc aſſertio difficultatem habet non paruam: quòd ſequentibus docemus.

9. Primum omnium vnde conſtat inter homines Spiritus hos locum aliquem habere? Eſto poſt extremum iudicij diem hunc mundum ſint inhabitaturi, quod tamen iam inter viuos degant,

noſtríſ

noſtríſque rebus interſint,dici poteſt, probari non poteſt.

10. Deinde, ſit illis inter viuos locus aliquis: vnde viuorum mortes ſcire poſſunt,non ſolùm quæ naturales ſunt, verùm etiam violentas? An fortè naturas hominum plenè perſpectas habent?vt quamdiu vitam ſuam propagare poſſint valeant cognoſcere? Et ſi hoc detur,violentas mortes,quæ à libera procedunt voluntate, quomodo cognoſcent?

11. Tertiò, ſolet Deus Angelorum opera vti, ſi quid hominibus velit ſignificatum: hinc nomen adminiſtratoriorum Spirituum adepti ſunt: quod ſi igitur homines præſentis & inſtantis mortis monere velit, Angelorum, non horum Spirituum opera vtetur.

12. Addo,quod cum hoc ſtrepitu quandoque cõiuncta ſunt aliqua, quæ vix illis Spiritibus videntur poſſe tribui. Quis enim tantas ipſorum vires dixerit; quantæ requiruntur ad maximos, qui aliquando excitantur, ſtrepitus? ad grauiſſima, quæ obſeruata ſunt tranſlata onera? Et ſi ſtrepitus hos ipſorum vires excedere negare nolumus, quis ijs tribuat, vt pompam funebrem inſtituant, & ſuis viribus abſoluant.

CAPVT

CAPVT V.

Bonis Angelos non esse authores tumultuum, qui prænuncij mortis esse solent.

CVm (vt dictum est) humanorum Spirituum opera terrificationes hæ, & tumultus nocturni, de quibus disputatio est, non fiant, omnino necesse est ad Angelos ipsos transferri, quorum non-paruæ sunt in hoc sensibili mundo cum hominum genere occupationes. — 1.

Quoniam verò hi duplicis generis sunt, & contrariorum propemodum studiorum, vtris tribuendi sunt, grauem habet disputationem. Facilius est Discipulum hic quam Doctorem agere. — 2.

Qui rem ipsam, quæ agitur, velit attendere; cùm mortis homines admonere videantur, atque reddendam Deo rationem vocari; facilè sibi patietur persuaderi; hæc non improborum Spirituũ qui salutem hominum oderunt; sed bonorum, qui eandem amant; opera esse & functiones. — 3.

Qui verò omnia diligentius secum expendet haud parum animo fluctuabit. Quid, quod contrarias cogitationes facilè admittet? Si enim in his terrificationibus propositum est, vt mortis homines admoneantur, quid quæso opus est tot tumultibus? tanto strepitu? pompa etiam funebri, & sexcentis aliis; cùm multo facilioribus rationibus mortis homines admonere valeant? — 4.

Accedit quod certum ex hoc strepitu argumentum subsecuturæ mortis peti non possit. Quis — 5.

enim, vtrum mortis indicium ſit, dixerit; an ob aliam cauſam excitetur? Eſto poſtquam mors ſubſecuta eſt, mortis ſignum fuiſſe dicere poſſimus; ſed tamen dum excitaretur, mortis argumentum eſſe, certo dici non potuit.

6. Et vt mortis certiſſimum ſit ſignum, nondum tamen cuius mortem portendat ſciri poteſt, quapropter cum ſinguli, qui in vnà aliqua família cõmorantur, ad ſe illú pertinere exiſtimare poſſint, fruſtra hæc à bonis Angelis opera ſuſciperetur.

7. Aliis etiam locis, quàm vbi is, qui mortem obit, ſtrepitus hic auditus eſt, & auditur frequẽter: alijs locis hæc mortis pronoſtica ſigna obſeruata. Nouimus Moguntinæ mortuum, cuius mortem ſigna non Moguntiæ, ſed alio loco, vbi is prædia ſua atque facultates habebat præceſſerunt: quomodo verò hic abſentibus ſignis; vt ad mortem ſe compararet, moneri potuit?

8. Quo tempore plerique animam exhalarunt, eodem ipſo tumultus excitati ſunt non rarò. at vero tum eo fine excitatos eſſe, vt ad felicem finem ſe homines præpararent, quis dixerit?

9. Et peſſimorum hominum exitus hæc terriculamenta præcedunt, & ſanctiſſimorum virorum. verum vt his illis opus non eſt; ita priores illis ſunt indigni. Iuſto enim Dei iudicio fit, vt qui viuentes obliti ſunt Dei, morientes obliuiſcantur ſui.

10. Præcedunt quoque infidelium mortes, nec eorum tantùm, qui Chriſti fidem aliquando complexi fuerunt, ſed & Iudæorum, atque gentilium, qui eandem impiè reiecerunt. Cùm vero his nulla ſit ſpes ſalutis æternæ reliqua, quid eſt neceſſe, vt de exitu ſuo, atque ex hac vita diſceſſu, his argumentis

mentis moneantur?

Non igitur in hoc ſtrepitu atque tumultu propoſitum eſt, vt ad felicem ex hac vita egreſſum mortales ſe comparent. Quocirca concludi ex hoc argumento non debet, bonos eſſe Spiritus à quibus hi tumultus excitantur. 11.

Alia etiam ad hanc rem confirmandam argumenta ſuppetunt. Adminiſtratorij ſunt Spiritus Angeli boni:Deo, in quibuſcunque ille rebus velit operas ſuas promptiſſime offerunt.Quod ſi igitur hic operas ſuas locant, neceſſe eſt id Dei fiat imperio atque voluntate.at cum ratio nulla dari poſſit,cur hos tumultus Deus excitari velit,& imperet, cur bonis Angelis ipſos iudicamus tribuendos? 12.

Mirum eſt,quod cum tot & tam illuſtria bonorum Angelorum in ſacris literis munia & officia deſcribantur,huius tam frequentis & vſitati nulla fiat mentio.Mirum eſt apud Sanctiſſimos Eccleſiæ Doctores tantùm huius eſſe ſilentium, præſertim cum inter ipſos reperiantur, qui integra volumina de bonorum Spirituum functionibus poſteritati reliquerint. 13.

Leuitatis præterea nec pauca nec leuia cùm his tumultibus coniuncta ſunt argumenta, vt verò horum authores Angelos dicamus, qui perpetuo Dei faciem contemplantur, res eſt indigniſſima. 14.

CAPVT VI.

A malis Spiritibus tumultus qui mortis sunt indicia, excitari.

1. FAcilè ex dictis quilibet concluserit, malorum Spirituum opera terrificationes & tumultus, qui mortis prænuncij sunt, excitari. Cùm enim necesse sit à Spiritibus illos fieri: & nec illi qui in humanis adhuc corporibus degunt, nec qui corpora reliquerunt, & alibi versantur: nec Angeli boni ipsorū authores sint, quibus quæso, nisi malis Spiritibus ipsos tribuemus?

2. Et profectò nihil est in hoc genere, quod ab illis Spiritibus sit alienum, aut eorum vires excedat: multa etiam sunt, quæ vt hæc ipsis officia tribuamus, vehementer persuadent. Docemus vtrunque.

3. Necesse est, vt Spiritus, qui horum tumultuum sunt authores, præsentes sint iis locis, vbi tumultus excitantur. Necesse est, vt tumultus excitare valeant. Necesse, vt possint funebrem pompam instituere. Necesse, vt possint scire futuros hominum ex hac vita quos indicant egressus, quid horum in malis Spiritibus desideratur?

4. Locis iis, vbi tumultus excitantur, posse spiritus præsentes esse nemo negauerit. Magna ipsorum vis est: magna potestas quocunque propemodum volunt, se loco sistere possunt. At quemcunque ipse aditus patet.

5. Valent quoque tumultus hos excitare. In corpora quid non valent? Nonne omnia propemodum ipsorum virtuti subiecta sunt? nonne quocunque

cunque volunt vi ſua impellere poſſunt? quocirca cùm tumultus hi ex corporum colliſione oriantur; & hos poterunt;& multo grauiores excitare.

Sic in ipſorum poteſtate eſt funebrem pompam componere. Neque enim tantum mouere poſſunt externa,poſſunt quoque ſibi aſſumere, & quibuſlibet vſibus accommodare, poſſunt quaſcunque formas illis dare,quamquam pompam funebrem non effectis ſolum corporibus repræſentant,ſed ſenſuum quoque nunc externorum nunc internorum faſcinatione & illuſione. 6.

Et cùm ingenio ſint ſagaciſſimi, plurimumque rerum experientia valeant,norint præterea rerum naturas, & hominum complexiones exactiſſimè; quis dubitabit quin hominum plerunque interitus præcognoſcant?præſertim cùm & Medicorum quidam reperiantur, qui ea ſcientia polleant, vt non diem ſolùm ſed horam quoque mortis valent prædicere. 7.

Vt verò quod poſſunt velint, & hos tumultus excitent,omnino credendum eſt. Multæ ſunt cauſæ, quæ vt hic operas ſuas locent, ipſos mouere videntur. 8.

Primùm, hæc occupatio aliquod miſeriarum ipſorum leuamen videtur;dum ad ſuas pœnas tanto minus attendunt,quanto magis externis his ludificationibus diſtrahuntur. 9.

Deinde libidini ſuæ quadam ratione ſic faciunt ſatis. Cùm enim hominibus moleſti eſſe percupiant, libenter quas habere poſſunt, ipſas moleſtandi occaſiones arripiunt,quocirca & hanc, vbi non paruà trepidatio incutitur,non abiiciunt. 10.

Lucrum etiam inde aliquod ſperant. Neque 11.

enim ipsis tam hìc propositum, vt mortem futuram denunciant, quàm vt homines eò ducant, vt diuinum quoddam numen credant, quod horum tumultuum causa existat, cui ob id honorem aliquem, cum animarum suarum detrimento, impendere sit æquissimum.

CAPVT VII.

Tumultus siue terrificationes mortis prænuncias excitari à Dæmonibus, qui sunt ordinis inferioris.

1. DÆmonum opera strepitus hos excitari, & mortis prænuncia fieri demonstratum est; quorum verò hoc proprium sit studium, an sine discrimine omnium, an certorum tantùm, non iniucundam habet quæstionem. Neque enim Dæmonum omnium vna est conditio, neque omnium eædem occupationes. Grauiora alij alijs habent studia, prout alij alijs plus valent ingenij acumine, agendi potestate, nocendi voluntate.

2. Etenim extra controuersiam est, ex omnibus omnino ordinibus, quos aliquando communes cum bonis Angelis habuerunt spiritus illos cecidisse extra controuersiam est per peccatum naturam non sublatam, quemadmodum igitur ante peccatum non æqualis omnes fuerunt perfectionis, ita neque post peccatum vna naturæ omnium conditio est.

3. Conditionem naturæ, studia & functiones sequuntur. Hoc quemadmodum in rebus omnibus

bus certum eſt; ita in his ſpiritibus nullam habet dubitationem. Quocirca non eædem inferiorum, quæ ſuperiorum ſunt functiones: grauiora hi officia ſubeunt, illi leuiora munia exequuntur.

4. Quod aſſerimus, facillimum fuiſſet in ſpiritibus deprehendere; ſi à gratia, in qua creati erant, non excidiſſent. iam poſtquam à gratia exciderunt, etſi non omnino quadantenus tamen ſuos ordines ſeruant, & pro naturæ conditione opera faciunt.

5. Et dictis vtcunque licebit coniicere, quoſnam ſpiritus horum tumultuum authores conſtituere debeamus. Attendamus principio quaſnam ſpiritus mali apud viuos occupationes habeant; tum deinde hoc ipſum de quo præſens eſt diſputatio, opus inſpiciamus, & non ita difficile erit de tumultuum nocturnorum authoribus ſtatuere.

6. Occupationes dæmonum cum hominum genere ſunt variæ. Nos pro inſtituti noſtri ratione vniuerſas in duas claſſes poſſumus partiri; vt alias maioris momenti, & quaſi magis principales dicamus; alias leuioris, & quaſi minus principales.

7. Priores illæ ex triplici cauſa definiuntur, ex conditione perſonarum, cum quibus illæ ſuſcipiuntur: ex rerum, quæ ſuſcipiuntur mole & difficultate: denique ex grauitate mali quod ſpiritibus vt hominibus incommodent, propoſitum eſt. vbi hæc deſiderantur, hoc eſt, vbi neque dignitas adeſt perſonæ, neque negotij perficiendi difficultas: leuia etiam propoſita ſunt mala, leuiores Dæmonum occupationes dicere licebit.

8. In priori genere fuerunt tentatio Chriſti in deſerto habita; excidium 185000. Aſſyriorum in

exercitu Sennacherib vna nocte delectorum; & primorum nostrorum parentum in paradyso infelix casus. In posteriori sunt nocturnæ ludificationes, intempestiua terriculamenta, & cum sordidis hominibus turpes & obscœni congressus.

9. Priores exercent vt perdant: posteriores, vt vexent & molesti sint. Quemadmodum in hac vita, dum bella geruntur, non semper aduersæ parti propositum est, vt hostes perdant; sed quandoque, dum perdendi facultas non datur, iuuat molestos esse, terrere, timorem incutere: ita humani generis iuratissimis hostibus dæmonibus non semper propositum est vt perdant, sed quandoque etiam, vt molesti sint, & vexent.

10. Hæc Dæmonum studia, hæ cum hominum genere occupationes. Quas nunc quibus tribuemus? quas alias, quàm quas ipsi sibi Dæmones deferri volunt? Quis porrò dubitauerit, quin priores illas postulent illi altiorum ordinum, posteriores autem inferioribus relinquant. Pro conditione personarum haud incommodè officiorum distributio constituitur.

11. Superbi admodum sunt Dæmones, illi imprimis; qui naturæ præstant dignitate. Quocirca quãuis nocere omnibus cupiãt, non tam facilè tamen leuioris conditionis homines aggredientur; cum iis potius bellum suscipiunt, qui in altiori sunt sanctitatis aut dignitatis gradu, quoniam si hos vincant, speciosior ipsorum est triumphus: si vincantur, minor est confusio, quam timent & horrent.

12. Iidem illi superiorum ordinum Spiritus ardua magis atque difficilia in se suscipiunt onera. Id illorum postulant naturæ vires, id ad maiorem cumulum

mulum gloriæ ipsorum, quàm studiosè quærunt, facit: minor etiam hinc, si ex voto res non succedat, timetur confusio.

Eorundem est grauius erga humanum genus odium, quàm aliorũ, qui inferiorũ sunt ordinum: at odium sequitur nocendi studium, itaque fit, vt his maximè vt noceant, & maiora mortalibus detrimenta offerant, propositum sit. 13.

Leuia igitur illa munia, & minores occupationes inferioribus Spiritibus relinquũtur, in quibus vel personę dignitas non postulat aliquẽ ex illis superiorum ordinum, vel leuia expedienda sunt munia, vel non ita magna proposita sunt mala. 14.

Hæc cum ita sint, non malè quis concluserit inferiorum ordinum Dæmonũ opera hos, de quibus quæstio est tumultus excitari. Nam vt ipsos in priorum occupationum genere ponamus, & superiorum ordinum Spiritibus tribuamus, neque postulat personarum dignitas, quarum causa ipsi excitantur, neq; rei quę hic suscipitur difficultas, neque magnitudo mali, quod in his propositum est. 15.

Esto etiam ad Principes viros hi tumultus pertineant, eorum funera & mortes portendant: sed tamen nulla dæmonibus cum ipsis concertatio, nulla pugna. Aliis quandoque etiã sordidis & abiectæ conditionis hominibus principum mortes his prænunciis insinuantur. 16.

Sic in his excitandis non opus est aut arte magna, aut magnis viribus. Minimus inter omnes Spiritus ea arte pollet, & iis est viribus, vt hos atque multo maiores excitare valeat. Minimus quoque ingenij vi qua præditus est, imminentem hominibus mortem, quæ his tumultibus significatur, 17.

tur,præſcire poteſt.

18. Malum denique hic magnum propoſitum non eſt.præcipua cauſa,cur opera hæc à Spiritibus ſuſcipiantur,illa videtur, vt hominibus terror incutiatur.qui quamuis malum aliquod ſit,tantum tamen non eſt, vt illud ſibi ſuperiorum ordinum Spiritus reſeruare debeant.

19. Sed & alias ob cauſas hæc ſtudia inferioribus Spiritibus tribuerim. Dubium non eſt: tantum horum peccatum non fuiſſe, quantum fuerit Spirituum ſuperiorum ordinum. Itaque nec tanta ipſorum pœna, quanta ſuperiorum, quoniam pro delicti quantitate, modus pœnarum. Cùm igitur non parua dæmonum pœna ſit inferni carcere concludi, profectò,ſi aliqui ab hac liberi ſunt (vt ſunt)erunt inferioris ordinis Spiritus, ſi aliqui hãc ſuſtinent,ſuſtinent illi, qui ſuperiorum ſunt ordinum. At vt in inferno ſpiritus ſint; & hos tumultus excitent, fieri non poteſt. qui igitur nondum ad inferni carceres damnati ſunt,(vt inferiores illi videntur) non ineptè horum tumultuum authores iudicantur.

20. Ordo res pulcherrima eſt, & tam in rebus omnibus neceſſaria,vt nec vlla, ſine ipſo poſſet conſiſtere Reſpublica: nec qui perditiſſimis ſunt moribus,ſine ordine viuere poſſint. Erit igitur etiam inter Dæmones ordo quidam. Et quemadmodum in Rebuſpub. ita in Dæmonum regno alij erunt, qui mandata dant, alij qui mandata exequuntur & imperata faciunt. At prius illud ad ſuperiores pertinet; poſterius (in quo genere ſunt hi tumultus) ad inferiores.

CAPVT

CAPVT VIII.

Ab inferiorum ordinum Dæmonibus illis, qui singulorum hominum quasi proprij sunt, & qui dij domestici siue Lares olim vocabantur, tumultus & terrificationes excitari.

Nondum quærendi finem facimus. Ex questionibus questiones ducimus. Quærimus, Possint ne certis inter eos, qui inferiorum ordinum sunt, Spiritibus, hi tumultus, & hæc mortis prænuncia signa tribui. Curiosius forsitan singula scrutamur: sed tamen non sine ratione. Quid enim tam ad nos pertinet scire, quàm quæ circa nos geruntur, & propemodum in vsu sunt quotidiano? 1.

Porrò hîc certi certò non potest constitui quicquam, nisi prius ponatur proprios quosdam adesse singulis hominibus malos genios; & præterea Dæmones quosdam domesticos, quos Lares vocant. Qui hos admiserint, non video cur eosdem horum tumultuum authores negare debeant, præsertim cùm quæcunque hactenus dicta sunt, in eos conuenire; & quæcunque cum his tumultibus coniuncta sunt, per eos commodius, quàm per illos alios fieri posse videantur. 2.

Et genios quidem Gentiles admiserunt; atque duos singulis hominibus attribuerũt, alterum bonum, alterum malum. illum virtutis & æquitatis dixerunt authorem: hunc peccati. Hinc illud Empedoclis apud Plutarchum; duplices, quæcunque 3.

cunque malum excipiunt ducuntque ſortes, diuina terreſtriſq;. Vide Aug. Eugub. de perenni philoſophia lib.8.cap.4.

4. Conſentiunt cum Gentilibus ex parte Chriſtiani. Nam bonum genium ſiue tutelarem Angelum ſingulis hominibus à Deo datum agnoſcunt: conſentiunt, inquam, cum Gentilibus, non tamen à gentibus inſtituti, ſed ſacrarum ſcripturarum auctoritate, ſed ſanctiſſimorum Patrum conſenſu, & magnis rationibus inducti: vt optimè dixerit B. Hieronymus: Magna dignitas animarum, vt vnaquæque habeat ab ortu natiuitatis in cuſtodiam ſui Angelum delegatum.

5. In altero etiam (malo inquam admittēdo) haud ita difficiles ſeſe præbent Origenes & Caſſianus: & vt bonum ita ſingulis malum Angelum adeſſe & credunt & probant. Origenes homil.10. in Lucam & lib.3. de princip. cap.2. Caſſianus Collat.8. cap.17. & Collat.13. cap.12. His addo Bedam in cap. 12. Act. Apoſt. Gregorium Nyſſenum in vita Moſis, & auctorem operis imper. Hom. 5. in Matth. Sed & hoc ipſum antiquiſſima Traditione non Chriſtianorum modò, ſed etiam Hebræorum traditum eſſe ſcribit Rabbi Moſes lib.3. More ca. 25. Poteſt quoque eius aliquot veſtigium in ſcriptura notari. Nam D. Paulus datum ſibi dicit Angelum Satanæ, qui ſe colaphizet, 2. Cor. 12. vide Ioan. Maldonat in 18. Matth.

6. Verùm diſplicet hæc ſententia reliquæ turbæ Doctorum: ſed tamen ni fallor, ita diſplicet, vt malos Spiritus, qui ſingulis hominibus adſint, non tam negare, quàm quodam modo admittere videri poſſint?

Negant

Negant à Deo ſingulis hominibus malos Angelos attributos; quemadmodum ſingulis ille bonos attribuit. Putant non cadere in diuinam bonitatem, quæ tantopere hominum ſalutem deſideret, vt nobis hoſtes aſſignârit, qui nos infeſtent, nos de virtutis arce deiiciant, nos à Deo optimo & ſummo bono ſeparent. Exiſtimant Dæmonum odium erga humanum genus ſatis eſſe magnum: & per ſe ipſos promptiſſimos eſſe & paratiſſimos ad nos moleſtandos; nec Dei in hoc egere aut imperio, aut ordinatione. 7.

Hæc dum confitentur, non negant hos Spiritus, ſed à Deo negant ad hoc eſſe delegatos & ordinatos, ſignificant ſua ſponte & vltro ſe Spiritus offerre, & hominibus adiungere, quod non facile damnauerit, qui Dæmonum naturam conditionemq́ue probè perſpexerit. 8.

Solent Dei opera æmulari Dæmones: quæcunque propemodum Deus facit, conantur effingere. Res certior eſt, quàm vt probari debeat. Dicuntur ob hanc cauſam ſimiæ Dei, quidni igitur & in hoc velint imitari Deum? vt queádmodum Deus hominibus Spiritus adiungit bonos, qui protegãt atque defendant, ita illi velint adiungere malos & peruerſos, qui moleſtant & perdant? 9.

Confirmat hanc rem antiquiſſima, & propemodum ab omnibus recepta opinio, qua creditur adeſſe in extremo vitæ tempore ſingulis mortalibus non bonum ſolummodò Angelum, qui animam ad cœlum deducat, ſi hinc in Dei gratia decedat; verùm etiam malum qui ad inferos pertrahat, ſi illa ipſius ſint demerita. Nam ſicuti bonum, intelligimus illum, qui à natiuitate ſingulis à Deo eſt con 10.

est concessus,ita non malè videmur dicere malum esse,qui singulorum studijs pijs semper contrarius fuit,& ad deteriora sequenda impulit.

11. Si ex difficultate quam in virtutum studio sentimus, rem hanc definire velimus; aut etiam ex pondere,quo ad malum trahimur:Si ad molestias, quas plerunque in somnis experimur, nocturnasque illusiones attendere:si expendere,quæ sæpissimè occurrunt,peregrinas cogitationes, facile patiemur nobis persuaderi, vt hos inimicos Spiritus credamus.

12. Sunt, qui de hoc Spiritu intelligi autumant, quod Ecclesia postulat hostem suum comprimi. Oratio ex D. Ambrosio desumpta est,& sic habet.

Te lucis ante terminum
Rerum creator poscimus;
Vt solita clementia,
Sis præsul ad custodiam.
Procul recedant somnia,
Et noctium phantasmata,
HOSTEMQVE nostrum comprime,
Ne polluantur corpora.

13. Et hactenus de proprijs singulorum genijs. Sunt qui hos à Laribus non distinguunt. At veteres discrimen aliquod inter vtrosq;fecisse inde colligitur; quòd Lares domibus præesse crederent, quemadmodum ex Aulul.Plauti colligitur, vbi in hunc modum quidam ex ipsis loquitur. Ego Larsum familiaris,ex familia, vnde exeuntem me aspexistis.

14. Nec de his apud veteres fuit dubitatio. Id vel festa Compitalia, à compitis; in quibus peragebantur, dicta, & à Seruio Tullio ipsis instituta,

ta, sufficienter demonstrant. Quid, quòd omnibus propemodum domibus eorum simulachra habuerunt, & religiosè ipsos coluerint?

Sed & antiquissimus scriptor Tertullianus gentibus obiicit (cap.13. sui Apologetici) quod indignè eosdem tractauerint, & in suppellectilis ratione habuerint; vt proinde ab ijs oppignorati sint, aut venditi, prout cætera instrumenta domestica. 15.

Sed nec nostris temporibus eos deesse putarem, nec à veritate aberrare, qui eosdem esse dixerint, quos Germani Hensemenle vocitant. Quidquid sit multorum hæc sententia est, nec rarò quæ Lares hos prodiderunt, obseruata sunt argumenta. 16.

Sic nec temerè eos damnarem, qui aqua lustralis vsum ad hos abigendos valere volunt, hocque Ecclesiam intelligere, quando orat, vt creatura aquæ seruiat ad abigendos Dæmones, morbosque pellendos, & vt in domibus, vbicunq; fuerit aqua aspersa, non illic resideat Spiritus pestilens, discedant omnes insidiæ latentis inimici, & effugiat quidquid aut incolumitati habitantium inuidet, aut quieti. 17.

Cæterùm quamuis Lares hos Christiani admittant, quemadmodum olim Gentiles, longe tamen alia est Christianorum, quàm Gentilium de ipsis opinio. Gentes ipsos in Deorum numero habebant: Christiani non alio, quàm Dæmonum loco qui diuinum honorem sacrilegè, vbicunque possunt, suffurentur. 18.

Et quamuis virorum nomine compellent, & Hensemenle vocent, non tamen viros esse 18.

agnoscunt,

agnoſcunt,hoc illis nomen,quia ſub viri ſpecie,& quidem pigmei, quandoque conſpiciuntur, tribuunt.

20. Cognoſcunt etiam nulla habere propria corpora, ſed eſſe prorſus incorporeos Spiritus: quocirca ſi quando in corporibus ſe ſpectandos exhibent ex aëre, aliáue materia exiſtimant illa componi, & vbi aliquandiu ijſdem vſi fuerint, rurſus deponi.

21. Nullum ab his auxilium expectant: nullum cenſent deferendum honorem. Non affectant illorum ſocietatem: reſpuunt communionem omnibus omnino angulis:cupiunt eſſe profligatos & expulſos.

22. Porrò Lares hos atque proprios ſingulorum malos genios tumultuum & ludificationum authores eſſe,quid prohibet? Dæmones ſunt, vt diximus, qui hos tumultus excitant; & Dæmones ſunt hi Spiritus;atque Lares,& quidem ex infimis Dæmonum ordinibus, quales etiam harum terrificationum authores aſtruximus.

23. Et cùm hi nobiſcum verſentur ſemper; qui quæſo melius quam ipſi, omnia noſtra ſcire poſſunt? vt proinde mirum non ſit, ſigna mortis noſtræ,etiam violentæ ſatis certa dare poſſe, qui ex conſuetudine longa quam nobiſcum habuerunt, exitum noſtrum præſcire potuerunt.

CAPVT

CAPVT IX.

In præcedentia capita de terrificationum & tumultuum authoribus censura.

Dvplex eorũ quæ fiunt, genus eſt. Quædam vt plurimum accedunt & ordinariè fieri dicuntur; quædam rarius, & dicuntur præter communem rerum ordinem euenire. Diſtinctio hæc, vt in rebus naturalibus locum habet, ita hîc non eſt reiicienda. Ibi ordinariè fit, vt nouem menſibus vterum geſtet fœmina: quod ſi quandoque hæc lex fallat, & citiùs vel tardiùs fœtum edat, dicitur aliquid præter verum ordinem accidere: in hoc tumultuum genere ordinaria ſunt, quæ hactenus diximus: ſi quæ aliter eueniant, extraordinariè fieri dicemus. 1.

Extraordinariè verò hîc tria fieri videntur: primò non ſemper tumultus hos ab iis Spiritibus excitari putandum eſt, qui ſingulis quaſi ſunt proprij, quandoque ab alijs excitantur. Secundò, quandoque ſuperiorum ordinũ dæmones hic operas ſuas locant. Tertiò, quandoque etiam bonorum Angelorum ſtudio excitantur. 2.

De primo vix dubium eſt. Veriſimile eſt, quod qui eiuſdem ſunt ordinis, eadem quãdoque ſtudia tractent, & officia obeant; præſertim ſi vnus alterius operam non ægrè ferat; vterque etiam in illa, quæ ſuſcipitur, cum voluptate verſetur. quæ cùm hic locum habeant, vix dubium, quin aliquando alij, quàm proprij genij hîc occupentur. 3.

Fortè etiam neceſſe eſt quandoque alios aliquos 4.

præter proprios hic operam ſuam locare:tum maximè quando vnius opera minimè ſufficere videtur,ad omnia illa perficienda,quæ in his terrificationibus ſæpè obſeruantur. Nam & in varijs ac plurimum diſſitis locis eodem tempore aliquando fiunt,& egregia quandoque inſtituitur pompa funebris, quæ plurium Spirituum operam requirunt.

5. Sic ſuperiorum ordinum Spiritus operas ſuas hîc locare credi poteſt. Libido ſiquidem humanum genus vexandi, ſtudiúmque nocendi, quæ ipſos nunquam deſerunt,efficiunt,vt nullũ,quamuis viliſſimum officij genus eſſet, ſuperiores dæmones fugant. Vt ſordidi mercatores & auari, ex re quauis lucrum, ita illi vndecunque & vbicunque poſſunt, hominibus detrimenta afferre quærunt.

6. Quod dicimus, pluribus exemplis ex Sanctorum hiſtorijs depromptis confirmari poteſt: plurima probant præcipuos Spiritus & ſordida officia ſubiuiſſe, & ad inferiorum conditionem ſe dimiſiſſe:interim non dicatur hanc occupationem ſuppliciorum,quæ patiuntur grauiſſima,aliquod ipſis (quod petunt) eſſe leuamen.

7. Bonorum etiam Angelorum opera hæc mortis indicia quandoque dari ex duobus videmur poſſe conijcere:primum ex eo,quod non rarò Deus quibuſdam ſignificarit adeſſe tempus, quo ex hac vita diſceſſuri eſſent: quod vt nonnunquam occultiori quadam inſpiratione factum eſt,ita his ſignis, bonorum Angelorum,quibus Deus vti ſolet,opera aliquando accidere,& accidiſſe,non ſine ratione dixerimus.

Ad

Ad hæc accedit quod etiam cum ſanctiſſimorum hominum morte ſigna hæc aliquando coniuncta ſint, & locis non prophanis ſolùm, verùm etiam ſacris obſeruata: ijs quoque exhibita, qui continuum cum diabolo bellum geſſerunt: ſed nec rarò ſine fructu ſint peracta, atque ſignificatione ſanctimoniæ eorum, quorum obitum præceſſerunt. Quis verò hic malignos ſpiritus operas ſuas locaſſe credat. 8.

Verumtamen hæc, vt diximus, rariora ſunt: quæ ſuperiùs definita, frequentius accedunt. Quapropter quemadmodum paucorum priuilegia communibus legibus non derogant, ita quamuis exceptio dari poſſit, negari tamen non debet, malorum ſpirituum & præcipuè propriorum geniorum opera tumultus hos excitari, & ſigna mortis dari. 9.

CAPVT X.

De finibus, qui Dæmonibus in tumultibus nocturnis & terrificationibus propoſiti ſunt.

De authoribus & cauſa efficiente tumultuum nocturnorum & terrificationum dictum eſt: reſtat, vt eorundem fines inueſtigemus atque effectus. Ibi quæritur, quid Spiritibus in his tumultibus ſit propoſitú: hic vtrum tumultus mortis vera ſigna ſint, illámque efficiant: priùs illud hoc capite, poſterius ſequenti explicandum eſt. 1.

Fines varij dæmonibus hîc propoſiti videntur: primum omnium opera hæc ab ipſis ſuſcipitur, vt 2.

hominibus terrorem incutiant, & molestiam aliquam afferant. Et ad hoc vix quidquam tantum, quantum si tumultus conducit, tum quod nocte plerunque, quæ per se horrorem affert, excitentur, tum quod cum morte, quæ terribilium omnium terribilissimum est, sint coniuncti, tum denique quod causæ ipsorum, & rationes vix intelligantur.

3. Videntur deinde excitari, vt futuram mortem denuncient, quoniam cum morte coniuncti sunt, atque ea, quæ ad funebrem pompam pertinent, cum his quandoque effinguntur: vix possumus dubitare, quin vt imminentem mortem indicent suscipiantur.

4. Tertius finis est, vt hac ratione fidem sibi apud mortales, dæmones comparent; habeantúrque veraces si quando alia prædicunt; cùm in hominum mortibus indicandis non fallant. Etenim vt hanc opinionem apud mortales habeant, vehementer nec sine causa, adlaborant.

5. Accedit his quartus, qui ex communi Dæmonum studio petitur: quod cùm sit homines à Deo abducere, erroribus inuoluere, & cultum qui vero Deo debetur, sibi arrogare, omnino Dæmonibus hic illud propositum est. Cupiunt scilicet nequam Spiritus homines in has cogitationes inducere, vt numen aliquod esse credant, à quo hi tumultus excitantur, & huic tandem diuinum honorem impertiantur.

6. De quarto hoc fine res clara est: hoc præcipuum esse Dæmonum studium sacræ docent literæ: vt Leo rugiens circumeunt, quærentes quos deuorent. Nec hoc frustrati sunt apud eos, qui Lares Deos quosdam domesticos arbitrati sunt, iísque diuinum

diuinum honorem detulerunt, & deferendum decreuerunt, vt de Seruio Tullio testatur Plinius, lib. 37. cap. vltimo.

Tertium finem vehementer desiderant, ob ingens quod inde sperant lucrum. Sic scilicet eos qui occultorum cognitionis desiderio tenentur (quorum haud paruus numerus est) faciliùs ad se pertrahunt, atque vt ipsorum consilio & auxilio, cum præsentissimo animarum detrimento vti velint, persuadent. 7.

Ad primum idem nocendi desiderium excitat, quod quia maximum & ardentissimum est, quascunque quibus incommodare possunt, rationes acceptant, quamuis etiam grauia damna afferre nequeant: etiam hoc sibi nomine placent, si molestiam afferre, & quietem interturbare valeant. 8.

De secundo fine dubitauerit forsitan quispiam, quod vix fieri posse videatur, vt hominum mortes, & illa, quæ cum funere coniuncta sunt præuidere valeant. Verùm dubitandi locus nullus erit, si, quod Spiritus illi rationes, ex quibus ista præscire queant, velit expendere. 9.

Duplices hominum sunt mortes: naturales & violentæ, vtrasque Dæmones possunt præscire: vtrasque prædicare & indicare. 10.

Possunt præscire naturales, quia sagacissimi sunt, tum ob incredibilem solertiam & subtilitatem mentis, tum ob eximiam multorum millium annorum experientiam, tum denique propter perfectam rerum omnium naturalium absolutamque scientiam; qua vt res alias, ita hominum naturas, corporum affectiones, & studia, ex quibus mors accidit, intelligunt. 11.

12. Violentas partim Dei reuelatione per bonos Angelos facta cognoſcunt; (nonnunquam enim Deus ad mortem homini inferendam Dæmonum opera vtitur) partim ex clandeſtinis conſilijs, verbis, ſcriptis, aliiſque ſignis deprehendunt; partim etiam ex præparatione illarũ rerum, quæ ad mortem adferendam adhibentur.

13. Hæc grauiſſima B. Auguſtini confirmat authoritas. Sic enim loquitur, lib. 2. de Geneſi ad literam, cap. 17. Spiritibus quædam vera de temporalibus rebus noſſe permittitur: partim quia ſubtilioris ſenſus acumine; partim quia corporibus ſubtilioribus vigent; partim experientia callidior propter magnam longitudinem vitæ; partim à ſanctis Angelis, quod ipſi ab omnipotente Deo diſcũt, etiam iuſſu ipſius reuelantibus, qui merita humana occultiſſimæ iuſtitiæ ſynceritate diſtribuit. Aliquando autem ijdem nefandi Spiritus etiam quæ ipſi facturi ſunt, velut diuinando prædicunt. Hæc Auguſtinus.

CAPVT XI.

De effectis nocturnorum tumultuum & diabolicarum terrificationum.

1. IAm quæ horum tumultuum & terrificationum virtus ſit, quídque ipſi efficiant, inquirendum eſt. Nam cum duplicia ſigna ſint; & alia quidem tantùm in notitiam alicuius inducant, id verò quod ſignificant, non efficiant: alia verò ſint, quæ quod ſignificant, efficiant;

efficiant; vtrum in hoc,vel illo genere tumultus hos constituere debeamus, quæstio est.

2\. Et quidem in priorum signorum numero eos esse, dubium non est. Verùm cum hæc signa duplicia sint,& quædam aliquando fallant, quædam nunquam fallant; qualia quæso sunt hæc, quæ mortis dicuntur esse indicia? súntne ita certa, vt fallant nunquam, an fallunt aliquando?

3\. Quod quæritur ex conditione eorum, qui horum tumultuum authores sunt definiendum est. Hi cum hominum mortes præscire,vt plurimum, valeant, vt plurimum fit,vt ad signa hæc atque tumultus ab ipsis excitatos mors sequatur.

4\. Sed tamen fallere quandoque dubium non est.

5\. Hoc primum in ijs,quibus violenta mors affertur manifestum est. Hæc enim ab hominum pendeat voluntate; quemadmodum dæmones hominum cogitationes & voluntates perfectè non intuentur, ita neque possunt subsecuturæ mortis certa signa dare.

6\. Sed & quæ naturaliter homini mors accidit,impediri potest; si non ex alijs causis, ex Dei profectò voluntate, cuius nutu vitæ nostræ momenta decurrunt. Potest ille vitam, præter naturæ ordinem, dare: potest ab inferis ad vitam reuocare: quidni posset eandem præter naturæ leges prorogare?

7\. Quapropter quod ex causis naturalibus mortis argumentum,à Dæmonibus sumitur,licet magnum robur habeat, propter vires naturæ, quæ paruæ non sunt; quia tamen Deo ad nutum natura obedit, tantum argumentum sumi non debet,quod nullam patiatur exceptionem.

8. Verùm alterum propositæ quæstionis membrum examinemus, atque vtrum tumultus hi, non signa solùm; sed etiam efficacia signa futuræ mortis sint, discutiamus. Sic enim plerúque indoctum vulgus iudicat, vt quæ rei alicuius sunt signa, illa existimet & causas eiusdem esse, & efficacia signa.

9. Dupliciter autẽ intelligi potest signa hæc mortis causam esse primum quidem, vt ipsa per se nuda sumãtur, nulla habita ratione authorum, à quibus fiunt: deinde vt cum ipsis, eorũ authores coniungantur: atque illi mortem efficiant, quam signa ipsa indicant.

10 Primum nullo modo dici debet. Tumultus hi, & quæcunque obseruantur signa, mortem non efficiunt, nec efficere valent, propterea quod nullum inter causas, quæ mortem afferre solent, locum habeant.

11. Potest homini mors extrinsecus, potest intrinsecus accidere. Intrinsecus mortis causa sunt defectio caloris naturalis, aut primogenij humoris, quem radicalem vocant: immoderata item vis passionis & perturbationis animæ: præterea propria voluntas in ijs, qui præsentis vitę tædio, aut malorum quibus premuntur impatientia, aut quia instantem calamitatem auertere cupiunt, violentam sibi mortem consciscunt: immodici item cibi & potus, venerísque intemperantia: denique nimius labor & defatigatio corporis.

12. Extrinsecus eâdem mors contingere potest, vel ab homine aut bestijs, aut Dæmonibus, aut Deo per Angelos: vel ex cibo potúque lethali: vel ex vtriusque, cibi inquam potúsve defectu: vel ex intemperie cæli: vel casu aliquo fortuito. Hæ causæ

extrin

extrinſecæ mortis. Quid verò vel cum his, vel cum ſuperioribus cauſis tumultus nocturni commune habent? Sunt quidem extra hominem, ſed tamen ex eorum genere, quæ mortem afferunt, non ſunt.

Sed nec idcirco cauſæ mortis dici debent, quod Dæmones cum his ſtudia ſua coniungunt, & ita hominibus mortem afferant: primùm quidem, quia non vt inſtrumenta mortis ſigna hæc à Dæmonibus aſſumuntur; deinde quia non ipſi Dæmones, dum hæc ſigna efficiunt, vitam nobis adimunt: ſolùm his denunciant terminum vitæ adeſſe. 13.

CAPVT XII.

Inquiritur modus, quo tumultus excitantur, & terrificationes nocturnæ fiunt.

DVobus modis intelligi poteſt, tumultus hos à Spiritibus excitari. Alter eſt, vt dicantur Spiritus primùm corpora aſſumere, humanis corporibus ſimillima; atque ita velut homines quidam, malleos, atque alia inſtrumenta, quibus ſtrepitus excitantur, tractent. Alter, vt nulla corpora aſſumant, & nihilominus hos ſtrepitus excitent. 1.

Vterque modus, his, quemadmodum alijs Spiritualibus creaturis, poſſibilis eſt. Ratione ad hanc rem probandam opus non eſt: prioris tot ſuppeditant exempla ſacræ literæ, quot opus eſt ad hanc rem etiam refractarijs perſuadendam: poſteriorem ipſis poſſibilem eſſe probat vel ſolius cæli conuerſio, 2.

ſio, quod à Spiritibus mouetur, quamuis corpus, vt mouere valeant, nullum aſſumant.

3. Nec modò vterque modus poſſibilis eſt Spiritibus: etiam vterque æquè eſt facilis. Corpus aſſumptum nihil in hoc negotio Spiritus iuuat. Tam in corpore, quam extra corpus ſunt expediti. Id diſcriminis eſt, quod in priori maior videatur eſſe occupatio; dum prius corpus aſſumitur, quàm tumultus excitetur: in poſteriori minor, vbi corpus aſſumitur nullum.

4. Sed quem modum in his tumultibus excitandis Spiritus ſeruant? Dubium non eſt, quin nonnunquam in aſſumptis corporibus ipſos excitent, quia non auditi ſolùm, verum etiam viſi ſunt ſub humana ſpecie Spiritus, horum tumultuum authores.

5. Interim tamen, vt plurimum fieri dixerim, vt nullum corpus aſſumant, & ſola ſua ingenita ipſis vi atque poteſtate, abſque vllius aſſumpti corporis ſubſidio eoſdem efficiant.

6. Cùm enim propoſitum Spiritibus hîc ſit, vt hominum mortes indicent: ab hoc verò neceſſe non ſit, vt ſub ſpectabili forma ſeſe exhibeant (ſolus tumultus, qui ad aures defertur, id abundè præſtat) quid quæſo aſſumpto corpore opus eſt?

7. Quid quod quæ in hoc ſtrepitu, in vſu inſtrumenta eſſe videntur, reuera in vſu non ſint? & quæ moueri iudicantur corpora, reuera non ſemper moueantur? Quod dicimus hoc eſt: Non neceſſe eſt, vt ſi nobis audire videamur deferri aſſeres, aptari tumbam, quæ cadauer mortui excipiat, & eandem malleis claudi: hæc reuera fiant; id eſt, & aſſeres deferantur, & aptetur tumba, & malleorum ſit vſus:

vſus: neceſſe hoc non eſt. Quemadmodum re ipſa Spiritus corpora humana non habent, dum humana ſpecie ſe ſpectandos exhibent; ita non ſemper ab illis rebus ſonus excitantur, à quibus excitari videtur; nec ſemper corpora mouentur, quæ moueri videntur.

8. Huius ſi non aliud argumentum eſſet, hoc ſufficeret, quòd mox poſtquam ſonum auditu percepimus, ſi ad locum, vbi ille excitatus eſt, aduolemus, nihil eorum, per quæ ſonum excitatum iudicauimus, reperiamus: inueniamus etiam nihil inordinatum, ſed omnia ſuis locis, & ordinibus optimè compoſita.

9. In aëre igitur, & per aërem hîc fiunt omnia: illum ita collidunt Spiritus, vt nunc delatorum aſſerum, nunc percutientis mallei, nunc alios atque alios ſonos reddat.

10. Hanc rem confirmat obtuſior ſonus, qui in his terrificationib⁹ notatur: quãuis enim proximo loco excitetur, à longè nihilominus fieri videtur; nec ita, vt ille, qui malleorum ictibus fit, aures percellit.

11. Verùm enimuero, etſi malleorum & aſſerum ſonus non ſit, qui excitatur; verus tamen eſt ſonus: propterea quod quæcunque ad ſonum perficiendum neceſſaria ſunt, hîc reperiantur, corpus inquam percutiens, corpus percuſſum, atque medium, in quo ſonus excipitur, & ad aures defertur.

12. Tria tamen hæc non reipſa ſemper ſunt diſtincta. Non aliud eſt ſemper quod percutitur corpus, aliud quod percutit, aliud medium in vtriuſque corporis colliſione excitatus ſtrepitus recipitur. Medium nunc cum percutiente, nunc cum percuſſo idem eſt: ſæpè etiam cum vtroque idem.

Poteſt

13. Poteſt dæmon vel duas inter ſe aëris partes collidere; atque tum ex vtriuſque colliſione exortus ſonus, in medio, quod à percutiente & percuſſo corpore non differt, excipitur. Poteſt quoque vel alio quopiam corpore verberare aërem; vel aërem ad aliud ſolidum corpus allidere atque tum à medio neque percutiens corpus differt, neque percuſſum.

14. Porrò, quomodocunque tandem ſtrepitus excitantur, Dæmonum illi poteſtate excitantur: qua verò illa? an quam intellectiuam vocamus? an voluntate; an alia aliqua, ab vtraque diuerſa?

15. ' Sola intellectus operatio hic non ſufficit. Eius omnis in rebus cognoſcendis occupatio eſt;in qua dum verſantur, præter id quod in ipſo eſt, prorſus fit nihil. At tumultus hi ſunt aliquid extra intellectum: in aëre formantur, in aëre conſiſtunt, in aëre conſeruantur & per aërem ad audientium aures deferuntur.'

16. Non ſolo etiam voluntatis imperio fiunt. Diuinæ virtutis eſt, ſolo voluntatis imperio res producere. In ſolo Deo locum habet quod dicitur; dixit & facta ſunt. Ea non eſt Spirituum aut bonorum aut malorum virtus, vt quæ velint & imperant, mox fiant.

17. Tertia igitur vis eſt, qua hos tumultus excitant, illa inquam, quam motiuam virtutem non incongruè dixerimus. Hac quemadmodum ſe mouent, ita orbes cæleſtes, ita quæcunque volunt corpora: hac tumultus hos excitant, hac quæcunque ferè apud mortales agunt, exequuntur.

18. Interim quamuis hæc ſola ſit, quæ tumultus excitet, cæterarum tamen facultatum opera hæc non

eiicitur.

eiicitur. Quemadmodum homo nihil mouet aut operatur, ad quod non prius voluntas impulit: voluntas autem ad nihil impellit, quod non tanquam bonum, intellectus proposuit, ita ad quemcunque ſtrepitum, qui à Spiritibus excitatur, accedit voluntatis imperium, cum rationis iudicio & dictamine.

CAPVT XIII.

Loca etiam atque tempora, quibus ſtrepitus hi excitantur, obſeruanda ſunt, ne quid eorum, quæ cum ipſis coniuncta ſunt, præteriiſſe videamur. 1.

Loca verò ſex præcipuè, vbi tumultus excitantur, notantur: primus eſt, vbi animam agit is, cuius mortem ſigna teſtantur, ſecundus, vbi eiuſdem degunt amici, qualeſcunque tandem illi ſint: tertius eſt, vbi poſſeſſiones habuit aut prædia: quartus, vbi officia ſeu munia quædam obiuit: quiptus, vbi quæ ad funus neceſſaria ſunt comparantur: ſextus, vbi corpus moritur, ſepelitur. 2.

De nullo dictorum locorum dubium eſt. Exempla hîc ſupetunt quotidiana: verumtamen in primo illo frequentius audiuntur tumultus, vt credi poſſit, omnino dæmones deſiderare, vt in præſentium & domeſticorum notitiam mors ſubſecutura perueniat. 3.

Ratione ſecundi loci fit, vt ſtrepitus etiam in remotiſſimis orbis partibus obſeruati ſint, vbi ſcilicet ij, qui morituro quadam ratione coniuncti ſunt, verſantur: quocirca & hic locum habet, 4.

quod

quod ſuperius dicebamus, vt vnius dæmonis opera non ſufficiat, præſertim ſi eodem tempore in diuerſis locis illi excitentur & audiantur.

4. Et quia tertio loco, hoc eſt vbi poſſeſſiones habent morituri etiam fiunt, hinc eſt, vt nunc in agris, nunc in arcibus, quæ diuerſis etiam locis habentur, ijdem audiantur, & eadem ratione fiant, qua ij, de quibus Theſi ſuperiori.

5. At ratione quarti loci accidit, vt in ſyluis vbi venationi opera data percipiantur; percipiantur in officinis, vbi laboratum; in templis vbi diuina officia frequentata. Sic aliâs diximus in Moguntinæ Diœceſis quodam Eccleſia excitari, tumultus eo ipſo loco, vbi qui ex hac vita diſceſſurus eſt diuina officia per ſoluere ſolet.

6. Sic quia (quod quintus locus poſtulat) ad funus præcipuè pertinent tumba atque cerei, fit, vt in ædibus Arculariorum atque Lychnopeiorum omnia comparari & fieri cum hoc tumultu frequentiſſimè audiantur, quæcunque vel ad comparandam tumbam, vel cereos conficiendos neceſſaria ſunt.

7. Denique ratione ſexti loci fit vt in templis audiantur, atque cemiterijs, quia his locis ſepulturam Chriſtiani habent: quibus illa addimus, vbi iuſtitia adminiſtratur, & malefactoribus iuſta pro meritis ſupplicia decernuntur: in quibus etiam nunc hi ſtrepitus auditi, nunc alia ſigna obſeruata: quæ ſuppliciorum reis inferendorum certa eſſent argumenta. Hæc de locis.

8 Tempora quibus excitantur potiſſimum duo ſunt: meridies & intempeſtata nox: poſterius Spiritibus illis competit; quoniam qui malè agunt,

Domino

Domino dicente, lucem fugiunt, prius quemadmodum & nox instituto ipsorum optimè seruit, quandoquidem vtroque maior quies est, quam illi in his occupationibus studiosius quærunt.

9. Præcipuè hæc tempora Dæmones obseruant, sed tamen alia ipsis interdicta non sunt: alijs quoque hos tumultus excitarunt. Sicuti liberè suas cogitationes ad hos excitandos adiiciunt; ita possunt, quæcunque ipsis libent, tempora pro hoc officio deligere.

In hoc de Locis infestis Tractatu nihil dictum volumus, quod quouis modo cum fide orthodoxa, aut melius sentientium iudicio pugnat.

P. S. I. S. SS. T. P.

FINIS.